

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

В
I642koz

ЖИТЄ
СВ. ЙОСАФАТА

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

ELIAS CZAYKOWSKY
COLLECTION OF
UKRAINIAN CULTURE

B

I642k0z

ЖИТЄ СВ. СВЯЩЕНОМУЧЕНИКА ЙОСАФА КУНЦЕВИЧА.

Св. Священомученикъ Йосафать.

ВЫДАВНИЦТВО ПОБОЖНЫХЪ КНИЖОКЪ ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ В.

❧ Книжка XVI. ❧

**ЖИТЕ СВ. СВЯЩЕНОМУЧЕНИКА
ЙОСАФАТА КУНЦЕВИЧА**

Чина св. Василя В.

Архієпископа Полоцкого

написавъ

О. Евгеній Козаневичъ

тогожь Чина.

ЖОВКВА
Печатня ОО. Василянъ
1902.

Ч. 10/Орд.

Позволяє ся печатати

Водъ гр.-кат. Митрополичого Ординаріату

Львовъ 27. сѣчня 1902

*+ Андрей
Миронович*

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Гумный се и непотѣшаючій объявъ въ нашѣмъ народѣ, що вѣнъ або зовсѣмъ або дуже мало знае тыхъ святыхъ Угодникѣвъ Божиыхъ, що суть костію зъ его кости, працювали надъ его спасенемъ а навѣтъ для его добра кровь проляли. Мы Русины прославляемо Святыхъ грецкихъ, египетскихъ, арабскихъ, вѣрменскихъ, обходимо торжественно ихъ свята, ставляемо имъ престолы, прославляемо ихъ чесноты, а забуваемо на нашихъ питомыхъ Угодникѣвъ. Инші народы ставлять своимъ Святымъ величаві святынѣ, уряджують торжественній богослуженя и обходы, звеличуютъ ихъ жите тысячными выданами ихъ житєписій, образѣвъ, медаликѣвъ, образцѣвъ — а въ насъ ся почесть для рускихъ Святыхъ мовбы завмерла. Забуваемо на св. Володимирѣвъ, Антоніѣвъ, Теодозіѣвъ, Алек-

сіѣвъ, Йосафатѣвъ, Ольги и Евфросины; мовчки обходимо або й нѣтъ ихъ свята, та ще въ своѣй простодушности дивуємо ся, чому такъ мало почити находить та наша Мати-Церковь, що своими грудьми выплекала такъ много Святыхъ и поставила ихъ на престолахъ католицкихъ цѣлого свѣта. О се для насъ не велика честь, що чужі народы слѣдятъ житя нашихъ Святыхъ, выдають томами ихъ житєписи, величаютъ ихъ чесноты, а мы байдужно глядимо на се, або що гѣрше, хочемо бути недоспѣлыми и непокликаными судіями святости тыхъ Святыхъ, котрыхъ жите знаємо хіба зъ мутного и непевного оповѣданя або зъ часописи першого лучшого недоученого письмака. До шуканя правдъ мы за тяжкй и неохочй. Чи се добре? Чи справедливе?! На жаль треба сказати, що вѣдай о насъ думавъ польскій поеть, коли спѣвавъ: „Чуже хвалите, а свого не знаете; самй не вѣдаете, що посѣдаете.“ Если кого, то особливо насъ сіѣ слова тычать ся, коли мова о св. Йосафатѣ, нашѣмъ питомѣмъ рускѣмъ св. Угоднику. Многй зъ Русинѣвъ не знаютъ житя св. Йосафата а если часомъ де що читали то зъ мутныхъ и непевныхъ жерелъ; многъ же такъ упередженй до св. Йосафата, ш

й не хотять пѣзнати его дѣлъ, жита и смерти. Чому? Що завинивъ имъ сей Угодникъ Божій? Французы, Италійцѣ, Нѣмцѣ ставляють престолы св. Йосафатови, пишуть книжки о нѣмъ, закладають брацтва въ его честь, укладають молитвы, а у насъ лишень, коли вѣдѣе ся якій голосъ, то звичайно згѣрдный и фальшивый. И звѣдкижъ се походить? Може се впливъ могучихъ ворогѣвъ св. Йосафата, що обчернюють его, та затемнюють святѣсть его жита. Може причина тому ся, що деякї послугують ся св. Йосафатомъ до политическихъ цѣлей. А може вкѣнци, що найправдоподобнѣйше, есть се проста незнаемѣсть того великого Угодника Божого и за нею идуча байдужѣсть. Мы склоняючи ся къ сѣй послѣднѣй причинѣ, самї бючись въ груди, постановили хочъ по части зарадити сему, выдаючи трохи обширнѣйше жите св. Йосафата. Жерела, зъ котрого мы брали нашї вѣдомости, суть слѣдующї: Жите и борба мученича бл. Йосафата Кунцевича, Архіепископа Полоцкого, епископа Витебского и Мстиславского, Чина св. Василя В., написана Яковомъ Суша, епископомъ Холмскимъ и Белзскимъ тогожь Чина въ Римѣ р. 1665. и поновно выданого черезъ О. Мартинова въ Парижи р. Б. 1865. 2) Жите

св. Йосафата Архієпископа и мученика руского Чина св. Василя Великого написае Николайемъ Контієрі-мъ Єромонахомъ тогож Чина. Римъ 1867. 3) Апостолъ Соединені Церквей въ XVII столѣтїю. Святый Йосафат и Церковь греко-славянська въ Польци Россіи черезъ Впр. О. Альфонса Гіпен-Чина св. Венедикта. Парижъ 1898. 4) Истрия Уніи написана Преосв. Пелешомъ. Відень 1878.

Позаякъ книжочка ся назначена для нашего побожного народу руского, тому для лучшего зрѣумѣня цѣлой книжочки змушені булисьмо на початку умѣстити 4 роздѣлы, въ котрыхъ толкуе ся, що то є зъединенє, а що схизма и якимъ способомъ на Русь доволѣкла ся та пошестъ.

Знаючи нашъ нарѣдъ рускій, не сумнѣваемось, що всѣ щирі Русини-католики зъ отвертими раменами приймутъ се жите нашего Святого. Дорогій народе рускій, ты завсѣгды щирый для sprawy Божой и охочій до всего що добре и хороше. Гляди-жь на твоего Святого, на кѣсть зъ кости твоеи, на жите и че сноты его, переймай ся духомъ его, полюб дѣло, за котре вѣнъ и много твоихъ собратіи кровь свою проляли, бо дѣло его, то сповнен

передсмертного бажаня Христа Спасителя:
 „да вси будутъ едино.“ Чогожь бы ты не
 зробивъ для свого Спасителя? Плекай проте
 короگیи народе, сю идею единства въ своій
 кущѣ, плекай въ душахъ твоихъ дѣтей, щобъ
 колись вся Русь сполучена пѣдъ прапоромъ
 св. Йосафата або единства, единѣиустыи еди-
 нымъ сердцемъ прославляла и величала во всю
 зѣчнѣсть единого въ св. Тройцѣ Бога.

РОЗДѢЛЪ I.

Заложене св. Церкви и еи устрѣй.

Иисусъ Христосъ прийшовъ на сей свѣтъ, чтобы на нѣмъ заложити царство Боже, що мало тревати безпереривно до кѣнца свѣта. Позаякъ самъ лишень черезъ три лѣта хотѣвъ проповѣдати царство се, тому, чтобы его дѣло дальше розвивалось, выбравъ собѣ дванайцять простыкъ рыбаковъ и назначивъ ихъ до розширеня того царства по цѣлѣмъ свѣтѣ. Черезъ три лѣта обучавъ ихъ въ своѣй школѣ словами а ще бѣльше своимъ примѣромъ. Ту науку доповнивъ Божественный Спаситель по своѣмъ свѣтлѣмъ Вознесеню зѣланемъ на нихъ св. Духа, котрый сходячи на нихъ, давъ имъ даръ непомильности въ изучаню правдъ св. вѣры и обычаиности, даръ говореня (безъ науки) рѣзными языками а вѣнци. чтобы всѣ люди могли пѣзнати, що сугъ Апостолами або пѣсланцями Христа Спасителя, даръ твореня чудесъ. Доки Божественный Спаситель самъ перебувавъ на свѣтѣ, не треба було Апостоламъ наставника, бо Вѣнъ самъ бувъ ихъ видимою головою,

наставникомъ и учителемъ. Однакъ Христось не довго мавъ зъ ними видимымъ способомъ перебувати, тому мусѣвъ выбрати свого намѣстника и его до сего уряду приспособити. Такъ робить кождый розумный царь, що мусить свою державу на довшій часъ опустити. Въ кождомъ товариствѣ, хочбы оно якъ було мале, если мае въ нѣмъ бути порядокъ и оно мае истнувати, мусить бути одинъ наставникъ. Люди добре се розумѣють и тому почавши вѣдъ найменшихъ а скѣнчивши на найбѣльшихъ товариствахъ, всюды чи то установляють чи выбираютъ одну голову або наставника, котрый всѣмъ розказуе, всѣмъ рядить, все веде. И звѣдси въ седѣ одинъ вѣйтъ, въ мѣстѣ одинъ бурмистръ, въ краю одинъ намѣстникъ, въ державѣ одинъ царь, чи король, чи президентъ. Церковь Христова або царство Боже на земли, не є чимъ иншимъ якъ тѣлько товариствомъ, до котрого належать всѣ народности, племена и расы, и тому якъ въ кождомъ товариствѣ, такъ и въ нѣмъ мусить бути одинъ наставникъ. Если бы Христось Спаситель бувъ лишень простымъ розумнымъ и розсуднымъ чоловѣкомъ, то мусѣвъ назначити намѣстника, якъ хотѣвъ, щобъ его дѣло истновало бодай якійсь часъ. Нехай якій володѣючий опустить свою державу лишень на якійсь часъ, позволяючи всѣмъ державою управляти, то по своѣмъ поворотѣ не знайде й слѣду своей колишньої державы. А Христось бувъ ще й Богомъ,

проникающимъ на скрѣзь цѣлу людску природу, знающимъ всѣ людскія пристрасти и всѣ потребности людской сущности и тому вже задалегодъ выбирае собѣ своего намѣстника. Уже при першій стрѣчи зъ св. Петромъ, показуе ему урядъ, який его чекае: „Ты єси Сімонъ сынъ Іовнннъ, ты наречішися Кіфа, єже скажется Петръ.“ Іоан. 1. 42. Ще не зоставъ ученикомъ Христовымъ а вже названный *каменемъ* себѣ-то підставою, основою, на котрій колись має стати величава будова католицкою Церкви. Часъ летить не стоить; вже не довго Іисусъ має бути помѣжь своими любими учениками, скрѣпляе ихъ вѣру въ свое Божество а въ нагороду вѣры Симона обѣцуюе ему найвышій урядъ: „Ты єси Петръ и на сімъ камени созіждѣ церковь мою и врата адва не вѣдолѣютъ єѣ.“ Мат. 16. 18. Если Богъ выбере когось на який урядъ, то приготавливаетъ его вѣлповѣдними средствами и надѣляетъ потрібными ласками. Щожь отже дивного, що св. Петро всюды товаришить Спасителеви и на Таворѣ и на гору Оливну, що Спаситель до него звертае ся зъ запытами, ему обявляє свою величню славу и терпѣна, его острѣйше упоминае, его оуѣцѣ поручае прочію братію, его переносить понадъ прочихъ Апостолѣвъ. Бачать добре се вывышене св. Петра прочіи Апостолы, а хочъ декотрі були може и быстрѣйшій и ученѣйшій и вѣрнѣйшій, однакъ нѣ одинъ голосъ жалоу нѣ зависти, нѣ недоволеня, нѣ негодованя

зъ ихъ устъ не выриваеь, бо уважають се за рѣчь зовсѣмъ природну, що одинъ зъ нихъ мусить бути головою. Ще за свого жита призначивъ Христось св. Петра на свого намѣстника, але не вѣдавъ ему передъ смертію сего уряду, бо всевѣдучими очима видѣвъ его будучій упадокъ и тому хотѣвъ, щобъ впередъ другіи ученики побачили его каине. До перва на кѣлька день передъ своимъ Вознесенемъ, вѣдновленому, плачучому и сильному вѣрою а горѣючому любовію Петрови поручае сей урядъ. До него самого звертаеь Христось и мовить: „Паси ѡгнцы моѣ... паси ѡвцы моѣ.“ Іоан. 21. 15—17. Розумѣють добре Апостолы, що мають значити сї слова, бо вѣдъ сеи хвилѣ до него въ своихъ трудностяхъ удають ся, безъ его порады нѣчо не роблять, его у всѣмъ слухають. Чи треба на се доказѣвъ? На першѣмъ соборѣ Єрусалимскѣмъ, коли другіи розсуджують, чи пріймати до Церкви поганъ, самъ св. Петро встает и яко пастирь ягнятъ и овецъ або учитель цѣлои Церкви проголошуе непомильну науку: „Мѣжѣ братіе, кѣмъ вѣсте, ѡко ѡ днѣи первыхъ Бѣгъ къ насъ ѡзвѣра ѡусты мои ми ѡслышати ѡзвѣкати слоко благокѣстїа ѡ вѣрвати.“ Дѣян. Апост. 15. 7. На сї слова намѣстника Христоваго Апостолы и старѣйшины и присутній умовкають. Спѣръ скѣпченый. „Оумолча жѣ всѣ множество.“ Тамже ст. 12. Чому всѣ умовели? Чѣмъ Петро старшій надъ Іоана або Якова? Умовело все множество, бо че-

резъ Петра Христось промовивъ. Они добре знаютъ, що се промовивъ намѣстникъ Христовый.

Но Апостолы а вразъ зъ ними и св. Петро мали незадовго свѣдчити своєю кровію о Божествѣ Іисуса Христа, дѣло же Христове мало тревати до вѣднця свѣта, тому треба новыхъ пѣсланцѣвъ и ихъ головы. Знають о сѣмъ добре Апостолы и тому ще за свого жита на своє мѣсце посвячують епископѣвъ, що дальше мають голосити царство Боже. Въ тѣлѣ живучѣмъ мусить бути голова, тожь сейчасъ по смерти св. Петра выбираютъ на его наслѣдника Епископа Римского, поминаючи ще живучихъ Апостолѣвъ. Епископъ Римскій се природный намѣстникъ Петровый. Чому? Бо въ Римѣ не тѣлько що заложивъ свѣй престолъ св. Петро, але на нѣмъ черезъ 25 лѣтъ володѣвъ цѣлымъ свѣтомъ христіянскимъ ажъ до смерти; въ Римѣ вѣддавъ свое жите за Христа; Римъ выбравъ мѣсцемъ своего спочинку; Римъ осередкомъ цѣлого свѣта. И рѣчь дивна, всѣ шанують сю волю св. Петра, бо вѣдъ того часу всѣ и Апостолы и епископы уважають Епископа Римского за наслѣдника Петрового и нѣхто не смѣе сему перечити.

Перегляньмо исторію першихъ десяти вѣкѣвъ по смерти Петровѣй а побачимо, що всѣ епископы, архіепископы, патріярхи, хочъ деkotрѣй зъ нихъ и высшій наукою, и бѣльшій святостію и знаменитшій ревностію розширени царства Божого, однакъ всѣ католицкѣй епи-

свои удають ся въ своихъ потребахъ до Риму и свои сиві головы склоняють передъ Престоломъ Римскимъ. Всѣ соборы до 10 столѣтя вѣдбувають ся пѣдъ проводомъ Епископа Римского або его заступника, хочбы вѣнъ бувъ простымъ священникомъ. Всѣ епископы схѣдной Церкви и самі царгородскі патриархи въ своихъ сумнѣвахъ по порадѣ удають ся до Риму, до Риму заносять свои жалобы, зъ Риму просять потверженя на свои престолы. Комужь не вѣдомо, що св. Василій В. удае ся зъ просьбою о помѣчь въ упорядкованю Церкви схѣдной до Папы Дамаза р. 372.; патриархи царгородскі св. Іоанъ Золотоустый до Інокентія, св. Флавіанъ до Папы Льва р. 490., и св. Никифоръ до Папы Льва III, св. Игнатій до св. Пиколая Папы р. 867. Отсе свѣтила Церкви схѣдной шукають порады, помочи, заохоты у Епископѣвъ Римскихъ — до нихъ удають ся у всѣхъ сумнѣвахъ, имъ доносять о всѣхъ ересяхъ, звѣдтамъ приймають потвержене науки Христовой.

Не досыть того — не тѣлько святі и католицкі епископы, але навѣтъ самі еретики удають ся до Епископа Римского, щобъ передъ нимъ оправдати ся або выкрутити ся. Самъ Фотій, голова роздору, два разы удае ся до Риму и облудно вырѣкае ся свои науки и просить о потвержене на неправно здобутѣмъ патриаршѣмъ престолѣ. Чомужь всѣ звертають ся до Риму? Чому безъ Епископа Рим-

того нѣякій соборъ черезъ 10 столѣтій не
 відбуваєсь и не проголошуєсь, доки не зѣ-
 стане затверджений черезъ Єпископа Римско-
 го? Чому яка правда не приймає ся, доки
 Римъ своєю повагою єѣ не затвердить? Бо всѣ
 знали и узнавали, що Єпископъ Римскій єсть
 правнымъ наслѣдникомъ Христа. Звѣдси
 плывъ сей послухъ, улеглѣсь, пѣдданьство
 въ рѣчахъ вѣры и обычайвъ головѣ Церкви.

РОЗДѢЛЬ II.

Роздѣль або схизма Церкви грецкои.

Черезъ десять майже столѣтій зъ малыми
выимками, бажане Спасителя: „да всѣ
бѣдѣтъ ѣдино“ сповнялось. Згода була
помѣжь схѣдною а захѣдною Церквою, хочъ
рѣжнѣй языкъ литургичнѣй та рѣжнѣй об-
рядъ. Вправдѣ декотрѣй зъ царгородскихъ
епископѣвъ, особливо по перенесеню свѣтско-
го владѣня до Царгороду або Нового-Риму,
заслѣпленѣ гордостію и вспоможенѣ повагою
цѣсарѣвъ грецкихъ, хотѣли стати на рѣвнѣ
зъ Епископами Римскими, однакъ то имъ не
удало ся, бо мѣсто власти надъ Сходомъ,
попали въ цѣлковиту залежнѣсть вѣдъ гре-
цкихъ цѣсарѣвъ. Нѣ одинъ зъ нихъ не осмѣ-
дивъ ся назвати *наслѣдникомъ Петровымъ*.
Такихъ гордыхъ епископѣвъ було не много;
по нихъ зновъ вступали на престолъ царго-
родскѣй патріярхи католики, котрѣй просять
о своѣ подтверженѣ на престолѣ Епископа
Римского. Поволи однакъ черезъ гордѣсть
патріярхѣвъ, хибну политику грецкихъ цѣса-

рѣвъ, часті ереси Греко́въ, почавъ ся твори-ти чимъ разъ бѣльшій роздѣлъ помѣжь схѣдною а захѣдною Церквою. Греки взагалѣ, видячи вышшѣсть Римлянъ, горѣли тайною ненавистію та чекали лишъ на догѣдннй часъ, щобъ еѣ прилюдно оказати, та вѣдѣрвати ся вѣдъ зненавидженого Риму. Діаволь, батько всякого роздору и ворогъ єдности, знайшовъ собѣ помѣчника въ особѣ Фотія, котрый першій осмѣливъ ся роздерти одноцѣльну одежу Христову. Причина була слѣдуюча:

Св. Игнатій, царгородскій патріархъ, выступивъ зъ ревностію справдѣ св. Іоана противъ Бардаса, першого министра цѣсаря грецкогo за те, що живъ на вѣру зъ своєю крeвною и не позволивъ ему приймити св. Причастіе; надто не послухавъ цѣсаря Михаила, коли сей приказавъ ему на силу постричи свою матѣрь въ черницѣ, вкѣнци же въ своѣй ревності выклявъ епископа сиракуского Григорія за розпустне и гѣршаче жите. Розлученнй Бардасъ оскаржуе Игнатія о заговорѣ, котрый самъ здѣлавъ, и казуе его безъ слѣдства на выгнане на островъ Теревинтъ а на мѣсце его назначуе секретара цѣсарского Фотія. чоловѣка собѣ вѣдданого. Игнатія держать въ вязницѣ и всѣми способами старають ся вымусити вѣдъ него, абы зрѣкъ ся гѣдности патріаршой на користь Фотія. Фотій тымчасомъ, высвяченнй въ шѣстьохъ дняхъ черезъ выклятого сиракуского епископа Григорія на патріарху въ р. 857., збирае синодъ

епископѣвъ прихильныхъ Бардасови, котри Игнатія вѣдсуджують вѣдъ престола и силомѣць змушують єго положити хрестъ на письмѣ, що зрѣкає ся патріярхату. Фотій пише облудный листъ до Папы Николая I. р. 860, просячи о легатѣвъ котрибы порѣшили єресь иконоборцѣвъ а вкѣнци доносить, що Игнатій за для старости добровѣльно зрѣкъ ся своего достоиньства, а вѣвъ мусѣвъ пѣдъ грозьбами приймити опорожненный престолъ. Николай I. выславъ до Царгорода двохъ легатѣвъ, Захарію и Бодуальда, щобы сѣ цѣлу справу переглянули. Но легаты частію перекуплені черезъ Фотія, частію лякаючи ся Фотія, цѣлу справу представили въ Римѣ въ фальшивѣмъ свѣтлѣ. Въ р. 862 прибувъ до Риму архимандритъ Теогнистъ и въ имени Игнатія представивъ Папѣ цѣлу правду. Сейчасъ зѣбравъ Николай I. соборъ въ Римѣ р. 863., на котрѣмъ Фотія зложивъ зъ г. дности и загрозивъ клятвою, єсли бы собѣ приписувавъ право до престола. Фотій не хотѣвъ ся повинувати и тому зѣставъ въ р. 864 выклятый. Розгнѣванный Фотій, скликуює синодъ до Константинополя р. 866, выклинає Папу Николая I. и оскаржуює Церковь захѣдну о єресь, тому, що латинники постятъ въ субботу, що великій пѣстъ скоротили о одинъ тыждень, що священники ихъ не вступають въ станъ супружій, що до символа вѣры додали: „и Сына“.

И то бувъ першій явный роздоръ або схизма Церкви всхѣдной вѣдъ захѣдной. Ся схизма не тревала довго, бо Василій, цѣсарь, вступивши въ р. 867 на тронъ, хотячи собѣ зъеднати ласку у народа, привернувъ на престолъ патріяршій св. Игнатія а Фотія осудивъ на выгнане. Фотій, осужденый ще на VIII. соборѣ загальнѣмъ, старавъ ся на выгнаню позыскати ласку цѣсаря, выводячи рѣдъ его вѣдъ короля вѣрменьского черезъ фальшоване рукописей. И удало ся ему се, бо по смерти Игнатія зѣоставъ покликанный зновъ на престолъ патріяршій. Безличный Фотій пише знова листы повный покоры до Папы Іоана VIII. просячи о свое затвержене въ гѣдности, а самъ тымчасомъ видае новы клеветы на Престолъ Римскій. Папа домагаеьс поправы его и задосыть учинени передъ соборомъ а довѣдавши ся пѣзнѣйше о его облудѣ, кидае черезъ легата клятву на него и всѣхъ его приклонникѣвъ. Доперва Левъ VIII. цѣсарь грецкій. бажаючій єдности, складае Фотія зъ престола, замыкае его въ монастырѣ вѣрменскѣмъ, де вѣнъ кѣнчить свое жите р. 891.

По нѣмъ зновъ засѣдають на престолѣ царгородскѣмъ люди послушны Престолови Римскому и узнаючи Єпископа Римского за голову цѣлои Церкви. Єднѣсть тревала ажъ до р. 1043. Въ сѣмъ роцѣ вынесеный на престолъ Керулярій, чоловѣкъ гордый, вѣдновивъ схизму. Вразъ зъ митрополитомъ Болгаріи

написавъ обширный листъ до епископа въ Апуліи, въ котрѣмъ взновивъ всѣ закиды поднесеній Фотіемъ и ихъ побѣльшивъ. Папа Левъ IX. довѣдавши ся о томъ, вѣдписавъ на всѣ закиды Керуляріеви и выславъ до Царгорода своихъ легатѣвъ. Но Керулярій не допустивъ ихъ до себе, тому легаты оголосивши на него клятву, зложили еѣ торжественно на престолѣ въ церквѣ св. Софіи, а самій подъ опѣкою цѣсарской сторожи вернули черезъ Русь до Риму. Хоть побнѣйше за цѣсаря Исаака Коммена зѣоставъ Керулярій сказаный на выгнане, однакъ незгода нимъ засѣяна лишилась. Вернула вправдѣ на якійсь часъ до едности церковь схѣдна на соборѣ Люгдуньскѣмъ, але се не довго тревало; Греція вернула назадъ до схизмы, въ котрѣй доси тревае. — Така исторія схизмы грецкои.

Зѣ выше сказаного можемо знати, що то есть схизма. *Схизма* есть то слово грецке и значить тѣлько, що паше руске: роздѣль, роздоръ. Въ значеню церковнѣмъ означае вылучене ся зѣ подѣ власти правно установленого намѣстника Христового. *Схизматикомъ* называемо теперъ того, що не узнае Епископа Римского головою цѣлои Церкви. Але не одинъ то лишень блудъ схизматикѣвъ; зѣ часомъ стались они и еретиками. *Еретикомъ* называемо того, котрый перечить яку небудь правду объявлену Господомъ Богомъ а подачу католицкою Церквою до вѣруваня. И такъ теперѣшній схизматикви не тѣлько що не узна-

ють Єпископа Римского за намѣстника Христоваго, але надто не годять ся на слѣдуючі правды, въ котрій мы вѣримо: 1. що Святѣйшій Отець єсть непомильний въ рѣчахъ вѣры и обычаївъ, коли выступає яко учитель цѣлои Церкви; 2. що святий Духъ походить вѣдъ Отця и Сына; 3. що Преч. Дѣва Марія єсть безпорочно (т. є. безъ грѣха первородного) зачата; 4. що єсть особне мѣсце, зване чистилищемъ, до котрого по смерти идуть душѣ сходячі зъ того свѣта зъ грѣхомъ повседневнымъ. Въ тѣ чотыри правды схизматики не вѣрятъ, хочъ всѣ прочі признають и приймають.

РОЗДѢЛЪ III.

Схизма на Руси.

Мерейдѣмъ до рускои Церкви, та поглянь-мо, якимъ способомъ вдерла ся тутъ та пошестъ-схизма и якого лиха Руси наробила. Коли по скиненю зъ престола патріаршого Фотія въ 867. св. Игнатій повернувъ на неправно ему выдертый престолъ, два князѣ рускій Аскольдъ и Диръ пѣслали до Царгорода послѣвъ зъ просьбою о прислане на Русь христіянскихъ проповѣдникѣвъ-священникѣвъ. Игнатій будучи самъ ревнымъ католикомъ, такихже священникѣвъ пѣславъ на Русь. Въ р. 957 приняла въ Царгородѣ княгиня руска Ольга св. хрещене зъ руеъ католицкого патріархи и вѣдъ теперъ вѣра христіянско-католицка розширяєсь чимъ разъ бѣльше по цѣлѣй Руси. Въ кѣнци р. 988. 1. серпня за великого князя Володимира цѣла Русь охрестила ся священниками и епископами высланными зъ Царгорода. Русь отже приймила вѣру христіянску въ тѣмъ часѣ, коли въ Царгородѣ засѣдали на престолѣ

патріярхи католики. Отже вѣдъ початку на-вернення свого, була католицкою або зъединоюю зъ Церквою Римскою и въ тѣмъ зъєдиченю довше позѣстала, якъ Церковь грецка; бо хотяй Керулярій зѣставъ схизматикомъ — Русь схизмы не приймила.

Саме въ тѣмъ часѣ, коли Керулярій вѣдлучивъ ся вѣдъ католицкою Церквою, умеръ на Руси митрополитъ Теопемитъ, грекъ, присланий на Русь зъ Царгорода. Князь Ярославъ Мудрый довѣдавши ся, що грецка Церковь вѣдлучила ся вѣдъ Римскою, не пославъ вже послѣвъ до Царгорода зъ просьбою о нового митрополита, якъ се дѣяло ся по смерти кожного митрополита, але сей часъ скликавъ рускихъ епископѣвъ и поручивъ имъ обрати митрополита зъ помѣжь себе. Зѣбрані епископы выбрали митрополитомъ побожного священника Илярія, Русина. Сей власне Илярій вразъ зъ Ярославомъ Мудрымъ приймавъ зъ величавостію папскихъ послѣвъ непринятыхъ черезъ гордого Керулярія, коли сѣ вертали черезъ Русь до Риму. Жаль лишень, що епископы рускї не держали ся дальше припорученя Ярослава Мудрого, бо доси бы Русь не знала схизмы. По смерти Илярія вже самї не выбрали нового митрополита, але по давному звичаю удали ся до Царгорода и приймили звѣдтамъ присланого митрополиту. Вправдѣ зъ початку патріярхи знаючи, що Русь не прийме грецкою схизмы прислали черезъ якїсь часъ митрополи-

тѣмъ католикѣмъ, але поволи черезъ численнй зносины вже то торговельнй то политичнй, Русины освоили ся зъ схизмою такъ, що вже въ р. 1104 бачимо на престолѣ митрополитѣмъ першого схизматика, грека Никифора. Маючи Русь митрополитѣмъ схизматикѣмъ, небавкомъ цѣла зѣстала втягнена въ схизму. Русь однакъ не була привязана до схизмы; кѣлька разѣмъ зривала оковы царгородскй, кѣлькохъ митрополитѣмъ католицкйхъ засѣдало на престолѣ митрополитѣмъ рускѣмъ а навѣтъ въ тѣмъ часѣ выплекала Святыхъ, котрыхъ приймила и узнала Святими цѣла католицка Церковь.

Почавши вѣдъ дванайцятого вѣку по части а вѣдъ тринадцятого цѣлого, тревала Русь въ схизмѣ, ажъ доки Изидоръ Болгаринъ не зѣставъ именованнй митрополитомъ Руси. Греки въ тѣмъ часѣ побоючись Туркѣмъ, задумали приступити до едности зъ Церквою Римскою, бо надѣялись помочи противъ Туркѣмъ у Папы и захѣднхъ володѣтелѣмъ. Папа Євгеній IV на просьбу грецкогo цѣсаря Іоана Палеолога и царгородскогo патріярха скликавъ соборъ до Феррары, щобы тутъ привернути церковну еднѣсть. На соборъ той прибувъ такожь Изидоръ зъ Москвы, а будучи вызначеннмъ зѣ стороны Грекѣмъ и Русинѣмъ до всѣхъ нарадъ и розправъ, старавъ ся всѣми силами о приверненнѣ едности и сполученнѣ розбръваныхъ Церквей. Заходы его не були даремными. Въ р. 1459 въ Фльоренціи,

вуды перенѣсь ся соборъ зъ Феррары, всѣ присутній Греки и Русины приступили до едности. Папа Євгеній именовавъ Изидора своимъ легатомъ для Руси, Польщи и Литвы. Изидоръ не забавляючись довго въ Римѣ, вернувъ черезъ Буду на Русь и всюда проголошувавъ сполучене Церквей. Русины радо приймали сю вѣсть, бо вже дуже накучилось имъ ярмо, яке вложили на нихъ грецкій патріярхи. Здавало ся, що по довгій колотнечѣ, наступить вѣднці спокій; але діаволь не заснавъ свого дѣла розъєднаня. Незадовго за намовою епископа Марка зъ Єфезу невѣрній Греки вырекли ся зъєдиненя а въ нагороду за свое вѣдступство сповнило ся се, що одинъ зъ нихъ сказавъ: „Волю турбанъ якъ кардинальскій капелюхъ.“ Турки завсладѣли державою грецкою а гордый патріярхъ, що не хотѣвъ въ своій бутѣ слухати Христоваго наслѣдника, въ поросѣ валявъ ся передъ невѣрнымъ вытяземъ турецкимъ султаномъ и просивъ пощады. Вѣдъ сего часу Церковъ грецка вразъ зъ своими патріярхами не може выдертись зъ пѣдъ ласкавои опѣки султаноу а таки волить пѣддлагати невѣрнымъ, якъ правному наслѣднику Христа Спасителя. Се заплаца неба за гордѣсть и буту Грекоу.

Не такъ якъ на Руси прийомили Изидора въ Москвѣ. Великій князь Василій не хотѣвъ чути о зъєдиненю. Вѣнъ надто добре бачивъ, що черезъ зъєдинене выриваець ему зъ руцъ власть надъ митрополитомъ и Цер-

квою. Московскій князѣ, беручи собѣ примѣръ зъ грецкихъ цѣсарѣвъ, заедно стремѣли до того, щобы митрополитѣ вразѣ зъ Церквою були имѣ послушнѣ. Коли Изидорѣ прибѣвъ до Москвы и въ церквѣ въ присутности владыкѣ та духовенства приказавъ проголосити актѣ Уніи флорентійскои, Василій назвавши его прилюдно зрадникомѣ, казавъ замѣнути его до тюрмы. Изидорови удало ся утечи до Кіева, но не чуючи ся тутѣ безпечнымѣ, удавъ ся до Риму, де, въ нагороду заслугѣ положеныхъ около сполученя Церквей, зѣоставъ именованнѣ кардиналомѣ католицкои Церкви. Ще якійсь часѣ на Русѣ були митрополитами католики, именованнѣ будѣто Папою будѣто патріярхами царгородскими зѣстаючими въ єдности; однакѣ пѣзнѣйше черезъ впливъ Василія III. царя московского на короля польского Александра, выбрано митрополитомѣ цѣлои Русѣ загорѣлого схизматика Іону, сповѣдника Єлены, жены короля польского. Маючи сильну помѣчь въ царѣ московскѣмѣ, зумѣвъ Іона зничити зненавиджену єднѣсть а привернути схизму. Зничкли першѣ пробы зѣединеня а нещасну Русѣ на ново обняла пѣтьма схизмы. Сповнило ся на Русѣ слово Божественного Спасителя: „И вѣдѣтъ послѣднѣмѣ гѣрша пѣрвыхъ.“ Мат. 12. 45.

Византійска мертвота и мерзѣсть запусѣтнѣя заволодѣли Русею. Патріярхи царгородскѣ не дбали про руску Церковь та еи

добро, они дбали лишень о те, щобы зъ неи пѣдъ рѣжними позорами здирати драчки. Мусѣли они складати великѣ сумы грошей за престолъ патріяршій турецкимъ султанамъ и великимъ ихъ везирамъ; звѣдси то походило, що митрополитами оставали тѣ, що добре оплачували ся патріярхамъ; владыками тѣ, що платили солено митрополитамъ; священниками тѣ, що оплачували ся владыкамъ а въ кѣнци сѣ грошѣ здирали вѣдъ вѣрныхъ. Святокупство, се необходима прикмета схизмы вѣдъ еи завязку ажъ по нашѣ часы. Зъ святокупствомъ иде друга язва а именно, що на всѣ церковнѣ уряды вдирали ся люде не вѣдданѣ справѣ Божѣй, гордѣ, неуки, дбаючі о те, абы добрами церковными збогатити себе и свои родины, люди часто злыхъ обычаѣвъ та выгѣдного, безжурного житя. Тымъ то владыки поваги майже не мали, а ѣ ту що мали, патріярхи пѣдкоували рѣжними способами. Щобы зменшити впливъ владыкъ и повздержати всяку ихъ самостѣйнѣсть, патріярхи закладали по цѣлѣй Руси братства ставропигіальнѣ. Братства тѣ не тѣлько що не пѣдлагали владыкамъ, але ще мали надзѣръ надъ владыками. Имъ вѣльно було печатати книжки, утримувати и усувати священникѣвъ а въ своихъ потребахъ удаватись просто до Царгорода. Маеь розумѣти, що братства тѣ умѣли выкористати свою незалежнѣсть зѣ шкодою рускои Церкви. Маючи такъ обширнѣ привилеѣ, нѣчо дивнѣго, що

держали ся патріярхѡвъ крѣпко и ставали ся розсадниками идей патріярхѡвъ, себѣ то схизми.

Щожь маємо сказати о священствѣ? Схизма жила тьмою. Громада выбирала собѣ першого лучшого, платила грошѣ владыцѣ а сей высвячувавъ неразъ й такихъ, що не умѣли читати нѣ писати, або зновъ священство переходило зъ отця на сына; отець учивъ на память молитовъ и богослуженя своего сына, приучувавъ першихъ правдъ вѣры, збиравъ грошѣ, щобы заплатити владыцѣ за высвячене и вже готовый бувъ священикъ. О школахъ священничихъ не думавъ нѣ польскій рядъ нѣ рускій епископы. Однимъ и другимъ ходило о те, щобы священство держати въ невѣжествѣ и пониженю. Сумна була его доля. Священикъ на седѣ бувъ невѣдникомъ шляхтича, слугою владыки, зарѣбникомъ для своєї родини; бувъ вѡнъ въ гѡршѡмъ ставѣ, якъ найбѣднѣйшій хлопъ въ парохіи. Не въ лучшѡмъ станѣ жило духовенство чорне або монаше. Мусѣло оно зносити немалый гнетъ вѡдъ своихъ патронѡвъ; але найгѡршою рѣчею було се, що въ часѣ схизмы затративъ ся бувъ по монастыряхъ духъ правдивого аскетизму и побожности, якій процвѣтавъ за часѡвъ св. Василя або Антонія и Теодозія Печерскихъ. Монашій правила и примѣры святыхъ пѡшли въ забутѣ. Правда, що зверхній покутній учинки часами заховували ся, але пѡдъ тыми учинками крыли ся часто

духова темнота и свободне жите. Однимъ словомъ сказавши — запанувавъ тодѣ на цѣлѣй Руси великій занепадъ жия духовного а такожь науевого.

А щожъ доперва мовити о бѣднѣмъ народѣ рускѣмъ, що мавъ такихъ пастирѣвъ. Наукъ духовныхъ той нарѣдъ не чувъ, бо не було кому ихъ говорити; книжокъ духовныхъ не читавъ, бо не вмѣвъ читати, тай книжокъ не було. Переймавъ вѣнъ тѣлько певнй молитвы по батькахъ, стисло постивъ та почитавъ образы. Се було его цѣле образоване релігійне. Ёсли ще зѣставъ христіянськимъ, то мавъ завдячити лишъ дѣдамъ и прадѣдамъ, що виховались за часѣвъ зъединеня. Забобны, ворожбицтво, чарѣвництво, се нещасна спадщина, яка ще до теперъ остала на Руси зъ тыхъ часѣвъ. Таку освѣту приносить злощасна схизма кождѣй народности, що до неи прилучить ся.

РОЗДѢЛЬ IV.

Зъединеніе руской Церкви зъ Римскою.

Длянувъ вѣднцѣ Господь Богъ милосерднымъ окомъ на нещасливый але побожный рускій нарѣдъ, котрый хочъ повный суетвѣря и невѣжества, мавъ завсѣгды щире сердце для Господа Бога. За сю щирѣсть мало на Руси незадовго заяснѣти свѣтло правды и вырвати нарѣдъ зъ царгородскихъ оковъ тьмы. До своихъ цѣлей уживае Богъ неразъ средствъ, якѣ на позѣръ зовсѣмъ до нихъ не надають ся. Такого средства уживъ Богъ и теперь. Патріярха Сремія прибувъ на Русь, щобы будьто звидѣти руску Церковь. будьто щобы укрьпннті єѣ въ схизмѣ а въ дѣйсности, щобы накласти на єѣ пастирѣвъ и нарѣдъ новѣ драчки. Побачивши нещасный станъ руской Церкви, заводить реформу, выдае пастирскій письма, скидае зъ престола митрополиту Онисифора Дѣвочку за его гѣршаче жите а на его мѣсце посвячуе выбраного шляхтою и лицарствомъ Михаила Рагозу; на владыцтво луцке поставляє Кирила Терлецкого,

мужа мудрого и ученого а навѣтъ робить его своимъ ексархою, себѣ-то намѣстникомъ, що має власть судити не тѣлько епископѣвъ але и самого митрополиту. Пѣсля нашихъ понятій, Церковь руска повинна була пѣднести ся зъ свого пониженя по сѣй реформѣ и укрѣпитись въ схизмѣ. Але иншій були замѣры Божій. Цѣле се дѣло патріярхи Єреміи було лишень приготовленемъ поля для зъединеня. Незадовго патріярхъ перебуваючій на Волощинѣ пише до Рагозы, щобы сей за высвячене зложивъ нѣ менше нѣ бѣльше тѣлько 14 тысячъ червѣнцѣвъ. Нема що казати, добрый пастирь — бравъ ся до шеѣръ своихъ овецъ. Отворили ся вѣднци очи рускимъ владыкамъ на понижене рускои Церкви и на причину любви царгородскихъ патріярхѣвъ до неї. Слабосильный Рагоза може бувъ бы й заплачивъ сей гарачь, якъ бы не Терлецкій, що зрозумѣвши гредку политику зглядомъ рускои Церкви, всѣми силами старавъ ся, щобъ єѣ увѣльнити зъ пѣдъ власти царгородского сатрапы. Вѣнъ бачивъ добре, що спасене рускои Церкви, лишень въ полученю зъ Римомъ. За его заходами зѣѣхали ся р. 1594 до Берестя литовского епископы: Игнатій Потѣй владыка володимирскій; Григорій Загорскій архієпископъ-номинатъ полоцкій; Леонтій Пелчиньскій, владыка пиньскій; Діонизій Збѣруйскій, владыка холмскій, и владыка Іона Гоголь вразъ зъ митрополитомъ Рагозою, и тутъ постановили пѣддати ся Престо-

лови св. Петра. „Предъ Господомъ Богомъ прирѣкаемъ,“ слова збранихъ князѣвъ Церкви, „що скѣлько зможемо, щиримъ сердцемъ и спѣльно будемо старати ся, щобы просвѣтити всѣхъ собратій нашихъ духовныхъ и нарѣдъ, щобы при помочи Божѣй привести всѣхъ до святой єдности.“ Слѣдуючого року зѣхали ся на ново въ Берестю и постановили выслати Потѣя и Терлецкого до Риму зъ просьбою о принятѣ. Папа Климентій VIII приймивъ зъ отвертими раменами рускихъ высланникѣвъ, згодивъ ся радо на всѣ услѣва застереженей владыками и дня 23 грудня 1595 торжественно приймивъ до лучности зъ св. Церквою. По поворотѣ владыкъ на Русь, скликавъ митрополитъ пѣсля приказу Святѣйшого Отця синодъ до Берестя, де 8. жовтня 1596 торжественно заприсяжено послухъ видимѣй головѣ Церкви, Папѣ Римскому и приступлено до єдности зъ одною, святою, соборною, Апостольскою Церквою. Вѣдъ сего часу вернула малоруска Церковь до св. єдности, въ котрѣй за ласкою Божою одна часть сего народа помимо рѣжныхъ перепонъ, трудностей та покусъ вѣрно и вытревало перебуває.

Нѣ мѣсце, нѣ цѣль наша, малювати всѣ борбы, якѣ руска Церковь передъ и по заключеню зѣединеня мусѣла вести зъ ворогами и зносити пониженя навѣтъ вѣдъ тыхъ, що повиннѣ були єѣ спомагати. Се лишимо безсторонному историкови, що не оглядаючись на нѣкого, покаже, хто бувъ правди-

вою причиною слабого розвою з'єдиненя а заразомъ покиданя свого питомого обряду а переходу на чужій. Не будемо такожъ писати, якихъ способѣвъ уживавъ могучій князь Острогскій (спершу приклонникъ з'єдиненя, але коли владыки, не пытаючись его, заключили з'єдиненє, найбѣльшій зъ всѣхъ его ворогъ), щобъ дѣло ще въ завязку знищити; якъ сама католицка шляхта мѣсто, щобы подбати про се дѣло Боже, сама противъ него повставала и его нищила. Досыть сказати — що дѣло се мало перейти черезъ огонь и воду, понести много кривдъ, перетерпѣти много гоненій а навѣть скропити ся пролятою кровію, щобы выдало сторичный плѣдъ. Де не помагають представленя, науки, проповѣди, тамъ звичайно робить все кровь. Завсѣгды правдивыми остануть слова старого Тертуліяна: „кровь мученикѣвъ, есть насѣнемъ новыхъ христіянъ.“ Прийшовъ часъ, въ котрѣмъ Богъ дозволивъ проляти кровь своихъ любимцѣвъ, щобы она, впавши на землю зѣсохлу, выдала борцѣвъ правды и свѣтла. — Русь буда землею зѣсохлю, мало ще було въ нѣй мужѣвъ, котрї бы зрозумѣли велику идею Божественного Спасителя: „Да вси бѣдѣть єдино“ и змогли не то що за неї постояти, але и въ своихъ ближнихъ зацѣпити. Велике дѣло з'єдиненя Руси мѣсто помочи — зѣ всѣхъ сторѣнъ трафляло на перепоны будьто въ нещаснѣй политичѣ шляхотской Польщи, будьто въ заѣлости москов-

свои схизмы, будто въ кѣнцѣ въ рѣвнодушно-сти и нерадивости самыхъ исповѣдниковъ зъединеня. Зъединене мусѣло бути скрѣплене свѣдоцтвомъ крови.

Якъ въ першихъ вѣкахъ христiянства, по кождѣмъ гоненю католицва Церковь не тѣлько що нѣчого не стратила зъ свои красы и числа вѣрныхъ, але противно по кождѣй новѣй борбѣ яснѣла новою славою и возростала въ нове число исповѣдниковъ Христовыхъ, такъ й теперъ жадавъ Богъ въ подѣбнѣй цѣли сего могучого сѣмени крови: вже не до навернення зъ поганьства, але що безперечно е труднѣйшимъ, до вырваня тысячѣвъ тысячѣвъ душъ зъ оковъ схизмы. Се замѣтне въ дѣлахъ провидѣня Божого, що Господь Богъ до сповненя великихъ дѣлъ выбирае собѣ людей звычайно малыхъ въ очахъ свѣта и незначныхъ, щобъ тымъ бѣльше показала ся его мѣць и сила, що дѣлае черезъ тыхъ людей. Якъ колись до сповненя великого пѣсланництва розширеня царства Божого въ мiрѣ выбравъ собѣ простыхъ и неученыхъ рыбаковъ, якъ пѣзнѣйше коли ходило о пѣднесене остиглои ревности христiянъ и о реформу въ католицкѣй Церквѣ выбравъ собѣ людей зъ незнамого свѣтови роду и ними переводивъ свои цѣли, такъ и теперъ до выконаня передсмертного завѣщаня свого возлюбленного Сына, выбирае собѣ мужа, що въ очахъ свѣта не яснѣвъ нѣ высокимъ уродженемъ, нѣ великою наукою, нѣ многими мастеами, та за те

яснѣвъ передъ Богомъ черезъ цѣле свое жите
живою вѣрою и горячою любовію. Симъ му-
жемъ бувъ св. Йосафатъ, котрого жите хочемо
вамъ въ тѣй книжочцѣ представити. Вѣнъ
ставъ ся для рускои Церкви правдивымъ Апо-
столомъ, отцемъ, опѣкуномъ и стовпомъ св.
зѣдиненя, вѣнъ розсадникомъ Божои идеи
на цѣлѣй Руси: „Да вси бѣдѣтъ ѣдино.“

РОЗДѢЛЬ V.

Дитячій и молодечій лѣта св. Иосафата.

В мѣсточку Володимири на Волиню живѣ зъубожѣлый рускій шляхтичъ Гавріилъ Кунцевичъ. Хочѣ самъ задля зъубожѣлости мусѣвъ займати ся купецтвомъ збѣжа, мавъ однакъ велике довѣре у своихъ спѣвгорожанъ, котрї поважаючи его чесноту выбрали его на радника або лавника мѣста. Жена его Марина, походила зъ небогатои урядничои родини въ Володимирѣ. Въ р. 1580¹⁾ пѣславъ имъ Богъ сына, котрого охрестили въ церквѣ св. Параскеви и дали ему имя Іоанъ. Самї будучи повными боязни Божои, простоти и побожности христїаньскои, старались сї чесноты защѣпити въ своѣй дитинѣ.

¹⁾ Декотрї историки назначають рѣкъ уродженя св. Иосафата на 1584. Мы подаємо рѣкъ 1580 за историкомъ Сушею, позаякъ вѣнъ выдаєсь намъ бѣльше згѣднїй зъ правдою и зъ правами всхѣднои Церкви, пѣсля котрыхъ не вѣльно було нѣкого поставляти священникомъ, если не мавъ 30 лѣтъ вѣдъ уродженя.

Вѣдъ першихъ лѣтъ показувала дитина великій наклонъ до побожности. Причиною сего, якъ пѣзнѣйше звѣривъ ся св. Йосафатъ своему товаришеви Геннадієви Хмельницкому, була слѣдуюча подѣя. Коли одного разу пошли зъ нимъ родитѣ до церкви св. Параскевіи, въ котрѣй бувъ охрещеній, побачивъ вѣнъ тамъ икону Христа розпятого и цѣкаво почавъ выпитувати ся у матери, що ся икона мала означати. Побожна матѣрь якъ могла, такъ поясняла дитинѣ, що се есть Спаситель свѣта, котрый зъ любви до людей зѣйшовъ зъ неба на свѣтъ, давъ ся прибити до хреста, щобы тѣлько спасти людей вѣдъ пекла а отворити имъ небо. Глядитъ хлопчина широко отвореными оченятами зъ любовію на Христа розпятого и „въ тѣй хвилѣ почувъ я,“ мовивъ св. Йосафатъ своему другови, „якъ зъ боку розпятого выпала горѣюча искра, упала менѣ въ сердце и вѣдъ того часу такою любовію загорѣвъ я до св. Церкви и до св. обряду, що черезъ 30 лѣтъ я анѣ разу не опустивъ церковного правила.“

Вѣдъ той хвилѣ велика змѣна зайшла въ хлопчинѣ. Зъ него почавъ промовляти будучій монахъ. Понадъ свѣй вѣкъ утѣкавъ вѣдъ дитячихъ забавъ, уникавъ злыхъ товариствъ, цѣлый свѣй часъ обертавъ на пристроюване образѣвъ Святыхъ и вѣддаване имъ почести. Якъ тѣлько мѣгъ, утѣкавъ на уединеній мѣсця або бѣгъ до котрой зъ церквей. а якъ заставъ дверѣ зачиненій, то въ притворѣ ки-

давъ ся навколѣшки и зъ зложенными рученятами горячо моливъ ся, звѣдки его родичѣ по довшѣмъ шуканю забирали домѣвъ.

Ся незвычайна побожнѣсть, ангельска скромнѣсть и безпримѣрна сталѣсть въ добромъ недоспѣлого ще хлопяти, звернула на него очи цѣлого мѣста. Всѣ подивляли сю чудну дитину и не одинъ задававъ собѣ пытане: „**Чтѣ вѣдѣть ѡтрочѣ сїе?**“ Не дармо назвали его родичѣ Иоаномъ, себѣ то по нашему „даромъ ласки.“ Чужій глядѣли на малого Иоана, та показували своимъ дѣтямъ яко взѣръ, пѣсля котрого повиней поступати. А що дивнѣйше, то и старшій люди бачучи сю надзвычайну ревнѣсть Иоана въ службѣ Божѣй, самі навертали ся и ставались лучшими.

Тымчасомъ взроставъ Иоанъ въ ласкѣ Божѣй и мудрости. Родичѣ вѣддали его до мѣйской шкѣлки, въ котрѣй почавъ ся учити початкѣвъ языка славянскаго и польскаго. Природнѣ способности, якими обильно бувъ обдареный Иоанъ, помогли ему до скорого уѣбнченя мѣйской школы зъ добрымъ поступомъ. Але вѣдай бѣльше дѣлавъ въ нѣмъ святой Духъ, бо заледви научивъ ся читати по славянски, сейчасъ выучивъ ся на память цѣлого церковного Богослуженя. Десять лѣтъ доперва числивъ, а вже цѣле правило монаше т. е. Полунощницю, Утреню, Часы, Вечѣрню, Повечеріе щоденно зъ памяти вѣдмвлявъ и не мавъ его бѣльше опустити черезъ 30 лѣтъ,

доки уста смертію замкнені не могли отворитись.

Не знали побожні родичѣ, яка судьба жде ихъ сына; задумали его будучнѣсть зацвѣнити и тому вѣддали на науку до мѣйскаго радника а zarazомъ магнаго купця; Иякинта Поповича въ мѣстѣ Вильнѣ. Вильно було тогдѣ столицею Литвы и zarazомъ зборищемъ всѣлякихъ сектъ и ересій, що тутъ безкарно наплывали зъ Нѣмеччины; а що гѣрше, було мѣстомъ всякои розпусты. Йосафатъ маючи тутъ бѣльше волѣ якъ дома у родичѣвъ, бувъ выставлений на многіи и рѣжнородніи спокусы. Будучи въ склепѣ мусѣвъ мати зносини зъ людьми всякого рода, неразъ вѣдбивались о его уха споры религійніи, неразъ мусѣвъ слухати обчерненъ на католицку Церковь, вѣдчувати погорду для руской Церкви, зъ якою выражались о нѣй католики и еретики. Небезпеченство збоченія зъ правои дороги для недосвѣдченого молодця було велике. Додаймо ще до того при мѣры гидкой розпусты, въ яку попадала молодѣжь тогочасного литовского Вавилона а зрозумѣемо, що треба було высшой силы, щобъ утримати ся на дорозѣ правды и чистоты. Але Богъ не допускае, щобъ его любимцѣ назначеніи до великихъ дѣлъ були занечищеніи свѣтовою проказою. Хочъ недосвѣдченій молодець ще не мавъ порадики, самъ Г. Богъ его стерѣгъ, бо сердце Его зѣстало чисте и неосквернене. Одиноюю его

приємністю и розривкою було, коли мѡгъ зѡсклепу вырвати ся и побѣчи до котрой зѡцерквей. Лишалось трохи часу вѡльного вѡдѡ занятя, то сейчасъ бравъ ся горячимъ серцемъ до читаня церковныхъ книгъ або житій Святыхъ. Цѡлый день душа и уста занятіа були ревною молитвою. Неразъ придарило ся, що купецъ Поповичъ, хочъ прихильный бувъ Іоанови, однакъ не тѡлько що остро его упоминавъ задля довгихъ его молитовъ, але навѣтъ каравъ тѡлесно. Іоанъ не вѡдстрашувавъ ся тымъ вѡдѡ молитвы а навѣтъ вѡроставъ чимъ разъ бѡльше въ побожности и святости. Поповичъ бачучи таку святѡсть въ Іоанѡ, хочъ зѡ природы бувъ досытъ острый, полюбивъ его якъ рѡдного сына. Нѣчо въ тѡмъ дивного; саміи лишъ люде зѡ грунту зѡпсованіи не люблять и ненавидять святѡсть и чесноту.

Пѡдчасъ побуту Іоана въ Вильнѡ, коли вѡнъ мавъ 14 лѣтъ. зѡрвала ся велика релігійна туча на цѡлѡй Руси. Причиною сего було получене ся Церкви руской зѡ Церквою Римскою. Митрополитъ вразъ зѡ 6 епископами запрягли зѡединене Церквей въ Берестю литовскѡмъ р. 1596. Гордый князь Острогскій, що тогдѡ станувъ бувъ на найвысшѡмъ щепли своєї могучости, ударивъ всѡми силами на митрополиту и зѡединеныхъ епископѡвъ, що осмѡлили ся безъ него прияти зѡединене. По цѡлѡй Руси розѡславъ своихъ приклонникѡвъ, а тіи бунтували

шляхту, мѣщанство та простый нарѣдъ противъ пастирѣвъ. Братства церковнїи будьто заложенїи черезъ Острогского, будьто вспоможенїи обильными его жертвами, по цѣлѣи Руси розвинули свою дѣяльнѣсть въ користь схизмы. Все низше духовенство, необразована шляхта, непросвѣчене мѣщанство и простый людъ на голосъ сего схизматицкогo королика кн. Острогского, повстали мовъ одинъ мужъ до борбѣ зъ зъединенемъ и зъединеными епископами. Насильно выдирано зъединенымъ церкви, рабовано церковнїи мастки, примушувано до принятя схизмы. Патріархъ царгородскїи Єремїя и московскїи митрополитъ Іона кинули клятву на всѣхъ зъединеныхъ. Вильно будучи столицею Литвы, ще бѣльше загорѣло сею борбою, бо до него зѣ всѣхъ сторѣнъ зъвѣзджала ся схизматицка шляхта збунтована листами могучого Острогского. Всѣ богатшїи и величавѣйшїи церкви вѣдобрано зъединенымъ а лишено одну найубожшу церковь св. Тройцѣ, при котрѣи оставъ ся митрополитъ зъ малымъ числомъ зъединеныхъ. Здавало ся, що то вже конецъ доперва що заключеногo зъединеня.

Тяжка се була хвиля для молодого недосвѣдченогo и неученогo Іоана. Не мавъ вѣнъ ще пораdnика, котрый бы въ тѣмъ замѣшаню всказавъ ему просту дорогу правды а самъ не маючи досыть науки, понавъ въ сумнѣвы. Бачивъ зъ одной стороны мале число зъединеныхъ, ихъ церковь убогу, олушену

и знищену; на кождомъ кроцѣ вѣдбывали ся о его уха лихословія на зъединенныхъ и ихъ епископѣвъ, зъ другои же стороны бачивъ силу схизматикѣвъ, ихъ могучѣсть, та ляжавъ ся попасти въ клятву патріярхи. Що мавъ дѣлати недосвѣдченый молодець? До котрой Церкви пристати? Въ котрої находила ся правда? Люди святї поступають звычайно дорогою простою. Такъ здѣлавъ и Іоанъ. Удавъ ся до найлучшого пораадника Г. Бога зъ ревною просьбою о освѣченє. Богъ не опустивъ свого выбраного, освѣтивъ его умъ, въ одной хвилѣ пѣзнавъ правду а заразомъ въ серци своѣмъ почувъ таку вѣдразу до схизматицкой Церкви, що уста его мимоволѣ повторяли слова Псалмопѣвця: „**Бозинаки-дѣхъ цѣрковь лѣканиѣущихъ.**“ Пс. 25. 5. Вѣдразу згинули всѣ сумнѣвы, его умъ просвѣтивъ ся и вѣнъ зъ великою внутренною радостію прилучивъ ся до малого числа зъединенныхъ.

Вѣдъ теперъ зновъ наступила змѣна въ житю святого молодця. Пѣзнавши разъ добре правду, вытревало єѣ держити ся и пѣсля неи уряджує свое житє. Щоденно спѣшити до церкви св. Тройцѣ, въ хорѣ радо спѣває своимъ звѣнкимъ голосомъ; служити священикамъ до Службы Божои, украшає престолы, въ потребѣ дзвонити, вѣльнї хвилѣ посвячує молитвѣ просячи ревно Всевишнього о зъединене заблудившихъ. Вже завѣщанє Божественного Спасителя: „**да всї єдѣтъ**

ѣдино,“ глибоко запало ему въ сердце. Те его святе поведене, звернуло увагу Петра Аркудія ученого грека, котрого для розширення зъединення привѣзъ зъ Риму Потѣй. Зъ нимъ то запѣзнавъ ся Кунцевичъ и черпавъ для себе великій хосенъ въ его розмовахъ. За помочію Аркудія зближивъ ся до митрополиты. Въ тѣмъ часѣ пѣзнавъ ся такожь зъ Рутскимъ, пѣдъ котрого проводомъ мавъ колись працювати около спасеня Руси. Заприянивъ ся зъ Геннадіємъ Хмельницкимъ, що пѣзнѣйше бувъ его досмертнимъ товаришемъ и повѣрникомъ. Пѣзнавъ такожь двохъ славныхъ учителѣвъ виденської академіи, Валентія Фабриція и Григорія Гружевского Т. І., що въ пѣзнѣйшѣй его працѣ мали ему бути великою помочію. Святі души скоро и ненадѣйно пѣзнають ся. Лучить ихъ Богъ, чтобы взаимно собѣ помагали на дорозѣ християнской совершенности.

Цѣль житя Іоана на свѣтѣ вже була осягнена. Свѣтска побожнѣсть доспѣла, тому кличе его Богъ до высшой въ Чинѣ. Земскій добра стратили для него свою вартѣсть. Его сердцемъ завододѣло сильне бажане пойти за словами Спасителя: *„Ѣще хѣщеши совершеннѣ быти, иди, продаждь имѣніе твоѣ и даждь нищимъ; и имѣти ймаши сокровище на невисі: и гряди къ слѣдѣ менѣ“* Мат. 19. 21. Кто разъ почувъ по правдѣ въ своѣмъ серци сей взываючій голосъ Спасителя, того не повздержать нѣякій обѣтницѣ, нѣ перепоннѣ.

Иде за тымъ голосомъ Іоанъ, покидае купецтво земске, щобы зѣстати купцемъ небесныхъ дѣбръ. Старый Поповичъ полюбивъ цѣлымъ сердцемъ Іоана и тому довѣдавши ся о его замѣрѣ, уживае всѣхъ способѣвъ, щобы его при собѣ затримати, вѣддае ему руку свои одиначки дочки вразъ зѣ цѣлымъ своимъ великимъ маеткомъ; але даремный его заходы. Голосъ Божій сильнѣйшій понадъ всѣ людскій. Не помогли нѣ просьбы, нѣ представленя, нѣ намовы, нѣ слезы. Іоанъ постановивъ разъ покинути свѣтъ. Замѣры святыхъ незломный. Постановивъ зѣстати монахомъ, и сеи постановы не покинувъ, бо добре мавъ на тямцѣ слова Спасителя: „що поможе чоловікови, хочъ бы цѣлый свѣтъ позыскавъ а душу свою стративъ.

РОЗДѢЛЬ VI.

Иосафатъ монахомъ.

Хто не знае, якъ велике значѣне мае въ Церквѣ монашій Чинъ, если сповняе свою задачу, до якои зоставъ покликанный. Церковь, що посѣдае цвѣтучй Чины, завсѣгды буде стояти высоко. Чинъ не есть чимъ иншимъ, якъ тѣмъ цвѣтомъ христіяньского житя а заразомъ сторожемъ его и усовершенемъ. Чимъ бѣльше яка суспѣльнѣсть мае духа Христоваго, тымъ бѣльше буде мати членѣвъ, що жертвуютъ ся выключно на службу Богу а вразъ старають ся о набуте чеснотъ, котрыми и другихъ до службы Божой потягають. Сю цѣль мае Церковь въ закладаню такъ званыхъ „богомисльныхъ“ Чинѣвъ, т. е. такихъ, що старають ся лишень о спасене власныхъ душъ черезъ неустанный и довгій молитвы, умертвене тѣла и цѣлковите вѣдосѣбнене вѣдъ свѣта, а о спасене другихъ старають ся лишень посередно черезъ молитву и черезъ примѣръ чеснотъ.

Суть ще другій монашій Чины званій, „*працюючими*“, що врѣмъ спасеня власной

душѣ займають ся непосредною працею надъ спасенемъ душъ людскихъ. Така працюючі Чины вѣддають великі услуги архіереямъ и свѣтскому духовенству, бо вже то проводятъ духовнымъ подвигамъ (реколекціямъ), вже то удѣляють народови місії, говорятъ проповѣди, пишуть книжки и часописи, стають учителями и наставниками молодѣжи, займають ся повненемъ дѣлъ милосерныхъ зглядомъ тѣла, однимъ словомъ суть тымъ легкимъ вѣйскомъ, що въ борбѣ зъ душевными ворогами, скоро и радо спѣшать зъ помочію на мѣсця бѣльше zagrożеній. Если Чинъ працює пѣсля назначеної цѣли, то не тѣлько що ширить ся слава Бога, Церковь находитъ велику помѣчь, але такожъ пѣдносить ся и обрядъ и та народнѣсть, для котрой монахъ працює. Монахъ выходячи зъ якого народу, не може позбути ся вродженої, дозволеної ба навѣтъ приказаної любви до сеї народности, зъ якої выйшовъ; вѣнъ лишень мусить сю любовь усовершенити и пѣдпорядкувати любовь Божѣй. Ся любовь буде оказувати ся во всѣхъ дѣлахъ его, що непосредно вѣдносять ся до спасеня душъ сеї народности а посередно до пѣднесеня его и матеріально и духово. Крѣмъ сего Чинъ цвитучіи себѣ то заховуючіи свои обѣты и уставы, старанно стереже церковного Богослуженя, старає ся о красу, харнѣсть, порядокъ въ своихъ церквахъ, береже церковній звичаѣ, пѣдносить або опѣкує ся штуркою церковною, розповсюднює церковній

спѣвъ и пѣсни, словомъ — стоитъ на сторожи своего обряду. Знають добре значѣне, впливъ силу монашихъ Чинѣвъ вороги св. Церкви. Тому, де тѣлько розпочинаєсь борба зъ Церквою, тамъ на першій огонь йдуть Чины. Коли они въ тѣй борбѣ упадуть, то вже борба стає ся легшою. И звѣдси иде, що въ державахъ, котрыми кермують люди ворожй Церквѣ, старають ся розвязати Чины а ихъ членѣвъ розѣгнати. Исторія церковна може навести на се тысячнй доказы. Се стало ся и въ исторіи Церкви рускои, бо якъ тѣлько схизматичка Москва хотѣла знищити зъединене въ забраныхъ краяхъ, то першимъ до того средствомъ було знесене всѣхъ монастырѣвъ василіянськихъ и розѣгнане монахѣвъ по цѣлѣй имперіѣ.

Еслижъ Чины въ загалѣ мають таке значѣне, то далеко бѣльшій впливъ мавъ на Руси одинокій Чинъ св. Василія. Вѣдъ заведеня христіянства на Руси монастырѣ були природными розсадниками освѣты. Зъ монастырѣвъ плыла наука, монахи зберегли исторію нашего народа, монахи були першими на поли народного письменства. Цѣле жите духове скуплялось въ монастырахъ. Якъ довго Чинъ державъ ся своихъ правилъ, такъ довго и Русь стояла на высекѣмъ становищи духовнѣмъ, упадала же ревнѣсть монаша; то и упадала освѣта помѣжъ духовенствомъ и народомъ, тымъ бѣльше, що пѣсля законѣвъ всхѣдной Церкви епископами ставали

лишень монахи. Якій зъ кого монахъ, такий бувъ и владыка. Гѣрка була доля Руси, коли Чинъ попавъ въ схизму. Зъ принятемъ схизмы згинувъ въ Чинѣ духъ св. Василя, упала въ нѣмъ правдива побожнѣсть, знидѣла ревнѣсть зацѣплена Антоніемъ и Теодозіемъ, завмерла такожь и праця надъ спасенемъ душъ. Не стало по монастыряхъ робѣтниківъ въ виноградѣ Христовѣмъ, щобы своимъ примѣромъ и трудами пѣдтримували въ народѣ и вѣру и науку.

Власне въ тѣмъ часѣ, коли Йосафать постановивъ посвятитись службѣ Божѣй, Чинъ находивъ ся въ такѣмъ упадку. Бѣльшѣсть монастырѣвъ приняла схизму. Вправдѣ декотрѣ держали ся зъединеня, бо були пѣдъ непосредною властію зъединеныхъ епископѣвъ, але заховане уставѣвъ и обѣтѣвъ вже давно пѣдъупало. До скрѣпленя зъединеня и удержаня его на Руси треба було конче и вѣдновленя завмерлого Чина. И тому Господь Богъ посилае до него Іоана, що мавъ привести Чинъ до давнѣйшого блеску и значѣня. Въ Вильнѣ видѣвъ вѣнъ цвѣтучѣй и могучѣй чины латиньскѣй, якѣ Єзуитѣвъ. Кармелитѣвъ босыхъ; видѣвъ такожь добре упадокъ того Чина, до котрого вступае. Але горяча любовь руского обряду и своєї народности не позволяли ему й думати, щобы мѣгъ до иншого Чина вступити, якѣ до єдинокого руского, василіяньского. Хотѣвъ въ простотѣ сердца служити Господу Богу въ Чинѣ, не

догадуючись навѣтъ, до якъ великои и високои задачѣ покликуюе его Господь.

Въ р. 1604 просить покѣрно митрополита о принятѣ и зѣстае радо принятымъ. Маючи 24 лѣтъ, принявъ монашу одежу и пѣсля звычайю змѣнивъ свое имя хрестне на монаше Йосафатъ. Хочь се противилось правиламъ св. Василія, абы новиеъ заразы на вступѣ до монастыря складавъ монашій обѣты, однакъ Йосафатъ за дозволомъ митрополита зложивъ на початку своего чернечогоя торжественній обѣты въ руки тогожь митрополиты Ипатія Потѣя, хочь еще не вѣдбувъ приписаной правилами пробы. Радѣсть заволодѣла сердцемъ Йосафата по зложеню зъ себе цѣлопальной жертвы Господу Богу. Сю радѣсть може лишень сей докладно поняти и оцѣнити, хто самъ еѣ дѣзнавъ. Але до сей внутренней потѣхи прилучивъ ся незадовго смутокъ. Побачивъ Йосафатъ спустошене монастыря виленьского. Монастырь ставъ ся улицею переходовою для всѣхъ. Въ монастырѣ мешкали люде свѣтскій а побѣчь монастыря побудовали собѣ дома. Всѣ добра монастыря находили ся въ рукахъ заряду, зложеного зъ людей свѣтскихъ, установленыхъ черезъ короля Стефана Баторія. Зарядъ сей, не тѣлько що не дбавъ про добро монастыря, але, якъ то звычайно бувае, одинъ зъ фѣльваркѣвъ загиривъ, а зъ другого скупій доходы вѣддававъ архімандритѣ. А що гѣрше, не знайшовъ Йосафатъ въ мо-

настирѣ провѣдника, котрый бы показувавѣ ему дорогу, ведучу до совершенства; не мавѣ товариша. передѣ котрымѣ мѣгѣ бы ся звѣрити та зарадити. Коли въ кождѣй наудѣ треба провѣдника, то безперечно бѣльше того домагае ся найтруднѣйша наука стремленя до совершенства. Не осталось ся бѣльше нѣчо Йосафатови, якѣ вѣддати ся веденю св. Духа. Св. Духѣ, що доси удержавѣ Йосафата въ невинности и святости и теперѣ не опустивѣ его: показавѣ дорогу найпростѣйшу до святости и хутко допровадивѣ до такой совершенности монашой, що самѣ Йосафатѣ мѣгѣ другими провадити. Нѣхто не наставлявѣ его на дорогу. якою мавѣ поступати, та проте йшовѣ вѣнѣ на дорозѣ Божѣй крокомѣ певнымѣ, бо самѣ Богѣ показувавѣ ему дорогу.

На житѣ монаха складае ся три рѣчи: молитва, наука, умертвенѣ. Молитва — то безусловна страва монаха, безѣ ней нѣхто не зѣставѣ монахомѣ правдивымѣ; а хочѣ бы й бувѣ монахомѣ. якѣ зачне еѣ опускати, то перестане нимѣ бути. До доброй молитвы треба ще й уединеня, вѣдлученя вѣдѣ свѣта и его марныхѣ дѣлъ. Веденый св. Духомѣ, пѣзнавѣ то св. Йосафатѣ и тому выбравѣ собѣ келю вправдѣ найубожшу. але за те найближшу церкви. Зѣ свои келии не выходявѣ нѣколи, навѣтъ на подвѣре монастырскѣ, хибѣ до церкви на Богослуженѣ або до спѣльной трапезы (ѣдальнѣ). Неразѣ прихо-

дили до монастиря знаменитї особы, якъ сенаторы зъ своєю свитою, але дверей келїи Йосафата не вѣдчиняла непотрѣбна цѣка-вѣсть. Келїя стала ся для него другою церквою. Тутъ вѣнъ учить ся молити на взѣръ давныхъ монаховъ. Щоденно бѣ по тысячу поклонѣвъ, повтораючи за кождымъ поклономъ сю коротку молитовку: „Господи Іисусе Христе, Сыне Божїй, помилуй насъ.“ Неразъ середъ сну сплячими устами повтораювъ сю часту въ нашѣмъ обрядѣ молитву „Господи помилуй,“ якъ свѣдчить О. Симеонъ Яцкевичъ Ч. С. В. В. Се не була лишень словна любовь обряду, але любовь щира, правдива, практична. Цѣлый день проводивъ на молитвѣ; но людямъ выбраннымъ завсѣгды мало денного часу на молитву. Такъ було и зъ Йосафатомъ. Мало ему було цѣлоденной молитвы, тожъ встававъ о пѣвночи и черезъ вѣлька годинъ або въ келїи, або на поблизкѣмъ цвинтари, на зимнѣ, вѣтрѣ, стоячи неразъ босыми ногами въ снѣгу, вѣдправляювъ свои молитвы.

Въ хвиляхъ вѣльныхъ вѣдъ молитвы, займавъ ся читанемъ своихъ возлюбленыхъ книгъ церковныхъ. Зъ нихъ чимразъ бѣльше пересвѣдчавъ ся о правдѣ вѣры католицкой и утверждавъ ся въ зѣединеню; зъ нихъ збиравъ собѣ доказы на збиване блудѣвъ схизмы и робивъ собѣ записки, зъ котрыхъ пѣзнѣйше уложивъ книжочку пѣдъ заголовкомъ: „Оборона вѣры“; и другу: „О крещенїю св. Володи-

мира“, въ котрыхъ доказуе схизматикамъ, що Русь вѣдъ самого початку своего навернення була въ едности зъ Церквою Римскою и узнавала завсѣгды першенство Єпископа Римского. Доказы, якими удовѣднявъ тѣ правды, тымъ бѣльшой набирають ваги, що вынятї зъ книгъ, котрыхъ и схизматики уживали при Богослуженю. Кромѣ сего, читавъ Йосафатъ пильно житя Святыхъ, котрымъ то читанемъ утверждавъ ся въ побожности и пѣзнававъ рѣжнї чесноты и дороги до нихъ ведучї. Зъ тыхъ то праць и читань користавъ св. Йосафатъ такожь черезъ цѣле свое житє а передовсѣмъ въ своихъ працяхъ апостольскихъ.

Правдива чеснота завсѣгды лучить ся зъ умертвенемъ. Нѣхто не може бути совершенымъ, если не зможе заволодѣти своими пристрастями тѣла. Сю правду добре пѣзнавъ Йосафатъ и длятого черезъ цѣле свое житє обходивъ ся зъ своимъ тѣломъ мовъ зъ наибѣльшимъ ворогомъ. Въ уживаню їды не тѣлько що бувъ дуже умѣрвованный, але часто по кѣлька день не бравъ нѣчого до устъ. Стравъ уживавъ простыхъ и пѣстныхъ. Мясa не ївъ нѣколи, вѣдкѣли вступивъ до Чина; рыбы дуже рѣдко. Черезъ пять лѣтъ пивъ лишень воду и бувъ бы ся сего державъ черезъ цѣле житє. якъ бы настоятелѣ, бачучи его упадаючого на силахъ, не приказали часомъ уживати трохи вина. Мавъ вѣнъ намѣръ зробити обѣтъ на цѣле житє,

що буде лише жити о самомъ хлѣбѣ и водѣ — однакъ заказъ сповѣдника стримавъ его вѣдъ того.

Мѣсто полотняной сорочки носивъ на собѣ остру волосѣницу, що впивалась въ его тѣло. Не скидавъ еѣ нѣколи, анѣ въ день, анѣ въ ночи.

Постѣль его буда такъ нужденна, що ѣ жебракъ не хотѣвъ бы на нѣй спати, але и той заедно не уживавъ, бо часто спавъ на голѣй земли, вкrywшись лишень самою волосѣницею.

Бедра свои оперѣзувавъ дротянымъ поясомъ, котрого острй кѣнцѣ зверненй до тѣла, тее неразъ глубоко ранили. Чимъ бѣльшій надходивъ празникъ, або коли мавъ приняги Іисуса Христа въ св. Причастію, тымъ дужше стискавъ нимъ свои бедра. Кромѣ сего уживавъ ще бичѣвъ, котрыми такъ сѣкъ свое тѣло, що каплѣ крови мовъ роса верывали пѣдлогу въ его келіи.

Не тѣлько въ келіи знущавъ ся надъ своимъ тѣломъ, але часто выходивъ вѣнъ середъ трѣскучихъ морозѣвъ босо и безъ накрытя головы на цвинтарь за церкву, а тамъ стававъ на камени, до котрого неразъ ноги примерзли, и бичувавъ ся безъ милосердія; кровь багрила снѣгъ, а вѣнъ за кожымъ новымъ ударомъ зъ слезами въ очахъ кликавъ: „Господи Іисусе Христе дай свѣдѣность; да вси будутъ едино“. Въ протоколѣ передъ комисією апостольскою зѣзнавъ

О. Геннадій Хмельницькій, що знайдено разъ св. Йосафата въ ночи на кладбиши такъ окровавленого и змерзлого, що о власныхъ силахъ не мѡгъ вернути до монастиря. Провидѣне Боже дало Йосафатови таку любовь умертвеня. щобы мѡгъ бѡльше навернути до св. зъединеня схизматикѡвъ, що понадъ всѣ иншій чесноты поважали и цѣнили умертвене.

Йосафатъ будучи чистымъ и невиннымъ середъ тѡлько небезпеченьствъ на свѣтѣ, ще бѡльшимъ ставъ любителемъ сеи ангельскои чесноты въ монашѡмъ житю. Такъ полюбивъ сю чесноту, що, пѡсля свѣдоцтва одного зъ его житєписцѣвъ, не образилъ св. чистоты вѡдъ самои молодости нѣ словомъ, нѣ дѣломъ. Всѣ цѣнили и поважали св. Йосафата за сю чесноту. Завистный дїяволъ скусивъ одну безстыдну жѣнку, що насмѣхаючись зъ чесноты и умертвеня св. Йосафата, постановила мсвъ жѣнка Пентефрїя скусити чистого Йосифа до грѣху. Безбожна невѣста пѡдѡйшла пѡдъ келїю св. Йосафата и безстыдно почала намовляти его на свое чортѡвске дѣло. Однакъ трапила на другого, але острѣйшого Йосифа. Коли не помогло еѣ остре упѡмненє, Йосафатъ хопивъ за патыкъ а укаравши нимъ добре безстыдницю, выгнавъ зѡ стыдомъ зъ монастиря. Хоронивъ мовъ наибѡльшого скарбу сю чесноту, а знаючи, що найлучшою покровительскою сеи чесноты есть Прч. Дѣва Марїя, горячу набожнѡсть мавъ завсѣгды до Неи.

Се жите побожне, довгй молитвы, велике умертвене, ангельска чистота, монаша покора, хочь Йосафать кривъ ся зъ тыми чеснотами, незадовго звернули очи не тѣлько монахѡвъ але й свѣтскихъ людей. Много знатныхъ осѡбъ приходило до монастыря, щобы побачити святого молодця та зъ нимъ поговорити. Однакъ тй ознаки поважання, якй оказували ему посѣщающй, не подобались покѡрному Йосафатови. Любивъ вѡнъ свою самѡтнѡсть бѡльше якъ тй частй посѣщеня не-прошенихъ а цѣлавыхъ гостей и тому опу-стивъ свою дотеперѣшну келию а перенѣсь ся до бѡльше укритои капицѣ св. Луки. Уставивши тутъ свѡй столикъ, вѡддае ся своимъ возлюбленнымъ завятямъ. Молить ся, читае, учить ся въ день а въ noci ходить на кладбище и пѡсля своего звичаю знущае ся надъ своимъ тѣломъ.

Утѣшивъ ся Йосафать, коли прибувъ до монастыря новоименованый Архимандрить Самуиль Сѣнчило, думаячи, що знайде въ нѣмъ порадирика и провѡдника. Але дуже помылливъ ся, бо Самуиль бувъ простымъ, неотесанимъ чоловѣкомъ, удаючимъ, що ревно держить ся зъединеня а въ душѣ загорѣлымъ схизматикомъ. Бачивъ добре Йосафать, що самъ нѣчо не зможе вдѣяти для осягненя своего задушевного бажаня. Зѡ старыми монахами, хочь и держали ся католицкои Церкви, годѣ було почати що робити. тому старае ся о нове поколѣне монахѡвъ. Знаемыхъ собѣ

молодцѣвъ заохочуе вже то словами, вже самымъ примѣромъ житя, щобы вступали до монастыря. Поволи зачали вступати молодцѣ, доброй волѣ, щобы бути товаришами Йосафата въ житю монашомъ. Вже въ р. 1607 чотырохъ ждало на одѣжъ монашу.

Зъ прибутемъ товариштѣвъ нова тоска спала на душу Йосафата. Знавъ вѣнтъ се добре, що самъ не дасть собѣ рады зъ выхованемъ товариштѣвъ на добрыхъ монаховъ и ревныхъ борцѣвъ зъединеня. До аскетичного выхованя не выстарчить самъ примѣръ житя, але треба, щобы провѣдникъ вѣдзнавъ ся и глубокою наукою и знанемъ людской природы. Чуючи въ собѣ недостатокъ науки, просить горячо Всевышнього о помѣчь. Св. Духъ, що доси самъ бувъ провѣдникомъ Йосафата на дорозѣ християнской совершености, пѣславъ ему помѣчь въ особѣ Іоана Рутского, котрого пѣзнѣйше Папа Урванъ VIII назвавъ „подвижникомъ зъединеня, стовпомъ Церкви рускимъ Атаназіемъ“. Якъ дивными суть дороги, котрыми Мудрѣсть Божя веде людей до назначенои имъ цѣли, найлучше можемо пѣзнати на Рутскѣмъ.

РОЗДѢЛЪ VII.

Иосифъ Рутскій и перша реформа Чина.

Сумна доля сеи Церкви, що вѣдлучила ся вѣдъ правдивои Церкви Христовои. Якъ галузь вѣдтята вѣдъ здороваго пня, тратить сейчасъ свою жизненну силу, такъ и Церковь вѣдтята вѣдъ пня Петроваго, тратить свое житє. Сповнили ся и теперъ сповняють ся на церквѣ схизматицеѣй слова Божественнаго Спасителя: „Якѣже розгѣ не мѣжетъ плодѣ сотворити Ѡ сѣкѣ, яще не вѣдетъ на лозѣ: такѣ и вы, яще ко мнѣ не прѣвѣдете“ Іоан. 15. 4. Вѣдколи вона вѣдлучила ся вѣдъ правдивои лозы Исуса Христа и Єго намѣстника, вѣдъ того часу не тѣлько що не приносить плоду, але чимъ разѣ бѣльше усыхає и нидѣе. Досыть лишень поглянути на те множество нерозумныхъ, грѣшныхъ, безбожныхъ, часомъ навѣтъ противныхъ природѣ сѣкѣ и ересей, якѣ безъустанно плодять ся въ тѣй усохлѣй Церквѣ схизматицеѣй. И се нѣчо дивнаго; не маючи сама въ собѣ житя, не може єго удѣлити и своимъ вѣрнимъ. Вѣрнѣ, не находячи въ схизмѣ нѣ за-

спокоєня розуму нѣ сердца, шукають того по всѣхъ нечистыхъ жерелахъ, бо оставили источникъ живої воды, що находить ся въ католицкѣй Церквѣ. Сю правду можемо побачити и на лютерскѣй Церквѣ. Що теперъ дѣе ся въ Нѣмеччинѣ и Росіи, то дѣяло ся и тогдѣшними часами. Много знаменитшихъ русскихъ родинъ не находячи житя въ схизматицкѣй Церквѣ, переходили до рѣжныхъ сектъ протестантскихъ, або коли наvertsали ся до правдивої Церкви, то покидали свѣй питомый обрядъ. До такихъ то людей належавъ и отецъ Рутского.

Щасный Веляминъ якъ и его жѣнка зъ Корсакѣвъ, походили зъ Москвы. Були они обое загорѣлыми кальвинами. Мали свѣй мастокъ въ Рутѣ, вѣдъ котрого то села взяли и назвище Рутскихъ. Въ р. 1573 уродивъ ся имъ сынъ, котрого охрестивъ рускій парохъ, бо припадково не було кальвиньского пастора дома, надаючи ему имя при св. Хрещеню Іоанъ. Мавъ се бути такожъ для рускої Церкви „даръ ласки“ Божої. Коли хлопчикъ пѣдрѣсѣ, одного разу запытавъ ся его батько, чимъ буде, а малый Іоанъ смѣло вѣдповѣвъ: „Буду слугою Божимъ“. И зѣставъ нимъ. Батько хотѣвъ его выховати въ кальвиньскѣй ереси, тому пославъ его до кальвиньскихъ шкѣлъ а пѣзнѣйше до кальвиньскої академіи въ Вильнѣ. Хочъ велика була тогдѣ розпуста, особливо помѣжь кальвиньскою молодѣжію, Іоанъ такъ само якъ

и Йосафатъ, заховавъ чистоту сердца и невинность а черезъ те таке мавъ поважане у своихъ розпустныхъ товаришѣвъ, що сама его присутність клала конецъ всѣмъ неприличнымъ жартамъ и безвстыднымъ бесѣдамъ. Маючи великій здѣбности, не находивъ нѣякои трудности въ набуваню наукъ. Пѣдчасъ своего побуту въ Вильнѣ часто заходивъ до костела Єзуитѣвъ а слушаючи тутъ проповѣдей, чимъ разъ бѣльше сумнѣвавъ ся о правдѣ своєї вѣры а вѣдчувавъ склонность до принятя вѣры католицкою Церквы. Довѣдавъ ся отецъ его, загорѣлый кальвиниста, о тѣй его склонности, тому взявъ его зъ Вильна а вѣддавъ въ опѣку одному своему приятелеви, що находивъ ся тодѣ при дворѣ Острогскихъ. Вѣддаючи его на той двѣрь, въ котрѣмъ кипѣла ненависть до всего, що католицке, думавъ, що тамъ и вѣнъ зненавидить католицизмъ. Та стало ся противно. Княгиня Острогска уряджувала часто религійнѣ диспуты помѣжь католиками а схизматиками. Будучи одного разу на такѣй диспутѣ, яку вели найпершѣ богословы схизматикѣй зъ Єзуитами, ще бѣльше утвердивъ ся Рутскѣй въ тѣмъ, що правда находить ся по сторонѣ католикѣвъ, постановивъ проте зѣстати католикомъ.

По смерти батька, мати Рутского, таковожъ ревна кальвинистка, выслала его до Праги, щобы тутъ докѣнчивъ свои науки и пѣсля еи гадеи, утвердивъ ся въ кальвини-

змѣ. Тутъ опинивъ ся помѣжь загорѣлыми Гуситами, а пересвѣдчивши ся о ихъ блуднѣй науцѣ, зновъ звернувъ ся до Єзуитѣвъ, вѣдправивъ у нихъ кѣлькедневнѣй реколлекціи, зробивъ вызнане католицкои вѣры и просивъ о принятѣ до Чина, але якась дивна хвороба стала ему на перешкодѣ.

Въ тѣмъ часѣ вертавъ зъ Риму на Литву О. Бокса Т. I.; пѣзнавши Рутского, намовивъ его, щобы удавъ ся до Риму и вступивъ до колегіи св. Атаназія. Маючи поручаючѣй листы, удавъ ся Іоанъ пѣшки до Риму.

Мѣгъ вѣнъ вправдѣ вѣдбути сю подорожь цѣлкомъ выгѣдно, бо мавъ до розпорядимости 100 угорскихъ дукатѣвъ, але щоздыбавъ убогого товариша, котрѣй такожь йшовъ до Риму, то подѣливъ ся зъ нимъ своими грѣшми. Въ Римѣ безъ трудности приняли его до колегіи св. Атаназія.

Бувъ звичай въ сѣй колегіи, що кождѣй вступаючѣй мусѣвъ робити присягу, що буде держати ся схѣдного обряду; Іоанъ однакъ видячи велике понижене сего обряду въ Вильнѣ и не чуючи до него званя, не хотѣвъ зложити присяги. До часу увѣльнено его вѣдъ неи. Іоанъ зъ великою пильностію взявъ ся до наукъ. Коли вже кѣнчивъ свои науки, прибувъ до Риму его покровитель О. Бокса. Сей то старавъ ся Іоана наклонити до зложеня приписаной присяги; колижь се ему не пощастило ся, удавъ ся впростѣ до Папы Климентія VIII а представивши ему,

кѣлько бы Іоанъ при своѣй науцѣ мѣгъ зроби-
ти для зъединеня, просивъ его, щобы впли-
нувъ на Іоана. Климентій VIII въ кѣлка-
день прикликавъ О. Боксу вразъ зъ Іоаномъ
до себе. „Іоане,“ промовивъ Святѣйшій О-
тець, „хочемо, щобъ ты приймивъ грецкій о-
брядъ и зложивъ присягу, що будешъ его
заховувати.“ Слова сї мовъ грѣмъ вдарили
въ Іоана; упавши до нѣгъ Первосвященника,
зъ нлачемъ закликавъ: „Святѣйшій Отче!
я не могу бути грецкого обряду.“ — „Іоане“
вѣдповѣвъ Папа не даючи ему довѣнчити,
„мы хочемо, щобысь зробивъ присягу, що
будешъ жити въ тѣмъ обрядѣ.“ Рутскій ще
далъ просивъ: „Святѣйшій Отче! а зродже-
ний родичами єретиками, ходивъ до шкѣлъ
єретицкихъ, вѣдколи мене ласка Божа при-
вела на лоно св. Церкви, я живъ пѣсля ла-
тиньского обряду, въ нѣмъ хочу выдержати
и умирати, я не вмѣю навѣтъ рускои азбу-
къ“ Але Папа коротко вѣдповѣвъ: „Іоане,
въ имени св. послуху приказую тобѣ опу-
стити обрядъ латиньскій а приймити гре-
цкій.“ Послуханє скѣнчило ся а Рутскій, за-
ливаючиь слезами, вийшовъ. Въ кѣлка день
потѣмъ зробивъ наказану присягу¹⁾.

Коли Рутскій (1593) приѣхавъ зъ Риму
до Вильна и представивъ ся митрополитѣ,
той приймивъ его дуже зимно и зъ неохотою,

¹⁾ Гіпенъ. Св. Йосафатъ и Церковь греко-
славянська Т. I. Роздѣлъ III. стр. 41.

бо, якъ самъ Рутскій пѣзнѣйше писавъ, Русины бѣльше боять ся и пѣдозрѣвають выхованыхъ въ Римѣ, якъ латинникѣвъ. Знавъ митрополитъ о тѣмъ и тому такъ его зимно приимивъ. Се однакъ дуже обѣйшло Рутского, що за свою велику жертву для Церкви, такого дѣзнавъ принята. Ще сумнѣйшого вражѣня дѣзнавъ Рутскій на видъ опущеныхъ и занедбанныхъ рускихъ церквей. „Коли я хотѣвъ выплакати ся въ моѣмъ сумнѣмъ положеню“ говорить вѣнъ пѣзнѣйше, згадуючи про тѣ часы, „сидѣвши я до нашихъ рускихъ церквей, щобы тамъ бути присутнымъ на Богослуженю, а выходявъ завсѣгды зъ слезами въ очахъ. Такъ то схизма здерла всю королѣвску одѣжъ зъ нашої Церкви¹⁾.“

Одиною его потѣхою въ тѣмъ часѣ було, що запѣзнавъ ся зъ Йосафатомъ, котрый тодѣ ще бувъ у купця. Подивлявъ Йосафата святѣсть, любовь своєї Церкви и привязане до свого обряду, Йосафатъ же много користавъ зъ его глубокой науки и досвѣду. Незадовго потѣмъ поѣхавъ Рутскій до Москвы зъ посольствомъ польского королевича Володислава. думаючи, що може та завмерла часть дастъ ся назадъ прилучити до католицкой Церкви. Але й тутъ гѣрко завѣвъ ся. На кождѣмъ кроцѣ чекали его самі сумнѣя заводы. Якъ золото мусить черезъ огонь очиститись зъ всѣхъ нешляхотныхъ домѣшовъ,

¹⁾ Житє Рутского. Корсак. Роздѣлъ XI.

такъ и людей очищуе Богъ зѣ всѣхъ дочасныхъ привязанъ черезъ терпѣня, закимъ ихъ ужие до своєи працѣ. Той станъ очищеня переходивъ власне Рутскій.

Вернувши зъ Москвы до Вильна, заставъ Рутскій Йосафата въ монастырѣ Пресв. Тройцѣ. Находячи яку таку осолоду въ своѣмъ сумнѣмъ положеню въ товариствѣ Йосафата, стались они теперь вже нерозлучными товаришами. Зъ початку майже щоденно посѣщавъ Рутскій Йосафата а пѣзнѣйше, щобы близше бути свого приятеля и ученика, наймивъ собѣ помешкане близько монастыря. Ся приязнь робила на обохъ добрї наслѣдки. Найлюбѣйшимъ ихъ занятемъ було, вести розмову о Бозѣ, о вѣрѣ, о св. Церевѣ. „Св. Йосафатъ,“ якъ свѣдчить Рутскій, „въ тыхъ довгихъ розмовахъ не промовивъ нѣ одного непотрѣбного або ложного слова; часто просивъ о выяснене труднѣйшихъ догматѣвъ св. Церкви або розвязане темныхъ мѣсць зѣ св. Письма.“ Йосафатъ вѣдносивъ ся до Рутского, що бувъ и старшимъ и ученѣйшимъ, зъ приналежнымъ ушанованемъ; Рутскій же мавъ для Йосафата повно любви и поважання задля его святости. Та хочъ велика була любовь и приязнь мѣжь ними, — зъ чого користаючи Йосафатъ самъ и черезъ другихъ старавъ ся Рутского позыскати для Чина василіянського, Рутскій о томъ навѣтъ и не думавъ. Тай не тѣлько що не думавъ о Чинѣ василіянскѣмъ, але, не хочачи зѣ-

стати въ рускомъ обрядѣ, выстаравъ ся о звѣльнене вѣдъ зложенои присяги. Не тративъ однакъ Йосафатъ надѣѣ, знавъ вѣнъ добре, що молитва пробивае небо, тому тымъ ревнѣйше теперъ моливъ ся. Рутскій розмышлявъ тецерь, до котрого Чина мае вступити, чи до Єзуитѣвъ, чи до Кармелитѣвъ босыхъ. Одинъ и другій Чинъ припавъ ему до вподобы. Та не така була воля Божя. Коли такъ розмѣркуе, до котрого бы зъ тыхъ Чинѣвъ вступити, нагло, зъ подивомъ всѣхъ, облакае ся въ вересни 1607 р. въ василіаньску одѣжу. Щожь було причиною такъ наглои змѣны въ Рутскомъ? Историкъ Суша такъ о томъ повѣдае. Ксли Рутскій ще застановлявъ ся, до котрого зъ латиньскихъ Чинѣвъ мае вступити, бувъ вѣнъ одной недѣлѣ въ церквѣ ОО. Єзуитѣвъ на Богослуженю. Проповѣдь того дня мавъ О. Фабрицій; коли скѣнчивъ говорити и мавъ вже злѣзти зъ проповѣдницѣ, нагло звернувъ ся до людей и додавъ: „Дорогі́ братя, запрошую васъ на важне торжество: знаный вамъ всѣмъ панъ Веляминъ Рутскій вступитъ вѣдъ нинѣ за тыждень до Чина ОО. Василіанъ въ монастирѣ св. Тройцѣ.“

Рутскій почувши тѣ слова, бѣжитъ до наставника ОО. Єзуитѣвъ, скаржитъ ся, що О. Фабрицій осмѣшивъ его передъ цѣлымъ народомъ. Тымчасомъ О. Фабрицій толкуе ся передъ всѣма, що вѣнъ не памятае, абы щось подѣбногo говоривъ на проповѣди; а

однакъ всѣ твердятъ, що чули се запрошене. Стало на тѣмъ, що Рутскій спѣзнавъ въ тѣмъ палець Божій, впокоривъ ся передъ Божою волею и дѣсне 29 вересня н. ст. 1607 р. вразъ зъ пятьма новиками принявъ въ церквѣ Пресвятой Тройцѣ чернечу одѣжь св. Василія, а въ чотыри мѣсяцѣ пѣзнѣйше зложивъ торжественнй обѣты, змѣняючи имя хрестне на Іосифъ. Чого не могли зробити нѣ просьбы нѣ намовы, то здѣлала молитва Йосафата. Хто высловить его радѣсть задля того, що Чинъ василіяньскій дѣставъ такъ свѣтлого чоловѣка, а вѣнъ знайшовъ проводника для себе и своихъ товаришѣвъ.

Вспѣльно взяли ся до працѣ надъ вѣдновленемъ Чина. Рутскій внѣсь до Чина глубоку науку, знаемѣсть свѣта и его вѣдносинъ, вѣдомости о житю аскетичнѣмъ заходныхъ монахѣвъ, сильну и непоколебиму волю, котра не знала нѣякихъ перепонъ. Йосафатъ свѣтивъ аскетизмомъ всхѣднимъ, привязанемъ до своего обряду, великимъ умертвенемъ, ангельскою невинностію и другими монашыми чеснотами. Будучи одной мысли и одного сердца, взаимно взяли ся до найважнѣйшого дѣла т. є. плеканя молодѣжи монашой. Рутскій обѣучувавъ монахѣвъ въ науцѣ вѣры и въ стремленю до совершености, учивъ ихъ латины и руского; Йосафатъ учивъ любити Богослужене, обрядъ и монашій чесноты, котрыхъ бувъ живымъ примѣромъ. Монастирь бувъ знищений, не було де по-

дѣти бѣльше монахѣвъ, тожь Рутскій жертвувавъ свою батькѣвщину на вѣдновлене монастиря. Много причинивъ ся до сего дѣла и латинскій єпископъ Война. Незадовго вже 8 монахѣвъ могло выгѣдно замешкати въ монастирѣ Пресв. Тройцѣ. Здавало ся, що теперь поступати-ме жите монаше спокѣйнымъ ходомъ и до дѣла зъединеня можна буде приготувити въ уединеню новыхъ борцѣвъ; та пекло тымчасомъ новї средства приготовляло, щобы дѣло Боже знищити.

РОЗДѢЛЬ VII.

Першій праць Иосафата и перше гонене.

Иосафатъ довго державъ ся уединеня, бо знавъ, що монахъ тѣлько въ самѣтности набирае силы и науки до духовной борбы зъ собою и ворогами спасеня. Тому въ першихъ лѣтахъ житя монашого майже нѣгде не выходивъ зъ келии, ино вѣддававъ ся духовнымъ вправамъ и науцѣ, хотя, якъ мы вже знаемо, мавъ славу святости и много мѣгъ добраго зробити для св. Церкви. Маючи вже провѣдника и порадника и чуючи ся бѣльше въ силахъ, подумавъ о спасеню душъ людскихъ, тымъ бѣльше, що ставши дѣякономъ, мавъ и обовязокъ проповѣдати слово Боже и помагати священникамъ въ праць надъ спасенемъ душъ людскихъ. Були се першій кроки будущаго борця зъединеня. Учивъ ся робити оружіемъ, щобы нимъ добре володѣти, коли прийде спосѣбна хвиля борбы за Петровый престолъ. Вѣдъ теперъ частѣйше выходивъ на мѣсто, сходивъ ся зъ простыми людьми, обучавъ ихъ въ першихъ правдахъ вѣры,

ласкавыми словами приводивъ до покаяня а привѣвши до церкви св. Тройцѣ просивъ священникѡвъ, щобы ихъ сповѣдали. Зъ схизматиками провадивъ розмовы о Церквѣ, о наслѣднику Петровѡмъ, о лучности Церкви рускои зъ Римскою вѡдъ початку навернення Руси а даючи имъ на все доказы зъ книгъ, якихъ ѡни при Богослуженю уживали, дуже часто приводивъ ихъ до того, що vyrѣкали ся схизмы та ставали ревными католиками. Мала громадка зъединенныхъ чимъ разъ збѡльшала ся и крыла ся пѡдъ крылами церкви Пресв. Тройцѣ, що теперь стала осередкомъ зъединеня.

Лютило се схизматикѡвъ, що ненависне зъединене ширить ся; гнѣвъ ихъ бувъ тымъ бѡльшій, що церковь Пресв. Тройцѣ будучи давнѣйше церквою братства ставропигіального, котре завше такъ ворожо було для зъединеня успособлене, теперь мовъ бы на перекѡръ имъ стала ся жереломъ зъединеня. Старали ся за помочію свѣтскои власти вѡдѡбрати сю церковь¹⁾, та се имъ не удало ся.

¹⁾ Церковь сю выставила жена Ольгерда, князя литовского. Первѣстно була она деревляна; доперва князь Константинъ Острогскій, батько великого врага зъединеня такожь Константина, казавъ єѡ вымурувати. Посѣдала она въ своихъ муряхъ мсщѣ св. новоявленныхъ мученикѡвъ: Антонія, Іоана и Євстатія (1345), котрыхъ память обходимо 14 цвѣтня. Мала она такожь и другій скарбъ, а то чудесный образъ Матери Божои, котрого мавъ, по переданю, малювати самъ св. Лука Євангелистъ.

Мали ще иншу причину схизматики, що такъ добивали ся о церковь Пресв. Тройцѣ; ходило имъ о се, шобы позбути ся нового поколѣня Василиянъ веденыхъ черезъ Рутского; перечували они добре, що се будучй борцѣ ненавистного зъединеня. Тому имъ такъ ходило о здушене сего дѣла заразъ въ завязку. Коли имъ сего не удало ся зробити правно, постановили пѣдступомъ заволодѣти цервевою. Найлюбѣйшимъ оружіемъ схизмы було и в пѣдступъ. Якъ правда гидить ся пѣдступомъ и все дѣлае отверто и прилюдно, такъ противно, блудъ любитъ пѣдступъ и нимъ найрадѣйше послугуе ся.

На чолѣ заговору станули самъ архимандрита Сѣнчило и протоерей виленскій, Вартоломей Защиныйскій. Були се люди дѣбранй, гѣднй себе. Першій зъ нихъ, прогнанный монахъ зъ монастыря Супрасльскогo, другій, священникъ въ дѣцезіи перемышльскои мусѣвъ задля негѣдного свого житя утѣкати передъ властями. Оба они, не маючи зъ чого жити, кинулись до нѣгъ митрополиты Потѣя и въ уданѣй покорѣ просили зѣ слезами о помиловане та помѣчь. Митрополитъ, не маючи священникѣвъ а завѣривши имъ, що будуть ревными католиками, простивъ имъ и приймивъ до своеи ласки. Оказуючи зъ початку ревнѣсть о розширене зъединеня, одинъ зъ нихъ зѣоставъ архимандритомъ а другій протоеремъ. Теперь надѣйшовъ часъ вѣдвдчати ся митрополитѣ за его доброту. По-

в'яв'въ в'теръ прихильн'йшій схизм'ъ, тожь они стають на чол'ъ заговору.

На нарад'ъ зъ членами братства постановили они за всяку ц'ьну позбути ся Рутского, прочихъ монахо'въ роз'гнати а Йосафата маючого славу святости а черезъ те поважане и у монахо'въ и м'рскихъ, пертягнути на свою сторону. Самуиль п'знавши въ Йосафат'ъ лагодн'сть, послухъ, свят'сть, взявъ на себе се д'ло приеднаня его для схизмы. Щобы сей зам'ръ удавъ ся, треба було розлучити двоохъ приятел'в'въ, а передо-вс'мъ усунути Рутского, що мавъ черезъ свою науку велик'й впливъ и на Йосафата и на прочихъ молодыхъ черц'в'въ.

Въ маю р. 1608 архимандритъ выславъ Рутского будьто бы за якоюсь великою орудкою десь о дваццять миль в'дъ Вильна. За-ледви Рутск'й вы'хавъ зъ м'ста, С'нчило прикликавъ до себе Йосафата. Тутъ вже находили ся протоерей и наставникъ братства. Знаючи добре о его любов' до рускои Церкви и обряду, постановили ударити на ту струну. „Ходить ту“ казали они „о спасене рускои Церкви, обряду, языка, на котр'й настае митрополитъ, хочячи вс'хъ перевести на латиньску в'ру. Гляди на плачь и терп'ня твоєї матери, рускои Церкви, прийди е' зъ помоч'ю. Стародавне православ'е есть въ небезпеченьств'ъ, якъ прилучишь ся до насъ то будемо могли боронити ся.“ На се Йосафатъ в'дпов'в'въ смирно: „Моя пом'чъ

для васъ не на много придасть ся; О. Рутскій противъ васъ повстане и уничтожить вашѣ замѣры.“ — „Нема чого лякатись“ закликали схизматики, „якъ тѣлько ты зъ нами будешь, то маємо способъ Рутского позбути ся разъ на завсѣгды зъ Вильна.“ Нѣчого не помогли, нѣ просьбы, нѣ подлещуваня, нѣ обѣтницѣ: Йосафатъ оставъ непохитный. Сѣнчило розлученый тымъ, що его послаництво не повело ся, ударивъ Йосафата въ лице. Знѣсь сю обиду спокѣйно Йосафатъ, а щобы уникнути славы людскои, нѣкому сего приключеня не розповѣдавъ; доперва въ три лѣта пѣзнѣйше до-вѣдавъ ся Рутскій о тѣй обидѣ¹⁾.

Иного ще способу хопивъ ся архимандритъ, щобы, закимъ Рутскій верне, позбути ся его учениковъ. Знавъ вѣнъ добре, що Йосафатъ найточнѣйше захоче монашій послухъ, хотѣвъ отже симъ способомъ послужитись до сповненя свого безбожного дѣла. Дяволъ невычерпанный въ помыслахъ, коли йде о загладу душъ людскихъ. Йосафатъ въ часѣ неприсутности Рутского бувъ наставникомъ монашои молодѣжи. Одного дня архимандритъ выѣзджаючи на свѣй фѣльварокъ, прикликавъ Йосафата и приказавъ ему всѣхъ монаховъ выслати до Рутского, яко ихъ учителя. Думавъ, що коли не стане товаришѣвъ, то може удасть ся скорше наклонити Йосафата до схизмы, а крѣмъ сего

¹⁾ Корсакъ. Житѣ св. Йосафата Роздѣль XX.

мавъ вѣнъ вже иншихъ схизматицкихъ кандидатѣвъ, що мали сейчасъ заняти мѣсця, якъ тѣлько ученики Рутского выѣдутъ. Знавъ добре Йосафатъ, до чого стремить сей наказъ архимандриты, и чувъ такожь, що яко монахъ повиненъ сей приказъ выповнити, бо вѣнъ не противить ся нѣ волѣ Божой, нѣ уставамъ Чина. Не знаючи собѣ поради въ своѣмъ труднѣмъ положеню, удавъ ся по раду до О. Фабриція. Сей порозумѣвши о що ходить, приказавъ ему сейчасъ выслати посланця зъ листомъ до Рутского, чтобы вѣнъ якъ найскорше вертавъ, бо всяка проволока принесла бы зъединеню велику шкоду. Вѣдъ себе такожь написавъ листъ до Рутского.

Рутскій лежавъ тодѣ хорый на пропащницю, коли прийшовъ посланецъ. Перечитавши листъ, сейчасъ вставъ и безъ проволоки поѣхавъ до Вильна. На дорозѣ дѣставъ нового нападу пропащницѣ; въ великой муцѣ доѣхавъ до Вильна. Побачивши вежѣ Вильна, почавъ слабымъ голосомъ спѣвати: „Тебе Бога хвалимъ;“ не доѣхавъ ще до брамъ мѣста а вже за ласкою Божою опустила его пропащниця. Сей наглый поворотъ Рутского помѣшавъ пляны архимандриты.

Вечеромъ Свѣчило вернувъ до монастиря певный, що Йосафатъ выповнивъ его приказъ; але якежь було его здивоване, коли побачивъ монахѣвъ спокѣйно занятыхъ своими звычайными працями. Розъяренный впадае до Йосафата та выкидае ему найгѣр-

шими словами непослухъ. Спокойно Йосафатъ вѣдповѣвъ: „Не потреба було высылати молодѣжи, бо О. Рутскій вернувъ. На сю вѣсть Сѣнчило замовкъ, бо лякавъ ся явно выступити противъ Рутского, знаючи, що мужъ сей глубокои науки, має сильныхъ приятелѣвъ въ мѣстѣ.

Рутскій и Йосафатъ пѣзнавши зъ того всего стремлене Сѣнчила до схизмы, удали ся листовно до митрополиты, що тодѣ перебувавъ въ Варшавѣ. Митрополитъ не могучи сейчасъ вернути а заразомъ самъ безъ процесу усунути Сѣнчила и Вартоломея, зробивъ Рутского завѣдателемъ своєї митрополіи на Литвѣ, приказуючи ему пильно глядѣти на проводирѣвъ схизмы; крѣмъ сего вѣддавъ зарядъ дѣбрь монастирскихъ Рутскому. На якійсь часъ притихли оба проводирѣ, але незадовго Сѣнчило показавъ прилюдно, до чого стремить.

Було се на початку зимы 1608 р. Сѣнчило вѣдправлявъ торжественно Литургію въ сослуженю молодыхъ Василиянъ. Коли на великѣмъ Входѣ дѣяконъ вѣдспѣвавъ: „Всѣхъ васъ православныхъ христіянъ да помянетъ Господь Богъ во царствіи своемъ.... повиненъ бувъ Сѣнчило спѣмнути митрополиту Ипатію и за него голосно помолити ся. Сѣнчило сего не зробивъ. Всѣхъ се здивувало, але думали, що се проста помылка. По освященю честныхъ Дарѣвъ мавъ Сѣнчило знова заспѣвати: „Во первыхъ помяни Господи Преосвя-

щеного митрополиту Ипатія...“ Але и тодѣ опустивъ сей возгласъ. На такей поступокъ запанувала въ церквѣ тишина; стало ясно, що архимандрита явно зѣрвавъ зъ митрополитою и вырѣкъ ся зъединеня. Сейчасъ вѣдступили вѣдъ престола всѣ черцѣ-сослужитилѣ и поскидали зъ себе церковнй ризы на знакъ, що не берутъ участи въ бунтѣ архимѣндриды. Сей випадокъ выявивъ всѣмъ, чимъ бувъ Сѣнчило, а заразомъ звѣщавъ, що неминучою є на далѣ завзята борба.

Якъ велике поважанє мавъ Йосафатъ у схизматикѣвъ и якъ имъ ходило о приєднанє єго для своєи справы, видно зъ того, що хочъ имъ проба два разы не удала ся, постановили ще третій разъ самй мѣщанє всплынути на Йосафата. Трехъ зъ мѣщанъ взяли на себе сю задачу. Пѣдъ позоромъ важной орудки одинъ зъ нихъ запросивъ Йосафата до свого дому. Не пѣдозрѣваючи нѣчого злого, удавъ ся Йосафатъ зъ товаришомъ до сєго мѣщанина. Якъ тѣлько Йосафатъ вѣйшовъ до хаты, они усувають товариша, самй замкнувши дверѣ, падають до нѣгъ Йосафатови и покѣрно промовляють: „Знаємо дуже добре о сѣмъ, що любишь Господа Бога и дбаєшь о Єго честь и що любишь свою народнѣсть и обрядъ. Часъ вже прийшовъ, щобы руска Церковь пѣднесла ся. А стане ся те на твоє призволенє. Все духовенство руске тобѣ вѣдданє, жите и надѣю въ тобѣ покладає. Не роби роздору, верни

до рускои вѣры а ущасливишь тымъ всю руску шляхту и весь рускій людъ.“ Кинули ся до нѣгъ Йосафата и почали цѣлувати повторяючи свою просьбу. Йосафатъ не приготованый на такую пригону, не знавъ що въ першій хвили вѣдповѣсти, але прийшовши до себе, смѣло имъ вѣдповѣвъ, що така рѣчь належить до митрополита и О. Рутского. Мѣщане видячи, що нѣчо не зроблять просьбами, постановили грозьбами его примусити; одинъ зъ нихъ станувъ коло дверей а другій приступивши до Йосафата сказали, що сейчасъ его убють, якъ не згодить ся на ихъ предложене. Хвиля була грѣзна. Йосафатъ не надѣючись такъ скоро мученичого вѣнця, вѣдповѣвъ имъ выминаючи, що таке важне дѣло потрѣбуе прецѣнь розмыслу и порады у Господа Бога, и обѣцявъ имъ дати вѣдповѣдь слѣдующого дня. Згодили ся на се мѣщане пѣдъ услѣвемъ, що якъ не склонить ся до ихъ предложена, то має въ протягу тыждня зъ мѣста утечи, бо инакше жде его нехибна смерть.

Въ монастирѣ тимчасомъ розбѣшла ся вѣстка о змовѣ на Йосафата. Повнѣ боязни о житѣ Йосафата, Рутскій зъ товаришами радять помѣжъ собою, що имъ робити. Въ тѣмъ вертае Йосафатъ и першій его слова були: „Вертаю зъ пекла, чувъ я слова чорта, що мене намовлявъ до вѣдступства вѣдъ моєи вѣры.“ На другій день, коли имъ сейчасъ не давъ вѣдповѣди, написали листъ до Йоса-

фата, запрошуючи его до себе а вѣнъ имъ вѣдповѣвъ: „Обѣцявъ я вамъ, впередъ поради сѧ Господа Бога и зроби въ такъ. Господь Богъ сказавъ менѣ: „Помыслиша совѣты, иже не возмогутъ составити“ (Пс. 20. 12.), мене же убезпечивъ тыми словами: „Ели же грѣшнаго да не намаститъ главы моея“ (Пс. 140. 5.); тому оставайте въ спокую.“ Выслали ще другій листъ до Йосафата повный грозбъ въ разѣ вѣдмовы, але Йосафатъ нѣчого имъ бѣльше не вѣдписувавъ. Удавъ сѧ до церкви, упавъ пѣсля звычайу на лице и просивъ Господа Бога о свѣтло и на вернене для своихъ кусителѣвъ и пѣдчасъ сеи молитвы учувъ голосъ зъ неба: „Блаженъ мѣжь, иже не идетъ на совѣтъ нечестивыхъ“ (Пс. 1. 1).

Видячи схизматики, що не зможуть нѣ перемочи сталости въ вѣрѣ св. Йосафата, нѣ пѣдступомъ вѣдобрати церкви Пресв. Троицѣ, постановили взяти сѧ до дѣла силою. Въ грудни 1608 р. зѣшли сѧ ворохобники до одного зѣ знатнѣйшихъ мѣщанъ и тутъ пѣдъ проводомъ Сѣнчила и Вартоломея урадили зѣрвати всякѣ стосунки зъ митрополитомъ а пѣдчинити сѧ царгородскому патрiарсѣ; крѣмъ сего въ слѣдуючу недѣлю пѣдчасъ утренѣ, коли монахи выйдуть на середину церкви на славословіе велике, т. е. коли спѣвая сѧ „Слава во вышнихъ“, напасти на нихъ, зъ церкви ихъ прогнати а опѣсля заволодѣти монастыремъ и церковю. Все було на-

передъ уложене, коли тымчасомъ одинъ зъ католицкихъ радникѣвъ довѣдавъ ся о всѣмъ вѣдъ свои службы и донѣсь то сейчасъ Дмитрієви Карпови, заступникови воеводы. Повѣдомленный черезъ Карпа воевода Радзивиль, приказавъ окружити войскомъ монастырь, донести о всѣмъ Рутскому, а до Сѣнчила и Вартоломея написавъ листъ зъ грозьбами, що понесуть тяжкй кары, якъ щонебудь стане ся въ мѣстѣ, а крѣмъ сего приказавъ увязнити тыхъ мѣщанъ, що грозили смертію Йосафатови.

По неуданѣмъ заговорѣ ще бѣльшою ненавистію загорѣли схизматики. Доки мали надѣю перетягнути Йосафата на свою сторону, выносили его пѣдъ небеса, выхваляли его святѣсть, побожнѣсть, покору, чистоту, привязане до обряду; говорили, що слѣды его цѣлували бы, якъ бы вѣнъ до нихъ прилучивъ ся: але теперь, стративши надѣю передомати его непохитнѣсть въ привязаню до св. католицкои вѣры, люто надъ нимъ мстили ся. Денебудь на мѣстѣ показавъ ся, кидано на него камѣнемъ, болотомъ, обсыпвано градомъ проклонѣвъ; давано прозвища: неука, зрадника, вѣдступника, облудника. Та св. Йосафатъ знавъ добре, що чеснота взростае лишъ въ противностяхъ; памятавъ на слова Іисуса: „Блажѣни естѣ, егда понѣсатъ камъ, ѣ иждѣнѣтъ, ѣ рекѣтъ всѣмъ зѣлѣ глаголю на вы лжѣщи, менѣ радѣ. Радѣйтесѣ ѣ веселѣтесѣ, ѣко мзда ваша многа на небе-

сѣхъ (Мт. 5. 11.) и тому не тѣлько не смутивъ ся, а противно, тѣшивъ ся, що може зносити для Христа и зъединеня тѣ малѣ терпѣня. Лице его лишень тодѣ заляло ся слезами, коли довѣдавъ ся, що Сѣнчило и Бартоломей збравши въ однѣй зъ виленьскихъ церквей священникѣвъ, прилюдно вырекли ся зъединеня, вѣдмовили дальше послуху митрополитѣ и пѣддали ся царгородскому патрїарсѣ и зажадали се вѣдступство вѣдъ вѣры записати въ городскихъ книгахъ. Всѣ церкви, крѣмъ одной Пресв. Тройцѣ, зновъ перейшли въ руки схизматикѣвъ.

Тымчасомъ Йосафатъ далѣ поступавъ въ святости и науцѣ, и такъ готовивъ ся до будучой борбы. Зъ природы обдареный великими способностями, бувъ быстрый въ понятяхъ, здоровый въ судахъ. Письма, по нѣмъ оставшї, суть доказомъ того. Память мавъ такъ велику, що, якъ пише одинъ его житєписецъ, що разъ почувъ або прочитавъ, то на завсѣгды въ нѣй зѣставало мовъ на мраморѣ вырете. Одну вѣдчувавъ труднѣсть въ тѣмъ, що не посѣдаючи высшихъ шкѣлъ, не умѣвъ по латинѣ, въ котрѣй всѣ ученѣйшї книжки того часу були выдаванї, але ѣ сю труднѣсть усунули люди справдѣ вѣдданї справѣ Божѣй, якъ О. Валентїй Фабрицій и Гружевскїй, бо выкладали єму богослове и любомудрїе въ славянскѣмъ языцѣ. Йосафатъ поступавъ скоро и много въ наукахъ такъ, що зъ легкостїю розвязу-

вавъ найтруднѣйшій pytania. Конгрегація розширення вѣры опираючи ся на свѣдоцтвахъ спѣвчасныхъ ему богословѣвъ такій выдала судъ о науцѣ св. Йосафата: „Богословскій трудности о Пресв. Тройцѣ и иншихъ тайнахъ лѣпше розумѣвъ, якъ найлѣпшій богословъ мѣгъ собѣ самому выяснити.“ Нѣчо въ тѣмъ дивного, бо при природныхъ способностяхъ ще и свѣтло ласки Божои дѣлало въ Йосафатѣ.

РОЗДѢЛЪ ІХ.

Борба схизмы зѣ зъединенємъ.

Схизматики розпочали теперъ вже отверту борбу зѣ зъединенємъ. Сѣнчило вразъ зѣ своимъ гѣднымъ себе товаришемъ Вартоломеемъ, по прилюднѣмъ вѣдступствѣ вѣдъ католицкои вѣры, розѣславъ по цѣлѣй митрополіи своихъ одномышленикѣвъ, щѣбы бунтували священство и людъ противъ митрополита и зъединеня. Не дивно, щѣ навораченый нарѣдъ и священство, неутвержене ще добре въ вѣрѣ, прилучало ся до схизмы и вѣдавало еѣ церквы. Братство виленске, одно зѣ наймастнѣйшихъ на Руси, печатало вѣдозвы противъ митрополита и розсылало по бѣлѣй Руси. Крѣмъ сего ревно займало ся складкою, щѣбы за помочію зѣбранныхъ грошей купити на будучѣмъ соймѣ новы привилеѣ для схизматицкои Церкви.

Митрополитъ довѣдавши ся о ширеню бунту, кинувъ клятву на Сѣнчилу, але думаючи въ своѣй добротѣ, щѣ Сѣнчило ще опамятае ся, здержавъ еѣ, приказуючи ему передъ собою оправдати ся. Сѣнчило вѣдпо-

вѣвъ новыми грозьбами. Митрополитъ поновивъ клятву, вѣдобравъ ему архимандрію, выключивъ его зъ Церкви а урядникамъ мѣйскимъ приказавъ вѣдобрати всѣ неправно забрані церкви. Але нѣхто не хотѣвъ слухати сего приказу — всѣхъ очи були звернені на соймъ, по котрѣмъ много обѣцювали собѣ схизматики. И не ошукали ся.

Король Жигмонтъ бувъ однимъ зъ наибѣльше прихильныхъ королѣвъ для зѣединеня. Бачивъ вѣнъ въ нѣмъ справу не политичну але Божу. Его правдиво католицкѣй пересвѣдченя и часто вѣдзываючій ся голось Папъ въ тѣй справѣ були причиною, що де тѣлько мѣгъ, попиравъ зѣединене и его представитѣвъ. Теперь находячи ся въ труднѣмъ положеню, щобы дѣпняти средства у можной польскои шляхты до веденя вѣйны, мусѣвъ на всѣ боки оглядати ся. Сю наглу потребу короля выкористали схизматики: маючи за собою впливовыхъ людей а при тѣмъ грошѣ на перекуплене урядникѣвъ и панѣвъ, дѣпняли, чого хотѣли. Соймъ выдавъ декретъ, силою котрого такъ зѣединені якъ и схизматики мали затримати въ спокѣйнѣмъ уживаню всѣ церкви вразъ зъ маєтками, якѣ въ той часъ посѣдали, хочъ бы они передъ тымъ неправно були забрані; а если бы котра зѣ сторѣнъ не заховала згоды, то за кару мала заплатити 10.000 срѣбныхъ марокъ. Король бувъ змушений сей декретъ пѣдписати. Ликували схизматики, бо на пѣдставѣ сего

декрету майже цѣла Литва була въ ихъ рукахъ.

Зъ сенаторовъ и пановъ католицкихъ одинъ тѣлько митрополитъ Потѣй поднѣсь своѣй годось и домагавъ ся справедливости. „Насъ осуждено“ кликавъ вѣнъ „безъ суду и обороны, а прецѣнъ и злочинцямъ вѣльно боронити ся. Мы терпимо за те, що хочемо згоды и спокою а противники нашѣ ликують за всѣ свои бунты и замѣшаня. Имъ вѣльно лучити ся зъ протестантами противъ католикѣвъ а намъ не вѣльно лучити ся зъ католиками, щобы жити въ згодѣ. Паны и сенаторы! Мы васъ не просимо о ласку, не ослонюемо ся навѣтъ церковными правами, котрыхъ намъ заперечити не можете; мы готовѣ навѣтъ понести кару, але просимо, васъ судиѣ, слѣдѣтъ напередъ правду а опѣсля карайте. Мы просили короля, мы просили Рѣчпосполиту, щобы выслухаю насъ ѣ нашихъ противникѣвъ и дослѣджено, хто має слушнѣсть, але того мы не дѣстали; два разы мы приѣзджали, абы вѣдповѣдати на закиды и два разы не роблено нѣякого доходу.“

Сей покликъ борця зъединеня порушивъ вѣлька шляхотнѣйшихъ душъ. Епископъ латиньскѣй Война, будучи наочнымъ свѣдкомъ всѣхъ кривдъ, якихъ допускали ся схизматики на зъединеныхъ, представивъ тижь королеви и вымѣгъ на нѣмъ, що додано ще слѣдующе услѣве: „Если котра сторона зѣ-

стала по роцѣ 1607 скривджена, то може вѣднести ся до духовного трибуналу.“ Та мимо сего додатку, зъединенїи були покривдженїи, бо своихъ правъ мусѣли доходити черезъ суды а схизматики тымчасомъ могли безкарно займати порабованїи добра й церквы. На пѣдставѣ того декрету мѣгъ такожь и прогнанный митрополитою Сѣнчило вернути на виленьску архимандрїю и на нѣй остатись, доки не буде урядово усуненый. Передвидѣвъ се митрополитъ: тому повѣдомивши о всѣмъ короля Жигмонта, выпросивъ у него именоване Рутского на сю архимандрїю. Завѣзвавши его до Варшавы, вѣддавъ ему сю гѣднѣсть вразѣ зъ королѣвскими листами до радникѣвъ, зываючими ихъ до вѣдданя всѣхъ церквей зъединенымъ.

Рутскїй, не задержуючись, сейчасъ вернувъ до Вильна. По вѣдчитаню королѣвскихъ листѣвъ, Вильно збунтувало ся. Радники схизматицкїи, прихильнїи Сѣнчилѣ, не тѣлько що не услухали королѣвского приказу, але ще й злучились зъ бунтѣвниками. Крѣмъ сего выклятый Сѣнчило приѣхавъ до зволнованого мѣста, вѣдправивъ торжественне Богослуженє и оголосивъ прилюдно въ церквѣ, що соймъ признавъ ему право до архимандрїи и заповѣвъ, що силою вѣдбере Пресв. Троицю. И дѣйсне дня 9 марта р. 1609 въ день св. сорокъ мученикѣвъ Сѣнчило зъ уруженою товпою поспѣшивъ до Пресв. Троицѣ. Скѣнчивъ ся хоръ, зъ церквы

вийшовъ Рутскій вразъ зъ Йосафатомъ а за ними йшли прочіи монахи. Побачивши Сѣнчилу, запытали, що має значити ся напасть. Наразъ цѣла товпа розлетѣла ся, мовѣби побачила передъ собою войско. Нѣхто не знавъ причини сеи утечѣ. Оповѣдає историкъ Корсакъ, що побожна и многими ласками обдарена Василиянка Василиса Сапѣжанка, вѣддана молитвѣмъ пѣдчасъ сего нападу, була духомъ перенесена передъ церковь Пресв. Тройцѣ, и побачила св. Василия вразъ зѣ св. 40 мучениками въ повнѣй збруѣмъ виступающого противъ схизматикѣмъ. Тѣ побачивши те чудо, на всѣ стороны розбѣгли ся. Чудо се зѣстало пѣзнѣйше на памятку вымалюване надъ дверми церковными.

Сѣнчило вѣддавъ цѣлу справу передъ судъ свѣтскій. Въ тѣмъ судѣ на 40 членѣмъ було всего 12 католикѣмъ, нѣчо отже дивного, що Сѣнчило справу выгравъ: ему присуджено архимандрію а митрополиту вѣдсуджено вѣдъ престола якъ такожь и Рутского вѣдъ архимандріи. Митрополитъ довѣдавши ся о сѣмъ несправедливѣмъ засудѣ, выточивъ цѣлу справу передъ духовный судъ, божъ тутъ ходило о добра духовный, до котрыхъ судъ свѣтскій не мавъ права мѣшати ся. Король назначивъ на своего заступника, канцлера Льва Сапѣгу, чоловѣка, задля великого розуму а ще бѣльшой совѣстности, всѣми вельми поважаного. Сей добре вглянувши въ цѣлу справу, приказавъ, щобы вѣддано митропо-

литъ всѣ церкви, подтвердивъ Рутского на архимандріи, приказавъ схизматикамъ запла-
тити 10.000 марокъ за нарушене спокою;
Самуила же Сѣнчилу и Вартоломея засудивъ
на выгнане за бунтъ противъ короля и ми-
трополига. Всѣ церкви зѣстали зверненій ми-
трополитѣ; схизматикамъ зѣстала ся тѣлько
одна церковь св. Духа, котру они власнымъ
коштомъ построили.

Схизматики постановили помстити ся
на митрополитѣ. По цѣлѣмъ мѣсѣ розъярю-
вано нарѣдъ противъ правого пастиря. Въ
тѣмъ часѣ перебувавъ въ Вильнѣ король зъ
многими сенаторами. Не зважаючи на се. на-
мовили схизматики якогось слугу Іоана Тупе-
ку до убійства митрополиты. На се проступне
дѣло дали ему схизматицкій священники свое
благословене а самі вѣдправляли молебны,
щобы повело ся се убійство. Коли одного дня
вертавъ митрополитъ вѣдъ нунція Апостоль-
ского въ товариствѣ своихъ приятелѣвъ, ду-
ховныхъ и слугъ, на самѣмъ рынку напавъ
на него убійця. Митрополитъ заслонивъ ся
передъ ударомъ лѣвою рукою; убійця вѣдтинае
ему мечемъ три пальцѣ, перетинае лѣску, ко-
трою пѣдпиравъ ся, владычій перстень, по-
двѣйный золотый ланцюхъ, на котрѣмъ нахо-
дивъ ся епископскій хрестъ и одѣжь ажъ до
тѣла. Митрополитъ упавъ пѣдъ силою удару на
землю и зѣмлѣвъ. Декотрѣ думали, що вже
убитый. За хвильку прийшовъ старецъ до себе
и щиро подякувавъ Господу Богу, що мѣгъ

трохи проляти крови за справу Божу. За допустомъ Божиимъ зловлено убийцю, хочь середь замѣшаня мѡгъ легко утечи. Вѡнъ признавъ ся, що зъ релігійной мести хотѣвъ митрополиту убити, а хочь пѡсля тодѣшного звичаю задавано ему рѡжнїи муки, нѣчого бѡльше не хотѣвъ виявити. Митрополитъ просивъ о помилуванє для свого убийцѣ, однакъ просьбы его не узгляднено, але осу-джено на смерть черезъ розсѣванє на чотыри части¹⁾).

Якъ тѡлько розбѣйшла ся вѣсть о тѡмъ нападѣ, всѣ спѣшили, щобы оказати митрополитѣ свое спѡвчутє. Йосафатъ и Рутскїй пѡднесли вѡдтятї пальцѣ, занесли до церкви Пресв. Тройцѣ, положили на престолѣ и жертували тїижь Господу Богу яко первѣстки проляной крови за зъединенє, спѣваючи при тѡмъ: „Тебѣ Бѡга хвалїмъ.“ —

Йосафатъ недавно що высвяченїй на священїка, довѣдавши ся о страшнѡмъ засудѣ убийцѣ поспѣшивъ до нещасного до вязницѣ. Одержавши позволенє вѡдъ власти, заставъ Тупеку цѣлого пораненого, очѣкуючого въ розпуцѣ страшнои смерти. Повный апостольскои ревности о спасенє душѣ нещасного, промовивъ до него зъ такою любовїю и солодкостїю, що провинникъ не тѡлько що узнавъ свою провину, але зъ великимъ

¹⁾ О тѡмъ намѣренѡмъ убийствѣ пише Суша въ житїю св. Йосафата, стр. 22.

жалемъ высповѣдавъ ся и приготовивъ ся на смерть. Не вѣдступивъ его Йосафатъ аж до самой смерти; ще передъ сповненемъ засуду заохочувавъ его, щобы смерть приймивъ яко кару за своѣ проступокъ, надѣючись на лучше жите въ небѣ.

Такъ закончила ся сумна борба зѣ зъединенемъ ведена черезъ Сѣнчилу и товаришѣвъ его въ Вильнѣ. Сѣнчило и Вартоломей усунули ся прогнані зъ Вильна. Схизматики упокорені причаились на якійсь часъ по послѣднѣй своѣй зброднѣ. Навѣтъ горде братство притихло, не смѣючи пѣднести голосу въ оборонѣ схизмы. Но Русь ще много борбъ мала перевести, закимъ зъединене сильно закорѣнилось въ народѣ. —

РОЗДѢЛЪ Х.

Св. Йосафатъ священникомъ.

Въ трицятѣмъ роцѣ свого житя а въ пятѣмъ по вступленю до Чина зѣоставъ Йосафатъ черезъ Митрополита Потѣя поставленый на священника. Приготовивши ся добре въ утаеню, працювавъ теперъ зъ цѣлымъ жаромъ властивымъ Святымъ надъ задачею свого житя, а сповенемъ передсмертного бажания Спасителя: „**Б**УЧЕ СТЫЙ. СОБЛЮДИ ЙХЪ ВЪ ЙМАТКОИ. ЙХЪЖЕ ДАЛЪ ЕСИ МНѢ ДА БѢДУТЬ ЕДИНО“. (Иоанъ 17, 11). Дотеперѣшна праця его була бѣльше приватна, теперъ почавъ прилюдно зъ проповѣдницѣ збивати блудну науку схизматикѣвъ. Доказы о правдѣ св. католицикои вѣры найбѣльше наводивъ такы, що схизматикѣвъ наилучше пересвѣдчали, т. е. бравъ ихъ зъ науки св. Отцѣвъ всхѣднихъ и зъ книгъ церковныхъ, яеихъ схизматики такожь уживали, а нѣколи надъ ними не застановляючись, не розумѣли. Пѣдчасъ его проповѣдей церковь св. Тройцѣ була переповнена, бо не тѣлько приходили вѣрны, щобы утвердити ся

въ вѣрѣ, але такожь и схизматики веденї дѣкавостїю. Спосѣбъ проголошуваня наукъ бувъ такъ переконуючїй, живїй, ясный, що и найпростѣйшїй чоловѣкъ мѣгъ зрозумѣти. Всѣ знаючи Йосафата и єго минувшѣсть, чудовали ся, звѣдки набравъ такои науки. Схизматики видячи, що много людей пересвѣдченыхъ єго науками повертає до св. єдности, высилали проти Йосафата найлучшихъ своихъ бесѣдникѣвъ и богословѣвъ; та саме отворене устъ Йосафата выстарчало, що вѣдохдили завстыдженї, одно лишъ пытанє собѣ задаючи: звѣдки єму така наука? На кождїй заєидъ мавъ готову вѣдповѣдь, на вожду труднѣсть готове розвязанє. „Можна єго слушно назвати“, мовить єго оденъ историкъ, „ходячою библіотекою, живымъ скарбомъ св. Отцѣвъ всхѣднои Церкви“.

Но ся ревнѣсть оказувала ся не лишъ на проповѣдницѣ, та въ диспутахъ зъ схизматиками; євъ всюди було видно. Єго розкошїю було учити простїй нарѣдъ, запущенїй черезъ схизматицкихъ священникѣвъ такъ, що много находило ся и такихъ, котрї не умѣли и Отченашу, не говорячи о иншихъ молитвахъ и правдахъ. Хсдивъ проте по улицяхъ, домахъ, площахъ, пасовискахъ и всюды поучувавъ головнѣйшихъ правдъ вѣры, конечно потрѣбныхъ до спасеня. Наслѣдки працѣ св. Йосафата були великї, нарѣдъ громадно вертавъ до св. єдности, много зъ мѣщаньскихъ родинъ навертало ся. Всѣхъ потягавъ

своею ласкавостію, любовію и тою веселостію, котрою вѣдзначають ся лишень душѣ святїи. Коли неразѣ жартомъ сказавъ до которого зѣ схизматикѣвъ: „и ты навернешь ся“, то пѣзнїйше за ласкою Божою стававъ католикомъ. Не умѣючи собѣ поради, схизматицѣи священники заказали своимъ пѣдданнымъ не тѣлько бувати на наукахъ Йосафата але такожь зѣ нимъ розмовляти. Католики зѣ радостію называли его „бичемъ схизматикѣвъ“, а схизматики дали ему прозвище „душехвата“. Рѣжними способами старали ся пѣдкопати его впливъ. Разѣ вымалювали образъ, на котрѣмъ находивъ ся Митрополитъ и Рутскїй въ одеждахъ Архїерейскихъ а пѣдъ ихъ ногами представлено Йосафата въ видѣ злого духа, зѣ рогами на головѣ, страшнымъ лицемъ, зѣ гакѣмъ въ рудѣ, котрымъ притягавъ до себе людскїи душѣ а пѣдъ сподомъ пѣдпись: „душехваторъ“. Коли довѣдавъ ся Йосафатъ о тѣи иконѣ, тѣшивъ ся и зѣ усмѣшкою мовивъ до схизматикѣвъ: „Давъ бы то Г. Богъ, щобы я мѣгъ всѣ вашїи душѣ до Него потягнути“. —

Праця его не обмежалась на самыхъ схизматикахъ; зѣ неменшимъ жаромъ заходивъ ся околѣ скрѣпленя вѣры и христїаньскои нороственности зѣединеныхъ. Знаючи, щѣ тѣлько душа очищена вѣдъ грѣхѣвъ скоро и охоча до службы Божои и христїаньскои чесноты, передовсѣмъ старавъ ся, щобы вѣрнїи якъ найчастѣйше приступали до тайны покаяня. Схизматицѣи священники не дуже

старали ся о чистоту совѣсти своихъ вѣрныхъ, сповѣдали ихъ разъ на рѣкѣ и то скоро и за платою; Йосафатъ не тѣлько що не бравъ грошей за сповѣдь, но ще сповѣдающимъ ся дававъ памятки, а убожшимъ и милостиню. Цѣлыми днями сповѣдавъ въ церквѣ, а коли всѣхъ пересповѣдавъ, спѣшивъ на поля, пасовиска и тутъ заохотивши до сповѣди, сѣдавъ на першомъ лучшомъ камени и слухавъ сповѣди. Коли самъ не мѣгъ собѣ дати ради, ишовъ до другихъ священникѣвъ и зѣ слезами просивъ ихъ, щобы помогли бѣднымъ грѣшникамъ. Одного разу будучи въ подорожи мусѣвъ довше задержати ся надъ рѣкою Нѣмною, бо саме що лѣдъ пустивъ и тому не можъ було дѣстатись на другій бѣкъ. Ждало зъ нимъ множество людей. Йосафатъ не хотячи тратити часу, зробивъ зъ ними мисю а по наукахъ всѣхъ высповѣдавъ. Незадовго всѣ очищені на совѣсти могли дѣстати ся на другій бѣкъ.

Де ходило о спасене душъ, Йосафатъ бувъ першій. Ходивъ по вязницяхъ и навертавъ злочинцѣвъ. Радо спѣшивъ зъ духовною потѣхою засудженнымъ на смерть и доти ихъ не опускавъ, доки ихъ дупѣ не вѣддавъ въ руки Г. Бога. И радѣйше спѣшивъ до такихъ нещасныхъ, якъ другій на якій богатый пиръ. Въ шпиталяхъ usługывавъ хорымъ, перестелявавъ имъ лѣжка, подававъ стравы и лѣки, перевивавъ неразъ гниучій и вонѣючій раны цѣлюючи тїжь, сповѣдавъ и подававъ имъ

св. Причастіє. Якъ тѣлько довѣдавъ ся о якѣмъ хорѣмъ въ мѣстѣ або на передмѣстю, сей-часъ до него ишовъ, не зважаючи нѣ на заразивѣсть хоробы нѣ на смрѣдъ нѣ на вѣддалене. Разъ прийшовъ зъ товаришомъ до одного убогого, хорого на гниющій струпы; въ малѣй хатчинѣ такий бувъ сопухъ зъ гниющихъ ранъ, що годѣ було вѣйти. Товаришь не могучи того знести лишивъ ся передъ хатою, но Йосафатъ взавъ его за руку, впровадивъ до нужденной комнаты зъ словами: „Лучше хвильку знести ту вѣдразу, нѣжъ пекельный смрѣдъ зносити цѣлу вѣчнѣсть,“

Схизматицкѣй священники або правили разъ на тыждень Службу Богу, або й цѣлкомъ ѣѣ опускали. Св. Йосафатъ вѣдеколи зѣоставъ священникомъ, если тѣлько позволявъ на се церковный уставъ, щоденно приносивъ безкровну жертву. До каждой Службы Божой приготавливъ ся бичованемъ, умертвенемъ и св. сповѣдію. При службѣ Божѣй такъ бувъ перенятый своимъ урядомъ, такъ совокупленный, що стававъ мовбы ангеломъ. Побожный душѣ видѣли часто св. Йосафата окруженного свѣтлостію и Ангелами. Бувало неразъ коли пѣдчасъ: „всегда ѣ нынѣ ѣ прѣсно ѣ во кѣкки кѣккѣ“ обертавъ ся зъ чашою до народа, бачили люде дитя Іисусъ, якъ выхилало ся зъ чашѣ и благословило народъ а побѣчъ Йосафата ангела одѣтого въ дѣяконьску одежу. Чудо се стверджено при комисіи заприсяглыми свѣдками.

Мимо такъ численныхъ занятій надъ спасенемъ ближнихъ, не опускавъ своихъ монашихъ праць. Въ зимѣ встававъ о годинѣ третой, а въ лѣтѣ о другой. По бичованю и молитвахъ будивъ братію; въ хорѣ самъ все спѣвавъ. Самъ майже всѣ займавъ уряди. Бувъ намѣстникомъ Рутского, подаремъ, правникомъ, сповѣдникомъ монаховъ и монахинь, наставникомъ новиковъ, проповѣдникомъ. Однимъ словомъ, ставъ ся душею монастыря. Здавало ся, мовбы зъ побольшенемъ працѣ збольшавъ ся й часъ. На все знаходивъ часъ, хочъ не занедбувавъ своихъ обовязковъ священничихъ и монашихъ. Вѣдправлявъ точно всѣ свои духовнй вправы, умертвеня тѣла збольшавъ, щоденно бичувавъ ся безпощадно. Одного разу коли дуже строго бичовавъ ся, побачили монахи въ его келіи велику яснѣсть а думачи що тамъ повставъ огонь, прибѣгли зъ водою до гашеня; колижъ вѣдчинили дверѣ, побачили Йосафата лежачого по бичованю, якъ то у него бувъ звычай, хрестомъ на земли и молячого ся. —

Середъ всѣхъ тыхъ праць и занятій не бачивъ его пѣхто зажуреного. Веселѣсть цѣхуюча святыхъ, нѣколи его не опускала а ще и другимъ удѣляла ся. Всѣ приходячй до него, вѣдходили потѣшенй и то не тѣлько катѣлики але и схизматики и еретики. Лице блестяло надземскою радостію, котрой причину можна було знайти лишень въ неустан-

нѣмъ полученю зъ Г. Богомъ. Радѣсть ся взмагала ся, коли хто покидавъ схизму а вертавъ до єдности. Велику радѣсть пѣславъ ему Г. Богъ въ р. 1610. Въ тѣмъ то роцѣ до короля Жигмонта зголосивъ ся Игнатій, патріархъ московскій зъ молодымъ грекомъ Емануиломъ Кантакузеномъ зъ цѣсарского роду Палеологѣвъ, и просивъ о позволене замешкати въ монастырѣ св. Троицѣ. Будучи свѣдкомъ чеснотъ св. Йосафата по вѣлькихъ розмовахъ зъ нимъ и Рутскимъ, вырѣкъ ся схизмы а переживши шѣсть лѣтъ въ монастырѣ умеръ повенъ святости. Емануиль Кантакузенъ не тѣлько що вырѣкъ ся схизмы але ще й такъ привязавъ ся до св. Йосафата, що вѣдъ сеи хвилѣ не опустилъ его ажъ до смерти.

Въ тѣмъ часѣ зъявивъ ся на Руси Мелетій Смотрицкій, великій ворогъ зъединеня а въ особенности св. Йосафата. Максимъ Смотрицкій, бо такъ называвъ ся передъ своимъ вступленемъ до одного зъ схизматицкихъ монастырѣвъ, бувъ сыномъ Єразма, одного зъ знатнѣйшихъ дворянъ кн. Острожского. Кн. Острожскій видячи великій его здѣбности, хотѣвъ его приготовити на поборника зненавидженого зъединеня. Въ академіи Острожскій учивъ ся греки и латини пѣдъ проводництвомъ Кирила Люкариса, котрый пѣзнѣйше зѣоставши царгородскимъ патріархомъ, внѣсь до грецкои Церкви кальвинизмъ; въ академіи виленьскій у Єзуитѣвъ учивъ ся филозофін

и въ тѣмъ часѣ коли Йосафатъ вступавъ до Чина, удавъ ся до академій протестантскихъ въ Липску и Норимберзѣ, щобы въ нихъ доповнити свои науки. Выхованый въ схизмѣ черезъ родичѣвъ, а въ ненависти до католицкой Церкви черезъ професорѣвъ кальвинѣвъ и протестантѣвъ, посѣдаючи при тѣмъ великій талантъ бесѣдничій и писарскій, ставъ ся не абы якимъ ворогомъ зъединеня и кат. Церкви. Надто бувъ се чоловікъ палкій, нестало характеру, даючи ся поводовати обставинамъ и чувствамъ. О правдѣ вѣры схизматицкой не бувъ переконаный; вѣнъ радше шукавъ правды. По надъ все володѣла у него жажда вынесеня, славы и розголосу. Вернувши на Русь прибувъ до Миньска, вѣдорвавъ те мѣсто зъ пѣдъ митрополичою власти, заложивъ схизматицке брацтво, побудовавъ церковь св. Петра и Павла для розширеня схизмы. Не видячи тутъ бѣльше поля до дѣланя, удавъ ся до Вильна, запѣзнавъ ся зъ членами ставропигіи и при ихъ помочи выдавъ противъ зъединеня книжку пѣдъ заголовкомъ: „Плачь руской Церкви“. Книжка ся написана ѣдкимъ перомъ зрѣдила помѣжь схизматиками великій рухъ. Выдирано собѣ сю книжку лѣк незнати явій скарбъ, переписувано, умираючи просили, щобъ еѣ вложити имъ до домовины; словомъ, ся книжка стала другимъ евангеліемъ для схизматикѣвъ. Яку вартѣсть наукову мада ся книжка вырахована на чувства и такъ розяренихъ схизматикѣвъ, можемо зъ сего пѣ-

знати, що самъ Смотрицкій по своѣмъ наверненю збиваючи ту книжку назвавъ єѣ „зображенъ блудѣвъ и обчерненъ“¹.

Поволи на Руси успокоило ся. Митрополитъ Ипатій Потѣй будучи вже сѣдоглавымъ старцемъ, не мѣгъ собѣ самъ дати рады въ управѣ обширною митрополією, тому Рутского зробивъ своимъ помѣчникомъ-епископомъ, надаючи єму титулъ владыки галицкого. Рутскій зѣставши епископомъ не опускавъ Вильна, задержуючи при тѣмъ гѣднѣсть архимандрита св. Тройцѣ. Тѣшивъ ся Йосафатъ, що буде мѣгъ дальше працювати пѣдъ проводомъ свого приятеля; однакѣ ся потѣха не довго тревала — Богъ зарядивъ инакше.

¹) Апологія Смотрицкого.

РОЗДѢЛЪ ХІ.

Св. Йосафатъ игуменомъ.

Множило ся число ученикѣвъ Йосафата и Рутского; чимъ разъ бѣльше молодѣжи прибѣгало пѣдъ ихъ провѣдъ. Однакъ для борцѣвъ зъединеня не выстарчить сама святѣсть, треба имъ науки. Рутскій и Йосафатъ не могли самі достарчити того другого оружія, тому старали ся помѣстити своихъ монахѣвъ по рѣжныхъ школахъ. Деотрї прихильнѣйші латиньскї епископы отворили дверѣ въ своихъ семинаріяхъ для ученикѣвъ Йосафата и Рутского. Єзуиты показуючи свою прихильнѣсть рускѣй Церквѣ, приймили по кѣлькохъ монахѣвъ на науку до своихъ монастырѣвъ. — Та зновъ показала ся друга потреба. Муры недавно пустою стоячого монастыря св. Тройцѣ, таѣ залюднили ся, що не стало мѣсця для новыхъ товаришѣвъ. Треба було подумати о новыхъ монастыряхъ.

Дивна се рѣчь въ исторїи Чинѣвъ нашихъ, котра мусить застановити кождо розумного чоловѣка, що если якїй Чинъ упа-

дає, себто не держити ся своїхъ обѣтовъ и уставовъ, хочъ бы вѣнъ бувъ и богатый и опливавъ въ достатки та розкопѣ свѣтового жита, то однакъ дуже мало або зовсѣмъ не буде мати новыхъ членовъ; хочъ здавало бы ся, що въ такихъ Чинахъ бѣльше повинно находити ся просячихъ о принятѣ, бо жите выгѣднѣйше бѣльше подобає ся зѣпсованѣй природѣ людскѣй. Однакъ противно дѣє ся. Коли лишень котрый зъ Чинѣвъ вертає до давной строгости въ захованю правилъ и обѣтовъ монашого жита, то сейчасъ зголошує ся бѣльше новыхъ членовъ, котрѣ радо поддають ся подъ монашу стягу и посвячуютъ ся на цѣле жите Г. Богу. Якъ се вытолкувати? Що скажуть на се тѣ, що не хотять вѣрити въ монаше зване вѣдъ Г. Бога? Чи можна тутъ не видѣти очевидного впливу Божого?

Кожде дѣло має своихъ приятелѣвъ и ворогѣвъ а тымъ бѣльше дѣло Боже. Такъ було зъ Йосафатомъ и его дѣломъ. Мавъ вѣнъ многихъ и сильныхъ ворогѣвъ але мавъ такожь и могучихъ приятелѣвъ, що ему будъто зъ вдячности за приведенє ихъ до правды, будъто зъ любви его святости многѣ добра свѣдчили, а черезъ тее и Чинови. Якъ мы вже выше сказали, давала ся чути велика потреба новыхъ монастырѣвъ, въ котрыхъ бы численнѣи монахи зъ подъ прапору Йосафата могли працювати надъ переведенемъ его идеѣ. Богъ, де ходитъ о збѣльшенє Его славы, за-

всѣгда приходитъ зъ помочію. Єронимъ Ходкевичъ, мовбы зрозумѣвъ журбу Йосафата и жертвувавъ ему архимандрію монастыря въ Супрасли, но Йосафатъ не хотѣвъ єѣ приймати зъ покоры.

Григорій Тризна, маршалокъ Слоиньскій, дарувавъ Йосафатови монастырь въ Бытеню, котрый бувъ выбудовавъ первѣстно для своєи дочки Василіянки. Рутскій приказавъ Йосафатови приймати сей монастырь и зрбивъ єго тутъ игуменомъ.

Незадовго другій дѣмъ отворивъ ся монахамъ. Не далеко Бытеня живъ поцтивый чоловѣкъ но при тѣмъ схизматикъ Іоанъ Мѣлешко, каштелянъ Смоденьскій. Пѣзнавши ся зъ Йосафатомъ, пересвѣдчивъ ся о блудахъ схизмы и за помочію Божою ставъ ревнымъ католикомъ. Зъ вдячности за своє навернене жертвувавъ Йосафатови село Жировицѣ, въ котрѣмъ находивъ ся чудесный образъ Прч. Д. Маріи, сливучій чудесами ще вѣдъ р. 1500¹⁾.

¹⁾ Позаякъ сей образъ славный въ исторіи рускои Церкви, подаємо тутъ єго исторію. Около р. 1570 а 1580 побачили пастырѣ села Жировиць на однѣмъ деревѣ велику яснѣсть, а прибѣгши знайшли образъ, зъ котрого ся яснѣсть била. Коли яснѣсть уступила, взяли образъ и занесли єго до властителя того лѣса Александра Солтана. Образъ сей въ пласкорѣзбѣ зъ камѣня ясписового представлявъ Прч. Д. Марію зъ дитяткомъ Іисусъ на рукахъ. Наокколо образа були выриты слова въ славянськомъ языкѣ: „Честнѣйшю Херсвимъ а славнѣйшю вѣстиннѣ Серафимъ, кѣзъ встѣпнѣа Бѣга Слѣва

Чудотворный образъ Прч. Д. Маріи
въ Жировицяхъ.

Прибувши до Жировиць св. Йосафатъ выставивъ монастырь вразъ зъ будинками, розширивъ церковь, заосмотривъ єѣ въ всѣхъ потрібнѣйшій рѣчи и запровадивъ порядокъ въ вѣдправляваню Богослуженя. Многѣ паны, особливо же Левъ Сапѣга, причинили ся до выпосаженя сего монастыря. Вѣдъ часу, коли св. Йосафатъ замешкавъ въ Жировицяхъ, мѣсце се стало ся славнымъ на цѣлу Литву. Досить сказати, що при тѣмъ чудеснѣмъ образѣ до 30 умершихъ воскресло, не згадуючи о иншихъ чудахъ. Наслѣдкомъ тыхъ чудесъ було те, що Папа Венедиктъ XIII. пѣславъ золоту корону. котрою укоронувавъ сю икону Атанасій Шептыцкѣй 19 вересня 1730. —

вѣждшю, свѣщю Богородицѣ Тѣ величѣмъ“. Солтанъ сховавъ той образъ якъ дорогій скарбъ до своєї скрынѣ. Коли одного разу було у него бѣльше товариство, хотѣвъ сей образъ показати, але якжежь зачудовавъ ся не найшовши єго, хочъ скрыня була замкнена. Въ тѣмъ часѣ дали єму знати пастырѣ, що образъ сей находится ся въ лѣсѣ на деревѣ. Пѣзнавши волю Прч. Д. Маріи, що Она хоче перебувати на тѣмъ мѣсци, выставивъ вѣнъ церковь а на тѣмъ мѣсци де стояло дерево, на котрѣмъ найдено сю икону, построивъ престоль Прч. Д. Маріи, крѣмъ сего спровадивъ монаховъ до стереженя сего святого мѣсця. Огонь знищивъ цѣлкомъ церковь, но зновъ Прч. Д. Марія нове показала чудо, бо образъ найдено ненарушений. Пѣзнѣйше вѣдбудована церковь дѣстала ся въ руки свѣтскимъ священникамъ, ажъ поки зновъ єѣ Йосафатъ дня 18 Жовтня р 1613 не вѣддавъ Чинови.

Св. Йосафатъ такъ само якъ и въ Вильнѣ и Бытеню такъ и тутъ проповѣдавъ, катехизувавъ, сповѣдавъ, провадивъ дыспути зъ схизматиками и своєю любовію наелонявъ и еретикѡвъ и схизматикѡвъ до зъединеня. Тутъ въ Жировицяхъ наворачувъ шляхтича Солтана, потомка тыхъ Солтанѡвъ, що першій выставили церковь Прч. Д. Маріѣ. Солтанъ бувъ дуже загорѣлый въ своѣй ереси. Одного разу запрошений черезъ Йосафата ходивъ зъ нимъ по лѣску положенѡмъ близько монастыря. Коли розмова зайшла на ересь и Церковь католицку, почавъ Солтанъ кидати на Церковь наибѡльшій хулы та проклонны, Йосафатъ тымчасомъ лагѡдно переконаючи его о блуднѡй науцѣ, яку ересь подае, моливъ ся въ душѣ о его навернене. Скѡнчило ся якъ звычайно на тѡмъ, що порушений ласкою Божою Солтанъ упавъ до нѡгъ Йосафата, вырѣкъ ся своєї ереси, высповѣдавъ ся таки въ лѣсѣ и очищенный пѡшовъ подяковати Прч. Д. Маріѣ за сю ласку. —

Думавъ св. Йосафатъ, що тутъ въ вѡдаленю вѡдъ свѣта, пѡдъ опѣкою Прч. Д. Маріи закѡнчить въ спокою свое житє. Богъ зновъ покликывъ его на инше становще. —

РОЗДѢЛЬ XII.

Св. Йосафать архимандритою.

Коли Йосафать бувъ занятый устроюванемъ монастырѣвъ въ Бытеню и Жировицяхъ, вѣнчивъ свое житє повне хвалы и заслугъ для рускои Церкви митрополить Ипатій Потѣй. Провидѣне Боже послало того чоловіка для рускои Церкви въ тѣй хвилѣ, коли она потребувала найбільшой помочи. Французкій историкъ (Гіпенъ) цѣлкомъ справедливо назвавъ его Отцемъ зъединеня. Зѣоставъ вѣнъ епископомъ Володимирскимъ не черезъ выбѣръ народа и влира, анѣ черезъ именованє королѣвске, але на просьбу кн. Острогского и шляхты. Острогскій думавъ, що знайде въ Потѣю сильну помѣчь до переведеня своихъ замѣрѣвъ, однакъ дуже завѣвъ ся. Вернувши зъ ереси на лоно рускои Церкви, ставъ ся вѣнъ могучимъ єѣ заступникомъ. Въ тѣмъ часѣ Кирило Терлецкій порушивъ дѣло зъединеня Руси зъ католицкою Церквою. Зъ початку застановлявъ ся, чи остати дальше незъединенымъ чи приступити до єдности; але давши

разъ слово, що буде держати ся зъединеня, середъ найбѣльшихъ терпѣнь, тучь и гоненій зѣ стороны схизматикѣвъ, а байдужости польскои шляхты, до кѣнца тревая на своѣмъ становищи.

Его гѣднѣсть королѣвского сенатора, велика повага его слова, незвычайно сильна воля, много добра здѣлали для зъединеня Церкви. Маючи великій впливъ и довѣре у короля, въ наибѣльше прикрыхъ хвиляхъ, боронивъ добра тои Церкви. Вступивъ на престолъ слабого Рагозы и тому першій его слова були до священства вѣдмовляючого ему послуху: „Не на Рагозу але на мене вы трафили“. Яку борбу мусѣвъ вести зъ темнымъ духовенствомъ и ще темнѣйшимъ народомъ, мы бачили въ попередныхъ роздѣлахъ. Последнй его лѣта заяснѣли авреолеу мучениництва за зъединене. Хотѣвъ Богъ, щобы и сей чоловѣкъ, що бувъ головоу зъединеня причинивъ ся своею кровію, за тоу Цевкою, для котрой зъ повнымъ пожертвованемъ працювавъ черезъ 18 лѣтъ. Уснувъ въ Бозѣ 13 липня р. 1613.

На мѣсце Ипатія Потѣя зѣставъ покликанный на митрополита Йосифъ Рутскій. Его приятель и покровитель Венедиктъ Война, епископъ виденьскій, привѣзъ ему именоване королѣвске. Интронизація на провѣдника рускои Церкви вѣдбула ся дня 28 червня 1614. Зѣставши митрополитоу мусѣвъ опустити архимандрію виденьску. Когожь мавъ на сю

гѳднѳсть покликати якъ не Йосафата? Хотяй Йосафатъ въ своѳй покорѳ опиравъ ся сему именованю, Рутскій приказавъ ему еѳ приймити. Зѳ смуткомъ опускавъ Йосафатъ монастырь жировецкій, но Богъ потѳшивъ покѳрного мужа.

Хто опише его радѳсть, коли вернувши до Вильна, побачивъ ся въ окруженю 60 монахѳвъ, котрї мали бути борцями его идеи зъединеня. Недавно тому, бо всего десять лѳтъ назадъ, самъ оденъ вѳнъ моливъ ся о сповнене свого задушевнаго бажаня въ своѳй опущенѳй келїѳ. Теперъ смѳлѳйшимъ окомъ мѳгъ споглядати въ будучнѳсть, бо бачивъ, що его дѳло, то дѳло Боже а дѳла Божї не гинуть. —

Зѳ звичайною собѳ ревностїю взявъ ся до розширеня монастыря. Обыльно плывучї милостынѳ вѳдъ многихъ его приятелѳвъ въ коротцѳ обновили и розширили монастырь такъ, що всѳ могли выгѳдно мешкати. Зѳ новою гѳдностїю прибуло ему ще бѳльше працѳ и покоры. Маючи при собѳ самыхъ молодыхъ и ще недосвѳдченыхъ монахѳвъ, самъ майже мусѳвъ сповняти и найвызшїй и найнизшїй уряды. Самъ бувъ наставникомъ новикѳвъ и проповѳдникомъ и сповѳдникомъ и господаремъ и економомъ. Самъ пѳсля свого звичаю будивъ братїю, самъ розносивъ въ зимѳ по келїяхъ свѳтло, самъ дзвонивъ, самъ вѳдчинявъ монастырь и церковь, самъ въ хорѳ услуговувавъ и спѳвавъ, самъ дававъ науки

и наставленя новикамъ, самъ зъ ними робивъ розважане. Поза монастыремъ якъ звичайно, сповѣдавъ, посѣщавъ хорыхъ, дававъ науки монахинямъ, провадивъ религійнй розмовы зъ схизматиками, ходивъ по вязпицахъ, спомагавъ убогихъ. Все то дѣлавъ такъ погѣднимъ лицемъ и веселымъ сердцемъ, мовбы тѣ працѣ не були трудами, але нагородою за труды. Дѣйсне хиба чудомъ се треба назвати, що оденъ чоловѣкъ мимо слабого здорovia, такъ многихъ занятій и умертвень, такъ довго мѣгъ працювати для славы Божой и добра ближнихъ.

Хочъ тѣлько мавъ працѣ и бувъ архимандритою, однакъ въ нѣчѣмъ не шукавъ нѣ выимкѣвъ нѣ полекшѣ. Убиравъ ся, живъ, ѣвъ, єсли не такъ якъ другій, то завсѣгды пѣдлѣйше а нѣколи лучше. Разъ приславъ єму оденъ богатій мѣщанинъ одѣжу зъ до розшого сукна зъ просьбою, щобы для єго приязни въ нѣй ходивъ; якъ тѣлько Йосафатъ довѣдавъ ся, що декотрымъ монахамъ то не подобало ся, сейчасъ давъ сю одѣжь другому а самъ взявъ на себе єго одѣжь стару. Коли Йосафатъ выѣзджавъ зъ жировецкого монастыря до Вильна, єго приятель Тризна приказавъ пѣдшити одѣжь футромъ зъ вовка и вложити єѣ Йосафатови до воза; самъ же написавъ до Рутского листъ, щобы приказавъ Йосафатови, маючи зглядъ на єго слабе здорovia, сю одѣжь носити. Однакъ Йосафатъ такъ умѣвъ передъ митрополитою оборонити

ся, що сей не мавъ вѣдваци накинута єму сего прикорого розказу. Якъ тѣлько Рутскій выѣхавъ, приказавъ Йосафатъ зъ сего футра поробити шапки братьямъ.

Всѣхъ любивъ вѣнъ цѣлымъ сердцемъ, однакъ бѣльше старанє мавъ для тыхъ, що вѣддавали ся наукамъ. Дуже часто самъ заступавъ ихъ вѣ монастырскихъ працяхъ, щоби лишити имъ бѣльше часу до науки.

Зъ братьми, котрї вѣ дечѣмъ провинили ся, обходивъ ся зъ лагѣдностїю. Коли разъ одного брата упѣмнувъ зъ любовїю о якїйсъ блудъ, другїй монахъ остро єго за той самъ блудъ зганьбивъ и зъ него насмѣхавъ ся. Довѣдавши ся о тѣмъ Йосафатъ, закликавъ того острого монаха до себе и тї лишень сказавъ єму слова: „если стоишь, гляди, щобишь не упавъ“. Тыми словами такъ порушивъ того монаха, що вѣдъ сего часу, нѣхто вѣдъ него не чувъ нѣ одного терпкого або прикорого слова. — Разъ зновъ оденъ монахъ вертаючи зъ фѣльварку черезъ неувагу згубивъ верхню одѣжь а прийшовши до монастыря признавъ ся передъ Йосафатомъ и просивъ прощєня. Потѣшивъ єго Йосафатъ и приказавъ єму пѣйти помолити ся до церкви. Незадовго знайшовъ сю одѣжь оденъ селянинъ а пѣзнавши, що се одѣжь монаша, вѣднѣсь єѣ до монастыря.

Єсть звичай по монастыряхъ, що по обѣдѣ и по вечери монахи сходять ся всѣ разомъ, щоби взаимно порадити ся, поучити

ся и розбървати ся. На тѣ розмовы разомъ зъ другими приходивъ и св. Йосафатъ и якъ товаришь а не архимандрита зъ другими приязно и зъ любовію розмовлявъ и обходивъ ся. Часомъ приключило ся, що св. Йосафатъ будучи змученымъ надмѣрною працею и задля короткого сну въ ночи задрѣмавъ; но якъ тѣлько брата зачали говорити о непотрѣбныхъ рѣчахъ, сейчасъ будивъ ся и звертавъ розмовы на якій иншій позиточній предметы.

Наводимо тыхъ вѣлька образцѣвъ зъ єго житя архимандритского, щобы показати сю любовь и лагѣднѣсть, якою святї звичайно вѣдзначають ся до другихъ, хочъ для себе суть безпощаднї. Противно люде не маючи основной святости або посѣдаючи лишень єѣ блескъ, для себе самыхъ суть дуже вырозумѣли и лагѣднї, але за те для другихъ суть безпощаднї, хочьбы за найменшу похибку. —

Доходы, якї мавъ монастырь василїаньскїй, не були великими; однакъ Провидѣне Боже очевидно опѣкувало ся Йосафатомъ, бо не тѣлько що мѣгъ удержати 60 монахѣвъ але крѣмъ того много ще утримувавъ спѣвакѣвъ церковныхъ и службы. Цѣхою выбранныхъ Божиыхъ есть велика любовь для убогихъ. Сю чесноту мавъ св. Йосафатъ розвину въ великѣмъ степени. Будучи лише священникомъ бувъ вѣнъ ревнымъ опѣкуномъ убогихъ; теперъ ставъ ся имъ правдивымъ вѣтцемъ. Громадно ходили за нимъ бѣдаки, забѣгали єму дорогу и представляли свои

потребы; для кожного знайшовъ вѣнъ порадѹ, потѣху и помѣчь. Кѣлько мѣгъ, тѣлько кормивъ ихъ зъ монастырской спѣжарнѣ або самъ ходивъ по богатыхъ хатахъ и просивъ милостинѣ для убогихъ а потѣмъ, еѣ роздѣлювавъ помѣжь нихъ. Если котрого дня не мѣгъ спомочи убогихъ, то сейчасъ було пѣзнати по его лица, бо сего дня було сумне. Богъ хотячи показати свое уподобане въ тѣй великѣй любовѣ ближнихъ, дивнѣй неразъ робивъ дѣла.

И такъ одного дня прийшла до Святого убога вдова зъ просьбою о помѣчь. Мала она довжника, котрѣй за нею завсѣгды ходивъ и домагавъ ся звороту грошей, що у него позичила а теперь не мала звѣдки вѣддати. Йосафатъ выслухавши еи просьбы казавъ еѣ прийти о означенѣй годинѣ а самъ удавъ ся на молитву. Коли скѣнчивши молитву виходивъ зъ церкви, якѣйсъ незнанѣй молодець зайшовъ ему дорогу и передавъ ему грошѣ завиненѣй въ папѣрь мовбы то мылостиню вѣдъ якогось пана. Запытанѣй молодець о назвищетоу добродѣя, нѣчо не вѣдповѣвъ но поспѣшно вѣддаливъ ся. О означенѣй годинѣ прийшла вдова а Йосафатъ не розвиваючи паперу все еѣ вѣддавъ. Незадовго вернула ся назадъ, бо знайшла бѣльше якъ еѣ було потрѣбно и хотѣла рещту звернути. Однакъ св. Йосафатъ не приймивъ тыхъ грошей кажучи: „Господъ Богъ те все для тебе пѣславъ зъ неба, тому всео собѣ возьми.

Говорячи по людски св. Йосафатъ въ роздаваню милостинѣ такъ бувъ неогляднѣй, що самъ монастырь попадавъ въ недостатокъ; однакъ тую неогляднѣсть Провидѣне Боже завсѣгды нагороджувало. Разъ св. Йосафатъ роздавъ убогимъ все такъ, що не було що дати монахамъ на обѣдъ. Но св. Йосафатъ не зажуривъ ся тымъ, приказавъ лишень монахамъ удати ся на молитву до церкви. Ще не скѣнчили своєї молитвы, якъ на подвѣре монастырскє заѣхало пять возѣвъ наповненыхъ всякою живностію. Коли пытали ся вѣдъ кого ся милостыня, то слуги нѣчо не вѣдповѣвши вѣдѣхали. Иншимъ зновъ разомъ навѣтъ огню не було въ кухнѣ, бо не було що варити; але коли надѣйшла година обѣду, приславъ якійсь незнаемый вже звареній стравы и напѣй въ самъ часъ, такъ, мовбы все наперѣдъ було умовлене. Монахи видѣли тѣ чуднѣ дѣла и прославляли Г. Бога. Неразъ, якъ то пѣзнѣйше зѣзнано при комісії, коли въ монастырѣ бувъ недостатокъ, то св. Йосафатъ показувавъ ся богатшимъ въ ночи и упоминавъ ся о милостыню. Таке видѣне кѣлька разѣвъ мавъ Ипатій Дубовичъ, мастный радникъ виленскій, котрого сынъ пѣзнѣйше бувъ монахомъ и архимандритою Чина св. Василя В.

Зъ допусту Божого почавъ діаволь въ монастырскѣй церквѣ св. Тройцѣ страшити монахѣвъ, такъ, що декотрѣ зѣ страху ажъ сохли, не могли спати, та лякали ся поодинокю йти до церкви. Що ночи передъ пѣв-

ночею дверѣ притвора и церкви самѣ зъ себе вѣдчиняли ся, до середины входило повно почварѣ, тягнуци за собою якусь почвару въ ланцюхахъ, при чѣмъ такій бувъ зойкъ, крикъ, трѣскоты, що цѣлый монастырь ажъ дрожавъ. Коли зближавъ ся часъ першихъ пѣвнѣвъ, все зъ гукомъ опускало церковь, дверѣ замикали ся, коло церкви зрываваъ ся страшный выхорѣ а вѣнцѣ на кладбищи все зникало. Св. Йосафатъ одной ночи взявъ собѣ одного зъ братѣй, пѣйшовъ до церкви, засвѣтивъ свѣчки, убравъ ся въ ризы церковнѣй, отворивъ царскѣй врата, выймивъ Святѣйшѣй Дары и спокѣйно ожидаваъ на прихѣдъ нечистой силы, братовѣ же. котрого взявъ зъ собою, приказавъ, абы нѣчого не лякаваъ ся, коли надѣйдуть страхи, лише щиро моливъ ся передъ св. Дарами. Зближила ся година пѣвночи — наразъ отвирають ся зъ великимъ гукомъ головнѣй дверѣ, въ церквѣ повстае такій выхорѣ, що свѣчки мало не погасли, показують ся пекольнѣй машкары тягнуци за собою зелѣзомъ окованого мурина навколо цѣлои церкви, приходять передъ самѣй царскѣй врата мовбы хотѣли ввѣйти въ презвитерію, але тутъ затримали ся. Тогдѣ св. Йосафатъ взявъ въ праву руку Святѣйшѣй Тайны а въ лѣву свѣчку, выйшовъ въ царскѣй врата и закливаъ нечистыхъ духѣвъ, щобы уступивши передъ присутнымъ Богомъ, бѣльше не робили неспокою на тѣмъ святѣмъ мѣсци. На тѣ слова нечиста сила зъ церкви

утѣкла, дверѣ церковный замкнули ся зъ такимъ гукомъ, що здавало ся, мовбы цѣла церковь валила ся. Йосафатъ побѣчными дверми постѣшивъ за ними зъ Святѣйшими Тайнами на кладбище, де на однѣмъ мѣсци все зникло. Се мѣсце зазначивъ св. Йосафатъ. На другій день довѣдавши ся, що на тѣмъ мѣсци поховано одну невѣсту зѣ знаменитои родины, що була розпустницею и умерла безъ покуты и св. Тайнъ, приказавъ еѣ трупа въ ноци выкопати и закопати на поли. На якійсь часъ уступивъ злѣй духъ, однакъ незадовго зновъ почавъ непокоити монахѣвъ. Часто въ ноци, коли всѣ монахи спали, дзвонивъ въ монастырскій дзвѣнокъ и будивъ переляканныхъ монахѣвъ, то зновъ взявши собѣ другого трупа окованого ланцюхами, бѣгавъ зъ нимъ зъ великимъ шумомъ коло церкви. Св. Йосафатъ прогнавъ и тецерь нечисту силу своєю молитвою и Святѣйшими Тайнами. Иншимъ зновъ разомъ напали злѣй духи на самого св. Йосафата, коли моливъ ся пѣзною порою, та и тыхъ прогнавъ знакомъ св. хреста и свяченою водою. —

Йосафатъ якъ самъ бувъ святымъ, такъ и своихъ пѣдданныхъ и товаришѣвъ въ житю чернечѣмъ до святости провадивъ. Можна бы туть навести цѣлый рядъ свѣтлыхъ и святыхъ мужѣвъ, що виховались въ школѣ Йосафата. Мы згадаємо бодай за кѣлькохъ.

Епископъ Суша споминая за одного брата послушника, котрый мавъ ту ласку вѣдъ

Бога, що першій умеръ въ вѣдновленѣмъ Чинѣ. Ёму передъ смертію показали ся св. Василій и св. Петро Апостоль. Св. Патріархъ монахѣвъ сказавъ до св. Петра: „се першій цвѣтъ, якій зрываєшь въ вѣдновленѣмъ моѣмъ городѣ“. Кѣлька днѣвъ опѣсля сей побожный чернець умеръ.

Иншій зновъ чернець - священникъ, Єротеѣ Тисовичъ, такожъ дуже високо поступивъ въ святости. Задля его чеснотъ, дѣволь его дуже боявъ ся. Мавъ вѣнъ такожъ ласку выганяти чортѣвъ; дѣстававъ вѣдъ Бога обявленя, и одночасно мѣгъ бути на кѣлькоохъ мѣсцяхъ. Умеръ въ Жировицяхъ, близько чудесного образа Матери Божои, до котрой мавъ заедно горяче набоженство. Въ двайцять лѣтъ по его смерти тѣло его було цѣломъ бѣле и незѣпсуге.

Выпадає намъ спѣмнути ще и про Симеона Яцковича. Выхованій вѣдъ дитиньства вѣдъ св. Йосафата, цѣлкомъ переймивъ ся его духомъ. Бувъ вѣнъ примѣромъ ревности и геройскихъ чеснотъ. Славный и вельми побожный Єзуитъ О. Ленчицкій, говоривъ о нѣмъ, що нѣхто его не перевисшавъ въ святости въ цѣлѣй тогдѣшнѣй Церквѣ. Коли по великихъ працяхъ прийшло ся ёму розстати зъ симъ марнымъ свѣтомъ, зробивъ сповѣдь зъ цѣлого жигя, въ котрѣй не було нѣ одной бѣльшой вины. До св. Причастія вставъ зъ лѣжка, помимо своего великого ослабленя, убравъ ся и клячучи принявъ своего

Пана и Сотворителя. По Причастію закликавъ: „вѣрую, надѣю ся, люблю, жалую“ и сконнавъ. При его мощахъ дѣяли ся чуда. Тѣло его такожь не зѣгнуло, хотя було поховане въ мѣсци вохкѣмъ.

Тѣ и тымъ подѣбнѣ мужѣ свѣдчатъ своимъ житѣмъ, якимъ бувъ св. Йосафатъ, вѣдъ которого они доперва учили ся святости. А оденъ зъ нихъ выразно каже передъ комисією апостольскою: „Йосафатъ спавъ мало, ѣвъ лихо, убиравъ ся мізерно; лѣжка мавъ убоге и тверде, любивъ ся въ бичованю самого себе и волосѣнници; однимъ словомъ выконувавъ стисло и въ цѣлѣй остротѣ те все, що належить до найлѣпшого монаха“.

РОЗДѢЛЬ XIII.

Св. Иосафатъ въ Лаврѣ печерскѣй въ Киѣвѣ.

Св. Иосафатъ зоставши архимандритою, часто мусѣвъ выѣзджати зъ Вильна то до митрополиты, то до иншихъ монастырѣвъ. И въ подорожахъ не забувавъ на слова Спасителя: „да вѣдѣтъсѣ єдино“. Всюды, де тѣлько довше задержувавъ ся, навертавъ лагодными словами до принятя святой едности, учивъ, катехизувавъ, сповѣдавъ а потѣмъ вѣдсилавъ ихъ до св. Причастія до поблизькихъ церквей, а если то були латинники то до костелѣвъ. Довго вже бажавъ св. Иосафатъ посѣтити славну Лавру печерску въ Киѣвѣ зъ котрой розбѣйшло ся жите монаше по цѣлѣй Руси, котра тѣлько выдала Угодникѣвъ Божихъ на славу Руси, котра посѣдала мощѣ святыхъ. Но проминула єи слава, вѣдколи вдерла ся до неї схизма и стала осередкомъ той заразы, що нищила святу колись Русь. Теперъ доперва єго бажанє сповнило ся. Митрополитъ посѣдавъ тамъ одну лишень пре-

стольну церковь св. Софіи. прочі були въ рукахъ схизматикѣвъ; хотячи посѣтити свою столицю въ Киѣвѣ, взявъ собѣ за товариша св. Йосафата.

Дорогою была для рускои зъединенои Церкви, церковь св. Софіи; позѣстала она свѣдкомъ вѣрности народа для Апостольского Престола. Ярославъ Мудрый, той самъ, що не хотѣвъ знати схизмы грецкои, приказавъ выбудовати еѣ пѣсля взору церкви того самого имени въ Царгородѣ. Коли будова вже была готова, хотѣвъ побожный и вѣрный аж до смерти зъединеню справдѣ великій князь, еѣ посвятити въ присутности представителя Римского Первосвященника. На его запрошене легать папскій Алексій, першій вѣдправивъ богослужене въ новѣй митрополіи, мовбы на скрѣплене зъединеня Руси зъ католицкою Церквою¹⁾. Шѣсть вѣкѣвъ минало, вѣдколи схизма заволодѣла а церковь св. Софіи вже то черезъ напады Татарскій вже то черезъ хищность свѣтскихъ опѣкунѣвъ чимъ разъ бѣльше тратила свою величь и красу. Сей памятникъ зъединеня треба було затримати для зъединеныхъ, и тому удавъ ся митрополитъ, щобы вразъ зъ будучимъ мученикомъ зъединеня взяти еѣ въ посѣдане, щобы она на дальше остала свѣдкомъ вѣрности наибѣльшого по св. Володимирѣ, князя Ярослава, для одной святой, соборной и Апостольской Церкви.

¹⁾ Ішень. Апостоль зъединеня. т. I. ст. 167.

Въ цѣлѣй тѣй довгѣй дорозѣ вѣддававъ ся св. Йосафатъ житю апостольскому. Якъ тѣлько прибули до Киѣва, Йосафатъ таки того самого дня пѣшовъ до монастыря печерского. Дарма, що повздержувавъ его Рутскій, лякаючи ся о житє Йосафата, бо знавъ добре, якою ненавистію горѣли до Йосафата монахи печерской Лавры.

Коли зближивъ ся до монастыря, стрѣтивъ ся зъ монахомъ Курцевичемъ проходячимъ зъ князѣвской руской родины, въ хвилѣ, коли той зъ множествомъ слугъ и псѣвъ выбиравъ ся на польованє. Довѣдавши ся, що передъ собою має Йосафата, почавъ его зневажати, называючи его зрадникомъ вѣтчины и Церкви, зводителемъ душъ а навѣтъ въ приступѣ заѣлости грозивъ ему смертію. Спокѣй святыхъ звичайно побѣджає людей зъ непобореными пристрастями. Такъ и тутъ стало ся. На тѣ обидливѣ слова спокѣйно вѣдповѣвъ св. Йосафатъ: „Я есмь любовникомъ спокою, приходжу не зѣ злыми замѣрами, але яко гѣсть, хочачи посѣтити братію и зъ ними розмовити ся. Дивно менѣ, що я доси нѣгде не вычитавъ въ правилахъ св. Василя, щобы монахамъ вѣльно було ходити на польованє.“ И дивна рѣчь, тѣ простѣ та щирѣ слова и лагѣдне упѣмненє змѣнило Курцевича, бо завстыдженный упѣмненемъ пустилъ его до монастыря.

Коли повѣдомивъ св. Йосафатъ игумена о своѣмъ прибутю, сей приказавъ сейчасъ

задзвонити въ монастирскій дзвѣнокъ на монахѣвъ, щобы зѣшли ся до трапезы и оглядали душехвата, чого такъ давно бажали. На вѣсть, що въ монастырѣ есть душехватъ, въ однѣй хвилѣ до 100 монахѣвъ збѣгло ся до трапезы. Якъ тѣлько св. Йосафатъ показавъ ся въ трапезѣ, зѣ всѣхъ бокѣвъ посыпали ся крики: „По щось прийшовъ тутки? Чи може хочешъ насъ звести? Не надѣй ся, що зъ нами такъ тобѣ удасть ся, якъ зъ иншими!“ Сто монохѣвъ вѣдразу злословило св. Йосафатови, хотѣли декотрѣ его бити а инші навѣтъ утопити въ близько плывучѣмъ Днѣпрѣ. Хотѣвъ промовити св. Йосафатъ, але не дали ему прийти до слова. Коли на просьбу Йосафата казавъ игумень имъ успокоити ся, тогдѣ св. Йосафатъ поклонивши ся имъ, въ тѣ вѣдозвавъ ся слова: „Я прийшовъ тутъ, щобы побачити се мѣсце славне старинностію та вѣдати честь св. мощамъ, якѣ тутъ находятъ ся, а заразомъ, щобы потѣшити ся такъ численнымъ зѣбранемъ монахѣвъ. Не думаю зробити вамъ що злого, бо приходжу самъ оденъ безъ товариша; приходжу лишень, щобы вамъ пожелати всего блага. Радо остану ся зъ вами, коли менѣ покажете дорогу правды зъ науки св. Письма, св. Отцѣвъ и нашихъ литургичныхъ книгъ.

Розоруженій лагѣдными словами св. Йосафата замовкли а игумень просивъ на обѣдъ, но св. Йосафатъ подякувавъ, вымовляючись, що недавно ѣвъ въ мѣстѣ, а попросивъ о бо-

гослужебній книги. Коли мавъ книжки передъ собою, почавъ имъ зъ нихъ доказувати о потребѣ церковной єдности, пригадавъ имъ зъ исторіи, що Русь була охрещена, коли грецька Церковь була злучена зъ римскою, що київскій митрополиты найдовше держали ся зъєдиненя а на кѣнци такъ сказавъ: „Если хто-небудь зъ васъ доведе менѣ, що то все що говорю, есть неправдою, охотно зъ вами остану.“

Дивували ся монахи чуючи тѣлько свѣдоцтвѣ противъ себе зъ власныхъ своихъ книгъ, котрыхъ щоденно уживали и говорили оденъ до другого: „Не дармо его называютъ душехвatomъ, умѣе вѣнъ до себе людей потягнути солодкими словами.“ Но не оденъ зъ нихъ не вѣдѣживъ ся заперечити словамъ св. Йосафата. Глубока задума осѣла на ихъ чолахъ. Сей зненавиджений душехвaтъ знайшовъ у нихъ поважане, бо попрощавши ся мовъ зъ братьми вѣдѣйшовъ зъ монастыря въ товариствѣ кѣлькохъ монахѣвъ, котрѣ его зъ належитою почестію вѣдѣпровали до дому, въ котрѣмъ ожидавъ его нетерпеливо митрополитъ. Зачудовавъ ся Рутскій побачивши св. Йосафата живого и здорового а ще до того въ товариствѣ монахѣвъ, бо коли не-присутнѣсть Йосафата продовжала ся, затревожений думавъ, що не выйде живый зъ печерскои Лавры, сего гнѣзда заѣлои схизмы. Въ Киѣвѣ удало ся ще св. Йосафатови навернути одного радника, Баталію, и двоухъ священникѣвъ до

зъединеня; пѣзнѣйше оба тѣ священники своєю кровію посвѣдчили правдиве привязане до св. зъединеня. Полипивши церковь св. Софіи опѣцѣ наверненыхъ священникѣвъ, удали ся митрополитъ вразѣ зъ св. Йосафатомъ до Вильна. —

Якъ тѣлько розбѣйшла ся вѣсть по мѣстѣ, що св. Йосафатъ вернувъ, цѣле майже мѣсто вирушило его повитати. Шляхта, мѣщане, нарѣдъ а наибѣльше убогѣ витали св. Йосафата зъ великою радостію мовъ своего природного опѣкуна, заступника и отца. Въ тѣмъ часѣ наворачувъ св. Йосафатъ одну уперту въ схизмѣ, богату мѣщанку. Зайшовши до ея хаты,“ старавъ ся еѣ своимъ лагѣднымъ способомъ привести до єдности. Невѣста ся не тѣлько шо стала зневажати святого, але ще въ приступѣ гнѣву захопила за полѣно и хотѣла его ударити. Но святой сказавъ еѣ: „Наколи бы я бувъ знавъ, шо буду поводомъ гнѣву и грѣху, я бы нѣколи бувъ не прийшовъ до твоеи хаты. Незадовго опамятала ся въ своемъ гнѣвѣ, побѣгла за святымъ, упала єму до нѣгъ зъ перепросьбою а навевнувши ся, стала одною зъ найревнѣйшихъ католичокъ, бо много иншихъ невѣсть наворачула а навѣтъ схизматичкѣй монахинѣ поучувала правдивой вѣры. За помочію Божою привѣвъ св. Йосафатъ до зъединеня такожь двоухъ сенаторѣвъ Михаила Соколинського и Теодора Тышкевича, воєводу новгородского, вразѣ зъ его сыномъ Янушомъ, писаремъ В. К. Л. Оба Тышке-

вичѣ по своѣмъ наверненю, не тільки що стали досмертними друзьями св. Йосафата але много добра зробили для руской Церкви.

Такъ отже заходами св. Йосафата, поволи цѣле майже мѣсто Вильно вразъ зъ околицею вернуло до вѣры католицкои, схизматикѡвъ осталось невелике число а и тѣ, що остались, не смѣли выступити проти святого. Праця Йосафата була тутъ зъ добрымъ успѣхомъ вже укѡнчена, тому поеликуе его Господь Богъ на вышій урядъ, даючи ему запусѣлу землю, щобы обробивъ еѣ своими трудами и скропивъ своєю кровію. —

РОЗДѢЛЬ XIV.

Св. Йосафатъ архієпископомъ.

На архієпископскѣмъ престолѣ въ Полоцку засѣдавъ Гедеонъ Брѣвницкій девяностылѣтній старецъ, котрый вже не мѣгъ бѣльше робити. Черезъ недостатокъ надзору помѣжъ духовенствомъ вкрали ся многы надужитя, зъ котрыхъ користали схизматики и чимъ разъ бѣльше ширили свою ересь. Зъединене постепенно упадало, мало що осталось щирыхъ католикѣвъ. Бачивъ сей упадокъ полоцкои дієцезіи Рутскій, але не хотѣвъ самъ безъ уповажненя Риму заводити ладу. Будучи въ Римѣ р. 1617 представивъ Папѣ Павлови V. сумне положене дієцезіи а сей приказавъ дати старенькому архієпископу помѣчника зъ правомъ наслѣдства по єго смерти. Хтожь бувъ гѣднѣйшій и спосѣбнѣйшій на се становище якъ не Йосафатъ?!

Коли митрополитъ вернувъ зъ Риму, не говоривъ нѣчого зъ св. Йосафатомъ о своѣмъ намѣреню; однакъ св. Йосафатъ о тѣмъ довѣдавъ ся и дуже тымъ засмутивъ ся. Прав-

диво поѣборный чоловѣкъ утѣкае вѣдъ достоинства, бо его лякае ся. Такъ було зъ св. Йосафатомъ. Думаючи що зможе выпросити у Господа Бога вѣдвернене сеи чашѣ вѣдъ себе, острѣйше постивъ, бѣльше катувавъ свое тѣло и цѣлыми ночами зѣ слезами моливъ ся. Побачивъ Рутскій змѣну на лиці святого а догадуючи ся причины сумного и змарнѣлого лица вѣ кѣлька день по своѣмъ поворотѣ зъ Риму закликавъ его до себе и такъ сказавъ: „Церковь полоцка мовбы осиротѣла, пастырскій рядъ вѣ нѣй уставъ, много дѣе ся рѣчей противныхъ законуви Божому и християнскѣй побожности. Зъединене вѣ тѣй діецеzii майже упало, мало остало ся зъединеныхъ а и тѣй непевно держать ся зъединеня а людскій душѣ марне гинуть. Божою волею и моею есть, щобы ты вступивъ на сей престоль.“ Почувши тѣй слова, Йосафатъ, зложивъ руки на грудяхъ, кинувъ ся до нѣгъ митрополитѣ и просивъ о звѣльнене вѣдъ тягару. Прирѣкавъ митрополитѣ працювати вѣ тѣй діецеzii яко монахъ, кѣлька ему силъ стане, але епископомъ не може бути, бо не чуе вѣ собѣ нѣ силъ потрѣбныхъ нѣ вѣдваги, нѣ здѣбностей. Рутскій не хотячи своего приятеля наражати на нові просьбы непожиточный, коротко ему вѣдповѣвъ, що то вже рѣчь постановлена и не може бути змѣненою а вѣнъ задля обѣту послуху мусить слухати своихъ настоятелѣвъ. Вѣдѣйшовъ Йосафатъ заляный слезами и ще бѣльше засмученый

а видячи що всѣ єго просьбы даремнї, постановивъ передъ сею гѣдностію утечи на пустиню и певне зробивъ бы се, если бы вѣдъ сего замѣру не вѣдвѣвъ єго О. Валентій Фабрицій, що мавъ на него великій впливъ.

Рутскій скликавши соборъ монашій до Новгородка задля получения всѣхъ монастырѣвъ въ одно згромаджене, на кѣнци тогожь собору промовивъ коротко до зѣбранныхъ, прикликавъ до себе Йосафата и вручивъ єму королѣвске именоване на єпископа-помѣчника полоцкого. Не будучи приготованымъ на именоване єпископомъ на тѣмъ соборѣ, упавъ на колѣна и зѣ плачемъ просивъ митрополита, о увѣльнене зѣ сего достоинства, вимовляючись своєю нездѣбностію и слабосильностію до такъ високого уряду. Митрополитъ не зважавъ нѣ на слезы нѣ на просьбы але пѣдъ послухомъ приказавъ єму приймити сю гѣдностъ кажучи: „Слава Божа домагає ся, щобысь приймивъ сей урядъ и се вже постановлено незмѣнно“. Всѣ присутнї тѣшились зѣ того именованя и дяковали Господу Богу за той выбѣръ, маючи надѣю, що вѣнъ много причинить ся до розширеня славы Божой — оденъ тѣлько св. Йосафатъ, видячи, що не може бѣльше опирати ся принятію, ревными заливавъ ся слезами горести и смутку. Мавъ такожь въ тѣмъ дни зробити обѣтъ, що вѣдступить сю гѣдностъ Смотрицкому, яко здѣбнѣйшому и ученѣйшому вѣдъ себе, если вѣнъ прийме зѣединене. —

Дня 12 падолиста р. 1617 митрополитъ вразъ зъ другими епископами посвятивъ Йосафата на епископство витебске зъ правомъ наслѣдства на полоцкій престолъ. Сей день благословили католики, проклинали схизматики мовбы предчували, що въ шѣсть лѣтъ пѣнѣйше въ той самъ день и ту саму недѣлю вѣнъ прийме мученичій вѣнецъ а они будуть той день проклинати, що стали катами святого. — По своѣмъ высвяченю не удавъ ся св. Йосафатъ сейчасъ на своій престолъ. Трудно и тяжело приходило ему вѣдорвати ся вѣдъ монашого житя и покинути своихъ товаришѣвъ та ученикѣвъ. зъ котрыми вразъ поступавъ въ святости и въ совершенствѣ християнскѣмъ. Крѣмъ сего хотѣвъ приготовити ся до борбы зъ духомъ тьмы и упросити Всевышнього благословенства та свѣтла до того трудного уряду, и ддятого вѣдправивъ ще передъ своимъ вѣдѣздомъ десятидневнй реколѣкціи. — По нихъ написавъ св. Йосафатъ листы повнй любви и доброты до уряду мѣйского и до иншихъ урядѣвъ своєї діецезіи, щобы собѣ ихъ зъеднати а черезъ нихъ цѣлый нарѣдъ.

Зближивъ ся часъ выѣзду зъ Вильна. Цѣле майже мѣсто збѣгло ся до св. Тройцѣ, щобы попрашати свого добродѣя. Зъ цѣлои околицѣ позъѣздила ся шляхта, щобъ заявити ему свои чувства вдячности и свои желаня зложити. Всѣ присутнй плакали, мовбы се бувъ похоронъ св. Йосафата. Громадно про-

водили Йосафата кусень дороги, благаючи Господа Бога о благословені для того англа мира, що показавши имъ дорогу правды, спѣшивъ теперь понести слово св. єдности въ стороны зараженій схизмою.

Вѣздъ нового архієрея до Полоцка назначено на день 9 сѣчня 1618 р. Полочане довѣдавши ся о своѣмъ новѣмъ владицѣ одні тѣшили ся, другі лихословили сей выбѣръ. Коли зближивъ ся часъ вѣзду, католики такъ обряду руского якъ и латиньского упередженій вѣдомостію о єго святости, ревности, любовѣ, постановили якъ найторжественнѣйше приймити свого пастыря. Схизматики же и заушники старенького архієпископа лютили ся, видячи, що зъ єго приѣздомъ выпадає имъ зъ рукъ и власть и добра полоцкого архієпископства, котрй загорнули вѣдъ немѣчного архієпископа, и вже теперь бунтували нарѣдъ проти Йосафата, розсѣваючи всюды вѣсть, що вѣнъ хоче завести латиньску вѣру. — Однакъ и они мусѣли приймити нового владыку, бо Янушь Тышкевичъ писаръ великого князѣвства литовского, котрого за себе Жигмонтъ III. назначивъ ввести Йосафата на престолъ полоцкій, приказавъ въ королѣвскѣмъ имени достойно и гѣдно приймити нового пастыря. И дѣсне величаве було приняте и вѣздъ Йосафата до мѣста. Полочане ще не бачили такого торжества; подѣбне тому мали побачити шѣсть лѣтъ пѣзнѣйше, але въ иншихъ обставинахъ. Отъ якъ описує се то-

ржество звѣстный житєписецъ св. Йосафата Преосвященный Суша:¹⁾ Коли пушочный выстрѣлы повѣдомили мешканцѣвъ мѣста, що зближивъ ся св. Йосафатъ, всѣ уряды королѣвскій, урядъ мѣйскій и воевода полоцкѣй Михаилъ Соколинскій въ окруженю добѣрной шляхты и безчисленнаго народа выйшли передъ браму мѣста. Недалеко брамы посоль королѣвскій Тышкевичъ въ тѣ слова промовивъ до зѣбранихъ: „Привѣвъ я зъ волѣ Божои и короля зъединенѣй церквѣ архієпископа, шляхтѣ оздобу, для мѣста оборону, для стада пастыря, выбранаго вѣдъ Бога.“ Михаилъ Соколинскій подякувавъ Тышкевичу въ имени шляхты и мѣста за введење а звертаючись до св. Йосафата прирѣкъ ему належный послухъ, пошанованє и любовь просячи, щобы всѣхъ взявъ въ свою оцѣку. Св. Йосафатъ подякувавъ въ короткихъ словахъ всѣмъ за добру волю. Вже мавъ похѣдъ рушити, якъ до Йосафата пѣдѣйшли два старики-мѣщане и оденъ зъ нихъ закликавъ: „Владико держись крѣпко рускои вѣры“ а другій: „Если въ добромъ намѣрѣ приходишь, гряди въ имя Господне, если же въ злѣмъ, лучше бы для тебе було нѣколи не входить до Полоцка.“ Спокойно и покорно принявъ святѣй мужъ тѣ гордїя слова пѣдштуренныхъ старцѣвъ, котрї при самѣмъ вступѣ хотѣли ему показати, що вѣгде.

¹⁾ Суша. Роздѣлъ III. стор. 40 — 43.

При вѣздѣ епископа по разъ першій до престольного мѣста, повиненъ бути пѣсля нашого обряду передъ мѣстомъ устроений престоль, передъ котрымъ по разъ першій молитъ ся пастирь за свое стадо и за свое престольне мѣсто. Такий престоль зладили и Полочане. Зближивши ся до престола, св. Йосафать кинувъ ся на колѣна и довго моливъ ся за добро порученого стада. Присутній глядячи на молячого ся владика, его ангельску скромнѣсть, покѣрну поставу, лице сїяюче набожностію, пѣдносили руки и очи до неба и дякували Всевышньому, що имъ пѣславъ такого пастиря. По укѣнченю молитвы удавъ ся похѣдъ дальше до церкви св. Софїи. На самѣмъ передѣ йшла молодѣжь шкѣльна переважно руского обряду ведена черезъ ОО. Єзуитѣвъ, сїѣваючи побожній пѣсни. За ними поступали мѣщане, урядъ мѣйскій, потѣмъ духовенство латиньке, руске, дальше св. Йосафать въ архїерейскѣй одежѣ маючи при собѣ Василянъ а на кѣнци воевода полоцкїй и королѣвскїй пѣсланецъ окруженї королѣвскими урядниками и множествомъ знатной шляхты.

Цѣлый часъ походу дзвонь гомонѣли, пушки гремѣли мовбы хотѣли высказати радѣсть зъ приѣзду нового владика. Всѣхъ лица сїяли радостію, оденъ тѣлько св. Йосафать повенъ смутку поступавъ поволи; може предчувавъ, що сей день торжества есть для него такимъ, якимъ була недѣля Цвѣтоносна для

Божественного Спасителя. Коли похѣвъ вѣйшовъ до церкви св. Софїи, св. Йосафатъ вступивъ на владичїй престолъ, выслухавъ Службы Божои, поблагословивъ нарѣдъ и сейчасъ удавъ ся до старенького архїепископа. Знавъ добре св. Йосафатъ, що не дуже радо прийме его архїепископъ, бо безъ его волѣ зѣставъ назначеный на помѣчника а крѣмъ сего зъ такимъ торжествомъ введеный на его престолъ, но покѣрный мужъ хотѣвъ и сю прикрѣсть приймати. Въ короткѣй розмовѣ зѣ старенькимъ и здитинѣлымъ архїепископомъ освѣдчивъ ему, що вѣдъ теперъ стане для него сыномъ.

Бувъ тогдѣ такий звичай, що новий владика не тѣлько самъ до себе мусѣвъ запросити достойникѣвъ, но такожъ и приймати запросины вѣдъ другихъ. Св. Йосафатъ хотѣчи собѣ всѣхъ зѣднати для справи Божои, цѣлый тыждень приймавъ запросины и вѣдъ вельможъ и духовенства и мѣщанъ. Всюды де тѣлько показавъ ся, люди подивляли его покѣрне поступоване, любовь, повздержнѣсть. Всѣ бачили въ нѣмъ епископа такого, якого хотѣвъ мати св. Павло: „непорѣчнаго, трѣзвеннаго, цѣломѣдраго, оучительнаго“. (1 Тимот. III, 2.). Нѣчо отже дивного, що вже въ тѣмъ першѣмъ тыждни много наворачувъ до зѣдїненя. Йосафата просили до себе не тѣлько католики але и богатшї схизматики, а вѣнъ охотнѣйше до нихъ спѣшивъ, бо хотѣвъ ихъ позыскати для Господа Бога. И такъ коли

разъ находивъ ся на запрошенѣмъ обѣдѣ у одного схизматика, котрый спросивъ и много своихъ одновѣрцевъ, оденъ зъ нихъ осмѣленный его приступностію, такъ вѣдозвавъ ся: „Разголошено тутъ по мѣстѣ, що ты владико мавъ насампередъ удати ся до польского костела, тамъ выслухати набоженьства а доперва ойбся пѣйти до нашої церкви.“ — „Нѣчо подѣбного“, вѣдповѣвъ св. Йосафатъ „не прийшло менѣ навѣть на гадку“. Почувши тѣ слова всѣ схизматики вырекли ся схизмы и приступили до єдности. Такимъ способомъ вже на самѣмъ вступѣ черезъ свою лагѣднѣсть, приступнѣсть и людяне поступованѣ зъєднавъ собѣ прихильнѣсть и поважанѣ не тѣлько у католикѣвъ але и у пѣдбуреныхъ схизматикѣвъ.

РОЗДѢЛЬ XV.

Устроєнє внѣшне єпархіи.

Святыи Йосафатъ додержавъ обѣтницѣ, яку давъ старенькому архієпископови при своѣй першій стрѣчи. Зъ початку підюджуваний Гедеонъ неприхильно обходивъ ся зъ Йосафатомъ. Не зражавъ ся такимъ поведєнемъ Йосафатъ, но працювавъ въ церквѣ якъ звичайный священникъ, оказуючи при тѣмъ уягльость и синѡвску любовь Гедеонови. Поволи своєю терпеливостію, лагѡдностію и повнеємъ рѡжныхъ услугъ такъ зъєднавъ старця, що не тѡлько позволивъ св. Йосафатови рязити єпархією, якъ єму подобало ся, але ще й полюбивъ его якъ рѡдного сына. Гедеонъ не маючи глѡбшой науки а зѡстаючи въ окруженю схизматихѡвъ, не дуже бувъ привязаний до св. зъєдинєня, тому св. Йосафатъ зъєднавши собѣ его любовь, старавъ ся его утвердити въ вѣрѣ католицкѡй, що и не задало єму трудности. Кѡлька разѡвъ высповѣдавъ Гедеона, заосмотривъ св. Тайнами передъ смертію и доти не вѡдступивъ вѡдъ ложа, доки старецъ поєднаний зъ Господомъ

Богомъ и зъ святою Церквою на его рукахъ не вѣддавъ свои душѣ Господу Богу. Повень сынѣвского привязаня, справивъ своему архієпископови величавый похоронъ, хочъ владича каса находила ся въ лихѣмъ станѣ.

По смерти Гедеона ставъ св. Йосафатъ самостѣйнымъ архієпископомъ. Цѣлый тягаръ заряду а zarazомъ вѣдновленя обширной епархіи спавъ на его рамена. А бувъ се тягаръ не малый, бо черезъ недоглядъ и нерадивѣсть своего старенького пспередника, многі блуды треба було усунути, многі зробити реформы такъ внѣшного выгладу якъ и внутренного житя въ епархіи. —

Памятаючи на слова св. Апостола: „Ѣще же ктѣ своегѣ домѣ не оумѣетъ правити, какѣ ѣ церкви Бжїей прилѣжати возмѣетъ“ (1 Тим. 3, 5.) найперше взявъ ся до упорядкованя своего дому пѣсля духа Божого. Лѣнивимъ, неспокоїнымъ, неповздержнымъ выповѣвъ мѣсце въ палатѣ. Всюды запровадивъ ошаднѣсть, працьовитѣсть, мѣрнѣсть. О себе и свою выгоду не много вѣнъ старавъ ся; все що до его особы вѣдносило ся, було приличне але убоге. Службы тѣлько лишень тримавъ, вѣлько доконче єму було потреба а и то мусѣли бути люде побожнїи и працьовитїи. Лишень на спѣвакѣвъ церковныхъ не шадивъ выдаткѣвъ. Знаючи добре, що нашъ обрядъ стоить на хорошѣмъ спѣвѣ и самъ въ нѣмъ любуючись, державъ при собѣ много спѣвакѣвъ; але ѣ тї мусѣли займати ся або наукою або якимъ небудь

ремесломъ. Всю службу вѣддавъ пѣдъ дозѣръ Емануила Кантакузена, котрый зъ нимъ удавъ ся до Полоцка; але вѣдъ часу до часу самъ пильно вглядавъ въ пожиты своихъ слугъ, чога доказомъ слѣдуюча подѣя: Одного разу згинула въ палатѣ срѣбна посудица. Служба хотячи выкрыти злодѣя зѣбрала ся и ужила до того такого забобонного средства. Була помѣжь простымъ народомъ така забобонна повѣрка, що якъ хто не зможе натще зѣвсти кусника сира, на котрѣмъ суть написані певні слова, то той є напевне злодѣемъ. Зробили и они такъ, а коли оденъ хлопецъ не мѣгъ поглотити цѣлого кусника, всѣ посудили єго о крадѣжѣ. Довѣдавши ся о тѣмъ св. Йосафатъ, остро скартавъ службу за тѣ забобоны и оголосивъ, що хлопецъ невинный. И дѣйсне въ вѣлька день пѣзніѣше выживъ ся правдивый злодѣй.

Священникамъ зѣстаючимъ при єго палатѣ приказавъ щоденно правити Службу Божу а крѣмъ сєго ходити на науку норовственного Богословія до Єзуитѣвъ. Не подобавъ ся сєй приказъ декотрымъ, котры не хотячи учитись, казалы, що не хотять стати ся латинниками, нѣ имъ пѣддавати ся. Скликавши ихъ владыка давъ имъ таке пытанє: „Чи то зле є позычити огню, коли у насъ згасне?“ А коли не смѣлы єму на сє просте пытанє вѣдповѣсти, такъ имъ сказавъ: „Отже не зле шукати науки у тыхъ, що єѣ посѣдають. О Боже святы, декотры лучать ся зъ

схизматиками, еретиками а навѣтъ зъ жидами а гнѣвають ся. що я лучу ся зъ свѣтлыми священниками иншого обряду, зъ котрыми держить мене одна вѣра и одна праця надъ спасенемъ душъ.“ Не було що вѣдповѣсти на таку бесѣду; мусѣли повинуватись волѣ свого пастиря. Цѣлый двѣрь Йосафата блестѣвъ набожностію, працьовитостію, повздержностію на цѣле мѣсто, такъ що и ворожо успособлений люде подивляели и хвалили сей ладъ Божій.

Такъ само зробивъ порядокъ зъ своими добрами. До заряду тыхъ дѣбрь выбравъ собѣ мірскихъ людей досвѣдченой вѣрности, приказуючи имъ по людяному обходити ся зъ пѣддаными. На урядникѣвъ выбиравъ собѣ людей не хапчивыхъ и лакомыхъ, але лагѣдныхъ и справедливыхъ. Не позволявъ имъ виновникѣвъ надто карати нѣ грошевыми нѣ тѣлесными карами, бо хотѣвъ, щобы пѣддані уважали его за вѣтця а не за свого пана, за пастиря овецъ а не за деруна и хищника. На грошѣ не бувъ лакомый; податки якѣ ему були зобовязані платити пѣддані, дуже часто видячи ихъ убожество и нужду цѣлкомъ даровувавъ. Коли часомъ богаті пѣддані приносили ему дарунки, то звычайно имъ тѣ дары вѣддававъ а зновъ убожшихъ спомагавъ. Черезъ таке христіянське поступоване зъ пѣддаными, свою лагѣднѣсть и доброту, виробивъ собѣ у нихъ правдиве сынѣвске привязане и таку любовь, якои другі властителѣ певне не могли осягнути острыми карами. Не о кори-

сти земскій ходило ему, але о спасені душъ своихъ пѣдданныхъ. Своимъ урядникамъ часто повторявъ тѣ слова: „За тѣ нетревалі и переминаючі користи зъ нѣдданныхъ, треба имъ подавати добра вѣчнї. Понеже наше дочасне жите залежить вѣдъ ихъ працѣ, тому мы повинні старати ся о ихъ жите вѣчне, щоби по смерти всѣ облекли ся въ одежду безсмертности.“ Вѣрний своимъ наукамъ самъ приготавливавъ пѣдданныхъ своихъ до сповѣди, самъ ихъ сповѣдавъ, самъ подававъ имъ св. Причастіе и защѣплявъ въ нихъ супружеску вѣрнѣсть, боязнь Божу и щиру побожнѣсть. Особливо же приказувавъ, щоби шанували недѣль и свята та пильно слухали Богослуженя и наукъ. Рѣвножь приказавъ и своимъ священникамъ, що находили ся вѣ владычихъ добрахъ, такъ старати ся о спасені каждой душѣ, щоби нѣ одна зъ нихъ не погибла. Если въ его добрахъ знайшли ся пѣдданї, що вѣддавали ся розпустѣ, крадѣжи, чарамъ а не хотѣли поправити ся помимо упѣмненя, то приказувавъ своимъ урядникамъ выганяти ихъ зъ своихъ дѣбрѣ, щоби своимъ злымъ примѣромъ другихъ не заражували и не псували. Звѣдси йшло, що всѣ честнї пѣдданї дуже любили св. Йосафата и радо платили свои податки; каса владыча наповняла ся, щоби зновъ убогї могли еѣ выпрожити. —

Прийшовши до порядку въ своѣй палатѣ звернувъ свою увагу на дома Божї. Люде

ревнуючи о славу Богу не могутъ стерпѣти, щобы дома Божїи остались ся нехарными, забрудженными, але старають ся якъ найскорше завести въ помешканю Божомъ якъ найлучшій порядокъ, чистоту и красу. По томъ пѣзнати ревностъ людей о славу Богу, если они старають ся о свою церковь. Де люди бѣльше дбають про добра дочаснї, тамъ церковь буде занедбана, нехарна, позбавлена питомою нашому обрядови великолѣпоты и красы. Таку то власне церковь заставъ св. Йосафатъ въ Полоцку. Була она обдерта, темна, забруджена, близька упадку. Хотяй его каса була майже пуста, однакъ спускаючи ся на провидѣне Боже взявъ ся сейчасъ до вѣдновленя церкви и въ короткомъ зглядно часѣ своимъ коштомъ еѣ вѣдновивъ и привѣвъ до правдивого блеску. Гѣдне и се замѣтки, що схизматики и найлѣпшїй его дѣла на зле толкували. И такъ при вѣдновленю тои престольной церкви приказавъ скинути старїи копулы хотячи ихъ поволи заступити новыми, красшими. Було тыхъ копулъ пять. Нарѣдъ уважавъ середну за символъ парїярхи Римского а прочїи чотыри за символъ чотырохъ патріярхѣвъ всхѣдныхъ. Йосафатъ приказавъ напередъ середну пѣднести и украсити; побачивши се схизматики по цѣломъ мѣстѣ нарѣкали, що св. Йосафатъ выеинувъ зъ церкви чотырохъ патріярхѣвъ а тѣлько Римского патріярха хоче почитити. Донесло ся се до владыки а вѣнъ смѣючись сказавъ имъ:

„Верну я церквѣ чотырохъ патріархѣвъ, щобы тѣлько они сами не вѣдлучились вѣдъ головы.“ Коли бѣчній копулы почали ремѣсники вносить, св. Йосафатъ приглядаючи ся роботѣ закликавъ: „Хотѣвбы я умерти, коли ся праця скѣнчить ся.“ Бажане его сповнило ся, бо коли работа була на укѣнченю, тогдѣ одержавъ мученичій вѣнецъ.

Крѣмъ церкви св. Софїи въ Полодку, побудовавъ св. Йосафатъ въ меншихъ мѣстахъ якъ въ Витебску, Оршѣ и иншихъ мѣсточкахъ та своихъ добрахъ много церквей, инші зновѣ вѣдновивъ, инші понаправлявъ, всюды заводячи ладъ, харнѣсть и приличнѣсть. Ся ревнѣсть о велелѣнїе дому Божого мало що не стала ся причиною его смерти. Посѣщаючи свою епархію, прибувъ насамперѣдъ до Витебска, що було гнѣздомъ схизматицкимъ въ его епархіи и тутъ знайшовъ свою церковь въ великѣмъ занедбаню. Видячи иконостасъ такъ покритый павутиною и порохомъ, що навѣтъ образѣвъ не було видно, приказавъ для лучшого очищеня вынести его зъ церкви, щобы легше було можна вѣдмыти образы и де потреба вызолотити. По цѣлѣмъ мѣстѣ розѣйшла ся вѣсть голошена схизматиками, що владика хоче всѣхъ перевести на латинскій обрядъ и тому вже казавъ вынести иконостасъ. Розъярене въ мѣстѣ настало велике, зробили заговоръ на его жите а оденъ прибѣгши до Йосафата грозивъ ему прилюдно смертію, если иконостасъ не стане на своѣмъ

мѣсци. Успокоили ся доперва тогдѣ, коли побачили вѣдновлений и золотомъ яснѣющей иконостасъ на своѣмъ мѣсци.

Пѣдчасъ вѣины зъ Москвою много дѣбрь владичихъ и церковныхъ пропало. Не тѣлько сама земля и доходы зъ неи, але и будинки и церкви и цѣлїи монастырѣ находили ся въ рукахъ людей мїрскихъ. Всѣми силами старавъ ся св. Йосафатъ неправно забранї добра звернути Церквѣ. Самъ читавъ записки, шукавъ по книгахъ, ходивъ по мѣйскихъ архивахъ, доходивъ всего найсовѣстнѣйше а коли пересвѣдчивъ ся, що се на певно добра церковнї, не уступивъ доти, доки ихъ не вѣдобравъ. Коли самъ не бувъ певный въ чѣмъ, то радивъ ся людей совѣстныхъ, справедливыхъ и знающихъ добре право, ихъ рады слухавъ и пѣсля неи поступавъ, уважаючи однакъ при тѣмъ, щоби кого не скривдити. Коли знавъ певно, що се добра церковнї, тогдѣ не уважавъ на нѣкого, анѣ на жадну черепону, ходивъ вѣдъ суду до суду и такъ довго боровъ ся, доки ихъ не вѣдобравъ. Тымъ способомъ вѣдобравъ майже половину церковныхъ дѣбрь. Ненависть, очернення, наставанє на его жите були нагородою за сюдбалѣсть о церковнї добра. И такъ родина Корсакѣвъ навѣтъ поставила убийника на св. Йосафата за те, що вѣдобравъ єѣ монастырь св. Бориса и Глѣба, котрый она неправно собѣ присвоила. Но Йосафатъ хочъ знавъ, що на его жите чигає пѣдлаченный убийникъ,

нѣчо собѣ зъ того не робивъ; монастырь вѣдобравъ; вѣдновивъ церковь и спровадивъ монаховъ. Такъ само вѣдобравъ монастырь въ Брацлавѣ и Мстиславу, котри схизматики взяли въ свое посѣдане. Въ Полоцку находивъ ся монастырь Василіанокъ дуже опущеный та занедбанный и матеріально и духовно. Св. Йосафатъ вѣдновивъ его, выстаравъ ся монахинямъ о вѣдповѣдне удержане, а щобы завести жите монаше, спровадивъ вѣлька сестеръ обученыхъ въ его школъ зъ Вильна, самъ обучувавъ ихъ въ совершености христіаньскоѣ и незадолго его праця хорошій мала успѣхи, бо монастырь заблестѣвъ чеснотами и заповнивъ ся дѣвицами зъ знаменитыхъ родинъ, що ревнѣйше хотѣли служити Господу Богу.

Глядячи на тѣ всѣ дѣла св. Йосафата, вѣсьмо змушеній высказати слова его житєписця Мороховія: „Годѣ справдѣ поняти, якъ мѣгъ оденъ чоловѣкъ въ такъ короткѣмъ часѣ такъ много добра здѣлати, маючи такъ малій средства.“ Ёсть то тайна, яка часто повторыєсь въ житю святыхъ, що чого не можуть здѣлати люде звычайній за цѣлій десятки лѣтъ, то те саме роблять святі безъ всякихъ майже трудностей зѣ свои стороны въ протягу вѣлькихъ днѣвъ, годинъ або хвиль. Сеи тайны не можна инакше вытолкувати, якъ хіба тымъ, що святі будучи въ бѣльшой ласцѣ у Господа Бога, бѣльшу вѣдъ Него одержують помѣчь.

РОЗДѢЛЪ XVI

Вѣднова жита духовного въ епархіи.

Вѣднова всѣхъ вѣдновъ и змѣнъ, наибѣльше трудною естъ вѣднова каждого поодинокого чоловѣка а тымъ бѣльше цѣлого якогось стану або суспѣльности. Такой змѣны и вѣдновы не переведуть нѣ люде великои науки, нѣ великихъ здѣбностей, нѣ сильной волѣ, нѣ розпоряджующей многими дочасными средствами. Сіи прикметы могутъ вправдѣ помагати до вѣдновленя внутрѣшного жита въ чоловѣцѣ, але самі не здѣлають змѣны. Не досыть знати чоловѣка, ето врожденіи пристрасти, обставины въ якихъ жие, застарѣліи блуды и налоги, не досыть знати лѣкарства на тѣ блуды и спосѣбъ ихъ подаваня, не досыть застосувати средства лагѣднѣи и пекучѣи, шобы вже змѣнити и обновити чоловѣка. До вѣдновы чоловѣка потрѣбно ласки Божои и она сама выстарчитъ безъ всякихъ домѣшокъ людской мудрости и досвѣду. Сю ласку Божу и сю помѣчь неба въ великомъ степени посѣдавъ св. Йосафать, и звѣдси походило,

що вѣднова житя духовного въ его епархіи поступала скорымъ ходомъ.

Першимъ его дѣломъ була вѣднова духовенства. Знавъ св. Йосафатъ добре, що якій учитель такі ученики, якій отець такі дѣти, якій пастирь такі вѣвцѣ, якій священникъ такі и вѣрній. Обнимаючи полоцку епархію чувъ, що на нѣй сповнили ся слова св. Духа: „Поражѣ пастыря и разыдѣтъ съ овцы стада“ Мат. 26, 31.

Треба було насамперѣдъ вѣдновити и поправити духовенство, що вѣдъ давна удержуване въ невѣжествѣ и въ пѣдданствѣ, дбало въ загалѣ лишень про свои дочасні користи а маловажило собѣ своій высокій урядъ священства. Выховане руского священника не вѣдбувалось такъ якъ теперъ пѣдъ окомъ владики въ семинаріяхъ, бо тыхъ польскій рядъ не думавъ закладати для руского духовенства, але починало ся и кѣнчило ся въ хатѣ отца-священника. Отець-священникъ учивъ свого сына читати и писати по славянськи, трохи церковного спѣву, деkotрыхъ правдъ вѣры, способу вѣдправляваня Богослуженя и на тѣмъ кѣнчило ся цѣле образоване священника. Наслѣдкомъ такого приготованя було се, що темне священство не могло добре и выстарчаючо обучувати нарѣдъ въ правдахъ святой вѣры и тому нарѣдъ дуже легко вѣдъ правдивой вѣры вѣдъпадавъ, а бѣльше образованіи и зъ лучшихъ родинъ гордили темнымъ духовенствомъ, его вѣрою и обрядомъ

та ставали ся зрадниками вѣры своихъ батькѡвъ и обряду, переходячи почасті на рѡжній протестантскій секты, а почасті на латиньскій обрядъ.

Выдячи сей недостатокъ богословского образованя, выдавъ св. Йосафатъ обширнѣйшій катехизмъ на взѡръ катехизму уложеного для латиньского духовенства пѡсля приказу собору тридентского, роздавъ всѣмъ своимъ священникамъ, приказавъ его выучити ся и зложити зъ него испытъ.

Иншимъ наслѣдкомъ сеи темноты духовенства було се, що жило оно зовсѣмъ невѡдповѣдно до свого стану. Св. Йосафатъ хочачи и се зло усунути зѡбравъ и выдавъ короткїя правила числомъ 48, котрїя стремѣли до вѡдновы священничого житя пѡсля приписѡвъ соборѡвъ. И такъ приказуєсь въ нихъ: священникъ повиненъ на всѣ головнѣйшїя свята въ роцѣ приступати до сповѣди. Має правити Службу Божу принаймѣй въ недѣлѣ и свята, такъ само и церковне Богослужене. Въ часѣ великого посту и передъ Рождествомъ Христовымъ священникъ має старати ся посѣтити вѡддаленыхъ вѡдъ церкви парохїянъ и ихъ приготувити до сповѣди и св. Причастїя. Въ кожде свято и недѣлю повиненъ священникъ учити вѣрныхъ молитовъ и выяснати науку христїаньску. Не вѡльно священникови пѡддавати ся свѣтскѡй власти и єѣ слухати въ духовныхъ справахъ. Щобы же священники тї всѣ правила точно захову-

вали, установивъ на непослушныхъ кары и поставивъ надъ священниками деканѳвъ, котрї мали обѣзджати поодинокї парохїи, и перестерѣгати, щобы всѣ тї правила були точно захованї. —

Для пѳддержаня того духа ревности а zarazомъ для взаимной порады надъ добромъ Церкви, постановивъ щорѳчно скликувати синодъ. Позаякъ его епархїя була велика и простора, уряджувавъ синодъ въ трехъ мѣсяцяхъ: Полоцку, Витебску и Мстиславу, а то ддятого, щобы всѣ священники могли брати въ нѣмъ участь. На тыхъ синодахъ самъ предсѣдавъ, поучувавъ, испытывавъ и напоминавъ своихъ священникѳвъ, стараючи ся зъ нихъ виробити правдивыхъ слугъ Божихъ и католицеи Церкви.

Ще инше надужите пѳдкопувало повагу руской Церкви. Бутна и нѣякихъ правъ не лякаюча ся шляхта згѳрдно обходила ся зъ рускимъ духовенствомъ. Священикъ бувъ на рѳвнѣ зъ селяниномъ завсѣгды залежный вѳдъ шляхтича до той степени, що мусѣвъ его слухати навѣтъ въ рѣчахъ чисто духовныхъ якъ н. пр. въ супружествахъ не споминаючи вже о податкахъ, роботизнахъ и иншихъ подѳбныхъ упокоряючихъ услугахъ. Св. Йосафатъ не мѳгъ стерпѣти такихъ надужитъ въ своѣй епархїи, наказавъ проте слухати бутной шляхты, та удавати ся до свѣтскихъ судѳвъ. Знавъ добре, що черезъ такїй приказъ стягне на себе гнѣвъ, ненависть и пѳмсту самовѳль-

ной шляхты, але де ходило о добро священства и руской Церкви, нашъ св. Йосафатъ зъ нѣкимъ и зъ нѣчимъ не рахувавъ ся. Декотрѣ шляхтичѣ въ своихъ посѣлостяхъ ставляли собѣ самовѣльно капицѣ та церкви и до нихъ приймали собѣ якихъ небудь священникѣвъ. Тымъ чиномъ творило ся духовенство незалежне вѣдъ епископа а тымъ самымъ байдужне на всѣ его розказы и кары. Абы и сю язву усунути запретивъ св. Йосафатъ безъ своего вѣдома ставляти такѣ церкви а священству ихъ обслуговати. Звычайно обходивъ ся зъ пѣдданными ему священниками якъ отецъ зъ своими дѣтьми. Блудячихъ старавъ ся поправити своєю лагѣдностію и любовію; колижъ бачивъ, що тымъ способомъ ихъ не направитъ то каравъ острѣйше, непоправныхъ же выдалявъ зъ своєї епархіи.

Тымъ способомъ поволи духовенство чимъ разъ бѣльше пѣдносило ся не лишень пѣдъ зглядомъ вѣдомостѣй але такожь и въ повазѣ у людей. Священики стали слугами Божиими а не зарѣбниками, слугами Церкви а не невѣльниками шляхты. Жиючи по священничому, давали добрый примѣръ своимъ парохіянамъ, що бѣльше значить якъ найкрасшій науки. Нарѣдъ видячи, якѣ добра приносить єднѣсть, до неї привязувавъ ся и въ нѣй утверждавъ ся: И тому смѣло мѣгъ св. Йосафатъ вѣдписати Льву Сапѣзѣ, коли той єму закидавъ, що декотрѣ священники роблять бунты и невѣдповѣдно заховують ся: „Если де-

котрї зъ моихъ священникѡвъ суть неокресанї, то причина лишень въ тѡмъ, що ихъ выхо-вала схизма а не зъединенє; не мене треба винувати, але схизму.“

Мѡгъ бы хто подумати, що при многихъ сихъ працяхъ Йосафатъ позабувъ на наверненє схизматикѡвъ. Однакъ такъ не було. Если коли, то теперъ будучи пастиремъ мавъ все на тямцѣ слова найвышого Пастиря Исуса: „Ины ѡвцы ймамъ, ѡже не сѣтъ ѡ двора сѣгѡ: и тымъ мѣ подобѣтъ привести... и бѣдетъ ѣдино стадо и ѣдинъ пастырь“ Іоан. 10, 16. и тому его ревнѡсть въ наверненю схизматикѡвъ побѡльшила ся. Всѣхъ способѡвъ уживавъ, щобы тѡлько привести ихъ до зъединеня. Часто зъ ними сходявъ ся, розмовлявъ о Церквѣ и вѣрѣ, часто на проповѣдницѣ збивавъ ихъ блуды. Пише его житєписецъ Преосвященный Суша: „Дивну мавъ со-лодкѡсть въ бесѣдѣ, повагу въ доказахъ, щастє въ пересвѣдчуваню. Ясный въ прого-лошуваню правдъ, скорый въ вѡдповѣдахъ, а маючи при тѡмъ незрѡвнану память въ наво-дженю св. Отцѣвъ и мѣсць зъ церковныхъ книгъ, майже завсѣгды пересвѣдчавъ схизма-тикѡвъ и приводивъ до єдности. Солодка его и повна ласки Божои бесѣда многихъ потя-гала до єдности“¹⁾.

Люде такъ любили его проповѣди, що коли одного разу пѡдчасъ проповѣди сказавъ:

1) Суша. Житє св. Йосафата. Розд. III. ст. 56.

„Не буду васъ, мои дѣти, довго затримувати на проповѣди“, цѣлый народъ закликавъ: „Говори отче хотяй бы и цѣлый день а радо будемо тебе слухати.“ Часто проповѣдавъ въ церквѣ св. Софїи а его ревнїи и огненнїи проповѣди стягали сотками вже не тѣлько вѣрныхъ але и схизматикѣвъ. Пѣдчасъ его наукъ була церковь завсѣгды быткомъ набита. Для бѣльше образованыхъ выдавъ книжочку: „Оборона вѣры“, въ котрой доказувавъ правды вѣры католицкою, и туюжь даромъ роздававъ. Приказавъ зъ латиньского языка переводити книжки, що вѣдносили ся до едности, на славянськїи языкъ. Коли часомъ бачивъ, що котрый схизматикъ его боить ся, посилавъ до него священникѣвъ або иншихъ людей, щобы привели его до едности. Если видѣвъ, що цѣлого дому не зможе навернути, то старавъ ся бодай одну особу позыскати а черезъ те и всѣхъ домѣвникѣвъ поволи до едности приводивъ. Приходячихъ схизматикѣвъ ласкаво приймавъ, мило поздоровлявъ, дарами собѣ еднавъ; посѣщавъ ихъ дома, запрошувавъ до своего стола, и въ часѣ ѣды говоривъ о едности и до узнаня первенства епископа Римского приводивъ. —

Уживаючи тыхъ способѣвъ, привернувъ св. Йосафатъ католицкѣи Церквѣ много шляхты схизматикѣи и кальвиньской, ще бѣльше мѣщанъ та велике множество простого народу. Цѣлый майже Полоцкъ вернувъ до едности. Тѣшивъ ся особливо Йосафатъ, коли его

въ Полоцку называно „душехватомъ“, бо дійсно много и дуже много душъ вырвавъ тутъ зъ кѣтъвѣвѣ схизмы. —

Хотячи утвердити свои вѣрѣ въ едности, часто посѣщавъ свои парохіи, слухавъ ихъ просьбъ и бажанъ и по можности заспокоювавъ. Щобы ихъ научити набожности, утвердити въ вѣрѣ, выдавъ малый катехизмъ и всюды его роздававъ. Не уважаючи на свою гѣднѣсть, часто посѣщавъ хорыхъ и то не тѣлько католикѣвъ, але и схизматикѣвъ и еретикѣвъ, приготавливавъ до доброй смерти, сповѣдавъ, самъ подававъ св. Причастіе и до єдинства приводивъ. Хотяй схизматики неразъ єму великій кривды робили, св. Йосафатъ показувавъ имъ завсѣды любовь. Схизматикѣвъ любивъ, але для самой схизмы не було у него пощады, всюды противъ неи выступавъ на проповѣдяхъ, усувавъ схизматичкѣй книги, не дававъ схизматикамъ церковей, священникѣвъ приклонныхъ схизмѣ выдалявъ зъ своєї епархії. Звѣдси то пѣйшло. що прогнаніи священники переходили на схизму и нарѣкали потому, що Йосафатъ переслѣдує и гонить схизматикѣвъ. И тому ще и теперъ схизматики и приклонніи схизмѣ люде, несправедливо называютъ его гонителемъ.

Ся невинна праця, сѣ безпримѣрній труды и апостольска ревнѣсть повна самопожертвованя, выгнали зъ полоцкои епархії майже цѣлкомъ схизму а зробили єѣ католицкою. Мало осталось схизматикѣвъ а и тѣ не дуже

зъ тымъ показувались. Справа Божа побѣдила, царство Іисуса зновъ володѣло въ сердцахъ вѣрныхъ, такъ, що слушно мѡгъ пѡзнѣйше Рутскій написати: „Сей добрый пастирь заставъ все заняте схизматиками. При помочи Божѡй въ трехъ несповна рокахъ, черезъ ревнй забѣги, надлюдску вѡдвагу и незрѡвану зручнѡсть такъ зъєднавъ собѣ сердца всѣхъ, що заледви денедѡ оставъ ся слѣдъ схизмы.“ „За Гедеона мы всѣ були схизматиками“ свѣдчить Дягилевичъ, „Йосафатъ насъ всѣхъ прилучивъ до зъединеня.“ —

Радѡсть наповняла сердце св. Йосафата, коли бачивъ що зблуканй вѡвцѣ громадно вертають до одной вѡвчарнѣ пѡдъ провѡдъ одного пастиря и ся радѡсть мовбы скрѣпляла его силы въ працѣ надъ дальшимъ усвяченемъ душъ єму порученыхъ. Схизма уступаючи зъ его єпархїи полишила по собѣ сумнй слѣды, якй треба було затерти и знищити. Не въ станѣ мы на очи навести всѣ его працѣ околѡ добра вѣрныхъ, однакъ звернемо увагу на двѣ важнй реформы. Прибувши до Полоцка зауважавъ св. Йосафатъ, що вѡддалювано дѣтей вѡдъ св. Тайнъ пѡдъ приводомъ, що не суть приготованй. Не подобало ся то св. Йосафатови тымъ бѡльше, що пѡдъ тымъ приводомъ не приступали до св. Тайнъ и молодцѣ и дѣвицѣ. Св. Йосафатъ самъ взявъ ся дѣтей приготовляти до св. Тайнъ, учивъ ихъ головнѣйшихъ правдъ вѣры, поучувавъ ихъ о св. сповѣди ся и о тайнѣ Євхарїстїи а коли

вже були належито приготовані самъ подававъ невиннымъ душамъ Іисуса Христа. Такъ само приказавъ своимъ парохамъ приготавляти дѣтей до св. Тайнъ и тижъ имъ подавати. Де котрї нерозумні а ще бѣльше лѣнивї священники гѣршили ся зъ того приказу, але св. Йосафатъ знавъ добре, що если дитина добре приготована вчаснѣйше приймає св. Тайны, то далеко лучше задержити невинностъ и святѣсть, якъ тї, що приступають до нихъ въ старшѣмъ вѣцѣ; бо св. Тайны на те власне установленї, щобы гасили огонь пристрастїй и вродженыхъ налогѣвъ. Родичѣ христїанскї, що хотять свои дѣти выховати въ дусѣ Божѣмъ повиннї старати ся якъ найвчаснѣйше приготавити свои дѣти до св. Тайнъ, поки ще пристрасти не заволодѣють душею; але повиннї приготавити ихъ до того добре и гѣдно, бо вѣдь першой сповѣди и вѣдь першого св. Причастїя залежить неразъ цѣле жите дитини а навѣть и жите вѣчне.

Другимъ важнымъ дѣломъ св. Йосафата було слуханє сповѣди. Схизма не любить сповѣди. Ще и теперъ схизматики сповѣдають ся лишень разъ на рѣкъ, мовбы тѣлько разъ на рѣкъ передъ великодными святыми грѣшили. А за симъ йде те, що лежачи въ грѣхахъ черезъ цѣлый рѣкъ, привикають до нихъ такъ, що поправа стає ся имъ майже неможливою, та по сповѣди зновъ вертають до тыхъ самыхъ грѣхѣвъ. Те саме бачимо и на тыхъ недбалыхъ католикахъ, котрї разъ на рѣкъ приступають

до сповѣди. Ревный католикъ, якъ тѣлько трапнть ся ему забрудити душу грѣхомъ, спѣшитъ до сповѣди, бо знае, що не тѣлько дѣстане прощенє свого грѣха але въ сповѣди знайде и лѣкарство на него, чтобы бѣльше въ него не впадати. Видѣвъ св. Йосафать, що въ многихъ мѣсцяхъ люде лѣтами не сповѣдали ся, жили въ грѣхахъ и проступкахъ, не дбаючи про Бога и Его святыи законъ. Для того то приказавъ своимъ священникамъ бодай два разы до року сповѣдати своихъ парохіянъ. Въ слуханю сповѣди, самъ бувъ для священникѣвъ наилучшимъ примѣромъ. Оповѣдае О. Косиньскій, що кѣлько разѣвъ питавъ ся бѣдакѣвъ, де сповѣдали ся, завжды майже одну дѣстававъ вѣдповѣдь: „у нашего архієпископа“. Григорій Ушацкій, оденъ зъ слугъ св. Йосафата, свѣдчивъ, що св. Йосафать и на поасахъ и на остановкахъ и на нѣчлѣгахъ, однимъ словомъ всюды, де тѣлько мѣгъ, намовлявъ до сповѣди, самъ приготавливавъ а потѣмъ самъ сповѣдавъ. Коли не мѣгъ до сповѣди намовити добрыми словами, то робивъ се дарунками и милостынями. И такъ одного разу прийшовъ до св. Йосафата старецъ-жебракъ просячи о милостыню; св. Йосафать обѣцявъ ему дати еѣ пѣдъ услѣвомъ, що высповѣдае ся. Но жебракъ не хотѣвъ о сповѣди анѣ чути, доперва порушеный повными духа Божого словами, признавъ ся, що ще анѣ разу въ своѣмъ житю не сповѣдавъ ся. Высповѣдавши ся у св. Йосафата, одержавъ

досыть значну милостыню. Въ кѣлька день пѣзнѣйше довѣдали ся слуги, що сей старецъ не довго по сповѣди умеръ. Наслѣдкомъ частой сповѣди було се, що люде ставали ся лучшими и ревнѣйшими, та бѣльше привязували ся до св. Церкви.

На тыхъ працяхъ збѣгли св. Йосафатови три лѣта. Єднѣсть въ цѣлѣй епархіи скрѣпила ся, священники стали ся дѣйсне слугами Божиими и Церкви, пѣддані поступали по дорозѣ заповѣдей Божихъ; всюды панувавъ ладъ и спокѣй, здавало ся, що вже пекло не має способѣвъ на знищенє зѣединєня и бѣльше нѣчого не потреба, якъ тѣлько витревалои працѣ около плеканя св. єдности и христіянської ревности въ службѣ Божѣй. Однакъ такъ не було; була то лишєнь звичайна тиша передъ надходячою бурєю, що незадовго мала зѣрватись и кервавыми бурєвами записати ся въ исторіи руской Церкви.

РОЗДѢЛЪ XVII.

Внутренне житє св. Иосафата.

Дивна се прикмета свѣтыхъ, котрѣ мимо надмѣрної працѣ надъ спасенємъ душъ своихъ ближнихъ, завсѣгды находятъ часъ на працю надъ спасенємъ своимъ. Чимъ бѣльше оказували ревностъ около добра другихъ, тымъ бѣльше працювали надъ своимъ усвяченємъ. Такимъ бувъ такожь св. Иосафатъ. Збѣставши архієпископомъ не тѣлько що не змѣнивъ свого строго-аскетичного житя, але ще бѣльше тежь заостривъ. Монахомъ живъ на свѣтѣ, монахомъ бувъ въ Чинѣ, монахомъ оставъ на престолѣ. Щобы не стратити нѣ трошечки часу посвяченого добру ближнихъ, встававъ скорше въ noci и вѣдправлявъ свои звичайнїи молитвы и розважаня. Потѣмъ памятаючи на слова Спасителя: „Иъз же посредѣ късѣ ѣсмь ѣкв слѣжѣй“, Лука 22. 27. самъ бравъ ключѣ, отвиравъ дверѣ дому и церкви, дзвонивъ и приготавливавъ все до Богослуженя. Пѣдчасъ цѣлого Богослуженя самъ своимъ милымъ голосомъ спѣвавъ такъ

любо и набожно, що присутныхъ побуждавъ до набожности а неразъ и до плачу. Коли находивъ ся въ довшѣй дорозѣ, на перестанкахъ и попасахъ спѣшивъ до поблизькихъ церквей и тутъ вѣдправлявъ точно цѣле Богослужене не уважаючи на нѣякій перепоны. Такъ дома якъ въ дорозѣ бувъ завсѣгды полученый зъ Господомъ Богомъ черезъ розважане. Коли находивъ ся поза своимъ домомъ, звичайно шукавъ собѣ укрытого мѣсця, де бы мѣгъ спокѣйно свое розважане вѣдбути. Дома выходивъ часто до огороду и тутъ вѣддаючи ся розважаню рѣчей Божихъ, кликавъ майже безъ перестанку: „Господи подай св. еднѣсть, наверни схизматикѣвъ, еретикѣвъ и поганъ“.

До Службы Божой приготавливъ ся долгою молитвою и умертвенемъ. Приготоване таке тревало неразъ цѣлу нѣчь. Будучи въ Полоцку мавъ звичай ити середъ ночи до церковного притвора молити ся. Одного разу два его молодѣ дворяне веденѣ цѣкавостію, пѣйшли въ ночи за св. Йосафатомъ, хотячи пѣдглянути, що вѣнъ въ ночи робить. Скрытѣ за парканомъ побачили св. Йосафата влячучого передъ иконою Прч. Дѣвы Маріи, зъ котрой выходячѣ лучѣ, такъ вкрывали святого, що здавало ся, мовбы бувъ облеченый въ сонце. Иншимъ зновъ разомъ заглядаючи черезъ щѣлины въ дверехъ, побачили св. Йосафата люто бичуючого ся передъ иконою Христа розпятого а наоколо него велику свѣ-

тлѣсть. Переляканій тими чудами, постановили вѣдати ся на службу Господу Богу вступаючи до Чина василіяньского. Оденъ зъ нихъ незадовго зѣставъ Василіяниномъ а другій довго отягавъ ся зъ своимъ постановленемъ. Але Господь Богъ покаравъ его невѣрнѣсть, бо разъ будучи на забавѣ пѣдчасъ танцю упавъ, розбивъ собѣ голову и въ коротцѣ померъ.

Особливше набоженъство мавъ св. Йосафатъ до Прч. Дѣвы Маріи. Найбѣльше любивъ молити ся передъ Ёи образами. Пречистѣй Дѣвѣ жертвувавъ всѣ свои умертвеня, ношене волосѣнницѣ, бичованя. Въ свята Прч. Дѣвы Маріи зъ великою набожностію правивъ въ Ёѣ честь Службу Божу. Выславлявъ Ёѣ въ проповѣдяхъ и всѣми способами заохочувавъ другихъ до набоженъства до Пресвятои Богородицѣ.

Зѣставши архієпископомъ не занежавъ умертвеня, але тее ще збѣльшивъ. Посты заховувавъ якъ давнѣйше, выстерѣгавъ ся не тѣлько неповздержности въ ѣдѣ и питю але часто вѣдмовлявъ собѣ и потрѣбнои до житя стравы. Бичованя нѣколи и нѣгде не опустивъ. Коли находивъ ся поза домомъ, то шукавъ собѣ укритога мѣсця або въ огородѣ або въ лѣсѣ або на поли и тамъ бичовавъ ся ажъ до крови. О однѣмъ такѣмъ бичованю оповѣдае его архидіаконъ Доротей. Було се въ владычѣмъ селѣ Усятинѣ, въ сѣчни, коли були найбѣльшій морозы. Припадково зайшовъ

Доротей до лѣса а сумный образъ представивъ ся его очамъ. Середь деревъ клячавъ розобраный до пояса св. Йосафать и бичовавъ ся такъ люто, що зредви мѡгъ вѡддыхати. По кожѡмъ бичованю кидавъ ся хрестомъ на снѣгъ и довго моливъ ся. Доротей не могучи дивити ся на таку муку, зближивъ ся до святого и просивъ его, щобы уважавъ на свое здоровле и жите зѡ згляду на добро Церкви, але св. Йосафать вѡдповѣвъ коротко: „Лиши мене въ спокою, мѡй брате, иди домѡвъ и не кажи нѣкому, щось бачивъ.“ Послушный архидіаконъ зъ плачемъ мусѣвъ опустити свого владику, котрый дальше знущавъ ся надъ собою. Такъ само не скидавъ зъ себе волосѣнницѣ. Свои бедра такъ сильно стискавъ поясомъ зъ колючихъ ланцюшкѡвъ, що разъ при Службѣ Божѡй зъ болю зѡмлѣвъ, а коли по Службѣ Божѡй вже самъ не мѡгъ его зняти, попросивъ свого архидіакона, щобы вѡнъ се зробивъ, заказуючи ему заразомъ, о тѡмъ кому небудь говорити. Чезерь те умертвене такъ заволодѣвъ надъ своимъ тѣломъ, що нѣяка похоть въ нѣмъ не повставала, и его чистота рѡвнала ся майже чистотѣ ангельскѡй.

Для всѣхъ мавъ вѡнъ правдиву любовь але найбѡльше показувавъ еѣ убогимъ. Зъ нимъ до стола засѣдавъ завше бодай оденъ убогій, иншимъ же казавъ давати страву въ якѡй иншѡй комнатѣ а по обѣдѣ самъ власноручно подававъ милостыню. Если явѣ грошѣ дѡстали ся до его рукъ, то сейчасъ роз-

дававъ ихъ помѣжь просячихъ заемоги. Коли одного разу не маючи нічого не мѡгъ спомочи вдови просячою о милостыню, казавъ заставити свѡй омофоръ (одѣжь дорогоцѣнну, котру архіерей вкладає поверхъ іншихъ одежей), а отримані грошѣ вѡддати просячѡй. Убогій вѡдходили вѡдъ него завсѣгды потѣшеній и вспоможеній, бо владычій добра уважавъ не за свои, але за средства удѣленій ему вѡдъ Господа Бога для добра Церкви и убогихъ до того степеня, що ними не хотѣвъ навѣть вспомочи своєї родини. Якъ тѡлько зѡставъ архієпископомъ приѣхавъ до него братъ, думаючи, що маючи брата архієпископомъ буде мѡгъ теперъ выгѡдно жити. Але св. Йосафатъ знавъ духа Христоваго: „Иже любитъ ѡтца, или матеръ паче мене, несть мене достоинъ“ Мат. 10, 37. и тому даючи ему трохи грошей и двѣ одежѣ тѣ слова сказавъ: „Церковній доходы повинні ити на церковь и убогихъ, ты же старайся самъ о приличне утриманѣ“.

Якъ щедрій бувъ для убогихъ, такъ ощадній а радше скупій для себе. Вырванный на силу послухомъ зъ монашої келіи, мусѣвъ мешкати въ владычѡй палатѣ, уживати многои службы, повозѡвъ, коней и иньшихъ подѡбныхъ рѣчей задля своєї гѡдности, але не призабувъ заприсяженого разъ убожества. Милостынѣ, вѡдновы и будовы церквей, потребности епархіяльній, те все поглощало всѣ его доходы. Самъ вразъ зъ своимъ окруженѣмъ живѣ

скромно по монашому. Хочь яко владика мѡгъ убирати ся въ лучшу и выгѡднѣйшу одѣжь, однакъ не покидавъ своєї звычайной монашои одежѣ. Навѣть мантия архієрейска була проста, заледви можна було пѡзнати, що то владика а не звычайный монахъ. На его столѣ являли ся лишень простїй пѡстнїй стравы. Палата владича замѣнила ся въ малый монастырь.

Другою головною чеснотою, якою має вѡдзначати ся монахъ, єсть послухъ своимъ настоятелямъ. Хочь яко владика не мѡгъ вѡнъ пѡдлягати настоятелямъ Чина, то все таки ажъ до смерти заховувавъ сю чесноту, слушаючи вѡ всѣмъ митрополита, якъ бы бувъ простымъ монахомъ а Рутскїй его архимандритою Щобы пѡзнати совершенство его послуху, досыть навести слѣдуючу подѣю. Коли зъ допусту Божого згорѣла до тла владича палата въ Полоцку зѡ всѣмъ, такъ що не остало нѣ одного поряднѣйшого повозу нѣ приличнѣйшихъ коней, Рутскїй не знаючи о тѡмъ, власне тогдѣ завѡзавъ єго до себе въ якѡйсь орудцѣ до Новгородка. Хочь дорога була далека, бо треба було ѣхати цѣлыхъ 70 миль, хочь не має приличного повозу, св. Йосафатъ не вѡдтягавъ ся але сейчасъ наймивъ собѣ простый вѡзъ и безъ проволоки удавъ ся до митрополита. Здивовавъ ся митрополить побачивши св. Йосафата на простѡмъ вѡзѣ а довѣдавши ся о причинѣ сказавъ, що мѡгъ лишити ся дома, коли не має

вѣдповѣдного своѣй гѣдности повозу, но св. Йосафатъ коротко вѣдповѣвъ: „Я не мѣгъ гордити приказомъ того, що єсть моимъ пастиремъ по Бозѣ и тому я приѣхавъ.“ До того такъ стислого послуху склоняла св. Йосафата любовь и зрозумѣне духа монашого въ загалѣ а передовсѣмъ Чина василіянського. Мы вже бачили, кѣлько вѣнъ докладавъ працѣ абы вѣдновити монастирѣ въ своѣй епархіи; тои працѣ не залишивъ вѣнъ ажъ до смерти. Бувъ присутнымъ на всѣхъ соборахъ монашихъ у митрополиты въ Рутѣ, а щобы пѣддержати хитку вѣру у декотрыхъ, вѣдновивъ вѣчній свои монашій обѣты. —

Правдивый послухъ мусить опирати ся на покорѣ. Чоловѣкъ зарозумѣлый нѣколи не буде послушный, противноже чоловѣкъ послушный мусить бути покѣрнымъ. Св. Йосафатъ нѣкимъ не гордивъ, розмовлявъ зъ найпѣдлѣйшими людьми, о собѣ всѣмъ розказувавъ, що походить зъ низького роду и що є негѣдный такъ високого уряду. Покѣрныхъ не тѣлько любить Господь Богъ и дає имъ ласки, якъ Вѣнъ самъ сказавъ, але люблять и люде, и тому св. Йосафатъ многихъ потягавъ до себе своєю приступностію, простымъ и покѣрнымъ поступованемъ.

Ворогамъ своимъ завсѣгды прощавъ провины а за кривды, якій єму робили, вѣдплачувавъ ся добродѣйствами. Знали о тѣмъ люде и тому декотрій не могучи чогось выпросити добрымъ способомъ, навмисне робили єму

кривды и ворогували, щобы одержати те, о що просили. Щасливимъ бувъ въ єднаню загнѣ-
ваныхъ; часто ходивъ самъ до нихъ, або за-
прошувавъ ихъ до себе и доти надъ ними
працювавъ, доки не вѣдѣшли поєднаній. Въ
свѣдченю добродѣйствъ нѣколи не дививъ ся
на лица, але всѣмъ безъ выимки и схизмати-
камъ и еретикамъ а навѣтъ жидамъ, де тѣлько
мѣгъ, робивъ добре, бо знавъ: „Понѣже сотко-
рїсте єдиною сїхъ братїй моихъ мѣншихъ,
мнѣ соткорїсте“ Мат. 25. 40.

О нѣчо такъ не старавъ ся, якъ о чи-
стоту совѣсти. Сповѣдавъ ся майже передъ
каждою Службою Божою. Сповѣдникѣвъ мавъ
двохъ. Коли де выѣзджавъ, бравъ зъ собою
звычайно и сповѣдника свого кажучи: „Хотѣв-
бымъ завсѣгды мати зъ собою сповѣдника,
щобымъ мѣгъ частѣйше сповѣдати ся.“ Якъ
глубоке поважанє мали сповѣдники для св.
Йосафата, пѣзнати зѣ слѣвъ его сповѣдника
О. Косиньского, котрый пѣдъ присягою зѣ-
знавъ передъ комисарями Апостольскими слѣ-
дуюче: „Маю се пересвѣдченє, що дѣла и жи-
те Йосафата въ нѣчѣмъ не уступали дѣламъ
и житю иншихъ святыхъ исповѣдникѣвъ, му-
ченикѣвъ, епископѣвъ и монахѣвъ. Всѣ его
розмовы и учинки були въ досконалѣй згодѣ
зъ волею Божою. Лучивъ вѣнъ въ найдоско-
нальшїй спосѣбъ жите богомыслєне зъ житемъ
чиннымъ; яснѣвъ вѣнъ, пѣсля мого гадки
и тыхъ всѣхъ, що его знали, чеснотами ге-
ройскими, бо Господь Богъ хотѣвъ его поста-

вити на прикладъ для людей всякого стану а передовсѣмъ для черцѣвъ и владикъ. Подѣбно всѣдчили всѣ, що зъ Йосафатомъ жили и мешкали а тымъ самымъ найлѣпше знали єго жите. Григорій Ушацкій, одинъ зѣо слугъ св. Йосафата, запытаный комисією, чи не уважававъ въ Йосафатѣ якихъ надзвычайныхъ чеснотъ, то сей розплакавъ ся и сказывъ: „Вже пятьдесять лѣтъ служу архієпископамъ полоцкимъ, а щемъ нѣколи не бачивъ, абы котрый хочъ зъ далека бувъ подѣбный до Йосафата.“

Сей коротенькій образъ внутреннего житя св. Йосафата показує. що вѣнъ хочъ выйшовъ зъ монастирской келіи, хочъ безъ вѣдпочинку працювавъ для добра своєї єпархіи, то таки нѣколи не занедбувавъ на далѣ працѣ надъ усвяченемъ своєї душѣ, нѣколи не перестававъ вправлятись у всякихъ чеснотахъ, а заєдно постунавъ зъ досконалости въ досконалѣсть.

РОЗДѢЛЪ XVIII.

Нова борба зъ схизматиками.

Вже три роки працювавъ св. Йосафатъ надъ духовнымъ пѣднесенемъ своєї єпархіи. Єго праця выдала хорошій овоцѣ, всюды наставъ спокѣй, єднѣсть приймалась, побожнѣсть росла. Здавало ся, що схизматики стративши свою силу, залишать нерѣвнои борбы зѣ зъєдиненемъ. Однакѣ дїяволъ не спавъ; наславъ вѣнъ на нещасну Русь нову але ще страшнѣйшу бурю, котра мала захитати Русею до самыхъ основъ. Було се року 1620. Зъ Москвы вертавъ грекъ Теофанъ, именуочій себе єрусалимскимъ патріярхою. Яєъ оповѣдають историки, выславъ Теофана до Москвы турецкїй султанъ въ тайнѣмъ посольствѣ, щобы намовивъ Москву выдати Польщи вѣйну тогдѣ, коли султанъ на ню нападе всѣми силами. По дорозѣ на запрошенє Конашевича, гетьмана козацкогo, вступивъ вѣнъ до Киѣва, де козаки и всѣ схизматики приняли єго зъ всякою величавостію. Теофанъ маючи поручену собѣ повну власть надъ Церквою въ Московщинѣ

и на Руси вѣдъ царгородского патріярхи, розписавъ по своѣмъ прибутю до Киѣва листы до всѣхъ рускихъ мѣстъ зъ повѣдомленемъ о своѣмъ приѣздѣ, а заразомъ завзывавъ всѣхъ схизматикѣвъ, щобы держали ся сильно своєю вѣры, въ еѣ оборонѣ всѣ разомъ лучили ся, та до него, яко до свого пастиря, у всѣхъ своихъ потребахъ удавали ся. Довѣдавъ ся и король о его приѣздѣ, та догадуючи ся, яка була цѣль тои подорожи, додавъ ему мовбы то для безпеченьства одного зъ дворянъ и написавъ до него листъ, въ котрѣмъ высказуе надѣю, що Теофанъ прибувъ на Русь тѣлько для своихъ вѣрныхъ и що буде старати ся всюды утримати спокѣй. Годѣ було инакше въ тѣмъ часѣ зробити королеви, муѣвъ приймити пѣдозрѣлого о шпѣгунство патріярху въ своѣмъ королѣвствѣ, бо лякавъ ся бунту на Украинѣ.

Польша находила ся въ сумнѣмъ положеню; зѣ всѣхъ бокѣвъ грозила еѣ вѣйна. Треба було еѣ помочи козакѣвъ, котрѣ въ тѣмъ часѣ мали сильне и могуче вѣйско и недавно причинили ся до побѣды надъ Турками. Знали о тѣмъ добре схизматики, тожь выкористали хвилю и попросили Теофана, щобы имъ высвятивъ схизматицкихъ епископѣвъ. Теофанъ, котрому лише ходило о те, щобы выкликати въ Польшѣ усобицю, сповнивъ ихъ волю. На всѣ столицѣ заняты зъединеными владиками и митрополитою, повысвачувавъ схизматикѣвъ. На митрополиту при-

значивъ загорѣлого схизматика Іова Борецкого, на престолъ полоцкій Смотрицкого, на володимирскій Іосифа Курцевича и т. д. Обурили ся всѣ на тую смѣлость турецкого вьсланника и шпѣгуна, що вѣдвживъ ся самъ безъ призову короля, безъ спѣвучасти другихъ владыкъ повьсвячувати новыхъ епископѣвъ. Однакъ дѣло було вже сповнене. Вправдѣ розгнѣванный король, розѣславъ до всѣхъ рускихъ мѣсть приказъ, щобы нововьсвяченныхъ схизматицкихъ епископѣвъ спѣймати и уварати пѣсля краевыхъ литовскихъ уставѣвъ; однакъ сѣ листы не мали нѣякого значѣня, бо власне Туреччина выповѣла Польщи вѣйну а очи всѣхъ були звернені на соймъ, що мавъ радити надъ вѣйною. Теофанъ зробивши замѣшане утѣкъ, боячись попасти у вязницю.

На соймѣ тѣмъ (1620) козаки бутній въ свою силу а бачучи слабосильнѣсть Польщѣ, поставили черезъ своего гетьмана Конашевича жадавя, щобы выдалити всѣхъ зѣединеныхъ епископѣвъ и на ихъ мѣсце ввести высвяченныхъ черезъ Теофана а они за те дадутъ 60.000 вѣйска и будутъ вѣрно служити Рѣчпосполитѣй. На се король коротко вѣдповѣвъ: „Теперь ходитъ о вѣйну а не о религію“. Мусѣли отже выжидати до слѣдуючого сойму, котрый назначено на першій мѣсяцѣ 1621 р. Схизматики приготовивши ся добре, выступили на нѣмъ противъ зѣединеня зъ великою силою; зѣединені же владыки не мали у нѣкого помочи, якъ тѣлько у Апостольского нунція

Діоталеві и вѣрного своимъ засадамъ короля Жигмонта, котрый заедно повторявъ: „волю радше умерти, якъ призволити на се, що противить ся славі Божій“. Коли схизматики на прилюдномъ послуханю домагали ся выдаленя зъединеныхъ епископѣвъ, тогдѣ Рутскій вычисливши всѣ кривды заподѣяні зъединеной Церквѣ, такъ закончивъ свою славу бесѣду: „Сѣмдесять розбійникѣвъ вже назначено на мене и моихъ епископѣвъ, котри всюды насъ гонять. Хотять насъ выгнати зъ нашихъ владичтвъ, але Бога беру за свѣдка, що радше жите намъ вѣдберуть якъ престолы. Въ католицкомъ краю, пѣдъ католицкимъ королемъ жите наше zagrożене, и для чого? для того, що єсьмо католиками“. Не мали що вѣдповѣсти на сѣ закиды и оборону схизматики, а лякаючи ся, абы не выставили ся на смѣхъ, замовкли, тымъ бѣльше, що по тѣй промовѣ казавъ король такъ вѣдповѣсти схизматикамъ черезъ свого канцлера: „Єго королѣвске величество скорше зрече ся короны, якъ дозволить заподѣяти яку кривду католицкой Церквѣ. Если же мають що зъединені противъ схизматикѣвъ або противно, нехай лишуть се до слѣдуючого сойму“.

Коли те все дѣяло ся въ Варшавѣ, тымчасомъ вовки господарили у вѣвчарнѣ зъединеныхъ. Высвячені черезъ Теофана епископы старали ся всѣми способами збунтувати вѣрныхъ противъ правныхъ пастирѣвъ, щобы могли самі якъ найскорше засѣсти на ихъ пре-

столахъ. Зъединене ще не було укрѣплене, нѣчо отже дивного, що многі ошукані пустыми обѣтницями ставали схизматиками и выступали противъ своихъ пастирѣвъ. Найривнѣйшій въ бунтованю бувъ Мелетій Смотрицкій, назначеній Теофаномъ на престолъ полоцкій. По цѣлѣй епархіи розѣславъ вѣнъ листы противъ св. Йосафата. До помочи мавъ трехъ бунтовникѣвъ, котрі розкидуючи его листы помѣжь нарѣдъ, мѣщанство и шляхту, чимъ разъ бѣльше людей вѣдрывали вѣдъ зъединеня. Въ тыхъ листахъ называвъ себе Смотрицкій выхованникомъ славной всхѣдной Церкви, правдивымъ архіепископомъ, правдивымъ пастиремъ и взывавъ всѣхъ схизматикѣвъ, щобы Йосафата яко зрадника Руси, паписту и еретика прогнали а тѣлько ему повинували ся. Вѣднцы заохочуе всѣхъ розширяти всюды православну, стару вѣру, въ котрѣй уродила ся и выховала ся Русь, а незнае св. Отцямъ зъединене нищити. Щобы ще бѣльшу ненависть выкликати до католицкои Церкви, всюды черезъ своихъ помѣчникѣвъ по мѣстахъ и мѣсточкахъ розкидавъ книжки повнѣй ѣди, обчерненъ, ложи на Престолъ Петровый и католицку Церковь.

Злоба далеко скорше ширить ся якъ чеснота, блудъ бѣльше находить прихильникѣвъ якъ правда. Такъ стало ся и въ епархіи полоцкѣй. На голосъ Смотрицкого всѣ майже мѣста повстали противъ Йосафата. Мстиславъ, Орша, Витебскъ а навѣтъ бѣль-

ша часть Полоцка станула по сторонѣ само-
званця. Недавно що приведена до едности
епархія, въ котроѣ, якъ каже Рутскій, була
одна душа и одно сердце, повстала противъ
свого правного пастиря. Та добре знали схи-
зматика несталобѣ народа — тому щобы его
звязати зъ своимъ дѣломъ одень зъ проводи-
рѣвъ зладивъ книжку, до котрой всѣ вѣдступ-
ники вписували ся, при чѣмъ зобовязували ся
присягою, що вытревають вѣрно при Смотриц-
кѣмъ ажъ до смерти. Чортѣвске дѣло розъед-
наня поступало напередъ скорымъ ходомъ.
Въ самѣмъ Полоцку, недавно ще католицкѣмъ,
найшло ся кѣлька тысячъ людей, що вписали
ся въ ту книгу. Схизма завсѣгды любила
и любить послуговати ся ложами и обчерне-
нями. бо зъ мутного жерела не може плыти
чиста вода. И теперъ кинула ся до того пи-
тогого собѣ средства. Розпущено вѣсть, що
Йосафатъ въ Варшавѣ перейшовъ на латинь-
ску вѣру, бо правивъ Службу Богу въ ла-
тиньскѣмъ костелѣ въ и латиньскѣмъ пѣдриз-
нику. — Се подѣлало на простый народъ,
котрый нѣколи не уважае на суть рѣчи, але
на еи форму. Мали вже пѣдставу, щобы зацить-
кати свою нечисту совѣсть. Тысячѣ стали
вѣдступниками. Чижь и въ теперѣшныхъ ча-
сахъ схизматики и ихъ пѣддѣй послугачѣ не
воюють такимъ оружіемъ? Чижь и теперъ фор-
мы не выше ставлять якъ саму вѣру Хри-
стову? Чи и теперъ не страшать зъедине-
ныхъ обрядомъ латиньскимъ?

Св. Йосафатъ зъ Рутскимъ находили ся въ Варшавѣ щобы передъ соймомъ боронити zagrożеного зъединеня, коли ихъ дѣйшла ся сумна вѣсть о подѣяхъ на Литвѣ. Що дѣяло ся въ серци святого, коли бачивъ свою велику працю однимъ подувомъ знищену, годѣ знати; то певна, що не мало оно закервавилось, не мало заболѣло на видѣ змарнѣлыхъ трудѣвъ. Люде слабѣ, шукаючы свои користи а не славы Божой, въ такихъ обставинахъ звычайно упадають, ломлять руки а опѣсля всею покидають. Не до тыхъ належавъ св. Йосафатъ. Безпроводочно повѣдомивъ о тѣмъ короля, одержавъ вѣдъ него листы, въ котрыхъ король всѣмъ приказавъ шанувати Йосафата яко одинокого правого пастиря, та не гаючись, поспѣшивъ зъ Варшавы до своеи вѣчарнѣ. Видѣ якій представивъ ся его очамъ, бувъ сумнѣйшій нѣжъ надѣявъ ся. Здавало ся, що вже по похоронѣ зъединеня. Церкви стояли пустѣ, бо хочъ вѣрнѣй Йосафатови священники не хотѣли ихъ вѣддати схизматикамъ, то мало хто до нихъ вчашавъ. За те побудовали собѣ схизматики за мѣстомъ шатра и тамъ сходили ся на богослуженя, котрѣ вѣдправляли схизматицкѣй монахи и прогнанѣй Йосафатомъ негѣднѣй священники, а котрыхъ теперъ Смотрицкѣй принявъ и всюды розсилавъ на пѣдбунты противъ Йосафата и зъединеня.

Яку ненависть до св. Йосафата потрафивъ выкликати Смотрицкѣй, пѣзнати зъ бунту повставшого при вѣдчитаню королѣвскинт

листо́въ въ Полоцку. По сво́ймъ поворотѣ зъ Варшавы удавъ ся св. Йосафатъ въ товариствѣ воеводы, Михаила Соколиньского, Михаила Тышкевича и иныхъ духовныхъ и свѣтскихъ приятелѣвъ до ратуша, щобы тутъ пѣсля приказу короля вѣдчитати его листы. Воевода приказавъ задзвонити въ ратушевый дзвѣнъ, щобы зѣйшли ся раднѣ. На вѣдгомѣнъ дзвона поспѣшили не тѣлько радники але и цѣле майже мѣсто, бо всѣ знали, що буде читати ся. Воевода приказавъ вѣдчитати листъ, въ котрѣмъ выразьно було приказано, уважати за правовитого пастиря тѣлько Йосафата а не самозванця Смотрицкего. По вѣдчитаню листу промовивъ св. Йосафатъ до зѣбранныхъ, заохочуючи ихъ до едности. Якъ тѣлько св. Йосафатъ скѣнчивъ свою бесѣду, на раднѣй комнатѣ залунавъ грѣзный крикъ: „Не есьмо зѣединеными, не хочемо ними бути. Въ цѣлѣмъ мѣстѣ есть заледви десять зѣединеныхъ. Прочъ зѣ зрадниками! Убийте душехвата!“ На сей крикъ розлючена товпа мужчинъ и невѣсть, узброена въ ножѣ, друки и камѣне кинула ся до ратуша и певно бы прийшло до проливу крови, если бы не присутнѣсть ума Соколиньского и Тышкевича. Воевода побачивши на що заноситъ ся, приликавъ до себе радникѣвъ Юана Терликовского и Петра Василевича и сказавъ тымъ проводирямъ бунту, що якъ не успокоятъ розбѣшеной товпы, то першй понесуть смерть. Тышкевичъ же маючи при собѣ пистолѣ, вымѣривъ ихъ въ

груди Терликовского и закликавъ: „Позаякъ ты найбезбожнѣйшій чоловіче еси проводиремъ сего бунту, то не уйдешъ моихъ рукъ; а Господь Богъ нехай має архiereя и насъ въ своѣй опѣцѣ“. На се Йосафатъ кинувъ ся mezi нихъ и охоронивъ Терликовского. Перелякані проводирѣ новстримали товпу, представляючи еѣ, що если стане ся яке небудь насильство. то они, пѣсля королѣвскихъ правъ, мусѣли бы понести смерть. Поволи успокоила ся товпа а тымчасомъ воєвода выпровадивъ св. Йосафата вразъ зъ товариствомъ зъ посередѣ небезпеченьства. Въ комнатѣ раднѣй лишивъ ся лишень нотаръ земскій Іоанъ Дягилевичъ, добрый католикъ; того задумали схизматики умертвити и длятого замкнули браму; але самъ Богъ его выратувавъ, бо якимсь чудеснымъ способомъ опинивъ ся нагло поза товпою на ринку. Зъ ласки Божой всѣ уйшли певной смерти.

Выйшовши зъ того небезпеченьства св. Йосафатъ, не укрывавъ ся, нѣ шукавъ пѣмсти на своихъ ворогахъ, нѣ допоминавъ ся о слушну кару, але противно, оказувавъ имъ ще бѣльшу доброту и любовь. Де тѣлько котрого зъ нихъ здыбавъ, розмовлявъ зъ нимъ ласкаво, запрошавъ до себе мовъ приятеля. Такимъ способомъ потягнувъ до себе и навернувъ до святого зъединенія головного бунтѣвника Іоана Терликовского. Терликовский вразъ зъ иншими лякаючи ся суду и кары за послѣдній бунтъ, прийшовъ щобы его перепро-

сити. Якъ тѣлько св. Йосафатъ побачивъ ихъ на подвѣрѣ, самъ выбѣгъ противъ нихъ зъ палаты, стиснувъ мовъ найлучшихъ приятелѣвъ, обдарувавъ пастирскимъ поцѣлуйомъ, называючи ихъ своими сынами. Не надѣючи ся такого принятія але радше наганы и дорѣканя, такъ зворушили ся єго добротою, шо про или о принятє до зъединеня. Утѣшенный св. Йосафатъ, побѣгъ до церкви, щобы подякувати Господу Богу за ихъ наверненє, бо мавъ сей святыи звычай, шо коли яка небудь особа навернула ся, сейчасъ спѣшивъ передъ престолъ Всевышнього до церкви и зъ слезами радости въ очахъ кликавъ: „Боже мѣй, я найшовъ заблукану вѣвцю, приводжу єѣ Тобѣ назадъ и поручаю Твоѣй святой опѣцѣ“. И такъ хочъ се бувъ часъ такъ ворожий св. Йосафатови, хочъ такъ много наверненихъ повернуло зновъ до схизмы, однакъ св. Йосафатъ тымъ не зрѣжавъ ся, але безвпивно покликувавъ всѣхъ до єдности. Святыи мають въ рѣчахъ Божихъ таку вытрвалѣсть, якои вороги нѣчимъ не можуть зломити.

РОЗДѢЛЬ ХІХ.

Ненависть схизматикѡвъ до св. Йосафата.

Три розсуднѡй а ревнѡй працѣ св. Йосафата, Полоцкѣ вертавъ поволи до єдности. Бачучи се схизматики, ще бѡльшою загорѣли ненавистію до зєединеня. Религійна ненависть є страшнѣйшою якѣ всѣ инші ненависти. Она не уважає анѣ на узы родиннй анѣ супружескй анѣ природнй. Такѣ теперѣ було въ Полоцку и на цѣлѡй Руси. На зєединеныхъ сповняли ся слова Іисуса: „Предаетъ же братъ брата на смѣрть и ѡтець чадо... и бѣдете ненавидими всѣми ѡмене моего рѣди.“ (Мат. 10, 22.) Оповѣдає Суша, що мати Доротея Ахремовича, за те, що сей приймивъ єднѡсть, черезъ 17 лѣтъ не промовила до него нѣ слова, хочъ разомъ мешкали пѡдъ однимъ дахомъ. Подѡбне дѣяло ся всюды. Схизматики ставали закаменѣлыми въ ереси и глухими на всѣ науки и напѡмненя.

Найбѡльшу ненависть мали они до св. Йосафата. Де тѡлько могли, всюды его обчернювали, докучали, зневажали на улицяхъ, площахъ, процесіяхъ, зборахъ. За всяку цѣну

хотѣли позбути ся Йосафата. Допускали ся въ его епархіи найбольшихъ святокрадствъ. И такъ Петро Василевичъ, мѣйскаго радникъ, не лякаючи ся суду Божого нѣ людского, самъ хрестивъ, сповѣдавъ, вѣдправлявъ богохульну службу Богу, щобы лишень люди до католицкихъ священникѣвъ не удавали ся. Иншіи зновъ волѣли радше, щобы ихъ дѣти безъ хрещеня а умираючи безъ св. Тайнъ сходили зѣ свѣта, якъ щобы мали вливати католицкихъ священникѣвъ. Траляло ся, що умираючи зѣ слезами въ очахъ просили о католицкого священника, але твердїи сердца загорѣлыхъ схизматикѣвъ нѣчимъ не дали ся змягчити. Ненависть нищила у нихъ всякій людскій чувства, навѣтъ для рѣднѣ. Такъ дѣяло ся за порадою схизматическихъ священникѣвъ, высвяченыхъ черезъ Смотрицкого, котрїи въ своѣй заѣлости и неучтвѣ поучували своихъ исповѣдникѣвъ, що лучше сповѣдати ся передъ глухимъ чоловѣкомъ або передъ шнємъ дерева якъ передъ католицкимъ священникомъ.

Наибольше ненавидѣли св. Йосафата Витебцане. Вѣдъ обнятія владичого престола черезъ св. Йосафата нѣколи не були прихильными для зѣединеня; схизма добре запустила тутъ свое корѣня, такъ, що и ревна праця св. Йосафата не змогла его вырвати. Збунтованїи черезъ схизматикѣвъ: монаха Сильвестра и священника Іоана Камѣнца, ще въ сѣчни р. 1621 выповѣли прилюдно послухъ Йосафатови а узнали за своего еписко-

па самозванця Смотрицкаго. Поспѣшивъ до зблуканыхъ овецъ добрый пастырь; але коли его упомнѣня и намовы звернули зъ лихой дороги ледво кѣлька особъ, тогдѣ приказавъ Йосафатъ вѣдчитати въ ратуши королѣвскій листъ. взываючій всѣхъ до послуху правому епископови. Пѣдчасъ читаня почавъ збунтованый нарѣдъ кидати шапками о землю, що мало означати смерть и кричати: Не хочемо знати нѣ Йосафата нѣ едности. Св. Йосафатъ ледво мѣгъ зъ житемъ утечи зъ посередѣ розлюченыхъ схизматикѣвъ. Вытебшане допустили ся чимъ разъ бѣльшихъ святокрадствъ. Коли одного зъ слѣдующихъ днѣвъ св. Йосафатъ вѣдправлявъ Службу Богу, напали на церковь, обдерли еѣ зъ дорогоцѣнностей а зъ прочихъ церквей выгнади католицке духовенство. По мѣсяци доперва змушенй королѣвскими властями вѣддали католикамъ пустй, обдерты и знищенй церкви. Такъ само поступали собѣ и по иншихъ мѣстахъ. Правительство польске мѣсто, чтобы въ самѣмъ зародку знищити тѣ насилья и уварати прилюднй святокрадства, дивило ся на всю крѣзь пальцѣ, а за-черезъ те упѣръ и бутя схизматикѣвъ взымагали ся чимъ разъ бѣльше.

Щобы однакъ заслонити свои насильства и уникнути належной имъ кары зѣбрали ся схизматицкй проводирѣ зъ Полоцеа и Вытебска та написали жалобу до короля на св. Йосафата. Представили въ нѣй св. Йосафата яко причину всѣхъ бунтѣвъ, бо ихъ невин-

но гонивъ, каравъ, надъ ними знущавъ ся. Повѣрили сему обчерпеню декотрѣ зъ панѠвъ польскихъ неприхильныхъ зъединедю, а такожь и королѣвскій канцлеръ Левъ Сапѣга, чоловѣкъ, що много добра въ своѣмъ житю высвѣдчивъ зъединенѠй Церквѣ. Сапѣга будучи личнымъ приятелемъ св. Йосафата, написавъ до него листъ, просячи его о помѣркованѣ въ ревности, бо козаки выкористовують тѣ замѣшаня и готовѣ вѠдступити въ тыхъ прикрыхъ обставинахъ вѠдъ слабосильной Польщѣ. Св. Йосафатъ сейчасъ Сапѣзѣ вѠдписавъ, показавъ всѣ кривды, якѣ схизматики нанесли католикамъ, та зазначивъ, що не треба и не можна мѣшати политики зъ религѣю. Политика може позволяти на многѣ уступства але негѠдна се рѣчь посвячувати sprawy Церкви и Бога для добра державы и то ще въ надѣѣ непевного спокою. ВкѠнци перестерѣгае его, абы не вѣривъ фальшивымъ доносамъ, поки самъ о всѣмъ не пересвѣдчитъ ся.

ДѠставши сей листъ, Сапѣга учувъ ся ображеннымъ тою вѠдповѣдѣю; бо нѣколи не припускавъ, абы простый рускѣй владика смѣвъ спротивити ся такому великому панови, якъ вѠнъ. Тому зъ гнѣвомъ написавъ листъ до св. Йосафата и нерозважно закидавъ ему, що черезъ его остроту и непогамовану ревнѠсть, ставъ ся причиною колотнечѣ и замѣшанъ на Литвѣ, що простый нарѠдъ волилъ бути пѠдъ Туркомъ и тамъ визнавати

свою вѣру спокѣйно, яеъ зносити таку нетерпимѣсть вѣры въ Польщѣ, що не треба дразнити козако́въ, котрѣ теперъ служатъ Польщѣ, але ихъ собѣ приеднати. Крімъ того зажадавъ, абы Йосафатъ вѣддавъ свои католицкѣй церквы схизматикамъ въ Могилевѣ.

Св. Йосафатъ вѣдписавъ на сей листъ зъ належнымъ ушанованѣмъ але заразомъ зъ повагою и смѣлостію справдѣ апостольскою. Въ цѣлѣй вѣдповѣди пробиваеъ сей духъ ревности, якимъ живѣ св. Йосафатъ. Послухаймо деякихъ выимкѣвъ зъ сего листу: „Що тычить ся мои особы, то свѣдомъ менѣ Богъ, котрый бачить мое сердце и дѣла, що нѣякимъ лихимъ примѣромъ нѣ острымъ поступованѣмъ не вѣдчуживъ я вѣдъ себе Полочанъ и иныхъ епархіянь; нема найменьшого доказу мои остроты, черезъ котру я ставбы ся поводомъ до замѣшанъ... Те саме говорю и о пѣдданныхъ менѣ священникахъ, котрыхъ схизматики тому называютъ злыми и неукामी, що мене слухають; еслибы приступили до схизмы сейчасъ сталибы ся и добрыми и учеными. Я не змушую нѣкого, анѣ силою не тягну до зѣединеня и нема на те доказѣвъ. Наколи бороню правъ святой Церкви, котрѣ силою нарушуютъ схизматики, роблю лишень те, до чого мене змушуе моя владича присяга. Однакѣ те все дѣлаю спокѣйнымъ и розсуднымъ способомъ дивлячись на примѣры св. Амврозія и св. Іоана Золотустого, котрѣ такъ много дѣлали для спра-

вы Божои не зважаючи на нѣякій перепоны...
 Если бы тѣ святїи въ своихъ часахъ бачили
 такїи кривды заподѣяніи Г. Богу, якїи я теперь
 виджу, далеко бѣльше бы робили, нѣжь я. Не
 даемо мы иншои причины до розрухѣвъ схиз-
 матикѣвъ и ихъ заѣлости. якъ хиба ту одну,
 що плывемо въ корабли Христовѣмъ пѣдъ
 кермою найвысшого керманича Намѣстника
 Христоваго. Корабель сей нѣколи не плывъ
 спокойно але завсѣгды середъ бурь; чи мы
 въ нѣмъ будемо чи нѣ, вѣнъ нѣколи не буде
 вѣльнымъ вѣдъ нападѣвъ. Если кому здае ся,
 що тѣ бурѣ шалѣють зъ нашои причины,
 нехай кличуть насъ передъ судъ, пѣсля правъ
 судять и доперва тодѣ выкинуть вразъ зъ
 Іоною зъ корабля. Бо навѣтъ и тѣ Тарсий-
 скїи моряки не перше выкинули Іону зъ ко-
 рабля, ажъ доперва коли пересвѣдчили ся
 жеребомъ, що буря повстала зъ его причины.
 Схизматики самї бють и плачуть, самї бун-
 тують ся а насъ оскаржують о выну тыхъ
 бунтѣвъ, а звѣдси и декотри католики насъ
 помовляють о замѣшаня. Чижь то не естъ
 прѣтивне любовѣ ближнього, приказанои Хри-
 стомъ?

Добрыи естъ спокой публичныи, але та-
 кїи, о котрѣмъ Христосъ сказавъ: „Мїръ ѡ-
 ставаляю вамъ, мїръ мѣи даю вамъ“ (Іозн.
 14, 27.) а не такїи, прѣтивъ котрого мовить:
 „не прїйдѣхъ вѣкрещїи мїръ, но мѣчь“ (Мат.
 10, 34.). Яке товариство свѣтлу зъ тьмою?
 Яка згода Христа зъ Велїяломъ? Католикѣвъ

зъ схизматиками або еретиками? Католицкихъ церквей зъ схизматицкими хулами? Якій може бути спокій, коли дѣе ся образа Божа, коли допче ся Божій привилеѣ даній св. Петрови и его наслѣдникамъ, коли накидуе ся на престолы епископскій и смѣе ся выдирати католицкій церкви зъ пѣдъ власти найвысшого Пастиря, вѣдъ Христа установленого, а вѣдавати схизматикамъ?

О пѣмсту буде кликати до Бога святой Петро и всѣ его наслѣдники, Римскій Епископы, противъ такого поведеня. Не замовчати Володимирѣ, Ярославъ, Ягайлы, и инші фундаторы митрополій и владичтвѣ, бо ихъ намѣреня пердступило ся; они були добрыми католиками и не для схизматикѣвъ але для католицкихъ епископѣвъ тѣ престолы обряду руского заложили и выпосажили... Чи нема въ тѣмъ причины до гнѣву Божого? Чижь може Г. Богъ благословити такой спокій, до котрого можна дѣйти лишень черезъ образу Божу?"

Пишучи дальше хто есть и бувъ причиною замѣшанъ и военъ въ Польщѣ и показуючи наглядно зъ исторіи, що власне схизматики а не хто иншіи лучить ся завше зъ ворогами Польщѣ, такъ дальше въ дусѣ пророчѣмъ говорить о зъединеню и козакахъ: „Есьмо певными, що могучій Богъ тому дѣлу (т. е. зъединеню) буде благословити ажъ до кѣнця и кожду перепону, не тѣлько козацѣу але и пекольну усуне безъ всякой шко-

ды для зъединеня, а навѣтъ зъ потѣхою духовною для зъединеныхъ. Если догоджено козакамъ выше ставить ся надъ св. зъединене и ихъ волю сповняе ся противъ волѣ Божои, треба лякати ся, щобы Господь Богъ не укаравъ справедливымъ судомъ вѣтчины и то черезъ тыхъ самыхъ козако́въ, якъ колись выбраный нарѣдъ укаравъ Филистинами, котрымъ Израиль хотѣвъ догодити. Не треба нищити зъединеня, абы приподобати ся козакамъ. Сваюля козако́въ не тѣлько що однимъ уступствомъ не вдоволить ся, а противно ще бѣльше буде домагати ся, и пѣзнѣйше козаки не будутъ мати нѣякого згляду нѣ на Бога, нѣ на Христа, нѣ на свою совѣсть а вѣдважатъ ся на страшнѣйшій ще злочины, якъ колись вѣдваживъ ся Наливайко.“

Пророцтво сповнило ся. Хочъ Польша пѣзнѣйше вѣдала козакамъ и католицкй церкви и декотрй владичй престолы, щобы ихъ задоволити, то они не задоволенй тымъ всѣмъ вѣдъ р. 1648 заедно воювали зъ Польщею, доки еѣ не привели до цѣлковитого упадку и розбору и такъ вѣдплатили ся еѣ за уступства здѣланй схизматикамъ зъ кривдою зъединеня.

На сей листъ не вѣдповѣвъ вже бѣльше Сапѣга и не домагавъ вѣддачѣ схизматикамъ церквей въ Могилевѣ. Що жалувавъ за свою скорѣсть и за довѣре дане обчерченямъ схизматико́въ, пѣзнати зъ того, що мовбы хотячи змыти свѣй хвилевый блудъ,

бувъ завсѣгды правдивымъ почитателемъ св. Йосафата, много добра зробивъ для рускои зъединенои Церкви, а по мучеництвѣ св. Йосафата ставъ местникомъ его смерти и укаравъ убийцѣвъ безъ пощады.

Щобы однакъ показати якъ несправедливими були закиди и обчерненя схизматикѣвъ на св. Йосафата, наведемо тутъ слова декотрыхъ свѣдѣвъ, що св. Йосафата найлѣпше знали и заедно при нѣмъ були, а всѣ вони одноголосно свѣдчать о непорочномъ та святѣмъ житю Йосафата; противно схизматики не могутъ навести анѣ одного доказу на потвержене своихъ обчернень.

И такъ Дягилевичъ свѣдчить: „Я нѣколи не чувъ вѣдъ Йосафата прикрого слова, котре бы могло образити схизматикѣвъ и ихъ до такъ великои ненависти побудити; а навѣтъ хочъ мѣгъ ихъ правомъ поконати и цѣлкомъ справедливо выробити на нихъ рѣжнй кары, то однакъ не хотѣвъ уживати нѣякихъ острыхъ способѣвъ, тѣлько завсѣгды явно говоривъ, що хоче, абы приступили до зъединеня.“

Архидіаконъ Доротей, наочный свѣдокъ всѣхъ борбъ св. Йосафата зъ схизматиками такъ каже: „Знавъ добре Йосафатъ, що зъ схизматиками нѣчо не можна зробити на силу, тому то уживавъ до нихъ слѣвъ, повныхъ любви; его промовы були повнй апостольского духа и ревности, повнй вѣтцѣвскои доброты.“

Смануиль Кантакузенъ, що проживъ зъ зъ Йосафатомъ 13 лѣтъ, повѣдає: „Знаю на певне, що святий не знавъ анѣ злости, анѣ ненависти, а если хотѣвъ всѣхъ привести до едности, то робивъ се не пострахами але просьбою и унѣмненемъ.“

Михаиль Тышкевичъ, шляхтичъ зѣ знаменитого роду такъ свѣдчить: „Се що кажу, знаю найдокладнѣйше, бо на всьо дививъ ся я власными очима. Задля ласкавости и побожности Йосафата утримувавъ я зъ нимъ часті зносины. Зѣзнаю отже сумлѣнно, що коли бувъ владикою, живъ прикладно и свято. Цѣлкомъ бувъ вѣдданий працѣ надъ спасенемъ душъ; его проповѣди и розмовы тѣлько до того стремѣли. Мавъ вѣнъ ненависть до науки схизматицкой але самыхъ схизматикѣвъ потягавъ тѣлько добротою и солодкостію; бо о скѣлько бувъ ворогомъ блуду, о стѣлько бувъ прихильнымъ до осѣбъ. Нѣколи не вѣдывало ся въ Йосафатѣ якесь невдоволене за заподѣяні кривды черезъ схизматикѣвъ; нѣколи имъ недокучивъ анѣ словомъ анѣ чиномъ“.

Одинъ изъ сповѣдникѣвъ св. Йосафата такъ о нѣмъ выражає ся: „Знаю, що абы навернути схизматикѣвъ до зѣединеня, нѣколи имъ Йосафатъ не грозивъ, зъ ними зле не обходивъ ся, не кривдивъ ихъ, не переслѣдувавъ, але старавъ ся ихъ потягнути лагѣдными словами, напѣмненемъ, наукою и такъ бувъ въ тѣмъ щасливымъ, що рѣдео

коли якого схизматика не навернувъ... Не мавъ вѣнъ нѣякои вѣдразы до схизматикѣвъ, тѣлько мавъ вѣдразу до ихъ блудной науки.“

О. Косиньскій, таеожъ сповѣдникъ св. Йосафата, каже, що вѣдомй ему були тысячній способы, якими навертавъ Йосафатъ схизматикѣвъ до зѣединеня, а всѣ тѣ способы були довній любви и солодкости.

Вкѣнци Іоанъ Ходига, радникъ полоцкій, схизматикъ, котрый бравъ участь у всѣхъ бунтахъ противъ св. Йосафата, такъ зѣзнае: „Борони Боже, абы я що мѣгъ сказати проти Йосафата, або о якѣмъ строгѣмъ его поступку зъ нами яко схизматиками, або о якихъ кривдахъ нашихъ, або щобы вѣнъ мавъ дати якусь причину ненависти до себе. Противно — я бувъ при тѣмъ, и самъ на те дививъ ся, коли въ часѣ бунту полоцкого на ратуши, панъ Соколиньскій, воєвода полоцкій кинувъ ся на нашого тодѣ провѣдника, Іоана Терликовського, бурмиистра, и хотѣвъ его ударити кривымъ зелѣзнымъ костуромъ, Йосафатъ захопивъ его за руку и не допустивъ нѣчого злого зробити своему ворогови, хотя добре вѣдавъ, що якъ хто, то вѣнъ бувъ его головнымъ ворогомъ. Се робивъ Йосафатъ, бо мавъ для всѣхъ сердце приятельске и вѣтцѣвске.“

Всѣ тѣ свѣдѣки складали свои зѣзнаня пѣдъ присягою, прилюдно, передъ комісією до того вызначеною, на тѣмъ мѣсци, де св. Йосафатъ живъ и працювавъ, въ тѣмъ часѣ, коли

ще всѣ памятали св. Йосафата и его працю. Всѣ одногласно хвалили святого, и анѣ одинъ голосъ не знайшовъ ся зъ якимсь закидомъ противъ него. А чомужь ненавидѣли и переслѣдували схизматики св. Йосафата? На се вѣдповѣдає зновъ одинъ наочный свѣдокъ: „Йосафатъ не давъ нѣякои причины до той ненависти схизматикамъ; гнѣвъ ихъ до Йосафата бувъ гнѣвъ религійный; причиною его була ненависть до едности зъ Престоломъ Римскимъ“, а Михайлъ Тышкевичъ повѣдає, що самого Йосафата называли схизматики *святымъ*, и тѣлько зъ ненависти до Римского Престола его переслѣдували. Неразъ можна було чути противникѣвъ Йосафата, якъ говорили: „кобы Йосафатъ хотѣвъ перейти до насъ, мы бы его обсыпали золотомъ и почитали якъ Ангела зъ неба.“ Навѣтъ жида называли его вѣтцемъ и говорили, що Йосафатъ почитає одного Бога, выповняє заповѣди, що жите его є безъ скверны, чисте и прикладне, и що якбы вѣнъ не пѣшовъ до неба, то хто мѣгбы мати надѣю, що тамъ дѣстане ся?

Отже проти такъ ясныхъ свѣдоцтвъ нѣчо не значать несправедливй обчерченя давныхъ и теперѣшныхъ схизматикѣвъ, котрй намагають ся брехнею зменшити славу святого Йосафата. Дивувати ся тому не треба, що его, такъ святого, переслѣдували и переслѣдуютъ бо: „нѣксть рѣкъ болій Гѣда своєгѣ“ якъ каже самъ Исусъ Христось, „ѣще менѣ

изгнаша ѿ насъ изженѣтъ:... но сїа всѧ тво-
рѣтъ кѧмъ за ѿмѧ мої.“ (Іоан. 15, 20.)

Середѣ тыхъ всѣхъ терпѣнь, гонень
и обчернень, св. Йосафатъ не упавъ на душѣ,
але мовбы всюды бувъ спокѣй, працювавъ
надъ розширенемъ св. зъединеня. Г. Богъ бла-
гословивъ его працю, посилавъ потѣху, на-
вертаючи сердца закаменѣлыхъ схизматикѣвъ,
наче хотѣвъ сїи кривды, якї робили схизма-
тики, ему нагородити. Оповѣмо зъ тыхъ ча-
сѣвъ о кѣлькохъ такихъ наверненняхъ. що
принесли св. Йосафатови велику потѣху.

Переѣзджаючи черезъ мѣсточко Дуды
вступивъ Йосафатъ до мѣсцевого священника,
хотячи тамъ заночувати. Дѣмъ парохїялѣный
такъ бувъ малый, що не було де примѣсти-
ти ся, и тому священникъ порадивъ св. Йо-
сафатови удати ся до одного богатого шлях-
тича але заѣлого калвинисты. Маючи надѣю
въ Бозѣ, що наверне его до кат. Церкви,
охотно удавъ ся св. Йосафатъ до Сороки, бо
такъ называвъ ся сей шляхтичъ. Нерадо прий-
мивъ душехвата Сорока. Довѣдавши ся св.
Йосафатъ вѣдъ него, що вѣнъ визнае каль-
винизмъ, такъ ясно пересвѣдчивъ его о блуд-
нѣй его вѣрѣ, що Сорока не мѣгъ не признати
правды его словамъ, але якъ то звычайно бу-
вае у еретикѣвъ, не хотѣвъ навѣтъ чути о
принятїю вѣры католицкои. Сорока мавъ три
дочки, котрї такожь слухаючи св. Йосафата
навернули ся и просили свого вѣтця, щобы
вразъ зъ ними вырѣкъ ся ереси. Але гордый

панъ не давъ собѣ навѣть о томъ говорити. Коли Сорока удавъ ся до господарства, скористали зъ того его дочки и упавши до нѣгъ владыки, вырекли ся своєю ереси и высповѣдали ся зъ цѣлого житя. Коли Сорока до вѣдавъ ся, що зайшло пѣдчасъ его неприсутности, почавъ ганьбити и зневажати святого а розлюченый до крайности приказавъ ему сейчасъ забирати ся зъ хаты а при вѣдѣздѣ ще потровивъ псами. Св. Йосафатъ знѣсь сю зневагу спокѣйно и зъ покорою, радуючи ся, що три душѣ позыскавъ для Церкви. Коли по выгнаню владыки Сорока опамятавъ ся зъ гнѣву, дочки вымовляли ему негречный поступокъ зъ такъ побожнымъ владыкою. Пѣзнавши свое необачне заховане, сѣвъ на коня, дѣгнавъ владыку, упавъ ему до нѣгъ и зѣ слезами просивъ о прощени за нанесену зневагу. „Не зробивъ ты менѣ друже, найменьшой кривды“, сказавъ св. Йосафатъ, „о те ты тѣлько прошу, щобысь позволивъ въ спокою своимъ дочкамъ визнавати ихъ вѣру.“ Зворушенный до глубины сердца сею добротою владыки, просивъ св. Йосафата, щобы зволивъ вернути до его хаты, обѣцуючи при томъ, що прийме католицку вѣру. Вымовивъ ся св. Йосафатъ вѣдъ того далекою дорогою, але хочачи позыскати душу, злѣзъ зъ повозу, усѣвъ на першѣмъ камени, якій найшовъ ся на дорозѣ, высповѣдавъ его зъ цѣлого житя, приймивъ его до католицкои Церкви а поблагословивши его, путивъ ся въ даль-

шу дорогу. Зачудовавъ ся парохъ, коли до-
вѣдавъ ся о наверненю того заѣлого каль-
вина, бо чого вѣнъ не мѣгъ нѣ просьбами
нѣ намовами зробити черезъ кѣлька лѣтъ,
то св. Йосафатъ зробивъ за одинъ вечѣръ.

О подѣбнѣмъ наверпеню оповѣдає Суша.
Воєвода полоцкѣй Христофоръ Зеновичъ мавъ
жѣнку Теодору зъ Воловичѣвъ, загорѣлу ски-
зматичку. Йосафатъ жиючи въ приязни зъ
воєводою, хотѣвъ и єго жѣнку спровадити на
дорогу правды. Часто приходивъ до нихъ св.
Йосафатъ и зъ великою оглядностію и лагѣд-
ностію наводивъ єѣ до зъединеня. Тѣ намовы
такъ розгнѣвали Теодору, що казала спро-
вадити на свѣй двѣръ много лютыхъ псѣвъ,
котрѣ бы не допустили святого до єи хаты.
Коли св. Йосафатъ зновъ прийшовъ, псы не
тѣлько що нѣчого злого єму не зробили, але
побачивши єго, прибѣгли и ласили ся у єго
стѣпъ. Побачила то Теодора а завстыджена
що псы показують бѣльше чувства св. Йоса-
фатови якъ она, щиро навернула ся и стала
одною зъ найревнѣйшихъ католичокъ.

Коли бувъ Йосафатъ въ Рутѣ у митро-
политы, довѣдавъ ся, що умирає оденъ шлях-
тичъ еретикъ. Сейчасъ поспѣшивъ до него,
навернувъ до католицкои вѣры и заосмотривъ
св. Тайнами. Умираючи тѣ слова wypowiedѣвъ
навернений: „Теперь я пѣзнавъ, що Богъ пѣ-
славъ до мене свого Ангела.“

Тыми наверненнями потѣшавъ Господь
Богъ свого вѣрного слугу, приготавлиючи єго

до тыхъ терпѣнь, якѣ незадовго мали на него впасти. Тѣшивъ ся святыи, що мѡгъ сѣ душѣ позыскати для Господа Бога, дякувавъ Ёму та неустанно моливъ ся и просивъ Все-вышнього о розширене зъединеня.

РОЗДѢЛЪ XX.

Гонене св. Иосафата и сумна доля зъединенои Церкви.

Ненависть и заѣлость схизматикѣвъ зглядомъ св. Иосафата неустанно взмагала ся. По всѣхъ мѣстахъ и мѣсточкахъ зроблено заговоры на его жите. Вѣнецъ мученичій бувъ ему назначеный въ небѣ и на землѣ. Бачивъ те все святой и о нѣчѣмъ не думавъ, якъ тѣлько о смерти. Найгорячѣйшимъ его бажанемъ було вѣдати свое жите за святе дѣло зъединеня. Не утѣкавъ вѣнъ вѣдъ смерти, але радше за нею туживъ. До послѣдной хвилѣ вытрававъ мужно на своѣмъ становищи, не тратячи зъ передъ очей своего пѣсланництва. Если подивляемо чоловѣка, що вѣдважно глядитъ смерти въ очи на поли битвы зъ явнымъ ворогомъ, то тымъ бѣльше мусимо подивляти св. Иосафата, котрый въ кождѣй хвилѣ мусѣвъ бути готовымъ на смерть зъ руки розшалѣлой и кровожадной товпы, для котрой спасеня готовъ бувъ свою душу вѣдати. „Вы маєте мене въ ненависти,“ кликавъ

до схизматикѡвъ, „и хочете мене убити а я ношу васъ въ своѣмъ сердци и бувбымъ щасливымъ, колибымъ мѡгъ за васъ умерти.“ Та сѣ слова повнѣй надземскои любви не змягчили твердаго сердца схизматикѡвъ. Якъ колись на жидѡвъ передъ смертію свого Сына, такъ и теперь на непоправныхъ схизматикѡвъ спустивъ Господь Богъ найстрашнѣйшу кару закамѣнѣлости въ злѡмъ. „*Одвекѣ бо сердце людей сіихъ и оушима тѣжкѡ слышаша и очи свои смѣжиша, да не какѡ оувидѣтъ очима и оушима оуслышатъ, и сердцемъ оуразумѣютъ и обратѣтсѡ.*“ Дѣян. Ап. 28, 27. Нещаснѣйши люди, котрѣ заслужили собѣ на таку кару.

Заѣлость ихъ выдумовала рѡжнѣй способъ, щобы докучити св. Йосафатови. Коли Володиславъ, королевичъ польскѣй, выѣзджавъ до Москвы, щобы обняти жертвованный ему престолъ, прийшли до св. Йосафата Полочане и мовъ приятелѣ радили, щобы вразъ зъ королевичемъ удавъ ся до Москвы, а може удасть ся ему своею наукою и святостію навернути Москалѣвъ до едности. Спѡзнавъ ихъ замѣры св. Йосафатъ, и спокѡйно вѡдповѣвъ: „За зѣединене я готовъ душу вѡддати, але вы идѣть собѣ домѡвъ и мене не кусѣть.“ —

Инымъ зновъ разомъ прийшли до св. Йосафата, а обѣцюючи ему заплатити дорогу, просили, щобы поѣхавъ до царгородского патрѣярха. На се св. владика коротко имъ вѡдповѣвъ: „До патрѣярха не поѣду, останусь на дальше въ пѡдданьствѣ и послушѣ Римскому

Єпископови. Якъ бы я мавъ до него ѣхати, то не для того, щобы освѣдчити ся зъ послухомя, але радше, щобы его навернути до св. католицкои Церкви.“

Найбольше прикростій зазнавъ св. Йосафатъ въ Витебску. Щобы ему бѣльше допечи, выставили схизматики своѣй зборъ напротивъ владичои палаты за рѣкою Двиною и наумисне спѣвали голосно, не щобы Бога прославляти, але щобы бѣлшу прикрѣсть здѣлати святому. Почувъ тѣ спѣвы св. Йосафатъ, заливъ ся ревными слезами просячи Господа Бога, щобы не мавъ имъ того за грѣхъ. Видячи Витебщане, що правительство польске єсть байдушне на ихъ поступки, чимъ разъ бѣльше ставали ся смѣлѣйшими и зухвалѣйшими супротивъ св. Йосафата и его службы. Если котрый зъ владичои службы показавъ ся на мѣстѣ за орудкою, кидали на него болотомъ, камѣнями, патиками, били и калѣчили. Нападали на св. Йосафата прилюдно на процесіяхъ и по церевахъ.

Въ день Сошествія св. Духа провадивъ св. Йосафатъ торжественно процесію до церкви св. Духа. Коли процесія була вже на мостѣ, напавъ на св. Йосафата шляхтичъ, назвищемъ Василевскій, зневаживъ єго а маючи при собѣ вѣдѣль вѣйска, загрозивъ св. владыцѣ, що скине его зъ моста, якъ не верне ся зъ процесією. Владика мусѣвъ вернути. Ликувавъ шляхтичъ зъ свои побѣды але не довго, бо зъ допусту Божого ще за жия

розточили его хробы и такъ марне свое жите закѣнчивъ.

Ще бѣльшого злочину допустили ся Витебщане въ день Преображенія Господнього р. 1622. Пѣдчасъ великого входу на Службѣ Божѣй, выходявъ зъ дѣяконьскихъ вратъ О. Максимъ Турчиновичъ Ч. св. В. В. одѣтый въ священнѣ ризы. Схизматики не зважаючи на святѣсть мѣсця, напали на него и такъ его збили, що мало жита не стративъ. Хотѣли такожъ винути ся на св. Йосафата, але присутна шляхта обступила его и не допустила злочинцѣвъ.

Инымъ зновъ разомъ коли владика не зважаючи на грозбы, смѣло выступавъ на проповѣдницѣ противъ блудной схизматицкой науки, одинъ схизматикъ, именемъ Адамъ Коссовъ, таки въ церквѣ хотѣвъ св. Йосафата убити зъ рушницѣ; але самъ Богъ перешкодивъ тому злочинови, бо тойжь хвилѣ покаравъ сего Коссова наглою слѣпотою.

Св. Йосафатъ мусѣвъ часто переѣзджати черезъ рѣку Двину. Витебщане намовили одного мѣщанина-рыбака, щобы пѣдчасъ перевозу, св. Йосафата утопивъ. Пѣдплаченный мѣщанинъ згодивъ ся, але що добре не знавъ св. Йосафата а на човнѣ находило ся бѣльше духовныхъ, то поки що мусѣвъ покинути свѣй замѣръ. Опѣсля приглянувъ ся вѣнъ добре владичѣ въ церквѣ и коли другѣй разъ перевозивъ его самого черезъ рѣку вже хотѣвъ кинути ся на него, але обернувши ся побав-

чивъ своего малого сына, которо взявъ зъ собою того дня на човно; зъ боязни абы колись сынокъ его не выдавъ, не сповнивъ намѣреного злочину.

Не лучше вѣдносили ся до Йосафата и другій мѣста. Высланцѣ Смотрицкогo вже давно розкинули мѣжъ нихъ огонь ненависти до зъединеня и св. Йосафата. По всѣхъ мѣстахъ зроблено заговоръ на жите св. владыки. Здавало ся загорѣлымъ схизматикамъ, що зъ его смертію упаде и зъединене.

Коли св. Йосафатъ обѣзджаючи свою епархію приѣхавъ пѣдъ Могилѣвъ, мѣсто замкнуло передъ нимъ свои брамы а узброеній мѣщане мовъ противъ ворога вышлы на муры мѣста, вытягнули пушки и грозили смертію, если бы св. Йосафатъ вѣдваживъ ся зближити. Йосафатъ мимо того хотѣвъ удати ся до зблуканыхъ овецъ; заледви горячій просьбы окружающихъ его католикѣвъ повздержали его вѣдъ того замѣру и нехибнои смерти. Могилѣвцѣ, хотячи скорше позбути ся св. Йосафата, выслали посольство, котре жертвовало владыцѣ 30000 з. п., щобы тѣлько не домагавъ ся своихъ церквей та не проганявъ зъ нихъ схизматицкихъ священникѣвъ. Повный обуреня на таке мерзке предложенє, св. Йосафатъ закликавъ: „Не грошей, але спасеня душъ вашихъ бажаю. А що спасеня продати не можна, то и я не могу пристати на вашу просьбу.“

Коли въ дальшѣй обѣздѣ св. Йосафатъ прибувъ до мѣста Мстиславля, оденъ схизма-

тикъ. можного роду назвищемъ Масальскій, постановивъ его убити. Не пришла ще година св. Йосафата; въ самъ день назначеный на убійство, Масальскій зоставъ смертно зраненый черезъ своего ворога. Довѣдавши ся о всѣмъ св. Йосафатъ, а памятаючи на слова Спасителя: „Добрѣ творите ненавидящымъ васъ“ Мат. 5, 44., сейчасъ поспѣшивъ до ложа умирающого шляхтича, поєднавъ ся зъ нимъ, и такъ своими словами змягчивъ сердце Масальского, що сей вурѣкъ ся схизмы, исповѣдавъ ся передъ св. Йосафатомъ, приймивъ зъ его рукъ св. Причастіе и зъ надѣєю вѣчного щастя въ небѣ зойшовъ зъ того свѣта.

Подобно и мешканцѣ мѣста Оршѣ змовили ся утопити своего пастиря въ рѣцѣ Днѣпрѣ, але не могли сповнити своего злочинного замѣру.

Не тѣлько св. Йосафата гонили и ненавидѣли схизматики; ся ненависть звернула ся и на зѣединеныхъ. Видячи, що Польша не карала и не могла карати проступникѣвъ, чимъ вазъ бѣльшихъ допускали ся насильствъ на католикахъ руского обряду. Не досыть имъ було, що выдирали церкви зѣединеныхъ, проганяли ихъ священникѣвъ; щобы насытити свою ненависть, то ще проливали невинну кровь.

Въ роцѣ 1618 напали козаки на О. Антонія Ахремовича Ч. св. В. В. митрополичого намѣстника въ Киѣвѣ, вытягнули его зъ лѣжка и утопили въ Днѣпрѣ, кличучи до потопающого: „Взывай Папу, нехай тебе вратуе“.

Въ роцѣ 1620, коли показавъ ся злий духъ на Руси, Теофанъ, на саме Воскресеніе Господне одинъ схизматицкій священникъ вразъ зъ своимъ братомъ убили сокирою при престолѣ О. Антонія Руткевича Ч. св. В. В. визитатора перемыского.

Въ Киѣвѣ Іовъ Борецкій, проливавъ кровь невинныхъ зъединеныхъ католикѣвъ. Бурмистръ Баталія и два священники наверненій св. Йосафатомъ пѣдчасъ его побуту въ Киѣвѣ, зѣстали убитіи за зъединене. Пѣзнѣйше схизматики оголосили Іова „святымъ,“ але хиба за се, що бувъ катомъ католикѣвъ, жаднымъ ихъ крови.

Въ роцѣ 1622 напали козаки на декана шаргородского Матея, вѣдрубали ему голову а туловище кинули до рѣки. Въ тѣмже роцѣ 8 вересня въ самъ праздникъ Рождества Прч. Д. Маріи козаки напали на церковь св. Софій, захопили чотырохъ Василянъ высланныхъ тутъ митополитою, закували въ кайданы и збитыхъ вѣддали до Трехтимирова, де пересидѣли въ вязницѣ шѣсть тыжднѣвъ. Ставленій передъ судъ гетьмана, зѣстали увѣльненій пѣдъ услѣвемъ, що бѣльше ихъ нога не стане въ Киѣвѣ.

Довѣдавши ся о тыхъ послѣднихъ мучеництвахъ, заплакавъ св. Йосафатъ и такъ вѣдозвавъ ся до Василя Хотельского: „О кобы мене настоятелѣ звѣльнили зъ епископского уряду и выслали до Киѣва, охотно бымъ умеръ и неплодну винницю скропивъ своею кровію,

щобы лише выдала сторичный плодъ.“ Иншого разу вѣдозвавъ ся до Емануила Кантакузена: „Бѣдмо до Киѣва, будемо тамъ розширяти правдиву вѣру и єднѣсть.“ А коли Емануиль вѣдповѣвъ, що не хоче тамъ умирати, св. Йосафатъ сказавъ: „Скорше дѣстанемо ся до неба.“

Помимо тѣлько кривдѣ, тѣлько убийствѣ, тѣлько несправедливостѣй зѣ стороны схизматикѣвъ, зѣєдинена Церковь не находила оборонцѣвъ. Чимъ разѣ чорнѣйша хмара громадилась надѣ нею. Люди малого духа и слабшой вѣры бачили близькѣи єи конецъ. Бо ѣ дѣйсне треба було мати вѣру тверду якѣ сталь, щобы дивлячись на всѣ перепоны, якѣ мала побороти св. Церковь, не сумнѣватись о єи упадку. Вправдѣ зѣєдинене мало оборону якѣ завсѣгды такѣ и теперѣ въ Папѣ, въ єго нунціяхѣ и въ мужнѣмѣ але обезсиленѣмѣ бутною шляхтою короли, але за те мало противѣ себе цѣле латиньске духовенство зѣ дуже малыми выимками, всю шляхту такѣ католицку якѣ схизматицку и еретичну. Не мудра политика завернула головы всѣмѣ. Думали, що коли Церковь зѣєдинена упаде, то устануть ворохобнѣ схизматикѣвъ, а они переведуть зѣєдиненыхѣ на латиньскѣи обрядѣ и такѣ вынародовивши Русѣ, скрѣплять нею упадаючу Польшу. Противѣ всякихѣ правѣ природныхѣ и Божихѣ высше ставили добро земского царства, надѣ добро царства Божого. Се не першѣи и не послѣднѣи блудѣ польской

шляхты и духовенства. Занедбане дѣла Божого ще нѣколи не выйшло и не выйде на добро. Дарма, що Рутскій мовъ ранена львица обстававъ за зъединенємъ передъ соймомъ, ходивъ до виднѣйшихъ особъ и благовъ помочи для угнетеной Церкви; збували его смѣшными вѣдповѣдями або писали листы до Риму повнй обчерненъ на зъединене и его проводникѣвъ. Але и се предвидѣло бачне око Рутского; задалегѣдъ выславъ вѣнъ до Риму Василянъ, щобы они представили Папѣ Григорію XV сумный але правдивый станъ руской Церкви.

Зъединеній не могли и не могутъ нарѣкати на бракъ вѣтцѣвской опѣки та печаливости о добро ихъ Церкви зѣ стороны Папъ. Се одинокой оборонцѣ, котрй неустрашимо боронили и боронять справъ руской католицкой Церкви. Папа Григорій XV довѣдавши ся о всѣмъ вѣдъ Василянъ, написавъ до Рутского листъ, заохочуючи его по вѣтцѣвски до вытревалости, а крѣмъ сего выславъ особній листы на соймъ, що мавъ вѣдбути ся въ р. 1623, зъ припорученємъ, щобы вразъ зъ нунціємъ Лянцольтимъ (Lanceolotti) боронили руской Церкви. Не досыть того, написавъ ще самъ листы до короля, до познаньского архієпископа и до деkotрыхъ можныхъ панѣвъ припоручаючи ихъ опѣцѣ дѣло зъединеня; однакъ на жаль — такъ духовенство якъ и паны не думали слухати голосу Намѣстника Христового.

Выжидали нетерпеливо того сойму и схизматики та приготовили ся до него добре. Маючи могучихъ покровителѣвъ такъ помѣжь своими якъ и помѣжь еретиками, посѣдаючи при тѣмъ грошъ на перекуплене послѣвъ и сенаторѣвъ, задумали вже разъ покѣнчити зъ зъ дѣломъ зъединеня. За грошъ все можна купити — и совѣсть и справедливѣсть. Таеъ було и теперь. „Сумно сказати“, пише Гіпенъ, „що сребро вѣдограло важну ролю въ борбѣ зѣ зъединенемъ... Маршалокъ сойму, послы, сенаторы, навѣтъ самі министры не були вѣдъ того, щобы не дали ся перекупити“¹⁾. Прибули до Варшавы такожь Борецкій и Смотрицкій, певні що выѣдутъ зъ неї зъ побѣдою. Ставили ся и зъединені; правда, що зъ пустыми руками, але за те зъ чистымъ сердцемъ. Що дѣяло ся пѣдчасъ того сойму? якъ терпѣня мавъ Рутскій? якъ несовѣстно поступали схизматики? якъ радили сенаторы? не тутъ мѣсце о тѣмъ писати. Цѣкавѣйшихъ вѣдсилаемо до исторіеѣвъ руской Церкви такъ своихъ якъ чужихъ, те лишень мусимо сказати, що если бы не шляхотнѣсть короля Жигмонта, его справедливѣсть и правдиво католицка печаливѣсть о долю зъединеня, то судьба зъединеня разъ на завсѣгды була бы рѣшена въ єѣ некористъ. По многихъ промовахъ, нарадахъ, комисіяхъ выдано декретъ, котрымъ цѣлу справу вѣдложено на пѣзнѣйше.

¹⁾ Апост. зъѣд. Ч. II Кн 5 р 4 стр. 60.

Св. Йосафатъ не мѡгъ бути въ Варшавѣ, бо епархія вельми збунтована схизматиками конче домагала ся его присутности; написавъ вѡнъ лишень листъ до Рутского представляючи ему всѣ потреби своєї епархїи, самъ же працювавъ дальше надъ скрѣпленемъ и розширенемъ зъединеня. На проповѣдяхъ такъ хорошо и ясно говоривъ о спѡрныхъ правдахъ особливо о первенствѣ св. Петра, походженю св. Духа вѡдъ Отця и Сына, що нѣхто не смѣвъ и не мѡгъ оперти ся его доказамъ. Схизматики не видячи иншої рады, заказали своимъ одновѣрцямъ вчащати на его науки. Одного разу доказавши правду вѣры католицкои, заплакавъ на проповѣдницѣ и зѡ следами закликавъ: „За правду одной, святой, католицкои вѣры охотно вѡддаю свою душу.“ Часто такожъ повторявъ тѣ слова: „Подай се Боже, щобы я мѡгъ за Христа, за вѣру, за Церковь, за первенство Папы жите вѡддати.“ Бѡльше бажавъ вѡнъ смерти, якъ другї довгого житея. А коли говоривъ о зближающѡй ся смерти, то промовлявъ тодѣ зъ такимъ чувствомъ, и зъ такою внутрешною потѣхою, що присутнї мимоволѣ заливали ся слезами. На самъ видъ такого бажаня смерти за зъединеня, многї зѡ схизматикѡвъ вертали на лоно св. католицкои Церкви.

РОЗДѢЛЪ XXI.

Послѣдне посѣщене Витебска и выѣздъ зъ Полоцка.

Трикметою добраго пастиря есть, що не тѣлько дбае про тѣ вѣвцѣ, котры его держать ся, але старае ся знайти и тыхъ, що пѣйшли на манѣвцѣ; а если ихъ знайде, то тѣшитъ ся ними и заносить ихъ на своихъ раменахъ до вѣвчарнѣ. Добраый пастирь не уважае на свое жите, не утѣбае такъ якъ наемникъ, котрый „кѣдитъ вѣлка градѣща, и ѡставляетъ ѡкцы, и бѣгаетъ“ Иоанъ 10. 12, але смѣло иде на зустрѣчь небезпеченству въ очи и радше вѣддае свое жите, якъ щобы загинули его вѣвцѣ: „Пастирь добраый дѣшитъ свою полагаетъ за ѡкцы“ Иоанъ 10. 11. Такимъ пастиремъ пѣсля духа Христоваго бувъ св. Йосафать.

Полоцкѣ при помочи Божѣй змѣнивъ ся, тѣлько Витебскѣ оставъ гнѣздомъ безбожной схизмы. Часто удававъ ся св. Йосафать до тыхъ зведеныхъ овецъ, щобы ихъ привести назадъ до своей вѣвчарнѣ, хочъ знавъ, що

хижї вовеи и на его жите чигають. Ще разъ передъ своимъ мучеництвомъ посѣтивъ Йосафатъ несчастныхъ Витебщанъ. Було се въ мартѣ р. 1623. Думавъ, що своєю добротою, своими словами, недбанемъ о свое жите зможе ихъ вѣдѣрвати вѣдъ схизмы. Але Богъ ожесточивъ сердца ихъ, дїяволь добре закувъ ихъ въ свои кайданы. Всѣ добродѣйства, напѣмненя, просьбы не тѣлько имъ не помагали, але робили ихъ чимъ разъ зафльшими и проступнѣйшими. И се послѣдне посѣщене не обѣшло ся безъ новыхъ святокрадствъ изъ стороны загорѣлыхъ схизматикѣвъ.

Коли въ праздникъ Благовѣщеня Прч. Д. Марїи, архидїяконъ Доротей зъ Емануиломъ Кантакузеномъ спѣшили до церкви Богородицѣ, щобы приготоовити священнї одежѣ до торжественной Литургїи, побачивши ихъ схизматики напали на нихъ, обкидали камѣнемъ, такъ що заледви удаю ся имъ уйти зъ житемъ. Того самого дня пѣдчасъ Службы Божой, котру правивъ владика, допустили ся нового злочиву. Коли пѣдчасъ великого входу выйшовъ архидїяконъ зъ пресвитерїи, несучи на дискосѣ благословеннї хлѣбъ, одинъ зъ присутныхъ схизматикѣвъ такъ сильно ударивъ его въ лице, що дискосъ вразъ зъ агнцемъ выпавъ на землю.

Видѣвъ Йосафатъ, що вже зближае ся часъ для него пожаданный, що вже не довго мавъ чекати на свою смерть, тому повернувъ до Полоцка, щобы дати послѣднї розъ

порядки. Вернувши до Полоцка, приходило до него много прихильныхъ осббъ и просило, щобы мавъ ся на бачности, бо всюда гро зить ему небезпечнôсть житя. На се вôдповѣдавъ имъ весело святый: „Бажаю бути розвизанымъ и бути зъ Христомъ.“ Чимъ близшій бувъ смерти, тымъ частѣйше и радѣйше о нѣй говоривъ. Передъ своимъ послѣднимъ выѣздомъ до Витебска явно на проповѣди сказавъ до Полочанъ: „Не тайнй менѣ всѣ вашй заговори и смерть приготовлена; та будьте пересвѣдчеными, що нѣчого бôльше не бажаю, якъ смерти за еднôсть, за Христа и Голову Церкви.“ Коли разъ, одинъ зъ присутныхъ просивъ при столѣ св. Йосафата, щобы такъ часто не говоривъ о своѣй смерти, бо имъ сумно слухати, святый владика коротко ему вôдповѣвъ: „Тобѣ брате нѣхто не перешкаджае ѣсти, а менѣ нехай нѣхто не робить перепоны умерти за мого Бога и святу еднôсть.“

До Полоцка чимъ разъ частѣйше доходили вѣсти, що Витебщане постановили проляти кровь свого владика. Не зважаючи на те, заповѣвъ св. Йосафатъ при кôнці листопада своѣй вôдѣздъ до Витебска. Якъ тôлько ся вѣсть роздѣйшла ся, зô всѣхъ сторôнъ поспѣшили до Йосафата всѣ знатнѣйшй личности, урядники, доохрестна шляхта, приятелѣ и молили его, щобы вôдложивъ своѣй выѣздъ до того мѣста. Всѣ просьбы, представленя, благаня оказались даремными, св. Йо-

сафать всѣмъ постѣнно вѣдповѣдавъ: „Смерти не лякаю ся. На мучеництво я готовъ, если тѣлько есмь гѣдннй, щобы вѣддати свое жите за Бога.“ Шляхта жертвовала ся вѣдпроводити владику до Витебска и тамъ его сторожити; та св. Йосафать подякувавъ имъ за сю жертву.

Въ самъ день выѣзду прибувъ до Полоцка Михаилъ Тышкевичъ, великйй приятель святого, та заклинавъ его на все, щобы своего жита не наражавъ на небезпеченство, а хоронивъ для добра Церкви. Колижь не мѣгъ его склонити, абы оставъ въ Полоцку, то просивъ, щобы бодай позволивъ ему поѣхати зъ нимъ ажъ до Витебска; и на се не приставъ св. Йосафать. Подякувавъ тѣлько ему за добру волю и такъ сказавъ: „Не хочу нѣкого наражати на небезпеченство. Приятелѣвъ и товаришѣвъ менѣ не треба, моя служба менѣ выстарчитъ. Страты жита не лякаюсь, бо вже грѣбъ казавъ я собѣ приготвити.“ Потѣмъ пѣднѣсь очи до неба и закликавъ: „Подай то Господи, абы я ставъ ся гѣдннмъ за єднѣсть и послухъ Апостольскому Престолови кровь свою жертвовати.“ Чуючи тѣ слова Тышкевичъ вже бѣльше не настававъ и зъ плачемъ попрощавъ своего настиря и приятеля. — Якъ колись Божественный Спаситель идучи на муку до огорода оливного взявъ лишень трехъ своихъ пайлюбленѣйшихъ ученикѣвъ а прочихъ лишивъ пѣдъ горою оливною, хотячи тымъ дати зна-

ти, що добровольно иде на смерть, такъ и теперъ его наслѣдникъ св. Йосафатъ выбираючи ся вѣдати жите за науку Спасителя, бере лишъ архидіакона Доротей, Емануила Кантакунзена и вѣльохъ зѣ своей службы.

Передъ вѣдѣздомъ просивъ о. Геннадія Хмельницкого, своего сповѣдника, чтобы припильнувавъ выконченя гробу, котрый вже давнѣйше казавъ собѣ приготовить по правѣй сторонѣ престола въ своѣй престольнѣй церквѣ. Коли въ вѣлька днѣвъ передъ смертію о. Геннадій донѣсь святому, що праця коло гробу вже укончена, дуже тымъ утѣшивъ ся. Маючи вже всѣдати до повозу, поспѣшивъ ще до своей соборной церкви, чтобы попрощати ся зъ нею; винувъ ся хрестомъ на землю передъ Всевышнимъ, моливъ ся горячо, потѣмъ вставъ а звернувши ся до присутныхъ сказавъ: „Знаю я добре о змовѣ схизматикѣвъ на мою голову. Тѣшу ся, що ѣду на певну смерть за Христа.“ Остаючи почали плакати а служба затревожилась, абы и еѣ що злого не сталося; тодѣ святой потѣшивъ ихъ и сказавъ. „Если те стане ся въ Витебску, то тѣлько я згину, крѣмъ мене нѣхто иншій не умре.“

И зновъ мимо волѣ насуваець иншій образъ. Спаситель спѣшить до Єрусалима, предсказуе ученикамъ свою смерть, а они лякають ся за нимъ ити. „И бѣ карѣмъ ѣхъ Іисусъ, и оужасѣхъ см, и къ слѣдѣмъ идѣще, боѣхъ см“ (Мар. 10, 32.) Чимъ разъ ближша

его мука, то Ісусъ потѣшае ихъ: **И́хже дѣла́хъ ѿсе́и мнѣ́, сохрани́хъ, и́ никто́же ѿ́ нихъ поги́бе, то́кмо́ скѣ́нъ поги́бельный**“ (Іоан. 17, 12).

Чи треба еловъ, щобы сѣ два образы порѣвнати?

Зъ плачемъ и зойкомъ попрощавъ свого пастыря Полоцкѣ, зъ плачемъ и зойкомъ мавъ его повертаючого повитати. Щасливо прибувъ Йосафатъ до Витебска, и хочъ цѣлый Витебскъ кипѣвъ злостію и ненавистію до него, вѣнъ спокѣйно взявъ ся до своєї працѣ, мовбы не вѣнъ бувъ предметомъ сеи заѣлости. Годивъ погнѣваныхъ, поучувавъ, сповѣдавъ, правивъ Богослуженя. Коли на св. Димитрія говоривъ проповѣдь до своихъ убийцѣвъ, взявъ собѣ на науку тѣ слова зъ припадаючого на той день евангелія: „Прійде́тъ ча́съ, да всѣ́къ и́же о́убі́ѣтъ къ возмнѣ́тъ слѣ́же́ приноси́ти Бо́гѣ.“ (Іоан. 16, 2.), и такъ до нихъ помѣжь иншими говоривъ: „Вы Витебщане шукаете мои смерти; по рѣкахъ, мостахъ, дорогахъ, улицахъ, на мене засѣдаете. Але бачите — самъ добровѣльно до васъ приходжу, щобы вы знали, що єсмь вашимъ пастыремъ. Давбы Богъ, щобы я за васъ, за святу еднѣсть, за престолъ Петра и его наслѣдникѣвъ, Епископѣвъ Римскихъ, вѣддавъ свою душу.“ Хотѣвъ святыи Йосафатъ упомнути своихъ пѣдданныхъ и привести до опамятаня, якъ колись Божественный Спаситель хотѣвъ опамятати Юду зрадника, такожь свого пѣдданого и ученика. Та на закамѣнѣлыхъ грѣшникѣвъ нема лѣкѣвъ.

Отъ ще иньшій примѣръ любви Йоса-та. На чотыри днѣ передъ своею смертію, за-просивъ до себе своего наибѣльшого врага а потѣмъ убійцю Наума Вовка, радника Ви-тебского а принявши его дружно, наклонявъ, щобы погодивъ ся зъ однимъ чоловѣкомъ, зъ котрымъ остававъ въ гнѣвѣ. Колижь Наумъ не давъ ся до того наклонити, предсказавъ ему, що коли въ коротцѣ не погодить ся, то умре насильною смертію. Наумъ не послухавъ а въ кѣлька тыжднѣвъ по тѣмъ за участь въ убійствѣ своего пастыря, скѣнчивъ свое житє пѣдъ катѣвскою рукою.

РОЗДѢЛЪ XXII.

Мучеництво св. Иосафата.

Вже давно зробили Витебщане заговоръ на жите святого Йосафата. Треба було лишень знайти якійсь позоръ, котрымъ можна бы було покрити злочинъ. Ще передъ приѣздомъ святого до Витебска, ухвалено на однѣмъ зъ мѣйскихъ посѣдженъ, зневажати владичу службу, а коли владика уйме ся за ними, тогдѣ явно напасти на палату и сповнити свое дѣвольске дѣло. Такъ и стало ся. Якъ тѣлько по приѣздѣ владыки служба показала ся на мѣстѣ, або вийшла де по за палату, схизматики зневажали еѣ, грозили, били, кидали камѣнями. Св. Йосафатъ упѣмнувъ и просивъ всѣхъ слугъ, щобы зносили всѣ кривды терпеливо и заховували ся спокѣйно. Въ такихъ обставинахъ переживъ св. Йосафатъ зѣ своими слугами въ Витебску двѣ недѣлѣ. Задовго однакъ було ждати схизматикамъ, постановили проте чимъ скорше доповнити свѣй злочинъ. Дня 11. падолиста въ субботу зѣбрали ся ще разъ до ратуша и пѣдъ проводомъ Наума Вовка и Симеона Нѣ-

ши, найбольшихъ ворогѣвъ св. Йосафата, постановили не вѣдкладати дальше, але слѣдуючого дня въ недѣлю напасти на палату и убити зненавидженого владику. Схизматицкій священникъ Илія мавъ докучати службѣ Йосафата, а коли бы служба его за те побила або увязнила, тодѣ на даный зъ ратуша знакъ постановлено ударити у всѣ дзвоны, а нарѣдъ мавъ громадно напасти пѣдъ проводомъ попѣвъ на палату. Пѣдъ позоромъ хоробы радники мѣйскай, що були проводирами заговору, мали выѣхати зъ мѣста, щобы пѣзнѣйше за нѣчо не вѣдповѣдати.

Того дня (с. с. 11 падолиста), коли Витебщане рѣшучо постановили свое злобне дѣло выконати, Йосафата не було въ Витебску; выѣхавъ вѣнъ бувъ на одинъ изъ своихъ хуторѣвъ, щобы полагодити граничный спѣръ зъ однимъ шляхтичомъ, назвищемъ Крупевичъ. Владика хотѣвъ вернути ся на вечѣрню до Витебска, однакъ не вспѣвъ такъ скоро все поладнати и тому припѣзвивъ ся. Коли вертавъ зъ Кантакузенемъ и зъ своими пѣддаными домѣвъ, то схизматики вже выходили по вечѣрнѣ зъ шатерьъ, якй собѣ побудовали для свого богослуженя; побачивши св. Йосафата въ окруженю пѣдданныхъ, почали на сихъ кликати: „Вже не довго будете оставати зъ своимъ паномъ.“ — Вернувши до палаты, довѣдавъ ся владику, що черезъ цѣлый той день пѣцъ Илія робивъ рѣзны прикрости и зневаги такъ духовенству якъ и службѣ, та

що мимо упомѣненя вмисне ходивъ попѣдъ палату и всѣмъ лихословивъ. Доротей конче настававъ на те, абы Илію укарати. Св. Йосафатъ на те згодивъ ся, бо будучи архіепископомъ, мавъ пѣсля правъ церковныхъ и свѣтскихъ власть, карати збунтоване духовенство.

Вечеромъ сего дня прийшовъ до палаты Петро Ивановичъ, одинъ зъ радникѣвъ, великій приятель св. Йосафата, оповѣвъ о заговорѣ назначенѣмъ на завтрѣшний день и просивъ владику, щобы якъ найскорше опустивъ мѣсто. Св. Йосафатъ нѣякъ не хотѣвъ на се пристати кажучи: „Конѣ я вже вѣдѣславъ на фѣлварокъ. Мое житє въ руцѣ Божѣй, хочу все знести, що менѣ Богъ призначить.“ Ще благовъ его Петро о выѣздѣ, але всьо на даремно; тожь противъ волѣ Йосафата пѣшовъ до мѣста, принѣсь стрѣльного пороху и зѣ своєю службою хотѣвъ о-статись въ палатѣ, щобы боронити житя владики; та св. Йосафатъ и на те не згодивъ ся. — Въ огородѣ оливнѣмъ Петро хотѣвъ боронити Исуса — тутъ Петро ту саму прислугу хотѣвъ зробити св. Йосафатови. И Христосъ и св. Йосафатъ не хотѣли людскои обороны, бо вже прийшла имъ назначена година.

Якъ колись Божественый Спаситель передъ своєю смертію зѣбравъ поразъ послѣдний своихъ ученикѣвъ, щобы зъ ними попрощати ся, ихъ потѣшити и загрѣти до близькой борбы, такъ само и св. Йосафатъ

засѣвъ поразъ послѣднѣй до вечерѣ. Були при нѣмъ лишень архидіаконъ Доротей, Емануиль Кантакунзенъ и пятьохъ зъ его службы. Потѣшавъ всѣхъ часто повторяючи, що если буде яке небезпеченство, то оно тѣлько его житю грозить. Цѣлый часъ говоривъ зъ радостію о смерти, такъ що Доротей просивъ, абы позволивъ имъ безъ боязни смерти ѣсти; тодѣ владика звертаючись до него зъ любовію сказавъ: „Яка тобѣ кривда, що я хочу умирати за Христа и за святу вѣру.“ —

По скѣнченѣй вечерѣ, всѣ розѣйшли ся. Служба удала ся на спочинокъ а св. Йосафатъ пѣшовъ до своєї кѣмнати приготувити ся до борбы. Вѣрный ажъ до послѣднои хвилѣ примѣрови Христовому, хотѣвъ тыхъ кѣлька годинъ, що его дѣлили вѣдъ смерти, посвятити молитвѣ. Мавъ вѣнъ при собѣ жебрака именованъ Тифона, котрого ради Христа принявъ до себе и неразъ вѣдступавъ єму на нѣчь свое лѣшко. Той то Тифонъ добре пѣдглянувъ, що Йосафатъ робивъ сеи ночи. Якъ колись Спаситель въ огородѣ гетсеманскѣмъ, такъ Йосафатъ кинувъ ся на землю хрестомъ, жертвуючи свою кровь за спасенѣ невдѣчныхъ сынѣвъ. Слезы радости котились по его лицю а зъ глубины сердца выдирались глубокой зѣтхненя. И сеи ночи не забувъ на бичованѣ, а навѣтъ бѣльше якъ звычайно краивъ бичами свое тѣло. Якасъ свѣтлѣсть небесна окрывала его въ часѣ молитвы.

А надъ владичою палатою бачили люди на три милѣ вѣдъ Витебска чорнй хмары а зъ посередъ нихъ вырынавъ червоный хрестъ, до котрого св. Йосафатъ такъ горячо рвавъ ся.

Ще сонце не пѣдвело ся, якъ св. Йосафатъ пѣшовъ до церкви на утреню. Доротей побудивъ службу, и пѣдъ проводомъ Кантакузена приказавъ имъ притримати попа Илію. Коли владика ишовъ до церкви, Илія вже бувъ передъ палатою и сейчасъ почавъ зневажати Йосафата; святый спокѣйно удавъ ся до церкви. Илія таки не переставъ выговорювати а тодѣ служба притримала его и замѣнула въ кухнѣ. Въ хвилѣ, коли Кантакузенъ придержавъ попа, переходивъ черезъ улицу якійсь схизматикъ; сей коли побачивъ що увязнено Илію, почавъ заразъ бѣчи черезъ мѣсто и кликати зъ цѣлои силы о помѣчь. Іоанъ Гузнищѣвъ, одинъ зъ заговорщикѣвъ, видячи, що надѣйшла догѣдна хвиля, побѣгъ на ратушь и задзвонивъ въ радный дзвѣнъ. Того лишень выжидали схизматики. Въ ту саму хвилю вѣдозвали ся дзвонъ всѣхъ церквей, крѣмъ престольной, скликуючи заговорщикѣвъ до сповненя збрѣднѣ. Цѣле мѣсто було на ногахъ. Улицѣ заповнили ся тысячами людей, а всѣ бѣгли на владичу палату зъ камѣнями, друками, патиками, оружіемъ, мовбы Татари напали на мѣсто. Помѣжь товпою крутили ся проводирѣ заговора, пѣдюджуючи еѣ до лютости тымъ, що увязнено и зневажено ихъ священника. Юрба

кинула ся на площу передъ палату, въ одній хвилѣ выперла владичу службу, градъ камѣня посыпавъ ся на палату, крикъ поднѣсь ся такий, мовбы цѣле пекло вырушило на сповнене зброднѣ. Служба поховалась за окружающій палату парканъ. Коли св. Йосафатъ почувъ въ церквѣ сей страшный крикъ, догадавъ ся его причины и заразъ приказавъ выпустити Ілію. Хочь выпущено Ілію, роззвѣренный мотлохъ не розходивъ ся, але зъ крикомъ вѣдгрожувавъ ся владичѣ и службѣ.

Утрень скѣнчила ся. Владика спокѣйно вертавъ зъ церкви до палаты. Цѣла площа помѣжъ церквою а палатою була переповнена заблыми схизматиками. Пѣсля розуму людского, смерть нехибна ждала владичу. Якъ въ огородѣ Гетсеманьскѣмъ на голосъ Спасителя: „Язъ ѣсмь“ (Іоан. 18, 6.) подѣбна товпа умовкла и упала на землю, такъ и теперъ на видъ пастиря наразъ всѣ умовкли, мовбы побачили духа, руки опустили, настала тишина а Йосафатъ ненарушенный посередъ нихъ перейшовъ до палаты. Се хвиля побѣды святости надъ зброднею. Уставъ крикъ, декотрѣ пустили ся до мѣста, инші зѣстали подъ палатою. Св. Йосафатъ зѣбравъ службу а запевняючи ихъ, що нѣхто зъ нихъ не умре, заказавъ имъ набивати рушницѣ кулями а позволивъ стрѣляти лише для постраху паперомъ. Въ послѣдній ще хвилѣ его любовь не позволила проливати крови заблуканыхъ овецъ. Самъ удавъ ся до своєї келіи,

упавъ лицемъ на землю и такъ вытрававъ на молитвѣ ажъ до осьмой години зъ рана.

Коли около осьмой години зѣйшло сонце и кровавыми лучами освѣтило мѣсто, передъ палату наплывали новї товпы схизматикѡвъ узброеныхъ въ сокири, бердишгѣ, друки и рушницѣ. Лица ихъ були захмаренї, очи кровожаднї, уста выливали потоки пѡмсты, грозбѣ и проклонѡвъ. Камѣне зновъ посыпало ся на палату и парканъ. Декотрї пѡдложили пѡдъ парканъ огонь, але лякаючись, щобы цѣле мѣсто не займилось, розбили парканъ, розкинули дошки и дѡстали ся на подвѡре. Служба замкнула браму палаты и для постраху стрѣляла слѣпыми набоями зъ рушницъ. Убийники осмѣленї тымъ, що выстрѣлы ихъ не ранять, кинули ся зъ сокирами и бердишами на браму, розбили єѣ въ мглѣ ока и дѡстались на коридоръ. Служба сховала ся, остали ся тѡлько архидїяконъ Доротей, Кантакузенъ и Григорїй Ушацкїй, хотячи убийникамъ загородити дорогу до комнаты владыки. Убийники кинули ся на Кантакузена и вѡнъ падає облитый кровїю безъ памяти на землю, потѡмъ задають Доротееви въ голову 18 ранъ, вѡдсувають его зъ дороги и кїдають ся на послѣдного Ушацкого. Одинъ зъ его знакомыхъ пѡзнає его и каже: „То и ты одинъ зъ нихъ, Чижь ты не знавъ, що чи скорше чи пѡзнѣйше, така судьба васъ спѡтває?“ и ударяє его палкою а сей упадає пѡдъ самыми дверми владыки.

Тутъ зновъ на силу пригадуєсь подѣна подѣя въ оливнѣмъ огородѣ. При пѣманю Спасителя трехъ найвѣрнѣйшихъ ученикѣвъ осталось зѣ своимъ Учителемъ; одинъ зъ нихъ хотѣвъ его боронити, але Спаситель самъ вѣддавъ ся въ руки заѣлои жидѣвскои товпы та ще еѣ просивъ, абы позволила spokѣйно вѣдѣйти ученикамъ. Подѣбно и теперъ стало ся. Вже товпа мала ся вдирати до комнаты, якъ наразъ отвирають ся дверѣ, св. Йосафатъ выходить до сѣней, пѣдноситъ руку, щобы поблагословити своихъ убийникѣвъ, а зробивши надъ ними знакъ св. хреста, лагѣдно вѣдозвавъ ся: „Дѣти мои, чому убиваете невинныхъ слугъ? Если маєте що противъ мене, се есмь.“ На тѣ слова святого зъупинились убийники, нѣхто зъ нихъ не осмѣливъ ся и устѣ отворити, а навѣтъ першій ряды звернули ся до вѣдвороту. Наразъ зъ сусѣднои комнаты выпало двоухъ розбишакѣвъ и зъ словами: „бий, забий, латинника, паписту“ кинуло ся на святого. Одинъ зъ нихъ ударяе его тяжкимъ костуромъ по головѣ, а другій сокирою розтинае голову по лѣвѣмъ боцѣ. Упавъ св. владика на землю, облитый кровію, а схизматики мовъ зголоднѣлї вовки кидають ся на свою жертву, бють, раняють, знущають ся такъ, що лице святого замѣнилось въ одну безобразну масу. Нѣ одна скарга, нѣ одинъ зойкъ не выхопивъ ся зъ его устѣ. Думаючи, що вже неживый, кинули ся розбѣйники ще на его слугъ, але въ

тѣй хвилѣ по́дноситъ св. Йосафатъ свою голову, кровію залитѣ очи звертае до неба, одну руку по́дноситъ мовбы хотѣвъ по разъ послѣдній поблагословити своихъ убійникѣвъ, та по тихо вѣдзываеся: „О Боже мѣй!“ Не дали ему докѣнчити, одинъ розбишака заверещавъ: „Вѣнъ ще жие,“ прискочивъ до владыки и двома кулями навскрѣзь прострѣливъ ему голову.

Св. Йосафатъ вѣддавъ своего духа въ руки Божіи. Розшалѣла товпа кинула ся рабувати палату. Що тѣлько дало ся взяти, митію роздерли помѣжъ себе. Начиня золотѣи и срѣбнѣи, грошѣ, одежу, оружіе, мѣдяніи посудины, кухонне и столове начине, те все зникло. Выважили дверѣ до спижарнѣи и всѣ запасы приготованѣи на цѣлу зиму, дѣстали ся розбишакамъ. Дѣстали ся до пивницѣ, выкотили бочки зъ виномъ и пивомъ, а упивши ся, робили собѣ зъ розбитыхъ бочокъ забавку скидаючи ихъ зъ горы названои Богородицею, на котрѣи стояла владича палата. Цѣла палата зѣстала знищена, вѣкна повырѣванѣи, дверѣ порозбиванѣи, возы и вѣзки порубанѣи, паперѣи и всякѣи грамоты понищенѣи, крѣсла, столы, вся комнатна обстава поторощена.

Тымчасомъ, коли вже не стало слугъ Йосафата, надъ его тѣломъ мовбы на сторожи сидѣвъ песъ, котрого св. Йосафатъ часомъ гласкавъ. Звѣрина бѣльше мае чутѣи и вѣдчности, якъ чоловѣкъ вѣдданный пристра-

сти. Песъ не давъ нѣкому приступити до тѣла свого пана, ажъ доперва пса забили, а порубавши въ кусники, положили на мощахъ святого. Чоловѣкъ, що стратить правдиву вѣру, стаєсь въ злости лютѣйшимъ, якъ найдикшій звѣрята и дорѣвнує хиба діяволу. Що се правда, глядѣмъ на сю діявольску забаву, яку теперъ виправили собѣ схизматики.

Выволѣкли они тѣло св. Йосафата на подвѣре помѣжь розшалѣлу товпу кровожадныхъ схизматикѣвъ, та не зважаючи на вроджений встыдъ, здерли одежу и обнажили непорочне тѣло. Якже зачудовали ся, коли побачили на нагѣмъ тѣлѣ волосѣнницю а ребра стисненей колючимъ поясомъ. Думали, що се простый монахъ а не владика, тымъ бѣльше, що годѣ було розпѣзнати лица. Вытягнули проте тяжко раненого Ушацкого и слугу Кантакузена, Йоана Єдлиньского та бытемъ ихъ змушували, абы имъ сказали, хто то сей убитый. На зарученя слугъ, що то есть самъ владика на хотѣли вѣрити, ажъ коли ще жиды посвѣдчили, що св. Йосафатъ нѣколи не носивъ сорочки, увѣрили и утѣшились, що вже позбули ся „душехвата.“ Весела була ся пекельна забава.

Однѣ сѣдали на обнаженѣмъ тѣлѣ святого мученика и такъ сидячи ѣли и пили, другѣ тягнули за ноги владика и кричали: „Встань владико, нинѣ недѣля, чому не проповѣдаєшь, нарѣдъ ты слухає,“ иншѣ скакали черезъ святе тѣло и плювали на него, иншѣ

выривали волосе зъ бороды и головы, инші патиками и друкми били зсинѣле тѣло; а инші доптали пѣдковами чобѣтъ по лицю святого. Навѣтъ невѣсти и дѣти знущали ся надъ окржавленнымъ владыкою. Діаволь взявъ въ посѣдане ихъ душѣ. Що тѣлько чортѣвска злѣсть пѣддала имъ на гадку, того всего допускали ся они на тѣлѣ святого владыки. Такъ були заслѣплені пристрастію, що навѣтъ не уважали на чуда, якы Богъ творивъ для ихъ опамятаня. Одна стара невѣста выриваючи волосе зъ головы, заразъ таки при тѣлѣ святого ослѣпла. Та и небо хотѣло опамятати розшалѣлыхъ злочинцѣвъ. Надъ палатою стала непорушно чорна хмара а зъ неи выходила свѣтлѣсть и вкрывала обнажене тѣло. Однакъ и се чудо не робило на нихъ вражѣня. Дѣйсне страшна рѣчь дѣйти до закаменѣлости серця.

Коли одна часть розбишакъ збыткувала ся надъ тѣломъ святого, друга далѣ плондрувала владычу палату и била слугъ. Якъ тѣлько спостерегли, що архидіаконъ Доротеѣ прийшовъ ще до себе, почали его бити палицами а потѣмъ скинули зъ горы за бочками. Чудо се правдиве, говорили навѣтъ самы жиды, що Доротеѣ падаючи зъ тои стрѣмкои скалы, не убивъ ся на мѣсци. Жиды бѣльше показали людяности, якъ роззвѣрені схизматики, бо найшовши на пѣвъ мертвого Доротеѣ, взяли его до себе и доти безкористно лѣчили, доки не поздоровѣвъ. Кантакузена

перенесли слуги на безпечнѣйше мѣсце. Оба хочь такъ страшно були покалѣченї, що не було надѣѣ на ихъ житє, однакъ надъ сподѣване прийшли поволи до здоровля, и ще довго позѣставляли въ крѣпкѣмъ здоровлю, щобы бути живыми свѣдками пророцтва св. Йосафата, яке имъ давъ передъ смертію, бо выразно имъ сказавъ: „крѣмъ мене, нѣхто зъ васъ не умре.“ Ушацкїй такожь прийшовъ до здоровля.

Коли вже насытили ся чортѣвскими забавками, пѣддавъ имъ теперъ дїяволь гадку, абы ще зробити похѣдъ зъ тѣломъ святого. Отже здерли зъ тѣла волосѣнницю, до нѣгъ привязали мотузъ и такъ середъ крику, пекельного вытя, чортѣвскихъ проклонѣвъ, волочили по улицяхъ мѣста свого князя Церкви. Улицѣ закамѣнѣлого мѣста скропили ся кровію св. мученика. Въ однѣмъ мѣсци, де голова вдарила ся сильнѣйше о муръ, зѣоставъ слѣдъ крови, якого нѣчимъ не можна було затерти. Вкѣнци выводѣкли св. владика за мѣсто на стрѣмку гору, надъ рѣкою Двиною, наповнили волосѣнницю камѣнями, привязали єѣ до тѣла и струтили святе тѣло зъ горы вличучи: „Тримай ся добре владико, тримай ся добре.“ Чудо се справдѣ, що тѣло спадаючи зъ горы по выстаючихъ и острыхъ камѣняхъ, не розшарпало ся на кусники. Справдились тутъ слова Псалмопѣвця: „Хранитъ Господь всѣ кѣсти нѣхъ (праведныхъ), ни єдина ѿ нихъ не сокрѣшитса“ (Пс. 33, 20).

На памятку сего чуда поставлено на тѣмъ мѣсци, звѣдки скинено тѣло св. Йосафата, хрестъ зъ такою написею: „Богъ, що заховавъ тѣло мученика вѣдъ зѣсутя задля ненарушимо задержаной чистоты, ненарушене спустивъ на берѣгъ.“

Якъ тѣло упало на берѣгъ, при бѣгли схизматики рыбаки, положили его на лодку, завезли на тысячь кроковъ въ гору рѣки, до шиѣ привязали волосѣнницу наповнену камѣнями а до кождой зъ ногъ по одномъ великомъ камѣни и затопили въ найбольшой глубинѣ. Не дармо се мѣсце вѣдъ непамятныхъ часѣвъ называло ся „святою криницею,“ бо дѣсне мало колись освятитись тѣломъ святого. При першій комисіи заприсягли свѣдки зѣзнали, що тодѣ, коли затоплено тѣло св. мученика, бачили они сходячу зъ неба велику свѣтлѣсть на те мѣсце, де було тѣло, а зъ посередѣ той свѣтлости видно було поважного мужа, якъ зѣступавъ до воды; заразъ по тѣмъ выплыло тѣло святого на верха помимо того, що попривязувано до него тѣло тяжкого камѣня. Перестрашеній злочинцѣ почали утѣкати; тѣло плыло за ними. Вѣднці рыбаки вернули назадъ и схопивши тѣло, на ново погрузили въ водѣ.

Коли тѣло святого сховало ся въ филяхъ рѣки, упала на Витебскъ и околицю така густа мрака, що одинъ другого заледви мѣгъ зъ близька побачити. Ся мрака тре-

вала такъ довго, доки тѣла зновъ на верха не выдобудуто. Померкло сонце, небо засушило ся чорною мракою, неначе не хотѣло дивити ся на святоубийство Витебщанъ.

Пѣдъ хрестомъ Спасителя стояли безбожнѣ жиды зъ ненавистию и пѣмстою въ серци а дѣвольскою радостию зъ Сго терпѣнѣ. Доперва тодѣ, коли тѣма обняла землю, зѣ страхомъ и жалемъ утѣкали зъ лобного мѣсця, боячись справедливого гнѣву Божого. Такъ и теперь, коли тѣлько мощѣ святого скрылись пѣдъ водою а мрака вкрыла Витебскѣ, всѣ въ мовчаню, якѣ свѣдчатъ акта беатификацѣйнѣ, утѣкали до мѣста. По шалѣ наступило страшне опамятанѣ. Въ мѣстѣ недавно ще такѣ рухливѣмъ и крикливѣмъ настало гробове мовчанѣ. Убийники зъ закровавленными руками поховались, щѣбъ розважати свѣй злочинѣ и досвѣдчити кары Каина по убийствѣ праведного Авля.

РОЗДѢЛЪ XXIII.

Слава посмертна и похороны св. Йосафата.

Земля по своему вѣдплатила ся св. Йосафатови. За довголѣтнй труды, працѣ, терпѣня и любовь, якою хотѣвъ Йосафатъ потягнути невдячну землю до неба, не тѣлько, що его опустила, але ще зненавидѣла, переслѣдувала а въ кѣнци забила. Се звычайна заплата свѣта для людей, що ревно працюють для славы Божой, а заразомъ для правдивого добра своихъ ближнихъ. Що стало ся зѣ Спасителемъ, те саме повторилося и зѣ его учениками. Тому то Спаситель кликавъ до своихъ выбранныхъ: „Нѣсть рѣкъ бѣлѣй Господа скогѣ... Йзъ ѣзбрахъ въ ѣ міра, сѣгѣ рѣди ненакѣднѣхъ вѣсь мірѣ“ (Іоан. 15, 19—20).

Однакъ небо умѣе вырѣвнати ту несправедливѣсть, якои дѣзнають его любимцѣ вѣдъ свѣта. За понижене свѣта, Богъ нагороджає такою славою, що ѣ свѣтъ, котрѣй лежить въ зѣдѣмъ, мусить узнати величѣ и славу тыхъ,

котрыхъ Богъ хоче прославити. Такъ само и теперъ почало небо видимымъ способомъ показувати величь и святѣсть св. Йосафата. Вѣдъ смерти св. Йосафата, ажъ до зложеня св. мощей въ гробницѣ безперестанно дѣяли ся чуда передъ очима тысячій вже не тѣлько католикѣвъ, але и схизматикѣвъ и убийцѣвъ и инновѣрцѣвъ. Чуда сѣ стверженї присягою передъ комисією беатификаційною, найлѣпше розголошують славу св. мученика.

Кѣнчивъ ся день злочину. Почало смеркати. Власти королѣвскїи и латинники цѣлый день мали зачиненїи очи и уха на проступне дѣло схизматикѣвъ. Коли доперва гробова типина залягла мѣсто, тогдѣ королѣвскїи урядники Йоанъ Узенецкїи пѣдвоевода и Филипъ Осиповскїи, городскїи судїя, вѣдвали ся зъ иньшими пѣйти и оглянути спустошену палату и списати протоколъ. Однїи кажутъ, що зъ боязни передъ схизматиками нѣчого не робили въ оборонѣ св. Йосафата, другїи, що були перекупленїи схизматиками. Вѣйшовши до церкви нашли замкнену скрыню, котру схизматики покинули, бо не могли си анѣ вѣдчинити, хочъ мали ключъ, анѣ розбити сокирами. Пѣдвоевода довѣдавши ся, що въ нѣй є зложенїи архїерейскїи ризы, приказавъ єѣ занести на замокъ. Заледви зъ нею пришли на те мѣсце, де ще багрѣла кровь св. мученика, скрыня мовъ силомѣць вытручена зъ рукъ упала на землю, сама зъ себе вѣдчинила ся а зъ неї выпавъ илитонъ на те

мѣсце, де була кровь, за нимъ выпала чаша, дискось, звѣзда и хрестъ. Чаша выпавши перевернула ся, замачала ся въ крови а потѣмъ сама пѣднеслась, станула просто, мовбы сама хотѣла жертвувати Всевышньому кровь св. мученика мѣсто безкровной жертвы, котру мавъ въ сѣмъ дни принести Господу Богу. Всѣ рѣчи и одежѣ такъ уложили ся, мовбы Архїерей мавъ збирати ся на Службу Богу. Бачили се чудо всѣ присутнїи. Нѣхто не смѣвъ дѣткнути ся тыхъ рѣчей, доперва вѣрнїи слуга владики, Тимотей Чечерскїи дрожачими руками зѣбравъ и зложивъ омоченїи святою кровїю рѣчи до скрынѣ. Занесено єѣ до замковой каплїцѣ.

Того дня по сповненѣмъ убийствѣ бачили Полочане надъ Витебскомъ, вѣддаленымъ вѣдъ нихъ о 24 миль, огненный стовпъ, що сягавъ ажъ до неба.

Въ тѣмже Полоцку, Симеонъ, дволѣтнїи сынокъ Доротея Ахремовича, мѣйского радника, збудивши ся на другїи день рано по убийствѣ, почавъ кликати сумнымъ гололосомъ въ присутности родичѣвъ и службы: „Тату! Бозя умеръ.“ Зачудовали ся всѣ, бо доси дитина не умѣла ще нѣ слова промовити, а колижъ поспитали єѣ, якїи Бозя умеръ, сказала: „Той, що бѣлу церковь будовавъ.“ Такъ называно церковь вѣдновлену святымъ Йосафатомъ. По тихъ словахъ дитина умовкла, ажъ до звычайного часу, въ котрѣмъ дѣти зачинають говорити. На дру-

гій день доперва прийшла вѣсть до Полоцка, що св. Йосафата забито.

Власти Витебска хочючи зменшити свою вину, оказали велику ревнѳсть въ вѳдшуканю тѣла св. владыки. Мимо того, що призначили 100 з. п. тому рыбакови, котрый знайде свя-тїи мощѣ, нѣхто не мѳгъ ихъ знайти, тымъ бѳльше, що густа мрака вкрывала рѣку. До-перва шестого дня рано побачили рыбаки въ однѳмъ мѣсци свѣтло, що выходило зъ воды и освѣтило надъ поверхнею воздухъ. Тутъ знайшли тѣло.

Якъ тѳлько розѳйшла ся о тѳмъ вѣсть по мѣстѣ, сейчасъ вся люднѳсть мѣста по-спѣшила на берѣгъ рѣки. Передъ всѣми при-бѣгъ Іоанъ Ходига, радникъ полоцкїй, вели-кїй ворогъ св. мученика а за нимъ шляхтичъ Храповицкїй. Коли прибули на всказане мѣ-сце, побачили тѣло въ водѣ, звернене ногами до берега. Слуги владычїи принесли диваны и одѣне а выймивши тѣло зъ воды почали убирати, при чѣмъ помагавъ и Ходига три-маючи простирало надъ обнаженнымъ тѣломъ, абы его закрыти передъ очима присутныхъ, а Храповицкїй вѳдганявъ канчукомъ нарѳдъ, що на силу пхавъ ся до св. мощей.

Якъ тѳлько тѣло було вже на березѣ, розѳйшли ся хмары, мрака уступила ся а сон-це зновъ по шѣстьохъ дняхъ освѣтило землю. Убране вже тѣло зложено на одну лодку, прикрито опоною, а на другу зложено воло-сѣвницю и камѣне и розпочавъ ся сумный

походъ. Берегомъ рѣки бѣгъ безчисленный народъ на мѣсте, де мали причалити до берега. Подъ замкомъ лодки станули, а тѣло зложено на березѣ, де вже духовенство ожидало на его принате. Коли народъ побачивъ своего пастиря, повставъ мѣжь нимъ великій плачь. Теперь положено мощѣ святого на ношахъ, вскрыто дорогою опоною и середь зойку всѣхъ дзвонѣвъ, спѣвѣвъ церковныхъ, глосного плачу народа занесено на раменахъ духовенства до церкви св. Михаила. По приходѣ до церкви выдалено зъ ней народъ, приведено ледви на ногахъ стоячого архидіакона Доротей, що за той часъ вже трохи прийшовъ до себе, щобы по разъ послѣдній послуживъ своему владицѣ, якъ за жита вѣрно ему служивъ. Зѣ слезами въ очахъ, закровавленнымъ сердцемъ, дрожачими руками убравъ Доротей при помочи другихъ священникѣвъ мощѣ св. мученика въ архіерейскій одежѣ. Потѣмъ зложено ихъ на серединѣ церкви въ наибольшой оздобѣ. Тутъ позѣстало тѣло черезъ девять днѣвъ выставлене на прилюдну почестъ. Цѣлый той часъ церковь була переповнена посѣщающими, що приходили зъ найдальшой околицѣ оглядати, подивляти и плакати при тѣлѣ своего владики.

Бо и дѣйсно було що оглядати, подивляти и плакати. Богъ хотѣвъ, щобы тѣло не було зѣпсутымъ. Хотяй черезъ пять днѣвъ лежало въ водѣ, зовсѣмъ не зѣпсуло ся, но противно покраснѣло. Лице не мало въ собѣ

нѣчо вѣдражающо, мертво; за житя снѣде, теперъ побѣдѣло. Уста рожеві, мовбы отвирали ся до голошеня: „Да будуть єдино.“ Очи примкнені, якъ у чоловѣка сплячого. Цѣлый складъ лица, що давнѣйше своимъ выгладомъ побуджовавъ мимоволѣ до покуты, теперъ ставъ милый, лагѣдний, усмѣхненый, до себе потягаючий. Здавало ся, що Йосафатъ за хвилю стане, щобы проповѣдати и учити. Нѣяка часть тѣла не була на-ново зранена, хочъ рыбаки шукали за тѣломъ зелѣзными гаками. Велика рана на головѣ задана сокирою була отворена, а зъ нею показувалась свѣжа кровь. Кѣлько ударѣвъ задали убийники св. Йосафатови, тѣлько осталось на тѣлѣ червоныхъ знакѣвъ. На лиці остави ся знаки вѣдъ пѣдкѣвъ, котрыми невѣсти его доптали. Цѣле тѣло було мягке и гнучке.

На видѣ того чуда многі зъ схизматикѣвъ, що приходили зъ цѣквости, вертали зъ плачемъ и жалемъ навернені до св. єдности. Мѣжъ першими навернувъ ся Ходига, котрый пѣзнѣйше самъ складавъ о томъ всѣмъ зѣзнаня пѣдъ присягою.

Коли вѣсть о смерти св. Йосафата розѣйшла ся по Полоцку, всѣ и католики и єретики а навѣть и жидаы оказували великій смутокъ, бѣль и жаль. Доперва теперъ почувли, якого стратили пастиря а заразомъ якъ несправедливо обходили ся зъ нимъ вѣ послѣднихъ рокахъ. Чоловѣкъ далеко бѣльше цѣнить добро по его стратѣ. Теперъ поста-

новили Полочане спровадити торжественно мощь до мѣста, и тому выслали до Витебска посольство зложено зъ радныхъ пѣдъ проводомъ о. Геннадія Хмельницкого, сповѣдника св. Йосафата и его пріятеля вѣдъ першихъ лѣтъ монашого жита. Витебщане не мали права задержати собѣ тѣла св. Йосафата, бо разъ були убийниками, по друге въ Полоцку бувъ престолъ владичій, а вѣднці самъ св. Йосафатъ хотѣвъ бути тутъ похороненымъ въ увѣдченѣй гробницѣ. Въ два тыжднѣ по убийствѣ прибули высланники до Витебска и сейчасъ удали ся до церкви до своего пастиря. Якій бувъ плачь, якій зойкъ, кѣлько выляли слезъ, годѣ сказати! Пѣзнѣйше зѣзнавъ Дягилевичъ передъ комисією апостольскою о тѣй хвилѣ таке: „Мы бачили св. Йосафата хорошого якъ Ангела, зъ бѣольшою солодкостію и святостію на лиці якъ за жита.“ Высланники вложили тѣло до дорогоцѣвной домовины, котру зъ собою привезли и постановили его спровадити до Полоцка рѣкою.

Третього дня по приѣздѣ постановили Полочане вывести тѣло своего св. пастиря. Бувъ то день плачу и зойку для Витебска. Витебщане, що недавно ще не хотѣли знати св. Йосафата, теперъ не могли зъ нимъ разлучити ся. Ще доки лежавъ св. Йосафатъ въ церквѣ св. Михаила, чули, що его мають мѣжъ собою; теперъ жаль, бѣль и смутокъ вѣдбивъ ся на всѣхъ лицахъ. Полочане самі хотѣли нести тѣло до рѣки, але мепкандѣ

Витебска не допустили до того. Знали они и чули добре, що они не гѣднї того, щобы моцѣ у нихъ остави ся, однакѣ старали ся вѣддати имъ бодай послѣдну прислугу. Всѣ тиснули ся, щобы хочь на хвильку мати святого на своихъ раменахъ. Навѣтъ самї убийники силою выдирали собѣ ношѣ, на котрыхъ спочивала ихъ жертва. Кождый бажавъ собѣ якъ наибѣльшого щастя бодай пальцемъ дѣтвнути ся домовины. Плачь, нарѣканя, зойки були такѣ голоснї, що майже глушили вѣдомѣнъ дзвонѣвъ и церковнї спѣвы. Однї били ся въ груди, другї пѣдносили руки до неба, иншї проклинали убийникѣвъ. По пѣлѣмъ мѣстѣ розносились зойки: „Убито вѣтця, замордовано пастиря, Боже вѣдверни кару, Йосафате прости намъ злочинѣ.“

Коли похѣдъ переходивъ коло кальвинского збору, стоячїй на порозѣ пасторъ закликавъ: „О нещасливї тї, що убили невинного,“ и въ тѣмъ дивна стала ся рѣчь. Чаша, що доси просто стояла на домовинѣ и добре до неи була прикрѣплена, вѣдвернула ся въ противнїй бѣкъ вѣдъ кальвинского збору. Ще по смерти свѣдчивъ св. Йосафатъ, що правдива жертва приносить ся лишень въ католицкѣй Церквѣ и тому чаша, въ котрѣй та жертва совершаець, вѣдвернула ся вѣдъ збору еретикѣвъ кальвинѣвъ.

Коли зложено моцѣ на лоди и Полочане вже приготовились до вѣдтѣвзду, всѣ почали голосно плакати. Плакало духовень-

ство, плакали католики, плакали схизматики, еретики, убийники, жидаы; въ цѣлѣмъ народѣ не найшовъ бы бувъ сухого ока; а коли лодки рушили зъ мѣсця, народъ мовъ шаленый бѣгъ по березѣ рѣки великій кусень дороги.

И зновъ Богъ прославивъ св. Йосафата новымъ чудомъ. Въ томъ часѣ були великій зимна и морозы, рѣка однакъ замерзла лишень до половины, такъ що лодка зъ мощами свободно могла собѣ плыти. Якъ лишень станули въ Полоцку, цѣла рѣка замерзла вѣдразу. Черезъ цѣлу дорогу зъ прибережныхъ мѣсточокъ и сѣлъ и осель выходили шляхтичѣ, мѣщане, селяне, бо всѣ хотѣли побачити св. Йосафата и єму яко святому вѣддати почесъ. Тѣ, що могли побачити тѣло стятаго, дуже тымъ дивували ся, що хочъ вже тѣлько часу минуло вѣдъ смерти владыки, а тѣло его ще не було зѣпсуге, та навѣтъ ще красше выглядало якъ за жита.

Хто зможе описати приняте св. мощей черезъ Полочанѣ. Працаючись зъ нимъ передъ вѣздомъ до Витебска, не надѣялись, що въ такѣмъ станѣ поверне, хочъ святой имъ се передсказавъ. — Вѣсть о чудеснѣмъ захованю тѣла, мнѣне о святости убитого пастиря, любовь католикѣвъ, поважане у схизматикѣвъ, спонукало всѣхъ выйти на приняте св. мощей. Берѣгъ заняла вся люднѣсть Полоцка безъ рѣжницѣ обрядѣвъ, станѣвъ, вѣрь. Всѣ хотѣли якъ найскорше оглядати своего владыку. Не могучи оперти ся просьбамъ и настава-

нямъ збранихъ людей, поднесено накрывку домовины. Якъ побачили люде те лице повне лагѣдности, святости, солодкости, розжаленї до глубины серця, всѣ упали на землю а заливаючись слезами жалю и радости благали св. мученика, щобы и теперъ оставъ ся ихъ опѣкуномъ, печаливымъ пастиремъ и заступникомъ передъ лицемъ Божиимъ. Зъ наибольшою почестїю занесено мощѣ до престольнои церкви недавно укѣнченои, такъ якъ того бажавъ собѣ св. Йосафатъ и тутъ выставлено на прилюдный видъ, щобы всѣ могли подивляти дѣла Божїи, якї сповняе Богъ на своихъ святыхъ.

Самъ похоровъ задля рѣжныхъ перепонъ и трудностей вѣдбувъ ся доперва въ 14 мѣсяцѣвъ по мучеництвѣ, т. е. 18. сѣчня 1625. Господь Богъ въ своѣй премудрости такъ зарядивъ, щобы бѣльше прославити св. мученика. Цѣлый той часъ тѣло зовсѣмъ не змѣнило ся, але остало ся мовбы живе, маючи краски живого тѣла. При мощахъ дѣялись безчисленнї чудеса. Хотѣвъ Богъ такожь на земли вынагородити своему слузѣ сю нечесть, яку люди заподѣяли ему при смерти.

Коли вже надѣйшовъ означеннї часъ похорону, цѣлый тыждень передъ нимъ по всѣхъ церквахъ дзвонѣли цѣлу годину рано, въ полудне и вечеромъ. На три днѣ передъ похорономъ вынесено мощѣ зъ соборнои церкви и зложено въ церквѣ Спасителя на ринку, щобы тымчасомъ пристроити престольну

церковъ. День передъ самымъ похорономъ прибули до Полоцка митрополитъ Іосифъ Рутскій, епископъ пиньскій Григорій Михайловскій и епископъ поминать новои, кровію Йосафата окупленои, епархіи смоленьскои Левъ Кревза. На привитанє выѣхавъ супротивъ нихъ Антоній Сѣлява, наслѣдникъ св. Йосафата въ окруженію шляхты, урядникѡвъ и прочихъ вельможъ. По приѣздѣ удались всѣ три князѣ Церкви до мощей св. Йосафата, вѡдправили торжествену вечѣрню а по єѣ укѡнченю удали ся до палаты владичои.

На другій день вѡдъ самого рана дзвонъ всѣхъ церквей скликували вѣрныхъ до вѡдданя послѣднои прислуги своему владичѣ. О годинѣ 8 выстрѣлы зъ замковыхъ пушокъ дали знакъ до походу. Похѡдъ розпочинали мѣщане идучи довгими рядами зъ свѣчками въ рукахъ. Середъ нихъ йшла молодѣжь шкѡльна пѡдъ проводомъ своихъ учителѣвъ, отцѣвъ Тов. Іисусового, спѣваючи черезъ дорогу похороннї пѣсни; за ними поступало латиньске духовенство въ червонныхъ одежахъ, а за ними 112 рускихъ священникѡвъ въ рѡжныхъ одежахъ церковныхъ. За рускимъ духовенствомъ йшло 9 парохѡвъ полоцкихъ въ дорогихъ рызахъ, несучи илтонъ и чашу обогренї кровію св. мученика, волосѣнницу, шнуры и камѣне, котрї були знарядями мучеництва. На возѣ вкритѡмъ червоною дорогою матерією спочивала домовина зъ мощами вкрита червоною китайкою, а побѡчь воза йшли клирики въ

червонѣмъ одѣню зъ смолоскипами въ рукахъ. По обохъ бокахъ 100 жовнѣрѣвъ, такожь въ червонѣмъ одѣню, зъ добутымъ оружїемъ вѣдавало почестъ. За возомъ поступали въ о-круженю священства, шляхты, урядникѣвъ, всѣ князѣ Церкви, одѣтї въ найдорозшїи рызы въ цѣлої велелѣпотѣ питомѣи нашему обрядови. Дивлячись на сей торжественный похѣдъ, кождый бы сказавъ, що се радше коронація якогось короля, якъ сумный похоронный обрядъ. Такъ всѣ були пересвѣдченї о святости св. Йосафата, що навѣтъ не брали чорныхъ, похоронныхъ одежїй, але червонї, мученичїй.

Коли похѣдъ входивъ въ замокъ, пушки опять загремѣли. Цѣла церковь була обита червонимъ адамашкомъ а по серединѣ стоявъ такимъ же адамашкомъ вскрытый катафалькоъ горѣющїй множествомъ свѣчъ. Якъ домовину уложено на катафальку, митрополитъ вѣдправивъ въ сослуженю прочихъ торжественну Литургїю, при гарнѣмъ церковнѣмъ спѣвѣ, котрого св. Йосафатъ такъ дуже любивъ. По укѣнченю Службы Божої, промовивъ до збраныхъ номинать - епископъ смоленскїй такъ горячо, що католики заливали ся ревными слезами а схизматики vyrѣкали ся ереси. Молодѣжь шкѣльна вѣдспѣвала пѣсни похвальны въ честь святого Йосафата, а вкѣнци по бесѣдѣ Іосифа Рутского, наибѣльшого приятеля святого Йосафата, зложено домовину до приготованої черезъ него гробницѣ.

Всѣ безъ огляду на обряды вѣддали послѣдню прислугу святому мученикови. Бувъ то день славы, день побѣды, день триумфу для святого Йосафата и его дѣла зъединеня, для котрого працювавъ цѣле свое жите, а въ кѣнци и кровь свою пролявъ.

РОЗДѢЛЬ XXIV.

Овочѣ крови св. Йосафата.

Смерть св. Йосафата выкликала рѣзкій чувства на Руси. Схизматики тѣшились, де-вотрѣй малодушнѣй католики сумовали. Однѣ и другѣ думали, що зѣ смертію Йосафата дѣло зѣединеня скорше упаде, бо не стало вже сильного поборника схизмы а могучого заступника св. зѣединеня. Але дѣло зѣединеня Церквей, се дѣло Боже а дѣла Божѣ не упадають. Сповнили ся слова Божественного Спасителя: „Амѣнь, амѣнь глаголю вамъ, ѣще зѣрно пшенично падѣ на землѣ, не оумретъ, тѣ ѣдино пребываетъ: ѣще же оумретъ, многъ плодъ сотворитъ.“ (Іоан. 12. 24—25) Упала пшеница на землю, умерла и выдала многѣй плодъ. За житя бувъ св. Йосафатъ для схизматикѣвъ Самсономъ и по смерти нимъ оставъ. Що говорить св. Духъ о Самсонѣ, то мы смѣло можемо те саме повторити о св. Йосафатѣ: „И бысть мертвыхъ ихъ же оумерткѣ Самуѣль при смерти своей много, неже ихъ же оумерткѣ въ животѣ своемъ.“ (Суд. 16, 30). Далеко больше навернувъ св.

Йосафатъ своєю кровію по смерти, яєъ за свого жита. Найбѣльшій вороги и убійники, що за жита не хотѣли навѣтъ чути зъ устъ св. Йосафата слѣвъ накликующихъ до зъединенія, по его смерти зѣ слезами благали о принятѣ до тои Церкви, за котру вѣнъ положивъ душу. И чижь могло бути инакше? Чижь мѣгъ забути св. Йосафатъ въ небѣ на се дѣло, котрому цѣле свое жите посвятивъ. Чижь мѣгъ Богъ не выслухати молитовъ своего любимця. —

Мы вже згадували, якій бувъ при мощахъ св. Йосафата жаль, смутокъ и плачь схизматикѣвъ; а навѣтъ те закамѣнѣле мѣсто Витебскѣ, до котрого тѣлько разѣвъ на дармо промовлявъ св. Йосафатъ, при перенесеню его тѣла цѣле заливало ся слезами каеня и жалю. Бо дѣйсне годѣ було, кажучи вже по людски, дивити ся на тѣ всѣ дивнѣ дѣла, якими Господъ Богъ прославлявъ св. Йосафата, и не видѣти въ нихъ пальця Божого, показуючого намъ невиннѣсть и святѣсть владыки а грѣхъ и злочинъ его гонителѣвъ и убійникѣвъ. Тожъ не дивница, що схизматики наvertsали ся тысячами, а мѣжь ними були и найзавзятѣйшій вороги св. Йосафата.

Такимъ бувъ такожь и Іоанъ Ходига, радникъ полоцкій, котрый до того степеня ненавидѣвъ Йосафата и зъединенє, що навѣтъ не мѣгъ на св. владыку дивити ся а пѣдчасъ его проповѣдей утѣкавъ зъ церкви, щобы не чути слѣвъ душехвата. Належавъ вѣнъ до

всѣхъ заговорѣвъ, якій роблено противъ св. владыки, самъ въ Полоцку подбурювавъ народъ до бунту, словомъ — бувъ однимъ зъ наибольшихъ вороговъ св. Йосафата. „Богъ хотѣвъ показати“ говоривъ вѣнъ опѣсля, „що Йосафатъ навертає по смерти тыхъ, котрѣ за житя не хотѣли слухати голосу своего пастиря.“ Прибувши до Витебска по убийствѣ св. Йосафата за для полагодженя деякихъ своихъ орудокъ, побѣгъ вѣнъ зъ цѣкавости зъ другими на берѣгъ рѣки, де знайдено св. тѣло. Вже тутъ порушений ласкою Божою, помагавъ при убираню тѣла владыки а потѣмъ водпровадивъ тѣжь до церкви. „Той видъ мощей“ говоривъ вѣнъ передъ апостольскою комисією, „на мене негѣдного таке зробивъ вражѣне, що я сейчасъ вырѣкъ ся схизмы и по осьмохъ дняхъ принявъ св. Тайны въ престольнѣй церквѣ въ Полоцку.“ Вѣдъ сеи хвилѣ ставъ вѣнъ однимъ зъ найревнѣйшихъ католикѣвъ, а заразомъ наибольшимъ почитателемъ св. Йосафата. Вѣдплачувавъ ся ему за те св. Йосафатъ, бо надѣлявъ его многими ласками. Ось одна зъ тыхъ ласкъ: Въ р. 1636. вертавъ вѣнъ до Витебска двома наибольшими човнами наповненными рѣжними товарами. Въ ноци напавъ на него его завзятый ворогъ Глинскій и задавъ ему 12 ранъ. Абы уникнути нехибной смерти, кинувъ ся вѣнъ въ рѣку кличучи: „Блаженный Йосафате, помарай менѣ.“ И не дармо кликавъ, бо мимо того, що много крови зъ него уйшло,

що рѣка була глибока и широка и повна вирѣвъ, щасливо дѣставъ ся до берега и незадовго прийшовъ до здоровля.

Такий навершеня, якъ сего Ходиги повторялись щоденно. Цѣлий часъ, коли мощѣ були выставлені въ Витебску и Полоцку, не було дня, въ котрѣмъ бы найзавзятѣйшій вороги зъединеня не вертали на лоно католицької Церкви. Коже порушене, перенесене, дѣткнене, ба навѣть самъ поглядъ на мощѣ св. мученика були получені зъ навершенемъ схизматикѣвъ. Зъ множества такихъ навершенъ оповѣмо ще о однѣмъ:

Въ Вильнѣ жила загорѣла схизматичка, жена католика Стефана Рѣпницкого, одного зъ радникѣвъ виленськихъ. Коли сей выбравъ ся разъ до Полоцка до гробу св. Йосафата, щобы сповнити обѣтъ за одержану ласку, просивъ своєї жѣнки, щобы ему товаришила, але тая зъ початку навѣть не дала собѣ о тѣмъ говорити; пѣзнѣйше згодила ся, але пѣдъ услѣвемъ, що не буде дивитись на мощѣ св. Йосафата. Коли прибули до церкви св. Софїи, она станула паумисне за стовпомъ, щобы не видѣти мощей. Чого не хотѣла, те стало ся. Кровъ св. Йосафата сплыла на ню, бо освѣчена ласкою Божою пѣзнала нещасный станъ душѣ, въ якѣмъ находила ся, а сокрушена на серци, такъ голосно почала плакати, що звернула на себе увагу цѣлої церкви. Люди думали, що заслабла и кинулись еѣ ратувати; она однакъ

доти не успокоила ся, доки не вырекла ся схизмы и поєднала ся зъ Богомъ.

Далеко бѣльша и красша була побѣда св. Йосафата надъ своими убійниками. Злочинъ ихъ бувъ великій. Самі чули, що належить ся имъ кара. Кара мусѣла бути прямѣрна, бо схизматики видячи, що деогрї убійства перейшли имъ безкарно, чимъ разъ бѣльшихъ допускали ся злочинѣвъ. Годѣ було дальше мовчати. Кровь невинного домагала ся справедливости. Кликали о те и зъединенї.

Вѣсть о убійствѣ св. Йосафата принѣсъ митрополитѣ одинъ зѣ слугъ Йосафата до Руты. Бѣль Рутского бувъ великій бо тративъ товариша и вѣрного приятеля, але сильнїй вѣрою не пѣддавъ ся смуткови и малодушности, а радше зъ радостїю жертвувавъ Господу Богу сю жертву зъединеня. Безпроволочно скликавъ своихъ епископѣвъ, щобъ взаимно порадитися, що имъ робити. Кровь святого зробила свое. Помѣжь зѣбраными епископами таке було одушевлене, що всѣ одноголосно закликали: „Готовї есьмо кровь и жите вѣддати за вѣру католицку.“

Митрополитѣ сейчасъ донѣсъ Папѣ Урвану VIII. о мученичѣй смерти Йосафата запевняючи его, що всѣ владики готовї свое жите жертвувати за тесжь дѣло зъединеня. Крѣмъ сего выславъ черезъ наочного свѣдка мучеництва св. Йосафата, листы до короля и его министрѣвъ домагаючи ся справедливости и обороны. „Що остае ся намъ робити“ пи-

савъ вѣнъ до пѣдбанцлера, „якъ тѣлько дѣло се вѣддати королеви и его министрамъ, сторожамъ публичного спокою, оборонцамъ жита слугъ Божихъ. Здѣлайте въ тѣй справѣ, що хочете. Если злочину не укараете, нѣчо не скажу лишъ зѣтхну до мого Бога и Ему представлю несправедливѣсть, зѣ якою зѣ нами поступають.“

Король хотѣвъ сейчасъ дѣло розслѣдити и примѣрно укарати, але знайшли ся декотрѣ пѣдплаченѣ дорадники, що радили мовбы для лучшого розслѣдження злочину, не спѣшити ся зѣ карою. Ходило имъ о те, щобы на разѣ дѣло перетягнути а зѣ часомъ зовсѣмъ затерти. Тымчасомъ одержавъ король листъ вѣдъ Папы Урвана VIII., котрый просивъ о справедливѣсть, таеъ само нунцій Апостольскѣй Лянцеолльотѣ и Левъ Сапѣга домагались слушнои кары для убийникѣвъ. Король вызначивъ комисію, котра маля злочинъ добре розслѣдити и виновникѣвъ укарати безъ вѣдкику. До комисіи були призначенѣ Левъ Сапѣга, канцлеръ в. к. л., Самуиль Сангушко, воевода Витебскѣй, Христофоръ Соколиньскѣй, ваштелянь Мстиславскѣй, Александеръ Корвинъ Гонсевскѣй, писаръ в. к. л. и Александеръ Сапѣга, староста оршаньскѣй. Комисарѣ удали ся до Витебска въ супроводѣ сильного вѣддѣлу вѣйска, бо лякали ся, щобы схизматицеѣ козаки не уймилы ся за убийниками, та не перешкодили въ выконаню справедливости.

Судъ розпочавъ ся 17. сѣчня 1624. р. Тутъ показала ся невиннѣсть и святѣсть св. Йосафата. Всѣ убійники не тѣлько що признали ся до злочину але и до причины злочину. Самѣ зѣзнали, що до убійства не привела ихъ жорстокѣсть св. Йосафата, а тѣлько ненависть до зъединеня, пѣддержувана листами Смотрицкогo и намовами его высланикѣвъ, особливо монаха Сильвестра. „Коли бл. п. архієпископъ“ говорили они, „въ р. 1618. вступавъ на свѣй престолъ, мы приймили его якъ нашего пастиря. Мы бачили, що вѣнъ святѣй, горячій и ревнѣй въ научаню доброго житя, що захуе точно всѣ обряды нашої Церкви и рядить нею пѣсля приписѣвъ соборѣвъ и правилъ св. Отцѣвъ, мы любили его и почитали якъ нашего пастиря, подивляли его лагѣднѣсть и его вѣтцѣвску для насъ любовь. Такъ тревало три роки, доки зѣ допусту Божого за нашѣ и нашихъ родичѣвъ грѣхи, Смотрицкій не пѣславъ намъ монаха Сильвестра зѣ листами, котрѣ насъ зывали до бунту.“ Свѣдоцтва красшого и яснѣйшого о невинности и святости св. Йосафата нѣхто не мѣгъ дати, якъ дали самѣ убійники. Признались они до всьои вины и анѣ одного закиду не пѣднесли противъ св. Йосафата. — На пѣдставѣ тыхъ зѣзнанъ, выдали комисарѣ засудъ острый не тѣлько для того, щобы покарати виновникѣвъ, але такожь, щобы на будучнѣсть вѣдстрашити другихъ вѣдъ подѣбныхъ злочинѣвъ.

Засудъ сей проголошено дня 23 сѣчня 1624 р. Вѣнъ такъ звучавъ: Витебскъ перестаетъ вѣдѣть теперь бути вѣльнымъ мѣстомъ, тратитъ всѣ привилеѣ наданѣ князями и королями а переходитъ въ по̀дданьство воеводѣ. Ратушь має бути збуренъ и невѣльно имѣть бѣльше уживати радного дзвона. Всѣ дзвонъ зъ церквей, котрыми скликували ся схизматики до злочину, мають бути знесенѣ до збрусьнѣ и зъ нихъ має ся улии одинъ дзвѣнъ, на котрѣмъ має бути выражений проступокъ и кара виновникѣвъ; дзвѣнъ той має ся умѣстити при той церквѣ, при котрой сповнено убиство. Иншимъ церквамъ доси не вѣльно уживати дзвонѣвъ, доки будущій владика не позоводить. Десятнаѣцятьохъ убийникѣвъ сказано на кару смерти а 74 заочно на выгнане зъ границъ державы и утрату всякихъ правъ. Сей острыйъ засудъ безпроволочно выконано.

За молитвами св. Йосафата а за ласкою Божою всѣ засудженѣ крѣмъ одного передѣ смертю навернули ся, вырекли ся схизмы и зъ великимъ жалемъ исповѣдали ся, одинъ у Василиянѣ, другій у Єзуитѣвъ. Зъ великимъ жалемъ за сповнену збродню и въ надѣѣ прощеня вѣддали радо свои головы по̀дъ мечъ катѣвскій. Чижь не дивнѣ тѣ овочѣ крови св. мученика, що найбѣльшій его вороги и убийники, самѣ визнають святѣсть и невиннѣсть своєї жертвы, самѣ оскаржують ся, хотяѣ не мали надѣѣ бути помиловаными а на кѣнци визнають тую вѣру, за котру убили свого пастиря.

Одинъ тѣлько зброднярь позѣставъ за-
каменѣлымъ въ своѣй злобѣ и такъ закончивъ
свое нужденне жите, а тымъ бувъ Петро Васи-
левичъ, радникъ полоцкѣй. Прибувъ вѣнъ до
Витебска, щобы помагати и намовляти до зло-
чину. Якъ мы вже чули, самъ вѣнъ хрестивъ
дѣтей, а умираючихъ сповѣдавъ, щобы лише
не допустити до нихъ католицкихъ свяще-
никѣвъ. Засуджений за бунты и намову до
убийства на кару смерти, за допустомъ Бо-
жимъ страшну понѣсь смерть. Коли катъ
хотѣвъ вѣдтяти ему голову, вѣнъ зачавъ ся
боронити руками, и тодѣ катъ вѣдтавъ ему
одну руку потѣмъ другу, потѣмъ уха а на
кѣнци доперва голову. Всѣ пѣзнали справед-
ливу кару Божу за сватокрадства, якихъ до-
пустивъ ся, бо тыми руками хрестивъ и до-
тикавъ ся святыхъ рѣчей, ухами слухавъ
сповѣди а въ головѣ повставъ замѣръ убий-
ства. Всѣ вѣходячи зъ того страшного мѣ-
сця, кликали словами укоронованого про-
рока: „Прѣведенъ ѣси Господи ѣ прѣки сѣди-
твой“ (Пс. 118, 137).

Подѣбне свѣдоцтво невинности св. Йо-
сафата дали Витебщане р. 1628. Призначена
зъ Риму комисія збирала въ церквѣ П. Д.
Маріи въ Витебску доказы святости, причины
мучеництва и ласки высвѣдченей за заступ-
ництвомъ Святого. Акта беатификаційней опо-
вѣдають, що зголосило ся бѣльше якъ ты-
сячъ Витебщанъ и признало ся до удѣлу въ
убийствѣ и зѣ слезами въ очахъ просили ко-

мисарѣвъ о сповѣдникѣвъ, котрї бы ихъ могли розрѣшити вѣдъ того святокрадства и приймити до Церкви католицкои. Всѣ якъ одинъ мужъ визнавали святѣсть, лагѣднѣсть и доброту св. Йосафата а свою ненависть, злобу и свѣй злочинъ. Не дармо хотѣвъ св. Йосафатъ умирати въ Витебску, бо на твердї серця Витебщанъ треба було ранъ, крови, щобы ихъ звернути до Господа Бога.

Нѣхто не заперечить, що найбѣольшою побѣдою св. Йосафата було навернене Мелетїя Смотрицкогo. Смотрицкїй, якъ знаємо, бувъ найбѣольшимъ ворогомъ св. Йосафата, причиною всѣхъ бунтѣвъ и гоненїй а въ кѣнци и смерти св. Мученика. Виравдѣ не намовлявъ вѣнъ самъ до убийства, але своїми бунтѣвничими листами, письмами и книжками, выкликавъ ненависть народа до зѣединеня и Йосафата, збѣольшавъ сю ненависть своїми высланниками и тымъ способомъ допровадивъ нарѣдъ до сего, що вѣнъ допустивъ ся святокрадскогo убийства. Коли довѣдавъ ся вѣнъ о смерти св. Йосафата а пѣзнѣйше о строгѣмъ засудѣ убийникѣвъ, налякавъ ся, щобы и его яко пружину цѣлого злочину не досягнула рука справедливости, тому утѣкъ зѣ иншими зѣ границъ даржавы. Не будучи пересвѣдченымъ о правдѣ своєї вѣры, думавъ вѣнъ, що єѣ знайде на всходѣ въ самѣмъ жерелѣ схизмы. Тому напередъ поспѣшивъ вѣнъ до Царгороду до патрїярхи Кирила Люкари-са, свого давного учителя. Але якежъ було его

зачудованє, коли пересвѣдчивъ ся, що „голова православныхъ“ замѣсть вѣры Христовой ширить лютеранизмъ. Звѣдтамъ удавъ ся до Єрусалима, въ сѣй надѣѣ, що въ тыхъ мѣсяхъ усвяченыхъ побутомъ Божественного Спасителя успокоить свою совѣсть, на котрѣй тяжѣла кровь св. Йосафата. Але й тутъ замѣсть потѣхи, ще бѣльшій смутокъ огорнувъ єго душу, бо видѣвъ крайній упадокъ вѣры и обычаѣвъ. Не лучшого вражѣня дѣзнавъ при посѣщеню александрійского патріархату. Всюды заставъ не лишъ помѣжъ народомъ але и помѣжъ схизматицкимъ духовенствомъ крайну незнаємѣсть цершихъ правдъ вѣры, упадокъ обычаиности, опущенє и занедбанє церквей, купченє святыми рѣчами, залежнѣсть схизматицкой Церкви вѣдъ Музулманъ. Власными очима глядѣвъ на сєй нещасный станъ, до котрого довела злощасна схизма тѣ колись за часѣвъ католицкихъ цвѣтучїй Церкви, що выдавали зъ помѣжъ себе тысячами святыхъ. Тутъ доперва пѣзнавъ сю велику правду: „Де нема Петра, тамъ нема правдивой Христовой Церкви“. Вже на дорозѣ ставъ вѣнъ въ душѣ католикомъ, пѣзнавъ, що спасенє Руси тѣлько въ зѣединеню зъ Наслѣдникомъ Петровымъ.

Пѣзнавши сю правду, дѣзнававъ великой гризоты совѣсти, що своими письмами тысячѣ душъ вѣддаливъ вѣдъ правдивой Церкви, а вѣддавъ схизмѣ на погибель. Маючи въ серцю правдиву любовь Руси, постановивъ

на ню вернути и всѣми силами працювати надъ поправою того, що зѣпсувавъ. Треба ему було до того знайти якесь мѣсце, въ котрѣмъ бы мѡгъ и спокѡйно працювати и задоситьучинити за свои тяжкѣ провинны. До сего надавала ся ему архимандрія дерманьска, що саме тодѣ, якъ вѡнъ вернувъ на Русь, була опорожнена. Удавъ ся проте до Заславского, тогдѣшного патрона дерманьской архимандріи и просивъ его о сю духовну посаду. Князь Заславскій порозумѣвши ся зъ Рутскимъ, обѣцявъ ему єѣ дати, але пѡдъ услѡвемъ, що вырече ся схизмы. Смотрицкѣй радо на се згодивъ ся, прибувъ до Дерманя а заохоченый самымъ Рутскимъ и другими правдивыми приятелями дня 23. лютого р. 1627. вырѣкъ ся схизмы и зъ великою скрухою высповѣдавъ ся передъ Рутскимъ. Написавъ такожъ листъ до Папы Урвана VIII. и зъ покорою просивъ о прощенє провинъ та принятє до Церкви. Папа Урванъ VIII. зъ вѡтцѣвскою добротою простивъ ему его провинны и приймивъ до лучности зъ св. Церквою католицкою.

Поки-що се наверненє було держане въ тайнѣ, тому, що тымъ способомъ надѣявъ ся Смотрицкѣй бѡльше вплинути на схизматикѡвъ, котрѣ его мали ще за свого.

Смотрицкѣй взявъ ся до працѣ. Въ Дермані написавъ книжку пѡдъ заголовкомъ: „Апольогія подорожи на Выхѡдъ“. Представляє вѡнъ сумный станъ всѣхъ Церквей выхѡднихъ вѡдлученыхъ вѡдъ Церкви католицкои,

вычисляе всѣ блуды, якѣ закрались до тыхъ Церквей безъ головы. Потѣмъ переходить на спѣрній правды помѣжь одною а другою Церквою, показуе всѣ блуды схизматицкихъ богословѣвъ, при тѣмъ збивае и свою книжку „Плачь рускои Церкви“ признаючись до всѣхъ ложей, якѣ пописавъ въ тѣй книжцѣ, а вкѣнци бачить спасене рускои Церкви лишень въ злудѣ зъ Римомъ. Книжку сю пѣславъ вѣнъ митрополитѣ схизматикѣвъ Борецкому, абы єѣ выпечатавъ въ Киѣвѣ.

Тымчасомъ на день 15 серпня р. 1628 скликали схизматики до Киѣва свѣй синодѣ. Смотрицкѣй мавъ велику надѣю, що легко дасть ся на нѣмъ перевести зъединене и тому радо поспѣшивъ на тѣ спѣольнѣ нарады. Однакъ стало ся инакше. Схизматики якъ тѣлько перчитали єго „Апология“, заразы пѣзнали, що вѣнъ перейшовъ на католицку вѣру и тому коли приѣхавъ до Киѣва, напирали на него, абы вернувъ назадъ до схизмы и пѣдписавъ письмо, що вѣрѣбае ся вѣры католицкои. Зъ початку опиравъ ся Смотрицкѣй тому жаданю, але вкѣнци зѣ страху передъ смертѣю, якою єму грозили схизматики, вѣрѣкъ ся нещаснѣй принятото зъединеня.

Якъ тѣлько вырвавъ ся зъ рукъ схизматикѣвъ поѣхавъ до Львова и тутъ написавъ „Протестацію“, вѣрѣкаючись на ново всякихъ зносинѣ зъ схизматиками. Зачавъ такожь за свѣй злочинѣ покутовати и разомъ зъ св. Петромъ: „Изшѣдъ вѣнъ, плакаса гор-

кв.“ Мат. 26, 75. Удавъ ся до Дерманя и тутъ вѣддавъ ся молитвѣ, умертвеню, житю богомыслному, писаню побожныхъ католицкихъ книжокъ а передовсѣмъ острѣй покутѣ. Спѣзнавъ вѣнъ по своѣмъ упадку, що вже не есть способный до праць апостольскихъ, тому вже ажъ до смерти не опускавъ Дерманя, прикладаючи передовсѣмъ усвяченю своєї власной душѣ. Тутъ проживъ вѣнъ до р. 1633. Папа Урванъ VIII. простивъ ему той другій упадокъ а на доказъ вѣтцѣвской доброты приславъ ему р. 1631 письмо, котрымъ именовавъ его архієпископомъ Герапольскимъ.

Передъ смертію зробивъ сповѣдь загальну, приймивъ стоячи св. Єлеопомазанє и св. Причастіє, приказавъ декотрѣ свои письма поналити а прашаючи ся зъ братьми просивъ, щобы по смерти вложили ему до рукъ те письмо папске, въ котрѣмъ Папа прощає ему его упадокъ и приймає его до католицкой Церкви. Въ пять годинъ по смерти, коли вже тѣло Смотрицкого заkostenѣло, пригадали собѣ монахи на передсмертну его просьбу и оденъ зъ нихъ вышукавъ се папске брєве и положивъ въ палець умершого. И о диво! якъ тѣлько пергаминъ дѣткнувъ ся палецьвѣ, они такъ стиснули ся, що вже нѣхто не мѣгъ вытягнути того письма зъ его рукъ. Декотрѣ хотѣли вложити ему въ руку письмо царгородского патріярхи, але тодѣ рука усунула ся а палець такъ затиснули ся, що нѣякимъ способомъ не можна було мѣжь нихъ вложити

сего письма. Черезъ чотыри тыжнѣ лежало тѣло въ такѣмъ станѣ и се чудо заедно повторяло ся. Се вславило ся доволка а многі католики и схизматики приходили пересвѣдчити ся о правдѣ сего чуда. Староста дубницкій що таковъ прибувъ оглядати се чудо и самъ пробувавъ вытягнути зъ руки небѣщика папске бревѣ, то майже вытягнувъ тѣло зъ домовины, а рука таки пергамину не пустила.

Вкѣнци прибувъ на похоронѣ Смотрицкого митрополитѣ Іосифѣ Рутскій. Помоливши ся при тѣлѣ умершого Мелетія, зажадавъ вѣдѣ него въ присутности многыхъ папского письма. На се жаданѣ рука сейчасъ отворила ся и письмо высунуло ся зъ неи, мовбы хотѣвъ Мелетій симъ показати, що и по смерти естъ послушный правосильнымъ наслѣдникамъ Апостолѣвъ. Вѣдчитавши се письмо, подавъ Рутскій его назадъ Мелетію а рука оячь такъ стиснула ся, що радше можна було цѣле тѣло зъ домовины вытягнути, якъ вырвати письмо зъ руки. Подавали въ присутности митрополита и письмо патріярхи, але рука усувала ся. Тымъ чудомъ бѣльше навернулось схизматикѣвъ по смерти Смотрицкого, якъ вѣнѣ самъ навернувъ ихъ за свого житя.

Такъ отже въ острѣй покутѣ и яко вѣрный сынъ католицкои Церкви закончивъ жите головный гонитель и ворогъ св. Іосафата; змѣненный его кровію зъ гонячого Церковъ Божу Савла въ покутуючого Павла, якъ спра-

ведливо въ похороннѣй бесѣдѣ назвавъ его О. Котискій. Митрополитъ Рутскій доносячи о всѣмъ Папѣ Урванови VIII такъ писавъ: „Йосафатъ бувъ для Смотрицкого тымъ, чимъ Стефанъ для Савла; чомужь бы мы его навернене не мали приписати молитвѣ Йосафата?“

Годъ намъ вычисляти всѣ наверненя, якѣ стали ся по смерти св. Йосафата; досыть сказати, що не тѣлько епархія полоцка стала католицкою и найдовше выгравала въ зъединеню мимо лютыхъ гоненій зѣ стороны схизматикѣвъ, але и цѣла Русь учула покрѣпляючу ласку та силу зъ крови св. Мученика. Що мы до нинѣ остали католиками мимо тѣлько гонень, пѣдюджувань, обѣцянокъ, зрадъ зѣ стороны схизматикѣвъ, а зъ другой стороны посуджувань, маловаженя, прикростій, насмѣшокъ и то навѣтъ вѣдъ тыхъ, що повиннѣ поважати и попирати се велике дѣло зъединеня, то смѣло и певно можемо се задячити крови св. Йосафата, черезъ котру ставъ ся вѣнъ природнымъ опѣкуномъ и защитникомъ св. зъединеня.

РОЗДѢЛЪ XXV.

Св. Йосафать чудотворецъ.

Рѣдко котрого зѣ Святыхъ прославивъ Господь Богъ сейчасъ по смерти такъ многими чудесами якъ св. Йосафата. Вѣдъ самой смерти кождый майже день приносивъ нову честь св. Йосафатови и показувавъ наглядно его велику славу въ небѣ. Щобы дати вѣрный образъ всѣхъ чудесъ, якы стали ся ажъ по нашй часы за причиною св. Йосафата, то треба бы писати цѣлы книжки. Акта беатификаційны до року 1637 числять 84 чудесъ ствердженыхъ присягою першихъ осѣбъ въ державѣ. Наведемо тутъ зъ тыхъ чудесъ лишень декотры важнѣйшы, щобы показати, якъ милою була жертва св. Йосафата Господу Богу а заразомъ заохотити всѣхъ, щобы у своихъ потребахъ и просьбахъ шукали помочи у св. владики.¹⁾

Если св. Йосафать тѣлько ласкъ высвѣдчивъ въ своѣй великодушности своимъ воро-

¹⁾ Суша. Жыте св. Йосафата. Роздѣль V, стр. 108 — 140. Всѣхъ чудесъ списаныхъ и заприсяженихъ всть 100, вѣдъ року 1623 — 1660.

гамъ (якъ мы вже бачили се въ попереднѣмъ роздѣлѣ), то тымъ бѣльше не мѣгъ въ небѣ забути на своихъ приятелѣвъ и слугъ, що оставили ему вѣрными ажъ до смерти и тому въ кождѣй ихъ потребѣ и нуждѣ приходивъ имъ зъ помочію не лишъ духовною але и дочасною. Зачнѣмъ вѣдъ тыхъ, що зъ нимъ терпѣли и працювали надъ справою Божою.

Въ р. 1636 архидіаконъ св. Йосафата Доротей Лециковичъ захорувавъ такъ тяжко, що и лѣкарѣ его опустили, бо не мали вже надѣѣ на утримане его житя. Опущеный вѣдъ лѣкарѣвъ, звернувъ ся зъ просьбою до своего владики а замочивши мощѣ св. Йосафата въ водѣ, выпивъ тую воду, — пѣсля сього сейчасъ прийшовъ до здоровля такъ, що на другій день вѣдправивъ Службу Божу, дякуючи Господу Богу и святому за свое чудесне уздоровлене.

Другому товаришеви въ мучеництвѣ Ємануилови Кантакузенови заслабла чотыролѣтна дочка на такъ велику горячку, що не выдержавъ бы еѣ и сильный мущина. Не найшовши помочи у лѣкарѣвъ, занѣсъ дочку до гробу св. Йосафата, поручивъ ошѣцѣ Святого и дитина сейчасъ прийшла до здоровля.

О. Генадій Хмельницкій, сповѣдникъ и приятель св. Йосафата, а опѣсля игумень колоцкого монастыря, незадовго по смерти св. Йосафата такъ тяжко ставъ розслаблений (спарализованный), що черезъ три роки не мѣгъ выйти зъ келіи. Не могучи найти полекшѣ въ

лѣкахъ, зробивъ обѣтъ, що якъ лише подужае, то посѣтитъ гробъ Святого. Заразъ на другій день потѣмъ зовсѣмъ цоздоровѣвъ, вставъ зъ ложа и пѣйшовъ до катедры о милю вѣдъ монастыря вѣддаленои, абы вѣдправити при гробъ св. Йосафата благодарствену Службу Богу.

Михаиль Тышкевичъ великій приятель св. Йосафата, той самъ, що хотѣвъ св. владицѣ товаришити въ послѣднѣй подорожи до Витебска, много дѣзнавъ ласкъ. И такъ жена его Христина вже близка смерти, опущена вѣдъ лѣкарѣвъ, сейчасъ цоздоровѣла, якъ лишень поручивъ еѣ опѣцѣ свого святого владики. Такъ само и его слуга Софія, що вже лежала 24 години въ конаню, нагло прийшла до здорова, якъ тѣлько вѣддавъ еѣ въ опѣку св. Йосафатови и на еи шиѣ повѣсивъ кусничокъ одежѣ обогренои кровію Святого. Самъ Тышкевичъ такъ тяжко заболѣвъ на гостецъ, що заледви при помочи слугъ дѣйшовъ на двоухъ куляхъ до гробу Святого. При гробъ св. Мученика зѣоставъ уздоровлений и оставивши кулѣ, безъ нѣчиѣи помочи самъ вернувъ доми.

Митрополить Йосифъ Рутскій найлучшій товаришъ св. Йосафата, вѣдучи въ р. 1627 до Замостя, побачивъ въ мѣстѣ великій вогонь. Сейчасъ поспѣшивъ до церкви а казавши при мощахъ Святого засвѣтити свѣчки, и поручивши Замойскому канцлерови спѣльно просити о помѣчь, моливъ ся черезъ пѣвъ

години, взываючи помочи св. Йосафата. И ось погѣдне небо нагло покрыло ся дощевыми хмарами, зъ котрыхъ упавъ обильный дощъ и въ кѣльяхъ хвиляхъ загасивъ огонь. — Митрополитъ зѣзнавъ пѣдъ присягою, що кѣлько разѣвъ находивъ ся въ якѣй потребѣ духовной або тѣлесной а удавъ ся до св. Йосафата, завсѣгды бувъ споможенный.

Особлившого покровительства св. Йосафата дѣзнавъ другій его сповѣдникъ О. Станиславъ Косинскій Т. І. И такъ: Дня 11 падолиста 1626 выбухъ о пѣвночи огонь въ колегіи Єзуитской въ Полоцку и обнявъ вже одну деревяну часть монастыря. Косинскій бувъ саме тогдѣ ректоромъ колегіи. Видячи що тутъ не поможе помѣчь людска, обѣцявъ дати до гробу святого срѣбну таблицю и при томъ зъ людью кликавъ: „Св. Йосафате ратуй насъ“. Огонь мовъ рукою здушенный погасъ. Иншого разу коли переѣздивъ черезъ рѣку Двину, почавъ ся топоти вразъ зъ возомъ и кѣньми, але коли удавъ ся до святого, щасливо дѣставъ ся до берега. — Будучи ректоромъ въ Дермани заболѣвъ вѣнъ тяжело на очи, а коли щиро молячись, положивъ частичку волосѣнницѣ св. Йосафата на очи, сейчасъ поздоровѣвъ. — Не лишень для себе выпрошувавъ вѣнъ ласки, але якъ самъ зѣзнавъ передъ комисією, многимъ особамъ за причиною св. Йосафата и дѣткенемъ его мощій выпрошувавъ здравле въ найтяжшихъ хворобахъ. Однимъ зъ такихъ уздоровленыхъ

бувъ провинціалъ Доминиканѡвъ О. Келестинъ. Сей бувъ такъ сильно спарализованый, що анѣ рушити ся не мѡгъ. Въ тѡмъ своѣмъ нещастю просивъ Косиньского, чтобы въ его намѣреню вѡдправивъ Службу Божу при грѡбѣ св. Йосафата. По вѡдправленю Службы Божой въ коротцѣ прийшовъ до здоровья.

Не лишень приятелѣ Святого дѡзнавали ласкѣ, але хто тѡлько зъ вѣрою завѡзвавъ помочи, тому сѣ не вѡдмовлявъ св. Йосафатъ. Досыть згадати декотрѣ важнѣйшій ласки-чудеса св. Йосафата. Князь Алекс. Заславскій зъ Острога уздоровлений зъ тяжкого гѡстця; Агата Росовска Василянка зъ тяжкою недугою нѡгъ; Софія жена одного знатного шляхтича черезъ 14 мѣсяцѣвъ прикована до лѡжка, якъ тѡлько въ навечеріе рѡчницѣ смерти Йосафата поручила ся Святому, сейчасъ стала здорова. — Александеръ Ясеньскій и Григорій Корсакъ вже умираючі, поручившись Святому, поздоровѣли. — Князь Георгій Чарторыскій тяжко хорувавъ черезъ 13 тыжнѣвъ. Видячи близкій свѡй конецъ, зробивъ завѣщане и очѣкувавъ години смерти. Коли єму вже зачало вѡддыхъ затримувати, приказавъ ся обернути на другій бѡкъ. Побачивши высячій образецъ св. Йосафата, пригадавъ собѣ на сѣ многі ласки, котрыхъ другій вѡдъ сего Угоднива Божого до свѣдчали, и сейчасъ поручивъ ся опѣцѣ св. Мученика зъ обѣтницею, що посѣтитъ его грѡбъ. Заразъ почувъ въ терпѣняхъ полекшу и въ недовгѡмъ часѣ прийшовъ зовсѣмъ до здоровья.

Многі отримали великі ласки, уживаючи зъ побожностію и вѣрою мощій св. Йосафата. Невѣста Горска, одна дѣвиця зъ Полоцка, Маргарита Солтанѡвна и оденъ хлопецъ именованъ Атаназій терпѣли тяжко на очи; коли потерли хоріи мѣсяца мощами святого, одержали здоровле. Такимъ способомъ отримавъ утраченый зѡръ Петро Данковскій надрадникъ полоцкій. Хоруючи довго на голову и очи, вкѡнци зовсѣмъ утративъ зѡръ. Вечеромъ того дня, коли внесено мощѣ св. Йосафата до Полоцка, приказавъ себе завести до церкви. Не могучи задля великою товпы дѡстати ся до тѣла святого, ставъ собѣ близько волосѣнницѣ и тыхъ камѣнѣвъ, котрыми затопили тѣло св. Йосафата. Упавши на колѣна благавъ о помѡчь святого и потиравъ очи о волосѣницю и камѣне. Смѣяли ся присутній схизматики зъ него, говорячи, що вѡнъ вѡддае покѡнъ камѣнямъ; та вѡнъ не зважавъ на ихъ посмѣшки, а дальше обтиравъ очи. Наразъ прозрѣвъ и побачивъ велике множество людей. Зъ великимъ зачудованемъ пѡднѣсь ся и самъ безъ проводника удавъ ся домѡвъ. На другій день рано зновъ поспѣшивъ до церкви а молячи ся ще ревнѣйше, зовсѣмъ зѡставъ выдѣченый. Се нагле, прилюдне и сповнене въ очахъ ворогѡвъ католицкою Церквою уздоровлене, було першимъ чудомъ, яке затвердила Конгрегація Обрядѡвъ.

Грѡбъ св. Йосафата ставъ ся жереломъ ласкъ; многіи не находячи помочи нѣ въ лѣ-

кахъ, нѣ маючи надѣѣ вже прийти до здоровля, тутъ одержували ласку здоровля. Зъ многихъ чудесъ якѣ стали ся при гробѣ наведемо одно: Въ шпитали Єзуитовъ въ Полоцку була одна невѣста, що черезъ 14 лѣтъ мала скорченї ноги, такъ що коли часомъ хотѣла выйти поза шпиталь, то лѣзла якъ дитина на рачкахъ. Чуючи много о чудесахъ, якѣ дѣяли ся при гробѣ св. Йосафата, заволѣла ся одного дня при помочи другихъ до гробу св. владими. Якъ тѣлько ревно помолила ся, учула силу въ ногахъ, встала и сама зѣйшла зъ горы, на котрої була збудована церковь и зовсѣмъ здорова вернула домѣвъ.

Часомъ св. Йосафатъ показувавъ ся тымъ, котрї благали его помочи и самъ лѣчивъ хоробы. Оповѣмо одно зъ такихъ обявленъ. Щасна Воловичъ навернена черезъ св. Йосафата, занедужала въ мартѣ р. 1627 дуже тяжко на гостецъ. Дѣставши вѣдъ свого брата Євстахїя, єпископа виленського, трохи землѣ насяклои кровїю св. Мученика, приложила собѣ єѣ на мѣсце найбѣльше болюче и молячись горячо, заснула. Пѣдчасъ сну показавъ ся єѣ св. Йосафатъ въ архїерейскихъ ризахъ, зъ великою раною на головѣ, зъ котрой плыла кровь. Перелякана поспытала, хто вѣнъ є, а дѣставши вѣдповѣдъ, що Йосафатъ, почала просити его наново, щобы черезъ свои заслуги упросивъ єѣ здоровля. Святїй замочивъ тодѣ палець въ отворенѣй ранѣ на головѣ, помазавъ болючї мѣсця кровїю и сказавъ: „Ся кровь

пролята за Христа и за стару, правдиву, православну вѣру и за св. Церковь нехай тобѣ поможе пѣсля твои вѣры.“ Объявлене зникло, а коли пробудила ся, вже бѣльше не мала болѣвъ.

Мы навели тутъ декотрѣ зъ тыхъ чудесъ, що стали ся ще передъ процесомъ бѣатификаційнымъ. Всѣ тѣ чудеса були стверженѣ записаными свѣдками. Понеже сихъ чудесъ и ласкъ люди досвѣдчали майже щоденно, тому пѣзнѣйше ихъ и не записувано. Наслѣдкомъ тыхъ частыхъ чудесъ була велика почестъ для св. Йосафата, котра вкоротцѣ розширила ся по цѣлѣй католицкѣй Руси, Литвѣ и Польци. Всѣ старали ся мати бодай частиночку мощей св. Йосафата а принайменше дрѣбку зъ его одежѣй або волосѣницѣ, будучи певными, що въ потребѣ стануть имъ помочю. Если не могли дѣстати св. мощей, то старали ся посѣдати бодай образъ св. Йосафата. Зъ найдальшихъ сторѣнь державы спѣшили люде до гробу св. Йосафата зъ просьбами о помѣчь въ недугахъ, нуждахъ и потребахъ сего житя. Що не дармо спѣшили они до тои скарбницѣ ласкъ, свѣдчать о тѣмъ многѣ дорогоцѣнны дары, святѣ одежѣ, таблички золотѣ и срѣбнѣ, вота вѣдъ найдешевшихъ до найдорожпихъ, якѣ люде зъ вѣчности складали при грѣбѣ святого владики хотяѣ ще навѣтъ не бувъ проголошений Блаженнымъ. Цѣла Русь величала св. Йосафата, всюды гомонѣли

въ честь Святого пѣсни, на всѣхъ устахъ славилось имя св. Йосафата. И св. Йосафатъ вѣдплачующи ся за сю почесть, яку ему его вѣдцѣ и почитателѣ вѣддавали, обильнѣи выпрошувавъ ласки для всѣхъ а передовсѣмъ для тои Руси, котру за житя такъ любивъ и для котрой спасеня душу свою вѣддавъ.

Запытае ся дехто зъ читателѣвъ а чомужь теперь на Руси не чути о чудахъ здѣланныхъ за помочію св. Йосафата? Чому? Не вина въ томъ св. Йосафата, але наша. Сргятѣ въ небѣ не змѣняютъ ся, не старѣютъ ся, не тратятъ своихъ чувствъ. Якъ св. Йосафатъ любивъ Русь давнѣйше такъ и теперь сѣ любить, якъ колисъ моливъ ся за еи на вернене и освячене, такъ и теперь: „многъ молился о людехъ и о святѣмъ градѣ.“ 2 Макв. 15. 14. Еслижь теперь не чути о новыхъ чудахъ и ласкахъ, то сему причиною те, що мы понехали вѣддавати честь сему Чудотворцеви, що не маемо такъ сильной вѣры и надѣѣ, якъ мали нашѣ предки, що мы забули въ нашихъ потребахъ прибѣгати до нашего пегомого покровителя. Многѣ зъ насъ не знаютъ, коли праздникъ сего Святого; многѣ навѣтъ не бачили образу св. Йосафата; многѣ не знаютъ анѣ одной молитвы нѣ одной пѣсни въ честь сего св. Мученика. Ми самѣи вѣдчужились вѣдъ нашего заступника, а пытаемо ся, чому вѣдъ намъ не помагае. Вернѣмъ до почесть, яку вѣддавали нашѣ батьки, дѣды и прадѣды св. Йосафатови, а и вѣдъ зверне ся до насъ.

Запытають другі, а чомужь схизматики будучи свѣдками тыхъ чудесъ, не навернули ся до католицкои Церкви, чому не приймили зъединеня? На се мы вѣдповѣмо такожь пытанемъ. Чомужь жида, дивлячи ся на самого Спасителя, бачучи Его чуда, дивлячи ся на Апостоловъ и ихъ чуда, не наvertsали ся до вѣры Христовои? Задлячого? Яка була сего причина? На одно и друге пытане вѣдповѣдає Спаситель словами пророка Исаи: „Ослѣпнѣ очи ихъ и окаменнѣла єсть сердца ихъ, да не видятъ очима, ни развѣмѣютъ сердцемъ и обратѣтса и исцѣлю ихъ“ Іоан. 12. 40.

Жида сповнивши Богоубийство зѣстали укарані сею найстрашнѣйшою карою закамѣнѣлости и така сама кара впала на ворогѣвъ Мученика Христового. Если многі навернули ся, то лишень зъ безъконечного милосердія Божого; если многі повѣстали въ грѣхахъ и закамѣнѣлости, не вина въ тѣмъ Господа Бога, але вина ихъ самыхъ, а кара Господа Бога за те, що погордили часомъ „посѣщеня,“ що не хотѣли слухати голосу Божого, якъ кливавъ ихъ до Себе и Своєї Церкви.

РОЗДѢЛЬ XXVI.

О чудеснѣмъ захованю мощей и проголошеню Йосафата Блаженнымъ.

Се множество чудесъ, якѣ стали ся по смерти св. Йосафата, було причиною, що вже 1. листопада 1624 р. король Жигмонтъ вразъ зъ сыномъ Володиславомъ, зъ рускими и польскими епископами и множествомъ вельможъ та шляхты занесли до Урвана VIII. просьбу о проголошене Йосафата святымъ. Папа Урванъ VIII. хочъ недавно бувъ постановивъ, що нѣкого не можна канонизувати, анѣ процесу канонизаційного о нѣкомъ не можна провадити, доки не мине 50 рокѣвъ вѣдъ дня смерти того чловѣка, о котрого канонизацію ходить: однакъ улягаючи просьбѣ такъ знатныхъ осѣбъ, якъ заразомъ поголосцѣ о многихъ чудахъ св. Йосафата, вызначивъ р. 1625 комисію, що мала розслѣдити жите св. Йосафата, его мучеництво та причину тогожь и чуда, якѣ стали ся за помочію Святого.

Спинаена рѣжными перепонами комисія, доперва ажъ по трехъ лѣтахъ взяла ся до

дѣла. Належали до неї Свѣява, архієпископъ полоцкій яко провѣдникъ, Викторій Симонисъ, маронита, яко прокураторъ и Юрій Тышкевичъ єпископъ Метоны. Нотарями були два Василянє. Всѣ свѣдоцтва збирала комисія въ полоцкѣй церквѣ св. Софіи. Выслушали они 116 найбѣльше вѣры достойныхъ свѣдкѣвъ, хотъ цѣлы товпы народу тиснули ся до свѣдоцтва. Навѣтъ жида, еретики и найбѣльшій вороги св. Йосафата свѣдчили о єго святости. При кѣнци удали ся до гробу, щобы пѣсля припису оглянути тѣло св. Йосафата. Отворивши грѣбъ, нашли тѣло зовсѣмъ не зѣпсованє, гнучкє, мовъ живє, хочъ всѣ одежѣ задля вогкості збутвѣли и зѣгнили. Якъ лишєнь розѣйшла ся по мѣстѣ вѣсть о тѣмъ чудеснѣмъ захованю тѣла, поспѣшило множество людей до церкви, щобы побачити своєго пастиря. Комисарѣ хотячи задосытъучинити побожнѣму бажаню вѣрныхъ, убрали тѣло въ нові архієрейскіи ризы и посадили Йосафата на трѣнѣ середѣ церкви. Побачивши своєго пастиря незмѣненого зъ небесною славою на лиці, нарѣдъ заливъ ся рѣсными слезами, а тогдѣ Юрій Тышкевичъ єпископъ помѣчникъ виленскій, пѣднѣсь праву руку св. Йосафата и нею поблагословивъ варѣдъ, роблячи надъ нимъ знакъ св. хреста. Зворушеній нарѣдъ упавъ на землю и зъ плачемъ та зѣйкомъ приймивъ благословєнство своєго святого пастиря. Йосафатъ такожъ мовбы зворушивъ ся плачемъ вѣрующоєго на-

рода. бо лице его облявъ пѣтъ а зъ счей почали плыти обильнѣ слезы. Преосвященный Юрій обтеръ кѣлькома хустинами сей чудесный пѣтъ и слезы. Опѣсля подѣлено тѣ хусты на дробненькѣ частички, и роздано побожному народови; стались они зновѣ причиною многихъ новыхъ чудесъ.

По тѣмъ прилюднѣмъ выставленю вложено мощѣ въ нову домовину, обигу на внѣ и внутрѣ дорогимъ адамашкомъ, опечатану комисарскими печатками и зложено назадѣ до гробу.

Справа проголошеня Йосафата святымъ йшла поволи, якъ звичайно такѣ sprawy дуже довго суть розслѣджуванѣ и судженѣ, тому митрополитѣ Рутскѣй выславъ до Риму р. 1633 епископа галицкогo Корсака зъ просьбою до святѣйшого Отця, щоби се дѣло приспѣшивъ. Вправдѣ першѣй судѣ т. з. аудиторѣвъ роты прихиливъ ся до просьбы Рутскогo и товаришѣвъ але высшѣй судѣ, Конгрегациа св. Обрядѣвъ, узнавъ першу комисію за несовершенну и тому просьбу вѣдвинувъ. Зажуреннѣ тымъ митрополитѣ писавъ въ тѣмъ часѣ до Корсака: „Нехай Иисусъ, за котрого намѣстника преподобнѣй архіерей вѣддавъ житѣ, здѣлае, щоби ты не вертавъ безъ проголошеня Святымъ того вѣрного слуги Господнього а нашего вѣтця. Була бы то одна потѣха въ нужденнѣй нашѣй доли одинока надѣя зъединенныхъ а завстыджене схизматикѣвъ.“ На умильнѣй просьбы Корсака Папа позволивъ (1635) на

новій дослѣды и припоручивъ тѣмъ своему нунцієви.

Новій перепоны стали зновъ на завадѣ и друга нова комисія розпочала свои працѣ доперва 3 серпня р. 1637 тогдѣ, коли головній проситель канонизаціи митрополить Рутскій вже не живъ. Не зазнавъ вѣнъ въ житю и той потѣхи, щобы свого приятеля побачивъ на престолѣ. Хрестъ Іисусовый вѣрно носивъ до послѣдньої години.¹⁾ — При другѣй комисіи слѣджено цильно за причиною мучеництва св. Йосафата, бо посмертній вороги св. Йосафата розсѣвали вѣсти, мовбы то вѣнъ

¹⁾ Папа Урванъ VIII. называвъ Рутского: „стовпомъ Церкви, подвижникомъ зъединенія, рускимъ Атаназіємъ.“ Зовѣмъ справедливо заслугоуе вѣнъ на тѣ титулы. Працювавъ вѣнъ для руской Церкви до загины, нѣякою трудностію не зражавъ ся, помимо того, що неповоджена. труды, хресты, були его хлѣбомъ насущнымъ. Таке посвяченє принесло плоды. Яко митрополить заставъ вѣнъ зъединенє слабе, а лишивъ сильне, що смѣло могло глядѣти въ свою будучиѣсть, не лякаючись своихъ воро бѣвъ. — Жите провадивъ Рутскій дуже аскетичне; спавъ мало, мяса не ѣвъ нѣколи а часто цѣлыми днями обходивъ ся безъ ѣдженя. Умеръ 5 лютя 1637 въ Дермани Коли на весну того року перевозжено его до Вильна и отворено домовину, тѣло его не було зѣпсуге и не выдавало нѣякой прикрой вони. Поховано его въ церквѣ св. Тройцѣ въ Вильнѣ. Коли р. 1655 Москалѣ забрали Вильно и отворили домовину Рутского, тѣло его ще було гнучке, бѣле и не зѣпсуге. Москалѣ десь вывезли его, але що зъ нимъ зробили, або де поховали не знати.

дуже строго и безъ милосердія обходивъ ся зъ схизматиками и тому они его убили. Заприсяженій свѣдки такъ католики якъ и схизматики однозвучно зѣзнавали, що одинокою причиною мучеництва було лишень горяче привязанє до зъединеня и послухъ апостольскому Престолови.

Дня 21 серпня удала ся комисія до катедры, щобы вторично оглянути мощѣ. О сихъ оглядинахъ протоколъ комисіи такъ говорить. Побожнѣсть народа украсила грѣбъ св. Йосафата богатыми дарами. Надъ плытою, що замикала грѣбъ, находивъ ся великій образъ представляючій св. Йосафата въ архіерейскѣй одежи а навкола були инші образцѣ представляючій подѣѣ зъ мучеництва Святого. Велике множество золотыхъ, срѣбныхъ и восковыхъ обѣтныхъ дарѣвъ украсило грѣбъ. При входѣ до гробницѣ находивъ ся другій образъ представляючій Йосафата убраного въ бѣлѣй архіерейскѣй одежѣ въ лежачѣй поставѣ спертѣй на зеленѣй подушочцѣ. Передъ гробомъ свѣтила ся велика срѣбна лямпа. Отворивши домовину нашли тѣло одѣте въ владичѣй одежѣ, однакъ зовсѣмъ збутвѣлѣй, такъ що за дотикомъ розпадали ся въ дробнѣй куснички. На головѣ була багряна шовкови митра; волосє зъ бороды и головы выпало и розпало ся въ порохъ, але тѣло осталосѣ цѣле. незѣпсованє; було видно раны на головѣ велику рану вѣдъ сокири надъ чоломъ, а на лиці и носѣ слѣды ударѣвъ. Въ лѣвѣй руцѣ

знайшли много карточокъ зъ именами особъ и родинъ, котрѣ поручили ся особлившій оцѣ Святого. Цѣле тѣло було покрьте якъ звичайно шкѣрою; руки, рамена и груди добре захованѣ, лишень троха зѣсохли. Не доставало на правѣй руцѣ малого пальця, на лѣвѣй вказуючого и одного пальця зъ лѣвой ноги, котрѣ вѣдтѣто на мощѣ. По оглядинахъ тѣло убрано въ новѣ одежѣ и вложено въ нову циприсуву домовину, котру для Святого замовивъ бувъ оденъ вельможа. При гробѣ оставили комисарѣ все, якъ найшли, щобы не образити чувствъ побожного народа.

По укѣнченю комисіи, удавъ ся Корсакъ самъ до Риму, щобы вѣддати акга комисіи и припильнувати скорого полагодженя справъ. Корсакъ бувъ вже тогдѣ по смерти Рутского митрополитою всеи Руси, але ѣ вѣнъ не дочекавъ ся сповненя свого наибѣльшого бажаня. бо розслѣджуванє актѣвъ зъ наибѣльшою точностію и совѣстностію забрало кѣлька лѣтъ часу и вѣнъ померъ въ Римѣ, закимъ се дѣло покѣнчено. Вкѣнци дня 16 мая р. 1643 вѣйшло панске брѣве, силою котрого позвоивъ Урванъ VIII яко непогрѣшимый Пастиръ ѣлои Церкви, причислити Йоасафата до приту блаженныхъ а заразомъ вѣдправляти Боослуженя и Службу Богу въ честь бл. Йоасафата такъ въ епархіи полоцкѣй якъ и цѣбѣй рускѣй митрополіи, въ день 12 падили-та, яко въ рѣчницю смерти. По довгихъ рудахъ и заходахъ сповнило ся горяче ба-

жане почитателѣвъ св. Йосафата. Перше прилюдне Богослужене передь образомъ св. Йосафата вѣдправлено въ Римѣ въ церквѣ Спасителя. Тогожь дня 12 листопада 1643 цѣла Русь католицка зъ великимъ торжествомъ и радостію обходила перше свято въ честь своего св. Покровителя.

По проголошеню св. Йосафата блаженнымъ честь его чимъ разъ бѣльше взростала. бо безустанно нові чуда, якы дѣяли ся за помощію Святого всѣхъ мовбы змушували до голошеня его величи и могучости передь Господомъ Богомъ. Оповѣмо бодай вѣлька тыхъ чудесъ.

Герасимъ Кульчицкій, товаришь Преосвященного Крупецкого дѣставъ ся несправедливо до вязницѣ а навѣтъ жите его було въ небезпеченьствѣ. Въ тѣй потребѣ удавъ ся о помѣчь до св. Йосафата, до котрого мавъ вѣдъ давна велике набоженъство. Йосафатъ показавъ ся ему у снѣ, а цѣла справа взяла иншій оборотъ. Судіѣ пѣзнали его невиннѣсть и пустили его на волю.

Двохъ священникѣвъ зъ Товариства Исусового уздоровивъ св. Йосафатъ въ чудесный способъ, а одному зъ нихъ Тетерскому предсказавъ день смерти; и справдѣ того дня сей священникъ умеръ.

Коли королева польска Кикилія Рената стратила передь смертію свѣдомѣсть и зачерезъ те не могла высповѣдати ся; еи сповѣдникъ вѣддавъ еѣ въ ошѣку св. Йосафатови

и положивъ пѣдъ подушку умираючої мощѣ св. мученика; сейчасъ королева прийшла до себе и приняла св. Тайны.

Въ мѣстѣ Люблинѣ оденъ золотарь уратовавъ свѣй дѣмъ вѣдъ пшести тымъ, що вѣддавъ его въ опѣку св. Йосафатови. Зъ вдячности за те жертвувавъ Святому срѣбный образъ.

Одинъ схизматикъ, що не вѣривъ въ чуда св. Йосафата, плывъ разъ Двиною зъ шѣстьома човнами повными збѣжа. Въ тѣмъ вхопивъ его вирь, лодка его перевернула ся а вѣнъ самъ впавъ до воды. Маючи передъ очима неминучу смерть, закликавъ: „Йосафате, якъ еси правдивымъ мученикомъ, выратуй мене, а приступаю до зъедипеня.“ Сейчасъ пѣсля того побачивъ якогось епискона, якъ ишовъ до него по водѣ и подавъ ему руку; коли вхопивъ ся той руки, виджене зникло, а вѣнъ побачивъ, що вже есть въ иншѣмъ човнѣ и тримае въ рудѣ весло. Сей чоловѣкъ навернувъ ся и вѣддавъ до гробу св. Йосафата срѣбну таблицю.

Зъ того часу оповѣмо ще о однѣмъ чудѣ, котре причинило ся до того, що св. Йосафатъ дѣставъ нову домовину. Вже вѣдъ давна домагали ся почитателѣ св. Йосафата, чтобы замѣнено его скромный гробовець на красшій и величавѣйшій. Жаданю сему задоситьчунивъ Левъ Казимиръ Сапѣга, сынъ того Сапѣги, що бувъ приятелемъ св. Йосафата. Спонукало его до сего слѣдующе видѣне. Въ р.

1646 поѣхавъ Казимиръ вразъ зъ иншими сенаторами на стрѣчу будучої жены Володислава IV. Людвиги Гонзаги до Гданьска. Одного вечера лежачи въ лѣжку роздумувавъ о чудесахъ св. Йосафата и постановивъ казати зробиги саркофагъ зъ бронзу, въ котрый бы можна вложити домовину зъ мощами. Въ тѣмъ наразъ розхилиєсь завѣса, що окружала лѣжку, а передъ нимъ стає якась особа одѣта въ одежу всхѣдного епископа и говорить до него: „Чижь тебе не стати на срѣбный? На на тѣй а тѣй улицѣ найдешь зручного робѣтника.“ Обявлене зникло. Зѣрвавъ ся Казимиръ зъ лѣжка, скликавъ всѣхъ слугъ и цытавъ, чи не бачили якого владики, але всѣ здивованї вѣдповѣли, що нѣхто до дому не приходивъ анѣ зъ него не выходивъ.

Сапѣга пѣзнавъ, що то мусѣвъ бути самъ св. Йосафатъ. Удавъ ся до того робѣтника, котрого єму св. Йосафатъ всказавъ, але якежь було єго зачудованє, коли довѣдавъ ся, що и у него бувъ епископъ всхѣдного обряду, замовивъ срѣбну домовину и давъ єму розмѣръ єї и форму. Вже бѣльше не сумнѣвавъ ся, що то бувъ св. Йосафатъ и хотячи задоусить учинити за всѣ ласки, якихъ дѣзнала єго родина вѣдъ св. Йосафата, приказавъ золотарєви зробити пѣсля даного собѣ въ видѣню пляну саркофагъ зъ чистого срѣбла.

Пять несповна лѣтъ трєвало выѣднченє сєго королѣвского дару. На стѣнахъ домовини були представленї въ пласкорѣзбѣ чотыри го-

ловнѣйшій подѣлъ зъ мучеництва св. Йосафата; на вѣку бувъ изображенный св. Йосафатъ природной величины въ лежачоѣ поставѣ зѣ зложенными на грудяхъ руками и топоромъ въ головѣ. Шесть чисто-срѣбныхъ Ангелѣвъ въ напѣвъ-клячучоѣ поставѣ, пѣддержувало на раменахъ домовину. Саме срѣбло на домовину коштувало 35000 талярѣвъ не вчисляючи въ те заплаты робѣтникамъ.

Въ роцѣ 1650 вѣддавъ Сапѣга сю домовину до полоцкой церкви; скромну циприсову домовину вложено до срѣбного саркофагу. Саркофагъ той умѣщено на высокѣмъ мраморнѣмъ престолѣ, окруженѣмъ довекола кратами. Коли домовину зъ мощами владано до саркофагу, нове чудо стало ся въ сѣй хвилѣ, бо рана на головѣ Святого задана тому 27 лѣтъ отворила ся и поплыла свѣжа кровь. При отвираню домовины побачивъ мигрополигъ Сѣлява, що вѣрнѣ много куснѣкѣвъ тѣла и костѣй забрали собѣ на мощѣ, тому выставъ ся о заказъ, щобы нѣхто домовины навѣтъ не дотикавъ ся, пѣдъ загрозою напѣстрѣйшихъ церковныхъ каръ.

РОЗДѢЛЪ XXVII.

Утеча зъ мощами св. Йосафата.

Въ половинѣ сѣмнайцятаго вѣку вела Польша неустанный борьбы зъ своими ворогами. Многій мѣста лежали въ руинахъ, Полоцкъ тѣлько завдяки помочи св. Йосафата, кѣмъ ка разѡвъ заховавъ ся вѡдъ заклады. И такъ въ р. 1627 Шведы дѡстали ся вже пѡдъ самы муры мѣста. Переляканы мешканцѣ удали ся въ сѣмъ небезпеченьствѣ до Святого зъ просьбою о помѡчь; нагло наполошений чимось Шведы утѣкли зъ пѡдъ мѣста.

Въ роцѣ 1633 Москалѣ здобули мѣсто Полоцкъ и брали ся вже до здобуваня замку. Въ обводѣ замку находила ся церковь св. Софіи, а въ нѣй мощѣ св. Йосафата. Наразъ перестрашивши ся вороги множествомъ войска, котре побачили на мурахъ замку утѣкли. Було се очевидно чудо, бо въ замку було заледви 50 осѡбъ, що могли его боронити.

Въ войнѣ зъ Москалями, що вела ся помѣжь р. 1650 а р. 1655, коли Москалѣ заволодѣли майже цѣлою Литвою, почитателѣ

св. Йосафата увезли мощѣ вразѣ зъ срѣбною домовиною и иншими дорогоцѣнностями въ незнане мѣсце, щобы охоронити передѣ збещещенемъ и рабункомъ. Гаврииль Коленда, другій наслѣдникъ св. Йосафата на полоцкѣмъ престолѣ, черезъ чотыри лѣта укрывавъ ся зъ мощами св. Йосафата на рѣжныхъ мѣсяхъ Литвы и Бѣлои Руси. Въ р. 1655 впавъ навѣтъ вразѣ зъ мощами св. Йосафата и св. Казимира въ руки Шведѣвъ, але за помочию Божою щасливо выдобувъ ся зъ ихъ рукъ. Се неустанне скитане ся було повне небезпеченствъ, позаякъ Литву и Бѣлорусь неустанно перебѣгали товпы то Шведѣвъ то Москалѣвъ и лишъ такъ проворный и оборотный чоловѣкъ якъ Коленда мѣгъ охоронити ся передѣ збещещенемъ св. мощій и грабѣжею порученыхъ ему дорогоцѣнностей. Вкѣнци доставъ ся р. 1657 до Супрасля и тутъ вѣдай спочивали св. мощѣ ажъ до заключеня миру въ Андрушевѣ.

Коли по заключенѣмъ мирѣ, Москалѣ опустили край, Коленда, що бувъ вже тогдѣ митрополитою, постановивъ торжественно спровадити мощѣ до Полоцка. Дорога була далека, бо треба було вертати черезъ цѣлу Бѣлорусь и Литву. Поворотъ той бувъ правдивымъ тріумфомъ для зѣединеня и его покровителя св. Йосафата. Зѣ всѣхъ мѣсть, мѣсточокъ, сель спѣшили на встрѣчу люди, витаючи св. Йосафата яко своего оборонця и добродѣя, що помѣгъ позбути ся Москалѣвъ,

котрї почали заводити свою злощасну схизму та убивати священникѡвъ, примушуючи ихъ до вѡддаваня церквей схизматицкимъ попамъ. Хочь ся господарка московска тревала майже чотырнайцять лѣтъ, хочь удало ся имъ забрати много церквей (70), а навѣтъ перевести деякихъ на схизму, однакъ прочї позѡстали вѣрными зъединеню и зъ тымъ бѡльшою радостію приймали св. Йосафата.

Щасливо прибувъ митрополитъ ажъ до Трокоѡвъ, передмѣстя мѣста Вильна. Въ Трокахъ находивъ ся таборъ польского вѡйска; на вѣсть, що зближае ся похѡдъ зъ мощами св. Йосафата, бѡльше якъ 100.000 жовнѣрѡвъ поспѣшило на стрѣчу. Въ Трокахъ позѡстали мощѣ въ шатрѣ замѣненѡмъ на капліцю, выставленї на прилюдну почесть, щобы на другїй день рано зъ тымъ бѡльшою величавостію впровадити мощѣ св. Йвсафата до того мѣста, котре вѡнъ такъ полюбивъ и тѡлько въ нѣмъ пряцювавъ. Цѣлу нѡчь не уставали побожнї спѣвы, пушки гремѣли, трубы жовнѣрскїй голосили почесть св. мученика.

Дня 25 вересня 1667 вѡдбувъ ся сей тріюмфальный вѣздъ до мѣста. Митрополитъ Коленда въ окруженю всѣхъ своихъ епископѡвъ и пятьохъ епископѡвъ латиньскихъ, зъ всѣми вельможами цѣлои Литвы взяли участь въ тѡмъ торжествѣ. Тѣло зложено на хорошѡмъ возѣ, до котрого запряжено 6 хорошихъ коней митрополита, що возили той дорогоцѣнный скарбъ въ часѣ вѡйны. Та

тутъ стала ся дивна рѣчь. Запряженъ конѣ нѣякимъ чиномъ не хотѣли поступити зъ мѣсця. Вѣдприяжено ти, а припряжено шѣсть хорошихъ коній вожда польского войска, але и ти не рушились. Въ однѣй хвилѣ тысячѣ рукъ пѣднесло ся, щобы сповнити волю неба и хочь протививъ ся тому митрополитѣ, домовина зъ мощами спочила на раменахъ вельможь, штяхты и урядникѣвъ; всѣ були перенятї почитанѣмъ и одушевленѣмъ для св. Йосафата.

Середь спѣву пѣсень уложеныхъ въ честь св. Йосафата, гуку пушокъ, вѣдггону дзвонѣвъ всѣхъ церквей дѣставъ ся Мученикъ зъединеня приукрашеними улицями мѣста передъ церковь св. Тройцѣ. Тутъ взяли чотыри князѣ. Церкви на рамена дорогу домовину и торжественно внесли до той церкви, въ котрѣй вѣнъ колись яко малый хлопецъ а опѣсля покѣрннй монахъ въ укритю горячо моливъ ся за св. еднѣсть.

Черезъ 15 днѣвъ спочивало тѣло св. Йосафата въ его улюбленѣй церквѣ а товны людей неуставно змѣняли ся, щобы поручити ся его опѣцѣ. Що милый бувъ сей побуть св. Йосафатови въ Вильнѣ, видно зъ того, що много стало ся новыхъ чудесъ и много схизматикѣвъ вернуло на лоно св. Церкви въ тѣй саме святынѣ, де вѣнъ розпочавъ свое монаше житѣ. Присутнѣсть св. мощій, неустаннй Богослуженя, науки голошенї въ честь св. Йосафата стягали тысячѣ вѣрныхъ зъ най-

дальшихъ сторѣнъ, щобы при мощахъ свого пастиря очистити свою совѣсть черезъ сповѣдь и скрѣпити єѣ въ чистотѣ св. Причащеннѣ. Щобы остудити сю ревнѣсть католикѣвъ, схизматики розносили рѣжнїй ложи по мѣстѣ. „Та срѣбна домовина“, говорили они „бѣльше варта, якъ те, що є въ нѣй. Тѣла Йосафата вже нема. На мѣсце тѣла поклали католики камѣня, а если що лишило ся, то и те сточене хробами замѣнило ся въ порошокъ. Въ вѣдповѣдь схизматикамъ на тѣ ложи приказавъ митрополитъ, коли бѣльше було присутнихъ людей отворити домовину. Весь нарѣдъ побачивъ тѣло св. Йосафата одѣте въ архїерейскїй ризи, ненарушене и не зѣпсоване. Архимандритъ звертаючись до схизматикѣвъ зѣ словами: „**Госажите мѣ и видите... ѡкво самъ ѡзъ єсмь,**“ Лук. 24, 39. такъ ревно до нихъ промовивъ, що многї зъ нихъ въ той дѣнь приступили до св. єдности.

Потѣмъ перенесено мощѣ до катедральной церкви а въ саму рѣчницю смерти при везено торжественно до Полоцка. Яке булo принатїє св. мощїй и яка радѣсть Полочанѣ коли мощѣ вернули на свое мѣсце, не будемъ згадувати. Мовбы на доказъ що то суть тѣ самї а не иншї мощѣ, дѣялись, новї чуд а зъ найдальшихъ сторѣнъ спѣшили тысячъ богомольцѣвъ и дякували за старї а одержу вали новї ласки.

Не довго Полочане мали тѣшити ся мощами свого пастиря. По смерти короля

Іоана III. Собѣского настали въ Польщи новї борбы о королѣвскїй престолѣ. Кандидаты на престолѣ шукали помочи у посторонныхъ володѣтелѣвъ а тї збруйною силою заливали Польшу и нищили єѣ безъ милосердія. Шведы и Москалѣ р. 1696 займили на ново своими вѣйсками цѣлу Литву. Борба вела ся кѣлька лѣтъ зъ рѣжнимъ поводомъ. Зъ початкомъ весны р. 1705 Москалѣ займивши Витебскъ, зъ наибѣльшою ненавистію обходили ся зъ зѣединеными и нищили все, що вѣдносилось до почести св. Йосафата. Не могли надѣяти ся и Василияне въ Полоцку лучшого обходженя, тожъ постановили мощѣ св. Йосафата зъ мѣста вывезти, тымъ бѣльше, що розѣйшла ся поголоска, що царь Петро хоче ихъ зничити. Понеже нѣгде не мали безпечного мѣсця, щобы ихъ укрити, вѣддали мощѣ вразѣ зъ дорогоцѣнностями до переходу кн. Каролеви Радивилови, канцлерови литовскому, котрый мавъ, якъ тодѣ було въ звычайу у вельможѣ, сильне свое власне вѣйско. Князь Радивиль приймаючи мощѣ обѣцявъ, що, коли миръ настане, вѣддасть тїжъ вразѣ зъ поручеными дорогоцѣнностями Василиянамъ. Одинъ Василиянинъ оставъ ся при мощахъ и мавъ имъ всюды товаришити.

Вкоротцѣ Москалѣ пѣдъ проводомъ зѣлого ворога зѣединеня Петра I. займили Полоцкѣ. Не дармо попы схизматицкїй передѣ вѣдѣвдомъ на Литву, благословили Петра I, правили молебены въ тѣмъ намѣрѣ, щобъ

вѣнъ знищивъ на Литвѣ ненавистне зъединене. Петро перенявъ ся симъ благословеньствомъ и чортѣвскимъ припорученемъ нищеня дѣла Божого, бо не тѣлько, що пославъ на всѣ стороны катѣвъ для гоненя зъединеныхъ, але ще й самъ на славу свого „великого“ имени ставъ ся катомъ и убийникомъ невинныхъ, безоружныхъ Василянъ. Справедливо можна сказати, що перевысивъ въ тѣй славѣ навѣтъ самого Нерона, бо той послѣдній бувъ поганиномъ, а Петро носивъ на своѣй коронѣ знамя св. хреста. Хочъ якъ старавъ ся Петро по сповненѣмъ злочинѣ уневинити ся и се погаче дѣло свое затерти, все таки злочинъ его остане злочиномъ осужденымъ вѣдъ всѣхъ народѣвъ. О тѣй катѣвскѣй гостинѣ въ монастирѣ полоцкѣмъ такъ оповѣдае исторія василянська:

„Дня 11. липня 1705 р. Петро I вѣйшовъ зъ своєю свитою до престольной церкви въ часѣ, коли Василяне въ хорѣ вѣдправляли вечѣрню. Будучи загорѣлымъ схизматикомъ, зъ ненависти до зъединеня, рѣжними способами зневажавъ церковь а вѣнци выймивши св. Тайны, що находились на престолѣ св. Йосафата для причастія вѣрныхъ латиньского обряду, розкинувъ ихъ по земли. Побачивши се о. Теофанъ Кобѣльчинскій, кинувъ ся на землю, позбиравъ розкиненей частицѣ и тѣижъ споживъ. Розлюченый царь Петро I кинувъ ся на него и власноручно пробивъ его мечемъ, а коли сей въ найбѣль-

шихъ боляхъ кѣнчивъ жите, ще разъ кинувъ ся на него и его дорѣзавъ. Мало ему ще було крови. Трехъ иншихъ Василиянъ ОО. Якова Кизиковского игумена, Константина Заячкѣвского викарія и Якова Книшевича еклезіярху приказавъ цѣлу нѣчь мучити а на другій день повѣсити. Прочихъ Василиянъ збивши и покалѣчивши казавъ замкнути въ нивницѣ а церковь и монастирь выдавъ гѣднимъ себе жовнѣрамъ на волю. При тѣмъ заповѣвъ, що такъ поступитъ собѣ зъ всѣми зѣединеными. Хотѣвъ ще спалити мощѣ св. Йосафата, але тыхъ вже не було въ Полоцку.

Ся рѣзня зробила велике вражѣне въ цѣломъ мѣстѣ. Злочинъ бувъ безпримѣрный. Убийство сповнене въ бѣлий день на безоружныхъ и невинныхъ черцяхъ черезъ царя и то въ чужої державѣ. мусѣло выкликати вѣдразу и обурене въ кождої одиницѣ людскої природы. Самъ Петро перелякавъ ся свого злочину и бодай въ очахъ свѣта оказувавъ жаль за свої проступокъ звиняючись тымъ, що бувъ п'яный и що монахи своимъ злымъ поступованемъ его до того привели. Але що и ся покута и его жаль були уданї, се пѣзнати зъ того, що покалѣченыхъ черезъ своихъ товаришѣвъ монашѣвъ задержавъ въ вязницѣ, церковь замѣнивъ на жовнѣрскїй складъ и позволивъ рабувати всѣ монастирѣ зѣединеныхъ въ Полоцку и околїцѣ. — Петро I показавъ дорогу своимъ наслѣдникамъ, якою мають розширяти своє святе „право-

славіє.“ А що наслѣдники держали ся сеи науки вѣдновителя Росіи, доказомъ того тѣ тысячѣ невинныхъ и безоружныхъ селянъ и духовныхъ, що кровію платили за привязане до зъединеня и до своєї вѣры на славу и честь зъединеня а на доказъ слабосильности кровожадного „православія.“

По скѣнченѣй борбѣ Радивиль не додержавъ даното слова Василиянамъ, вѣддавъ виравдѣ дорогоценности и срѣбну домовину жертвовану Львомъ-Казимиромъ Сапѣгою, але тѣло затримавъ и умѣстивъ въ своихъ добрахъ въ замковѣй каплиці въ Бѣлѣй. Кѣлька разѣвъ упоминали ся Василияне надармо о звернене мощій у Радивиля, а по его смерти у вдовы и его синѣвъ, а коли се нѣчо не помагало, выточили процесъ передъ Апостольскимъ Престоломъ. Вѣкѣнці р. 1743 пѣдчасъ Василияньскои капитули въ Дубнѣ за посередництвомъ Ляскарога епископа Зенопольского, делегата папского, стала угода пѣсля котрой Радивиль зобовязали ся выбудовати церковь въ Бѣлѣй вразѣ зъ монастиремъ, монахамъ дати удержане, а полоцкимъ Василиянамъ вѣдступити часть кости зъ лѣвой руки. Угода сѣ зѣстала затверджена Апостольскимъ Престоломъ. — Але позаякъ полоцкѣй владика не хотѣвъ пристати на сю угоду, а Чарторыскі зъ Сапѣгами навѣтъ збруйно хотѣли домагати ся вѣдданя св. мощій, кромѣ сего Москалѣ 1764 р. заняли на ново цѣле Подѣсе, тому О. Лодѣвскій, игумень бѣльского монастиря

замуровавъ въ великѣй тайнѣ мощѣ въ мурѣ замковѣмъ. Нѣхто не знавъ, де дѣли ся мощѣ св. Йосафата, одной думали, що забравъ ихъ Радивилъ зъ собою утѣкаючи зъ Польшѣ, иншій, що забрали Москалѣ. Доперва коли настали спокѣйнѣйшій часы 1767 зновъ выставлено мощѣ св. Йосафата до прилюдного почитаня въ церквѣ въ Бѣлѣй. Вѣдъ того часу спочивали тамъ сѣ мощѣ ажъ до нашихъ часѣвъ.

РОЗДѢЛЬ XXVIII.

Проголошенє бл. Йосафата Святимъ.

Вѣдь теперь стала ся Вѣла огнищемъ духовного жита зъединеныхъ а заразомъ наибольшимъ вѣдпустовымъ мѣсцемъ на Руси. Громадами сѣвшили богомольцѣ до гробу св. Мученика. Апостольскій Престоль, щобы ще больше помножити сю набожнѣсть до Святого, надавъ совершеный вѣдпустъ всѣмъ тымъ, що въ мѣсяцяхъ вересни и листопадѣ посѣвятъ св. моцѣ и высповѣдавши ся приймутъ св. Причастіє. Ся почестъ для Мученика зъединеня була солею въ оцѣ Москалямъ, що тѣлько думали надъ знищенемъ зненавидженого имъ зъединеня. По иныхъ епархіяхъ они вже по части упорали ся зѣ своєю чортѣвскою роботою, теперь шукали причины, щобы и на Полѣсю завести святе „православіє“ чи радше „царославіє.“ На нагоду не ждали они довго. Въ р. 1862 приготавлили ся Поляки до повстаня, що мало ся закѣнчити нещасливо для зъединеныхъ, бо урядовымъ заведенемъ схизмы. Щобы и Русинѣвъ.

побудити до сего нерозумного повстаня обобрали собѣ Поляки на патрона св. Йосафата а закупивши великій и хорошій образъ св. Мученика, удали ся зъ нимъ громадно до Бѣлои. На те лишень и ждали Москалѣ. Сейчасъ по здушеню повстаня 1863 р., московске правительство знесло цозѣсталі чотыри Василиянскій монастирѣ а помѣжь ними и монастирѣ въ Бѣлѣй, забираючи зъ него выше згаданый образъ св. Йосафата, а позволено лишень до часу остатись двомъ монахамъ для обслуги церкви.

Сумній теперь настали часы для зъединеня. Гонене, що вже майже цѣлый вѣкъ продовжало ся, теперь здвоило ся. Силою оружною заводжувано всюды злошасну схизму. Кровь зъединеныхъ розливалась по землѣ, по трупахъ вѣрныхъ зъединеню входили схизматикъ Архіереѣ до церквей, и забирали ихъ въ свое посѣдане оружіемъ пяныхъ салдатѣвъ. Священникѣвъ католицкихъ одныхъ прогнано въ далекій Сибѣрь, другихъ катовано по монастирахъ, иншихъ прогнано зъ границъ державы. На мѣсце тыхъ мученикѣвъ прислано або схизматикѣвыхъ поцѣвъ, або що гѣрше, галицкихъ перекинчикѣвъ, що задля грошей и обѣцяныхъ почестій вырекли ся католицкою вѣры и прийшли до помочи катамъ зъединеныхъ.

Зойкъ и плачь гоненыхъ зъединеныхъ вѣдбивъ ся о Петровый Престѣль. Папа Пій IX. хочъ и самъ нещасный, бо окруженный

ворогами, що обдерли его зъ поконвѣчнои Петровои сладъщины, не оставивъ безъ потѣхи бѣдныхъ Русинѣвъ. Що мѣгъ имъ дати, то давъ. Назначивъ просителями канонизаціи св. Йосафата О. Дубровского, прокуратора Василияньского въ Римѣ и О. Михаила Контиері, игумена монастыря гредкихъ Василиянь въ Гротта Феррата, до котрыхъ прилучивъ ся Преосвящ. Іосифъ Сембратовичъ архієписк. назіяненскій а опѣсля митрополитъ галицкій. Дня 8 сѣчня 1865 скликавъ Папа въ справѣ канонизаціи св. Йосафата Конгрегацію Обрѣдѣвъ и одержавъ вѣдъ неи вѣдповѣдъ, що смѣло можна приступити до проголошеня бл. Йосафата Святымъ, бо ще въ р. 1642 Папа Урванъ VIII узнавъ, що бл. Йосафата можна безпечно причислити до лика Святыхъ.

Коли схизматики довѣдали ся о сихъ предвступныхъ працяхъ до канонизаціи св. Йосафата, кинули ся зъ своимъ звычайнымъ оружіємъ на св. Мученика. Самъ голова схизмы, царъ писавъ до Папы Пія IX, що Йосафатъ негѣднй сеи найвысшой почести въ католицкѣй Церквѣ, представляючи ему декотрі пѣдроблені и перекручені свѣдоцтва, а мѣжъ иншими и знаній намъ листъ Льва Сапѣги. Всѣ московскі часописи ударили однодушно на св. Йосафата и на католицку Церкву. высмѣваючи еѣ, що гонителя, насильника, рабѣвника хоче вписати въ число Святыхъ. На всѣ тѣ обчерненя, ложи, выгадки вѣдписало имъ кѣлька французкихъ и ита-

лійських писателѣвъ а крѣмъ сего декотри потомки давныхъ почитателѣвъ св. Йосафата, якъ Сапѣги, Чарторыскій, Ревускій, Замоискій и инші выслали просьбу до Папы о приспѣшене канонизаціи.

Дня 2 мая 1865 удавъ ся Святѣйшій Отець до грецкои Церкви св. Атаназія и выслушавши тутъ Службы Божои въ рускѣмъ обрядѣ, приказавъ вѣдчитати декретъ призволяючій на канонизацію. Въ декретѣ сѣмъ по короткѣмъ описѣ житя и чудесъ св. Йосафата, пѣднѣсь Святѣйшій Отець сю обставину, що Провидѣне Боже протягнуло сю канонизацію до часу, въ котрѣмъ католицка Церковь наибѣльше потребуе помочи: „Товпа бунтовливыхъ людей,“ суть слова сего декрету, „пѣдбурюе майже цѣлый свѣтъ выливаючи всю свою злѣсть передовсѣмъ на Петровый Престоль; есть отже вѣдповѣдна хвиля, чтобы Йосафатъ прийшовъ зъ помочію. Той що мужно боронивъ первенства Папы ажъ до проливу крови, той самъ зничить своими молитвами пѣдступній замѣры ворогѣвъ.“

Святѣйшій Отець назначивъ торжественый обхѣдъ канонизаціи на день св. Апостолѣвъ Петра и Павла р. 1867. Хотѣвъ Папа Пій IX, чтобы цѣла Церковь католицка бачила тріумфъ руского владыки, вѣдданого Апостольскому Престолови ажъ до смерти, бо власне на той день мали зѣхати ся епископы цѣлого свѣта на соборъ Ватиканскій. На зазывѣ Найвысшого Пастыря 500 князѣвъ Цер-

кви зъ рѣжныхъ сторѣнъ свѣта поспѣшило, щобы взяти участь въ соборѣ и бути свѣдами тріумфу Мученика св. зъединенія. Процессъ канонизаціиный ще разъ зѣоставъ предложеный цѣлому Соборови и однодушно 12 червня 1867 затвержденый.

Знаючи що правдивій почитателѣ св. Йосафата радо схотять почути про сю першу прилюдну почесть Святого, подаемо короткій описъ сего торжества.

Дня 29 червня р. 1867 рано всѣ пущки замку св. Ангела и дзвони всѣхъ римскихъ церквей повѣдомили вѣрныхъ, що розпочинає ся торжество. Обрядъ канонизаціи розпочинає ся процесією, котра перепроваджує Святѣйшого Отця зъ Ватикану до церкви св. Петра. Єсть звычай, що напередѣ несе ся хоругвь зъ выображенемъ того святого, що має бути проголошений Святимъ. Хоругвь св. Йосафата несло Архидіаконовство Пяти Ранъ Іисуса Христа въ окруженю грецкихъ Василиянъ зъ Гротта-Феррата. Потѣмъ слѣдувала процесія єпископѣвъ всѣхъ обрядѣвъ зъ цѣлого свѣта, представляюча цѣлу католицку Церковь: помѣжь ними находились архієпископъ галицкій и львѣвскій Спиридонъ Литвиновичъ и архієпископъ назіанзенскій Преосвященный Сильвестеръ Сембратовичъ, администраторъ перемиской єпархіи въ окруженю монахѣвъ и рускихъ священникѣвъ, представляючи сю Церковь, за котру св. Йосафатъ понѣсъ смерть мученичу.

Процесія вѣйшла до василики св. Петра убраною внутрь багрянцею и золотомъ. Въ побѣчныхъ аркадахъ були розвѣшені хоругви, на котрыхъ були представлені чуда тыхъ святыхъ, що того дня мали бути канонизовані. На хоругвѣ св. Йосафата бувъ представленъ нашъ св. Мученикъ въ одеждахъ архіерейскихъ, якъ жезломъ розривавъ пута невольника лежачого у єго стѣпъ. Подъ сподомъ написъ обясняла се чудо, котрого за помочию св. Йосафата дѣзнавъ на собѣ одинъ шляхтичъ, що попавъ въ татарску неволю.

Коли Святѣйшій Отець сѣвъ на тронѣ передъ престоломъ св. Апостолѣвъ, приступивъ до трону кардиналь-прокураторъ канонизаціи и просивъ Намѣстника Христоваго, абы причисливъ до лику Святыхъ: Йосафата Архієпископа полоцкого и 24 иншихъ блаженныхъ. Два разы звертавъ ся зъ сею просьбою до Святѣйшого Отця и два разы Папа вѣдповѣвъ на сю просьбу, що потребує помочи Божою. Коли хоръ вѣдспѣвавъ молитвы до всѣхъ Святыхъ и св. Духа, а прокураторъ по разъ третій просивъ о канонизацію, тогдѣ Папа въ тѣярѣ (потрѣйна папска корона) на головѣ яко непомыльный Учитель цѣлои Церкви въ тѣ вѣдозвавъ ся слова:

„На славу святой и нероздѣльной Тройцѣ, возвеличене вѣры католицкои та розширене христіянської религії, по довгій попередній розгазѣ, частыхъ молитвахъ о Божу помѣчь и по нарадѣ зъ Всечестными брѣтьми

Нашими, святою Римскою Церквою Кардиналами, Папгріярхами, Архієпископами и Єпископами, що суть присутній въ Римѣ — **Мы повагою Господа нашего Ісуса Христа, Святыхъ Апостолѣвъ Петра и Павла та Нашою, блаженныхъ: Йосафата Кунцевича Святителя,**¹⁾ Петра де Арбуесь, Николая Пікія зъ его Товаришами, именно: Єронима, Теодорика, Никасія, Віллегада, Гodefрида Мервеляна, Антонія Вердана, Антонія Горнарского, Франціска, Іоана, Адріяна, Якова, Іоана Остервіана, Леонарда, Николая Попелія, Гodefрида Дуней и Андрея священникѣвъ, Петра и Корнилія свѣтскихъ; всѣхъ мученикѣвъ; Павла вѣдъ Хреста и Леонарда зъ Порту Маврицкого исповѣдникѣвъ; Марію Франціску вѣдъ Ранъ Господа нашего Ісуса Христа, и Герману Кузѣнъ Дѣвицѣ, за Святыхъ оголошуемо и опредѣляемо; и до числа Святими вписуемо: постановляючи, абы цѣла Церковь що року побожно святкувала ихъ память, а именно: Йосафата дня 12 листопада²⁾; Петра 17 вересня; Николая и его товаришѣвъ 9 липня

¹⁾ Въ цѣлой тѣй канонизаціи ставлено св. Йосафата завсѣгды на першомъ мѣсци, яко Святителя.

²⁾ Того то дня бувъ св. Йосафатъ замученый за вѣру Христову. — Церковь руска проголосила свято св. Йосафата (12 листопада) яко торжественне зъ перенесеньемъ на слѣдуючу недѣлю. Де єсть храмъ св. Йосафата, тамъ се свято не переносить ся. Соб. лѣв. и Вѣдом. єпарх. зъ р. 1900.

мѣжь святыми Мучениками; Павла дня 28 пвѣтня; Леонарда 26 листопада мѣжь святыми Исповѣдниками не Святителями; Маріи Франціски дня 6 жовтня, Германы 15 червня и мѣжь святыми Дѣвами. Во имя Отца, и Сына, и святаго Духа. Аминь.“

Коли Папа скончивъ ті слова, пушки замку св. Ангела и дзвоны мѣста звѣстили, що зодъ давна ожиданий декретъ вже зостав проголошений; а одинъ зъ кардиналовъ-діяконовъ зъ имени цѣлои Церкви занѣсь першу молитву до новыхъ Святыхъ: Святый Йосафате, и прочій... молѣть Бога о насъ. Святѣйшій Отець водчитавъ молитву до новыхъ Святыхъ а потѣмъ въ ихъ честь водправивъ Службу Божу. Пѣдчасъ жертвованя Честныхъ Дарѣвъ кардиналы св. Конгрегациі Обрядѣвъ жертвовали Святѣйшому Отцю 6 приоздобленыхъ свѣщъ, два великій хлѣбы на пѣдносахъ, одинъ золотомъ а другій срѣбломъ обтягнений, двѣ барилочки (одна золочена, друга срѣблена) зъ виномъ, и три хорошія кѣтки зъ туркавками голубами и иншими птицами, яко символъ чеснотъ нововоцголошенихъ Святыхъ.

Вечеромъ цѣле мѣсто було освѣтлене; найкрасше убрані и освѣтлені були церкви: грецка св. Атаназія и церковь св. Клявдія ОО. Воскресенцѣвъ, обѣ украшені въ честь св. Йосафата.

Того самого дня, то єсть 29 червня 1867 р. выдавъ Святѣйшій Отець особный декретъ (Апостольске посланіе), въ котрѣмъ

описує коротенько житє св. Йосафата, его дѣла и смерть, чуда, якъ бувъ проголошений блаженнымъ и подає коротенькій переглядъ канонизаціи. Вкѣнци заявляє, що всьо, що вѣнь зробивъ въ тѣй канонизаціи для св. Йосафата, зробивъ се зъ певною свѣдомостію рѣчи и повною своєю Апостольскою повагою. Ще разъ потверджує канонизацію св. Йосафата, а на кѣнци такі слова проголошує: „Якъ хтось хотѣвъ бы се наше опредѣленє, розказъ и волю знѣвечити, або нерозсудно спротивити ся, або посмѣвъ бы на нихъ нападати, нехай знає; що понавъ бы въ гнѣвъ Всевышнього Бога и св. Апостолѣвъ Петра и Павла.“

По кождѣй канонизаціи Римъ першій обходить торжество нового святого. Кардиналь-Викарій назначивъ день 12 липня и перковъ св. Атаназія на перше торжество св. Йосафата. Богослуженє тревало три днѣ. Церковъ була убрана пѣсля обряду грецкого а надъ иконостасомъ бувъ умѣщений образъ св. Йосафата въ славѣ. Першого дня вѣдправивъ торжественне Богослуженє митрополитъ львѣвскій Спиридонъ Литвиновичъ при спѣвучасти архієпископа Сембратовича и болгарского епископа Попова, чотырнацятьохъ рускихъ священникѣвъ и двохъ діяконѣвъ. Вечеромъ по вѣчѣрни мавъ проповѣдь въ честь св. Йосафата митрополитъ, по руски. Другого дня було торжественне Богослуженє пѣсля обряду латиньского а проповѣдь проголосивъ О. Бро-

нимъ Кайсевичъ, генераль Воскресенцѣвъ, по польски. Третього дня вѣдспѣвавъ Службу Божу Патріярха греко-мелхицкій при спѣвучасти чотырохъ епископѣвъ свого обряду, слово же похвальне сказавъ монсініоръ Каликстъ Дзіорджі по италійски, а вкѣнци цѣле торжество закѣнчивъ Высокопреосвященный кардиналь Рейзахъ, удѣляючи благословенія Святѣйшими Тайнами. Черезъ всѣ три днѣ въ церевѣ св. Атаназія правили Службы Божій кардиналы, епископы, и священники всѣхъ обрядѣвъ всхѣдной и западной Церкви.¹⁾

Подѣбне торжество вѣдбуло ся дня 12, 13, 14 липня у Львовѣ пѣдъ проводомъ пауско-

¹⁾ До провадження процесу канонизаційного а рѣвножь и до торжествъ, якій вѣ часѣ канонизаціи вѣдбувають ся, треба чимало грошей. Выдатки при канонизаціи св. Йосафата покрито зѣ складокъ, якій роблено мѣжь Русинами, Поляками, Чехами а навѣтъ и полудневыми Славянами. Складки йшли такъ обыльно, що митрополитъ Йосифъ Сембратовичъ жертвувавъ зъ нихъ на канонизацію 6000 скудѣвъ (скудъ мавъ 4 кор.), а Впр. О. пралатъ Исидоръ Дольницкій 1410 ск. 70. Кромѣ сего зложили Монс. Доминикъ Бартоліні секр. конгр. св. Обрядѣвъ а опѣсля кардиналь 1264 ск. 39, а звѣдки инде прийшло ще 15 ск. 81. Всѣхъ грошей на канонизацію св. Йосафата выдано 8690 ск. 92. Тымчасомъ зѣ складокъ зложено щось 6000 скудѣвъ бѣльше, якъ було треба. Позъсталій грошъ назначено тогдѣ на будущу канонизацію якогось руского святаго. (Commentarium actor. omn. canonis. St. Josephat Kuncewicz etc. и устне свѣдоцтво Впр. О. пралата Дольницкого).

го нунція Высокопреосвященнаго Фальдинеллі-Антоніаччі (Falcinelli-Antoniacci) архієпископа атенського при спѣвучасти духовенства и вѣрныхъ всѣхъ трехъ обрядѣвъ. Лишени Русь, що находила ся пѣдъ московскимъ забороми, не могла брати участи въ томъ торжествѣ своего пастиря, але не стратила надѣѣ, що приде колись часъ, въ котромъ она скинувши зъ себе оковы московскои неволѣ, прославить гѣдно своего отца, учителя и пастиря на земли, а великого заступника въ небѣ.

РОЗДѢЛЪ ХХІХ.

Судьба мощей св. Йосафата по канонизаціи.

Коли Москалѣ помимо своихъ очернень, хуль, ложей, фальшованя свѣдоцтвъ не могли спинити проголошеня Йосафата Святимъ, мстили ся въ своѣй духовноѣй немочи силою звѣрскою на исповѣдникахъ св. зъединеня. По цѣлѣй католицеѣй Руси, що находила ся пѣдъ Москвою, розпочало ся люте гонене, въ котрѣмъ не тѣлько може полило ся крови якъ въ часѣ першихъ гонень за Нерона, та за те бѣльше було терпѣнь, слезъ та нуждъ. Коли чигае ся о тыхъ часахъ, то не знати дѣйстно, що подивляти, чи сю звѣрску лютѣсть гонителѣвъ, чи ту безпримѣрну сталѣсть нашихъ рускихъ братѣвъ селянь, що рѣвнала ся сталости мученикѣвъ першихъ вѣкѣвъ: Катами для зъединеныхъ були схизматицкѣй Архіереи и попы, якихъ насылала схизматицка Москва помѣжь вѣрныхъ католикѣвъ; а ихъ помѣчниками въ розширюваню „святого царославія“ було московске вѣйско-

саадацтво. Та ще въ правдивыхъ Москаляхъ подибувались якъ такій людскій чувства, навѣтъ часомъ вѣдчували они нещасну долю переслѣдуваныхъ; але найлютѣйшими гонителями зъединеныхъ були самі исповѣдники св. католицкои вѣры, що за марный грѣшь, за переминаючу почесть, гѣднѣсть, вырѣкли ся своєю святою вѣры, своєю народности, своєю родины и якъ той Юда за срѣбняки наймили ся у Москалѣвъ катувати своихъ братѣвъ по вѣрѣ, обрядѣ и народности. Такихъ зрадникѣвъ знайшли собѣ Москалѣ не тѣлько мѣжь простыми людѣми але навѣтъ и мѣжь священниками, а ще сумнѣйша рѣчь, що навѣтъ звѣдси зъ Галичины йшли декотрѣ безъ примусу а лишень зъ чистого лакѣмства, помагати Москалямъ до ширеня царославія.

Нема нѣчо гѣршого и пѣдлѣйшого надъ такого перекинчика, що задля почесть и гроша зрадитъ свою вѣру, обрядъ и народнѣсть. Зъ утратою вѣры завмирає въ нѣмъ всяке почуте честь, встыду и людскости. Дѣзнаючи докорѣвъ совѣсти на все вѣдважитъ ся, всего хопитъ ся, щобы лише заспокоити хвилево свою жажду, що має ему все заступити, або, щобы лише задитькати свою совѣсть. Такъ було и зъ тыми галицкыми запроданьцями; прийшовши до Росіи они стали ся найревнѣйшими въ переслѣдуваню св. зъединенія. Росія радо приймає тѣ услуги пѣдлыхъ запроданьцѣвъ, бо не хотѣла своихъ архіереѣвъ робити катями, и ихъ рукъ плямити невинною кро-

вію; зъ початку платила имъ почестями и грѣшми а коли чортѣвске дѣло було вже сповнене, то зробила те, що робить ся зѣ зрадниками. Погорда, презрѣне, вѣдраза схизматикѣвъ и католикѣвъ зѣстали имъ нагородою а назвища Сѣмашкѣвъ, Попелѣвъ, Калиновскихъ та иньшихъ, буде руска Церковь згадувати такъ, якъ згадує имена Неронѣвъ, Северѣвъ, Декіѣвъ, Деоклитіянѣвъ цѣла католицка Церковь на вѣчній вѣки.

Давно вже продумували Москалѣ надъ усуненемъ мощей св. Йосафата зъ престола, на якѣмъ були выставлені а навѣть и зъ церкви. Самі не хотѣли того зробити, бо не лякаючи ся суду Божого лякали ся бодай осуду цѣлои католицкои Церкви. Треба було однакъ знайти якусь причину и якесь слѣпе а пѣдле орудіе, котребы ихъ задушевный замѣръ хитро могло перевести. И нашло ся таке орудіе въ особѣ священника Ливчака, котрый зрадивши свою вѣру, обрядъ и народнѣсть покинувъ Галичину а пѣшовъ за пѣси грошѣ служити „Царославію“.

До р. 1873 мощѣ св. Йосафата находили ся въ Бѣлѣй, выставлені къ прилюднѣй почести на престолѣ. Мученики зѣединенія приходили тутъ шукати потѣхи и захоты до вытревалости и вѣрности въ католицкѣй вѣрѣ. На весну 1873 при вѣдновленю церкви треба було въ серединѣ поставити руштоване. Мѣсцевый парохъ, выше згаданный Ливчакъ, постановивъ скористати зѣ нагоды, щобы при-

служитись Москвѣ. Скликавъ проте церковне братство и представивъ членамъ, що доконче потрібно перенести домовину до закрстія, щобы пѣдчасъ вѣдновленя не була ушкоджена. Але на те треба дозволу губернатора, о котре братство мае постарати ся. Братя не пѣдозрѣваючи нѣякои лести, згодили ся а Ливчакъ самъ обѣцявъ въ имени брацтва написати просьбу до губернатора. И дѣйстно сейчасъ написавъ до губернатора доносячи, що мешканцѣ Бѣлои згодили ся, щобы мощѣ св. Йосафата сховати до пивницѣ, що находила ся пѣдъ церквою. Губернаторъ Громека порозумѣвши ся зъ другимъ зрадникомъ и мосвовскимъ запродацемъ Попелемъ, що тодѣ бувъ администраторомъ епархіи, приказавъ деканови Филевичови завѣзвати въ означеномъ дни священнебѣ до перенесеня мощей св. Йосафата. На той день удали ся такожъ до Бѣлои полковникъ, секретаръ канцеляріи губернаторскои зъ урядниками полиціи, а до помочи взяли собѣ одну компанію жандармѣвъ и одинъ баталіонъ ветеранѣвъ.

Дня 23 мая 1873 рано пѣшли до церкви. Священники не знали, яка цѣль була ихъ завѣзваня. Першій прибувъ свящ. Левъ Шокольскій а довѣдавши ся о причинѣ завѣзваня супротививъ ся говорячи, що тѣло св. Йосафата спочивае на престолѣ вѣдъ вѣка и не можна его зняти зъ престола и перенести до пивницѣ безъ образы Божои. „Таке дѣло нечестъ приносить російскому правительству,

казавъ вѣнъ, бо Москалѣ повинни почитати мощѣ Святыхъ катол. Церкви, такъ само якъ и всхѣдной, тымъ бѣльше що св. Йосафатъ є канонизованый и выставлений къ почести цѣлого катол. свѣта.“ Те саме повторивъ передъ полковникомъ Москвиномъ, котрый провадивъ реставрацію Церкви и правдоподобно вразъ зъ Ливчакомъ змовивъ ся сповнити се святокрадске дѣло. Пѣзвѣйше зѣставъ той ревный священникъ арештованымъ.

Лякаючи ся бунту народа, всѣ улицѣ мѣста обсажено жандармами а наоколо церкви уставлено баталіонъ ветеранѣвъ зъ добутымъ оружіемъ. Такъ обезпечивши ся вѣшли доперва до церкви, полковникъ зъ урядниками, деканъ Филевичъ зъ запродаными попами и вѣлька мушницъ и невѣсть зъ церковного братства. Священники убрали ся въ церковный ризы, вѣдмовляя якійсь молитвы, не згадуючи въ нихъ св. Йосафата а тымчасомъ прикликаныи плюсаръ вѣдкрутивъ шрубы, якими була домовина прикрѣплена до престола. Коли священники скѣнчили, звернувъ ся до нихъ полковникъ и коротко закомандирувавъ: „Теперь берѣтъ домовину“. Але сѣ негѣдныи священники мали ще тѣлько чести, що не хотѣли послухати сего приказу. Двохъ зъ нихъ Іоанъ Кунцевичъ и Яковъ Жиповскій такъ смѣло супротивили ся, що полковникъ не смѣвъ на нихъ налягати, тожь звернувъ ся до братства и сказавъ: „Берѣтъ домовину, бо то Вы домагали ся усунути сѣ мощѣ“.

„Се рѣчь свята, мы не можемо єѣ дотыкати ся и не дѣткнемо ся“ вѣдповѣди брата. Урядники не знаючи що робити, порадили ся мѣжь собою и звернули ся до вѣйтѣвъ, котрыхъ скликали зъ поблизкихъ сель и сказали: „Берѣть домовину“ але нѣхто ѣ не рушивъ ся. Коло церкви працювали мулярѣ. „Закличте мулярѣвъ“ кликали до жандармѣвъ розлюченѣи урядники. Жандармы выѣшли передъ церковь. але тѣ почувши о що ходитъ, на всѣ боки порозбѣгали ся, заледви кѣлькохъ удало ся жандармамъ зловити, але и тѣ смѣло сказали полковникови: „Если хотите, то берѣть собѣ нашу плату а насъ лишѣть въ сповоку, мы не зробимо того, що намъ наказуете“. „То добре“ закликавъ розлученѣи Москвинъ, ще суть жандармы, котрѣ се зрѣблять“. Але самъ не вѣдваживъ ся того зрѣбити безъ уповажненѣя губернатора, тому казавъ всѣмъ зъ церкви выѣйти, замѣнувъ єѣ и зателеграфувавъ до губернатора. Незадовго прийшла вѣдповѣдь: „Взяти 8 жандармѣвъ и скѣнчити дѣло“.

Коли се дѣяло ся, прибувъ на зазывъ властѣи Николай Калиновскѣи, деканъ Константинова. Бувъ се чоловѣкъ безъ вѣры и совѣсти: Москалѣ знали, що зрѣблять зъ нимъ всьо, що имъ захоче ся. По єго приходѣ сейчасъ урядники зъ нимъ порозумѣли ся, казали окружити церковь жандармами а самѣи вѣвѣйшли до неѣ вразъ зъ священниками. Свящ. Кунцевичъ утѣкъ. Калиновскѣи приступивъ до вѣвтаря, вытягнувъ домовину зъ заглубленѣя

и сказавъ до жандармѣвъ: „Берѣть“; тѣ сповнили приказъ и зѣшли зъ домовиною до пивницѣ церкви.

Тутъ по правѣй сторонѣ находила ся ниша выроблена въ мурѣ, въ нѣй зложили домовину зъ мощами, замкнули деревянными дверцятами а деканъ Филевичъ и шефъ полициѣ прибили на нихъ урядовѣй печатки. Урядники передтымъ домагали ся, щобы Филевичъ отворивъ домовину и розѣрвавъ церковнѣй печатки, що забезпечували тожсамѣсть мощѣй, але Филевичъ тому оперъ ся. Въ кѣлька день потѣмъ власти приказали выставити муръ коло нишѣ, щобы нѣхто не мѣгъ дѣстати ся до св. мощѣй.

Такъ Москва, коли не могла спинити канонизациѣ св. Йосафата, то бодай зѣмстила ся на его мощахъ. Усунула мощѣ, але не змогла и не зможе помимо свои силы и могучости вырвати сеи идеи, за котру св. Мученикъ понѣсъ терпѣня и смерть зъ руцъ схизматикѣвъ и не усуне той славы, яку вѣдае и буде вѣддавати св. Йосафатови ся Церковь, що має тревати ажъ до кѣнца свѣта.

Жаль снравдѣ стискае сердце кожного католика, тымъ бѣльше католика-Русина, що той кивотъ зѣединеня теперъ въ рукахъ ворогѣвъ, але певнѣсть, що: „Хранитѣ Господь къ себѣ кѣсти нѣхъ, ни ѣдина ѣ ни хъ сокровѣшитъ ся.“ (Псал. 33, 21) а заразомъ надѣя, що колись той кивотъ выдѣстане ся зъ руцъ Филистимѣвъ, вливае въ сердце католицѣе ве-

ливу потѣху. Выйдутъ же воишь зѣ укрытя
сѣ св. мощѣ, щобы спочити помѣжь борця-
ми передсмертного завѣщаня Спасителя и
глядѣти на сповнене слѣвъ: „Да бѣдетъ бѣ-
дѣно“.

РОЗДѢЛЬ XXX.

Закѣнчене.

Въ слабѣмъ нарысѣ мы представили жите св. Йосафата. На що скаржили ся инші историки сего св. мученика, на те и мы можемо поскаржити ся а именно на недостатокъ подробности зъ житя его, зъ его дѣлъ и посмертныхъ чудесъ. Позаякѣ бувъ то часъ замѣшанъ, борбъ, колотнечъ, нѣчо дивного, що много чертъ зъ его житя загинуло, зъ котрыхъ мы моглибы пѣзнати зъ одной стороны взрѣсть святости въ св. Йосафатѣ, зъ другой стороны могучѣсть Бжого провидѣня и дивнй его дороги.

Дивлячись однакѣ на сей невыѣнченый образъ житя св. Йосафата мимоволѣ мусимо закликати зъ св. Павломъ: „Бѣмы же, йакъ юбашимъ Бѣга ксѣ поспѣшествуютъ ко благодѣ, свѣщымъ по предвѣдѣнїю званнымъ. Йхже предвѣдѣкѣ тѣхъ и предвѣстанїи сообразныхъ быти образѣмъ Сына своего.“ (Римл. 8, 28). Вѣдѣ дитинства стереже Богъ Йосафата, щобы свѣтъ своимъ подувомъ не змороза,

зивъ чистого его сердца и веде его по тернистой дорожѣ ажъ до мученичои пальмы. Сему веденю св. Духа поддае ся зовсѣмъ св. Йосафатъ и чимъ разъ больше стаетъ се подобнымъ до Сына Божого. Се прикмета всѣхъ избранниковъ Божихъ: „Тѣхъ ѿ предѣстанъ сообразныхъ быти образъ Сына своего.“

Его жите дитяче, молодечій вѣкъ, укрыте жите монаше, ревностъ чинного жита, борьбы и терпѣня, передсмертнй хвилѣ, сама смерть, колькожь намъ пригадуе подѣй зъ жита Божественного Спасителя. Чесноты, якими блестявъ Христосъ Спаситель, вѣдбываютъ ся и въ св. Йосафатѣ. Лагодностъ, покура, чистота, ревностъ о славу Богу, любовь ближнихъ и вороговъ, милосердіе, убожество, богомыслностъ се невѣдступнй товаришки св. Йосафата. Помѣжь всѣми тыми чеснотами наибольше блестятъ привязане и любовь до св. католицкои Церкви а заразомъ до своего обряду и своеи народности.

Посвятивъ ся своѣй народности, щобы ѣвъ завести на дорогу правды а черезъ те на дорогу спасеня. О той любви его не такъ слова якъ радше дѣла его свѣдчатъ, бо люди великой и святій не пустыми словами, але дѣлами показуютъ свою любовь.

Якъ велике було привязане св. Йосафата до своего обряду мы бачили въ его житю а ствердили се навѣтъ самй схизматики — его вороги и убийники, котрй передъ судомъ свѣдчали, що Йосафатъ якъ найточнѣйше за-

ховувавъ всѣ правила своего обряду, такъ що нѣ одной провинны не могли ему що до того закинути.

По надѣ все же бачимо въ св. Йосафатѣ, шире, горяче привязане до св. католицкой Церкви и Єи Головы. Переймивши ся разъ завѣщанемъ своего Божественного Спасителя, вѣнъ стало боронить и ширить сю идею ажъ до смерти. Нѣякѣй перепоны, нѣякѣй гоненя, нѣякѣй борбы не змогли его вѣдѣрвати вѣдъ любви св. Церкви. Вѣнъ показуе сю дорогу, що можна бути ширимъ Русиномъ, можна любити горячо своѣй обрядъ а при томъ всѣмъ бути ревнымъ католикомъ.

У всѣхъ чеснотахъ повиннѣи мы наслѣдувати св. Йосафата, але найбѣльше въ той чеснотѣ привязаня до св. католицкой Церкви. Мы Русины повиннѣи памятати на наше велике и славне зване, на зване, котрого не мають иншѣ народы. До насъ Божественнѣи Спаситель устами своихъ Намѣстникѣвъ (Урвана VIII.) кликавъ и кличе: „*О мои Русины! черезъ Васъ надѣюсь я навернути цѣлѣи Вскѣдѣ.*“ Мы повиннѣи задосыть учинити волѣ Христовѣи и довѣрю, яке намъ дають Єго Намѣстники. Але щобъ сповнити се наше знамените зване, мы перше мусимо мати самѣи въ нашихъ сердцахъ привязане св. Йосафата до одной, святой, соборной (католицкой) Апостольской Церкви. Если самѣи не будемо горѣти симъ огнемъ привязаня до сеи Церкви, то и другихъ не зможемо нимъ

загрѣти, а тымъ часомъ може статись се, що Богъ вѣдѣе вѣдѣ насъ се высоке посланничество и дасть иншому народови, котрый буде вѣрнѣйшій голосови Божому. Мы Русины вже не разъ скропили свое зване кровію; не повидаймо ся его и на далѣ, памягаючи слова св. Павла: „Молю оубо васъ... достоини ходити званіа, къ нѣже званн бысте.“

Чи здѣбнѣи мы сповнити те высоке покликане? Такъ. Доказами того тѣ тысящѣи жертвы, яеи мы поносили и поносимо за дѣло св. зѣдиненя. По смерти св. Йосафата свѣдчили неразъ Русины свою кровію, своими слезами, своимъ горемъ яеъ дорогимъ имъ есть дѣло св. зѣдиненя. Нѣ прогнаны зъ рѣднѣи хаты, нѣ вѣдѣрване вѣдѣ родины, нѣ скитане по дикѣмъ Сибѣрѣ не вѣдѣстрашило мужныхъ борцѣвъ вѣдѣ привязаня до католицкои Церквы. Ще трийцять лѣтъ не минуло вѣдѣ хвилѣ яеъ пратулинцѣ заслоняючи своими грудьми свою церковь передѣ схизматицѣими попами, кликали до московскихъ солдатѣвъ: Стрѣляйте, мы готовѣи пролити свою кровь за св. вѣру.“ Цѣла Бѣлорусъ та Холмъ ще нынѣ стогне и слезами вмываеъ пѣдѣ жорстокою Москвою, що хоче выдерти имъ св. зѣдиненя. Але нѣ лестнѣи обѣтницѣ, нѣ бутнѣи погрозы, нѣ багнеты схизмы не перемогли вѣры Русинѣвъ-селянѣвъ. Зѣдиненя доси тревае и новыхъ выдае мученикѣвъ, на завстыджене звѣрской силы Москвы а прославлене внутрѣшнѣи силы свя-

того зъединеня. Не зъ однихъ грудей старенького Пикули выдеръ ся львиный голосъ сталости въ св. католицкѣй вѣрѣ: „Присягаю на сивый мѣй волосъ, що нѣколи не продамъ своєї католицкои вѣры,“ и тысячѣ Русинѣвъ-католикѣвъ дѣлами ствердили якъ дороге имъ зъединеня.

Вправдѣ декотрі слабодухи повторяють пѣсоньку, що насъ Русинѣвъ за мало єсть, щобы сповнити се велике и трудне посланництво, але исторія зъеднаня наглядно имъ покажує, якъ нерозумною єсть ихъ слаба вѣра. Чи бѣльше було Русинѣвъ-зъединеныхъ за Потѣя, Йосафата, Рутского? Заледви сотки а не тысячѣ не миліоны держали ся св. католицкои вѣры а однакъ тѣ слабѣ, убогѣ, невчені сотки змогли звернути цѣлѣ миліоны на дорогу правды. Чомужьбы мы мали теряти надѣю, що не зможемо вѣдповѣсти нашому посланництву? Тымъ бѣльше, що не люди але правда Божа сама до себе тягне.

Те посланництво для насъ стає ся чимъ разъ легшимъ, бо въ Россіи чимъ разъ бѣльшій религійный розкладъ. Штунда, старовѣры, скопцы и сотки иншихъ найнерозумнѣйшихъ и найбезбожнѣйшихъ сектъ точать зѣгнилу схизматицку Церковь. Всякій змаганя Митрополитѣвъ и Архієрєвѣвъ схизматицкихъ пѣдъ проводомъ схизматицкогo папы-царя и єго заступника оберпрокуратора, стають супротивъ всѣхъ тыхъ сектъ безуспѣшными, бо секты клечуть до своєї вырѣднои матери,

що ихъ зродила: „Брачѣ ѡсцѣлиса самъ.“ (Лук. 4, 23). Проступна мати не впоить чести въ свои дѣти. Наша лишень Церковь, въ котрѣй мы зродили ся, котра выплекала Володимирѣвъ, Ярославѣвъ, Йосафатѣвъ, Алексіѣвъ, Антоніѣвъ, Теодосіѣвъ и сотки иншихъ святыхъ, зможе побороти блудъ а вказати правду, бо о нѣй сказавъ Божественный Спаситель: „и кратѣ ѡдѣка не ѡдолѣють ѡй.“ (Мат. 16, 18).

Другу пѣсню спѣвають вороги нашего обряду и нашої народности, щобъ наврыти свою злобу и непослухъ для католицкои Церкви и еи Намѣстникѣвъ. Кажуть они: „Чи скорше чи пѣзнѣйше прийдуть Москалѣ та всѣхъ Русинѣвъ переведуть на схизму; отже треба ихъ всѣхъ теперь перевести на обрядъ латинскій.“ Але се суть слова людей безъ вѣры, безъ улеглости для волѣ Святѣйшого Отця. —

Коли Намѣстникъ Христовый якъ найгорячѣйше собѣ бажае, щобы мы тримали ся свого руского обряду, а навѣтъ пѣдъ острыми карами церковными заказуе намъ переходити самовѣльно на обрядъ латинскій, то певне такожь волею Божою и цѣлои Церкви есть, щобы мы свѣй обрядъ любили и его крѣпко держали ся. А якбы намъ из-за того грозила яка небезпечнѣсть чи то вѣдъ Москалѣвъ чи вѣдъ кого иншого, то се вже належить до всемогучости Божои насъ передъ ворогами оборонити. Коли далѣ Свя-

тѣйшій Отець має надѣю черезъ насъ Русинѣвъ навернути Вскѣдъ, то мы повинни старатись здѣйснити тую надѣю черезъ те, що будемо привязані сильно до вѣри католицкои, свого обряду и народности и яко такой трацювати мемо що силъ надъ наверненемъ заблудшихъ овецъ Христовыхъ.

Мы отже Русины не лякали ся и не лякаемо ся сеи безвѣрною погрозы, бо мы знаемо, що дѣло зъединеня, то не вымысль людскій, але се дѣло Боже. Мы памятаемо добре на безсмертнї слова св. Йосафата: „Єсьмо певными, що могучій Богъ тому дѣлу буде благословити ажъ до кѣнця.“ Мы до-свѣдчили на собѣ, що слова тї суть правдивыми, бо хочъ були часы де и духовенство и шляхта не тѣлько що не попирали того дѣла, але супротивъ того дѣла Божого выступали, хочъ се дѣло переходило черезъ огонь и воду и гоненя схизматикѣвъ не уступаючї въ лютости гоненямъ першихъ вѣкѣвъ христїянскихъ, однакъ се дѣло не упало, перетревало вѣки и перетреває до кѣнця. Богъ нимъ опѣкує ся, а зъ Богомъ переможе оно не то силу схизматицку, але и пекольну.

Єслибы мы колинебудь мали забути на високе наше пѣсланництво, яке маемо зглядомъ всхѣднои Церкви, то сї незмѣрнї користи, якї маемо въ зъединеню повинни насъ до св. католицкои Церкви приєвати. Кождїй видючїй чоловѣкъ знає добре, що будучнѣсть щаслива Руси лишень въ сполученю

зъ Престоломъ Апостольскимъ. Церковь католицка сама має право сказати: „И́зъ ѣсмы пѣть ѿ истина ѿ жикѡтъ“ (Іоан. 14, 6.), бо тѡлько зъ неѿ, яко зъ жерела живого неустанно тече струя живоѿ воды, скрѣпляючоѿ каждоѿ, що зъ того жерела зачерпне. Нема въ НѢѿ застою, нема тоѿ гнили, що лу́жить ся зъ застоємъ, нема сумныхъ наслѣдковѣ, якихъ досвѣдчають тѣ, що пють зъ мертвоѿ воды. Досыть глянути на тѣ народы, що держать ся католицкоѿ Церкви и пѡсля єѿ приписѡвъ устроюють свое жите, щобѣ пересвѣдчити ся о тѡѿ живучости и о плодovitости науки католицкоѿ Церкви. Церковь католицка лишає свободу своимъ дочкамъ, не накидає имъ непотрѣбныхъ опѣкунѡвъ, не здирає зъ нихъ оплаты и драчки. Чижь можемо мы Русины поскаржити ся на те, щобѣ Римъ насылавъ намъ чужихъ людей ворожо успособленыхъ для нашего обряду и народности? Чижь наложивъ коли Римъ на нашихъ митрополитѡвъ и владикѡвъ грошеви ярма? Вѡдколи Русь приступила до св. зѣединеня всѣ годности, всѣ почести, всѣ престолы находили ся въ рукахъ сынѡвъ Руси. Не досыть того. Римска Церковь надѣляла князѣвъ нашей Церкви наибѡльшими почестями, хотячи показати, що однаковою любовію обнимає всѣ свои дочки. Римъ, то не царгородскій наемникъ, що стригъ свои вѡвцѣ ажъ до шкѡри и крови, але се добрый пастирь, що неустанно боронить свободы своихъ овецъ

передъ хищными вовками. Доказами того цѣ-
лїи серїи листѣвъ та писемъ, котрыми На-
мѣстники Христовї бороили свободу нашої
русской Церкви передъ царями, королями,
соймами, духовенствомъ, шляхтою. Еслижъ
невдячїи сыны не хотѣли слухати голосу
свого Отца, не вина въ томъ Риму, але ганьба
для выродныхъ сынѣвъ, що, признаючи ся до
католицкой Церкви, не сповняли вже не на-
казѣвъ, але горячихъ просьбъ свои Матери.

Церковъ католицка шануе народнѣсть.
Она не змушуе выречи ся свои народности,
якъ се робить схизма, але противно всюды
и въ церквѣ и въ школѣ и въ хатѣ понирае
народнѣсть, нею опѣкуесть, еѣ подноситъ, бо
еи не ходить о розширене царства дочасного,
але о розширене царства Божого. Она шануе
и цѣнить свободу народню, бо памятае на свое
пѣсланництво: „Шѣдше оубо навчите всѣхъ ѣ-
зыкы“ (Мат. 28, 19.) и тому по примѣру
першихъ своихъ учителѣвъ Апостолѣвъ рѣж-
ными языками учить одной вѣры въ Христа
розпятого.

Чи мало маємо доказѣвъ, що она ша-
нуе и спомагае и нашу народнѣсть? Чи ма-
ло то сынѣвъ Руси въ своихъ мурахъ вы-
плежавъ Римъ, щобъ вернувши на Русь збѣль-
шали еи славу та блескъ? Чижъ и теперь
Римъ, хочъ самъ въ оковахъ, не памятае на
Русь? Римъ завсѣгды старавъ ся о подне-
сенѣ нашої народности. Бачили се добре
Володимирѣ, Ярославѣ, Данилы и тому хо-

тѣли належати до католицкои Церкви. Они видѣли, що будучнѣсть Руси лишень въ зѣдиненю зъ Римскою Церквою, що она зможе пѣднести нарѣдъ не лишъ религійно, але и политично. Ёслибы Русь не була попала въ нещасну схизму, она бы доси позѣстала само-стѣйною. Въ тѣмъ цѣле нещасте Руси, що покинувши католицку Церкву, попала въ кѣгтѣ грецкои а потѣмъ московскои схизмы. Черезъ те Русь стратила свою политичну независимѣсть, дѣстала ся въ чужій руки, котрї шукали свого пытогого добра а не еи, старали ся и старають ся выдерти еи языкъ, литературу, народнѣсть, и тымъ способомъ знищити зъ еѣ лица землѣ. До вѣры предкѣвъ нашихъ треба намъ привязатись, если намъ ходитъ о щасте Руси. Вѣры Володимира треба намъ держатись, если и въ нашѣй убогѣй хатѣ має заблїснути свѣтло волѣ и правды.

Хочемо добра Руси, будьмо лишень щирими. Будьмо лишень щирими и ревными католиками а будемо мати могучого опѣвѣуна и покровителя въ католицкѣй Церквѣ. Тримаймо ся старого и досвѣдченого приятеля а вѣнъ певно насъ не залишить. Если насъ не опустивъ тодѣ, коли мы були въ пониженю, погордѣ, нуждѣ, неволѣ, то не опустить, коли и лучша доля намъ засвитае. Ся рука, що подала вже разъ Руси въ особѣ Данила королѣвскїй вѣнецъ, пѣднесе ся на ново, щобъ увѣнчати вѣрну Русь, а заразомъ, щобъ замкнути уста нашимъ ворогамъ, котрї хо-

гять въ насъ бачити приклонниѣкъ схизмы. Держѣмъ ся постѣйно идеѣ любителя Руси св. Йосафата, високо пѣднесѣмъ Его прапоръ, зѣрно наслѣдуймо его чесноты и любовь до католицкои Церкви а станемо страшными нашимъ отвертымъ врагамъ и лестнымъ прителеямъ и смѣло будемо кликати: „Съ нами Богъ, разсмѣйте языци и покарѣйтесь, яко съ нами Богъ.“ (Исаія гл. 8, 9.)

ЗМЪСТЪ.

	стр.
Вступне слово	5
Роздѣлъ I. Заложена св. Церкви и ея устрѣй	11
Роздѣлъ II. Роздѣлъ або схизма Церкви грецкой	18
Роздѣлъ III. Схизма на Руси	24
Роздѣлъ IV. Зъединена руской Церкви зъ Римскою	32
Роздѣлъ V. Дитячій и молодечій лѣта св. Йосафата	38
Роздѣлъ VI. Йосафатъ монахомъ	47
Роздѣлъ VII. Йосифъ Рутскій и перша реформа Чина	59
Роздѣлъ VIII. Першій працѣ Йосафата и перше гонене	69
Роздѣлъ IX. Борба схизмы зѣ зъединенемъ	82
Роздѣлъ X. Св. Йосафатъ священникомъ	90
Роздѣлъ XI. Св. Йосафатъ игуменомъ	99
Роздѣлъ XII. Св. Йосафатъ архимандритомъ	105
Роздѣлъ XIII. Св. Йосафатъ въ печерской Лаврѣ въ Кивѣвѣ	117
Роздѣлъ XIV. Св. Йосафатъ архіепископомъ	124
Роздѣлъ XV. Устроена вишние епархїи	133
Роздѣлъ XVI. Вѣднова житїя духовного въ епархїи	142
Роздѣлъ XVII. Внутренне житє св. Йосафата	154

II.

Роздѣль	XVIII.	Нова борба зъ схизматиками	163
Роздѣль	XIX.	Неявисть схизматикѡвъ до св. Йосафата	173
Роздѣль	XX.	Гонене св. Йосафата и сумна доля зъединеной Церкви	189
Роздѣль	XXI.	Послѣдне посѣщене Витебска и выѣздъ зъ Полоцка	200
Роздѣль	XXII.	Мучеництво св. Йосафата	207
Роздѣль	XXIII.	Слава посмертна и похороны св. Йосафата	221
Роздѣль	XXIV.	Овочѣ крови св. Йосафата	234
Роздѣль	XXV.	Св. Йосафатъ чудотворецъ	250
Роздѣль	XXVI.	О чудеснѡмъ зхованю мощей и проголошеню блаженымъ св. Йосафата	260
Роздѣль	XXVII.	Утеча зъ мощами св. Йосафата	270
Роздѣль	XXVIII.	Проголошене Йосафата Святымъ	290
Роздѣль	XXIX.	Судьба мощей св. Йосафата по канонизаци	305
Роздѣль	XXX.	Закѡнчене	320

ПОХИБКІ.

Стор.	20 ₄	зам.	пѣсть	м.	бути	пѣсть
"	69	"	Роздѣль VII	"		Роздѣль VIII
"	71 ₁₃	"	въ діѣзѣи	"		зъ діѣзѣй
"	72 ₇	"	пертягнути	"		перетягнути
"	75 ₅	"	пею	"		нею
"	76 ₉	"	архимѣндриты	"		архимадриты
"	82 ₉	"	бѣлой	"		цѣлой
"	96 ₁	"	выленьскѣй	"		виленьскѣй
"	115 ₁₅	"	цѣлѣомъ	"		цѣлкомъ
"	116 ₈	"	мужѣй	"		мужѣ
"	117 ₁₀	"	Довго	"		Давно
"	121 ₄	"	исторіи	"		исторіи
"	121	"	не	"		нѣ
"	122	"	навернувши ся	"		навернувши ся
"	128 ₁₁	"	монохѣвъ	"		монахѣвъ
"	149 ₅	"	невинна	"		невпинна
"	157 ₁₁	"	чезерь	"		черезъ
"	159 ₁₅	"	донить	"		досить
"	179 ₁₅	"	пердступило ся	"		переступило ся
"	216 ₁₁	"	на хотѣли	"		не хотѣли
"	232 ₁₁	"	котрого	"		котрый
"	242 ₁₇	"	сватокрадства	"		святюкрадства
"	243 ₈	"	даржавы	"		державы

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 067251279